

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

SOSYAL ADALET BAĞLAMINDA KADININ KENT HAKKINA ERİŞİMİ: YERLİ VE IRAKLI TÜRKMEN KADINLAR ÖRNEĞİ

Nilay HIRLAĞOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

SOSYAL ADALET BAĞLAMINDA KADININ KENT HAKKINA ERİŞİMİ: YERLİ VE
IRAKLI TÜRKMEN KADINLAR ÖRNEĞİ

Nilay HIRLAĞOĞLU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

KABUL VE ONAY

Nilay HIRLA KOĞLU tarafından hazırlanan “Sosyal Adalet Bağlamında Kadının Kent Hakkına Erişimi: Yerli ve Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği” başlıklı bu çalışma, 10.06.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Cahit GELEKÇİ (Başkan)

Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Selen KOÇAK (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Nilay HIRLAÇOĞLU

¹ “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Nilay HIRLAĞOĞLU

TEŞEKKÜR

Bilgeliğiyle bana düşünmenin yeni yollarını gösteren, sabırla ve içtenlikle bütün sorularımı yanıtlayan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük'e teşekkürlerimi sunarım. Değerli hocam rehberliğiniz olmasaydı, bu tez çalışması bu haliyle var olamazdı. Destekleriniz ve bana olan inancınız için çok teşekkür ederim.

Tez savunma jürime katılmayı kabul ederek beni onurlandıran ve geri bildirimleriyle tez çalışmama katkı sağlayan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Cahit Gelekçi ve Dr. Öğr. Üyesi Selen Koçak'a teşekkür ederim.

Bu tez sürecinde beni yalnız bırakmayan sevgili aileme; annem Rabia Hırlakoğlu ve babam Ergün Hırlakoğlu'na sabırları, bana olan inançları ve destekleri için teşekkür ederim. En değerlim, canım ağabeyim Özey Hırlakoğlu'na her daim beni cesaretlendirdiği ve bana olan inancını her zaman hissettirdiği için teşekkür ederim.

Yoğun ve zaman zaman zorlu geçen bu tez sürecinde benden desteğini, sabrını, ilgisini, anlayışını hiç esirgemeyen ve her daim yanımda duran canım dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

HIRLAKOĞLU, Nilay. *Sosyal Adalet Bağlamında Kadının Kent Hakkına Erişimi: Yerli ve Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2025

Bu çalışmada, 2014 DAEŞ işgali sonrası Irak'tan Türkiye'ye göç etmiş Türkmen kadınlar ile onlarla aynı mahallelerde ikamet eden yerli kadınların kent hakkına erişimleri incelenmiştir. Sosyal adalet teorisi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ekseninde kadınların kent hakkına erişim durumları üzerinde durulan ve karşılaştırmalı vaka çalışması olarak tasarlanan bu çalışmada nitel desen kullanılmıştır. Çalışmanın amacı hem Türkmen kadınların hem de yerli kadınların deneyimlerine odaklanılarak ataerkil kodlar, göçmenlik statüsü ve çalışıp/çalışmama durumunun bütüncül biçimde ele alınması ile bunların kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl bir role sahip olduğunu ortaya koymaktır. Araştırmanın sahası olan Ankara ilinde teorik örnekleme tekniği ile 9 çalışan Türkmen kadın, 7 çalışmayan Türkmen kadın, 7 çalışan yerli kadın ve 5 çalışmayan yerli kadın olmak üzere toplam 28 kadına ulaşılarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ile çalışmanın verileri toplanmıştır. Veriler MAXQDA programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda göç sonrasında Türkmen kadınların kent hakkına erişimlerinin genel olarak arttığı, göçün kentsel alanlara erişimde ataerkil kodlarda kırılmalar yaşanmasını sağlamasına rağmen Türkmen ve yerli kadınlar için hâlâ kent hakkına erişimde bu kodların bariyer oluşturduğu görülmüştür. Çalışma durumunun ise yeşil alanların kullanımı ve toplu taşıma hakkına erişimde kadınlara bir alan açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Sosyal Adalet, Sürdürülebilir Kalkınma, Kent Hakkı, Ataerkil, Toplumsal Cinsiyet, Göçmen Kadın, Kesişimsellik

ABSTRACT

HIRLA KOĞLU, Nilay. *Women's Access to Right to the City in the Context of Social Justice: The Example of Local and Iraqi Turkmen Women*, Master's Thesis, Ankara, 2025

This study examines the access to the right to the city of Turkmen women who migrated from Iraq to Türkiye after the 2014 ISIL (DA'ESH) occupation and local women residing in the same neighborhoods along with them. This study, which focuses on women's access to the right to the city within the framework of social justice theory and Sustainable Development Goals and is designed as a comparative case study, employs a qualitative design. The aim of the study is to examine the experiences of both Turkmen and local women in a holistic manner and to reveal the role of patriarchal codes, immigration status and employment/non-employment status in women's access to the right to the city. In the province of Ankara, which is the field of the study, a total of 28 women, including 9 employed Turkmen women, 7 unemployed Turkmen women, 7 employed local women and 5 unemployed local women, were reached using the theoretical sampling technique and the data for the study were collected utilizing a semi-structured interview form. The data were analyzed through the use of the MAXQDA program. As a result of the research, it was observed that Turkmen women's access to the right to the city generally increased after migration, and although migration caused breakdowns in patriarchal codes in accessing urban areas, these codes still constituted a barrier for Turkmen and local women in accessing the right to the city. It was concluded that the employment status opened up a space for women in the use of green areas and access to the right to public transportation.

Keywords

Social Justice, Sustainable Development, The Right to the City, Patriarchal, Gender, Immigrant Woman, Intersectionality

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN.....	v
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ	4
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ	4
1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	8
1.2.1. Araştırmanın Katılımcıların Belirlenmesi ve Özellikleri	10
1.2.2. Veri Toplama ve Analiz Süreci	13
1.2.3. Araştırmanın Problem Cümleleri	15
2. BÖLÜM: IRAK'TAN TÜRKİYE'YE TÜRKMENLERİN ZORUNLU GÖÇÜ	17
2.1. IRAK'TA İÇ SAVAŞ.....	17
2.2. IRAK'TA İÇ SAVAŞ, TÜRKMEN KADINLAR VE GÖÇ KARARI.....	21
2.3. TÜRKİYE'YE YÖNELİK IRAK'TAN GELEN TÜRKMEN GÖÇÜ.....	23
3. BÖLÜM: ATAERKİL TOPLUM VE TOPLUMSAL CİNSİYET	25
4. BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA EKSENİNDE SOSYAL ADALET VE KENT HAKKI.....	34
4.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	34
4.2. SOSYAL ADALET.....	41
4.3. KENT HAKKI.....	46
4.3.1. Kent Hakkı ve Kadın	50
4.3.2. Sosyal Adalet Bağlamında Kadının Kent Hakkı	78
4.4. ARAŞTIRMANIN TEORİK MODELİ	85

5. BÖLÜM: YERLİ VE TÜRKMEN KADINLARIN KENT HAKKINA ERİŞİM DURUMLARI VE KENT DENEYİMLERİ	92
5.1 KATILIMCILARA AİT SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	92
5.1.1 Irak'tan Gelen Türkmen Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	92
5.1.2. Yerli Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri	95
5.1.3. Kadınların Göç Deneyimleri	97
5.2. KADINLARIN KENT HAKKINA ATFETTİĞİ ANLAM.....	100
5.3. KADINLARIN KENT HAKKINA ERİŞİMLERİ	106
5.3.1. Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri.....	107
5.3.1.1. Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri	107
5.3.1.2. Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri	131
5.3.2. Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri	151
5.3.2.1. Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri.....	151
5.3.2.2. Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri	170
5.3.3. Çalışma Hakkına Erişimleri	189
5.3.3.1. Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Çalışma Hakkına Erişimi.....	189
5.3.3.2. Türkmen Kadınların Türkiye'de Çalışma Hakkına Erişimi	192
5.3.3.3. Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi.....	198
5.3.4 Eğitim Hakkına Erişimleri.....	204
5.3.4.1 Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi.....	204
5.3.4.2 Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye'de Eğitim Hakkına Erişimi.....	207
5.3.4.3 Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi	216
5.3.5 Konut Hakkına Erişimleri.....	222
5.3.5.1 Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Konut Hakkına Erişimi.....	222

5.3.5.2	Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Konut Hakkına Erişimi.....	224
5.3.5.3	Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi.....	228
5.3.6	Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimleri	233
5.3.6.1	Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak’ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi.....	234
5.3.6.2	Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi.....	236
5.3.6.3	Yerli Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi	241
5.3.7	Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimleri	248
5.3.7.1	Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak’ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi.....	248
5.3.7.2	Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi.....	250
5.3.7.3	Yerli Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi	260
5.4	KADINLARIN KENT HAKKINDA OLUMSUZ DÜŞÜNCELERİ.....	267
SONUÇ VE TARTIŞMA.....		272
KAYNAKÇA		287
EK 1 ORJİNALLİK FORMU		307
EK 2 ETİK KURUL İZNİ.....		309
EK 3 ÇALIŞAN TÜRKMEN KADIN GÖRÜŞME FORMU		309
EK 4 ÇALIŞMAYAN TÜRKMEN KADIN GÖRÜŞME FORMU		316
EK 5 ÇALIŞAN YERLİ KADIN GÖRÜŞME FORMU		321
EK 6 ÇALIŞMAYAN YERLİ KADIN GÖRÜŞME FORMU.....		325

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Çalışan Türkmen Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri	11
Tablo 2. Çalışmayan Türkmen Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri	12
Tablo 3. Çalışan Yerli Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri	12
Tablo 4. Çalışmayan Yerli Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri	13

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	Araştırmanın Teorik Modeli	85
Şekil 2.	Türkmen Kadınların Eğitim Durumu	93
Şekil 3.	Türkmen Kadınların Medeni Durumu	93
Şekil 4.	Türkmen Kadın Katılımcıların Çocuk Sayısı.....	94
Şekil 5.	Türkmen Kadınların Çalışma Durumu.....	95
Şekil 6.	Yerli Kadınların Eğitim Durumu	95
Şekil 7.	Yerli Kadınların Medeni Durumu.....	96
Şekil 8.	Yerli Kadınların Çocuk Sayısı	96
Şekil 9.	Yerli Kadınların Çalışma Durumu	97
Şekil 10.	Türkmen Kadınların Göç Deneyimi.....	98
Şekil 11.	Yerli Kadınların Göç Deneyimi	99
Şekil 12.	Göç Deneyimi Olan Yerli Kadınların Göç Öncesinde Yaşadıkları Yerler.....	100
Şekil 13.	Katılımcıların Kent Hakkına Atfettiği Anlamlar	101
Şekil 14.	Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu	107
Şekil 15.	Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı	108
Şekil 16.	Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığından Memnuniyet Durumu	108
Şekil 17.	Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Amacı	110
Şekil 18.	Çalışan Türkmen Kadınların Mecburiyet Dışında Dışarı Çıkma Durumu	111
Şekil 19.	Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışında Bulunduğu Zaman Dilimi.....	112
Şekil 20.	Çalışan Türkmen Kadınların Kiminle Dışarı Çıktığı	113
Şekil 21.	Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Kendini Nasıl Hissettiği.....	116
Şekil 22.	Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yaşadığı Zorluk	117
Şekil 23.	Çalışan Türkmen Kadınların Gitmek İsteddiği Yer	118
Şekil 24.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu.....	119
Şekil 25.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı	119

Şekil 26.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Dışarı Çıkma Sıklığından Memnuniyeti	120
Şekil 27.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Amacı	122
Şekil 28.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Mecburiyet Dışında Dışarı Çıkma Durumu	123
Şekil 29.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Bulundukları Zaman Dilimi	125
Şekil 30.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Nasıl Hissettiği.....	125
Şekil 31.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yaşadığı Zorluk	126
Şekil 32.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Gitmek İsteddiği Yer	127
Şekil 33.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Kiminle Çıktığı	129
Şekil 34.	Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu.....	132
Şekil 35.	Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı	132
Şekil 36.	Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığından Memnuniyet Durumu	133
Şekil 37.	Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Amacı	133
Şekil 38.	Çalışan Yerli Kadınların Mecburiyet Dışında Dışarı Çıkma Durumları ...	135
Şekil 39.	Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Bulunduğu Zaman Dilimi	135
Şekil 40.	Çalışan Yerli Kadınların Kiminle Dışarı Çıktığı	136
Şekil 41.	Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Nasıl Hissettiği	137
Şekil 42.	Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Karşılaştığı Zorluk	139
Şekil 43.	Çalışmayan Yerli Kadınların Gitmek İsteddiği Yer.....	140
Şekil 44.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu.....	142
Şekil 45.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı.....	143
Şekil 46.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığından Memnuniyeti	143
Şekil 47.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Amaçları	144
Şekil 48.	Çalışmayan Yerli Kadınların Mecburiyet Dışında Evden Çıkma Durumları	145
Şekil 49.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Bulundukları Zaman Dilimi	146
Şekil 50.	Çalışmayan Yerli Kadınların Kiminle Dışarı Çıktığı.....	147

Şekil 51.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Nasıl Hissettiği	148
Şekil 52.	Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Karşılaştığı Zorluk.....	149
Şekil 53.	Çalışmayan Yerli Kadınların Gitmek İsteddiği Yer.....	150
Şekil 54.	Çalışan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri.....	151
Şekil 55.	Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Kadınlar İçin Çalışmak Hak Mı?	152
Şekil 56.	Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Evin Geçimini Sağlamak Kimin Görevi.....	153
Şekil 57.	Çalışan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına Yüklediği Anlam.....	154
Şekil 58.	Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Kadınların Çalışabileceği Meslekler....	155
Şekil 59.	Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Evli Kadının Çalışması	156
Şekil 60.	Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Bekar Kadınların Çalışması	157
Şekil 61.	Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Çalışmanın Olumlu Ve Olumsuz Yönleri.....	158
Şekil 62.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri ..	161
Şekil 63.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Çalışmaya Yönelik İsteği	162
Şekil 64.	Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Kadınlar İçin Çalışmak Hak Mı? ..	163
Şekil 65.	Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Evin Geçimini Sağlamak Kimin Görevi.....	164
Şekil 66.	Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Kadınların Yapabileceği İşler	165
Şekil 67.	Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Evli Kadınların Çalışması	166
Şekil 68.	Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Bekar Kadınların Çalışması	167
Şekil 69.	Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Çalışmanın Olumlu Olumsuz Yönleri.....	168
Şekil 70.	Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri	171
Şekil 71.	Çalışan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Çalışması Hak Mı?	171
Şekil 72.	Çalışan Yerli Kadınlara Göre Evi Geçindirmek Kimin Görevi	172
Şekil 73.	Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına Yüklediği Anlam	173
Şekil 74.	Çalışan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Yapabileceği İşler	175
Şekil 75.	Çalışan Yerli Kadınlara Göre Evli Kadının Çalışması	176
Şekil 76.	Çalışan Yerli Kadınlara Göre Bekar Kadının Çalışması.....	177
Şekil 77.	Çalışan Yerli Kadınlara Göre Çalışmanın Olumlu Ve Olumsuz Yönleri ..	178
Şekil 78.	Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri	180

Şekil 79.	Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma İsteği.....	181
Şekil 80.	Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Çalışması Hak Mı?	182
Şekil 81.	Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Evin Geçimini Sağlamak Kimin Görevi.....	182
Şekil 82.	Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Çalışmanın Anlamı.....	183
Şekil 83.	Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Çalışabileceği İşler	184
Şekil 84.	Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Evli Kadının Çalışması.....	185
Şekil 85.	Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Bekar Kadınların Çalışması	185
Şekil 86.	Çalışmayan Yerli Kadınlara Çalışmanın Olumsuz Ve Olumlu Yönleri	186
Şekil 87.	Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Çalışma Hakkına Erişimi	189
Şekil 88.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Çalışma Hakkına Erişimleri.....	191
Şekil 89.	Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye'de Çalışma Hakkına Erişimleri	192
Şekil 90.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye'de Çalışma Hakkına Erişimi ...	196
Şekil 91.	Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi	198
Şekil 92.	Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi	202
Şekil 93.	Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi.....	204
Şekil 94.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi	206
Şekil 95.	Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye'de Eğitim Hakkına Erişimleri.....	208
Şekil 96.	Çalışan Türkmen Kadınların Sorumluluğundaki Çocukların Türkiye'de Eğitim Hakkına Erişimleri	210
Şekil 97.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye'de Eğitim Hakkına Erişimi.....	213
Şekil 98.	Çalışan Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi	216
Şekil 99.	Çalışmayan Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi	220
Şekil 100.	Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Konut Hakkına Erişimleri.....	222
Şekil 101.	Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak'ta Konut Hakkına Erişimi	223
Şekil 102.	Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye'de Konut Hakkına Erişimi	225
Şekil 103.	Çalışmayan Türkmen Kadınları Türkiye'de Konut Hakkına Erişimi	227
Şekil 104.	Çalışan Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi	229
Şekil 105.	Çalışmayan Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi	232
Şekil 106.	Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi	234

Şekil 107. Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak'ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimleri.....	235
Şekil 108. Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye'de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi	236
Şekil 109. .Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye'de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi	239
Şekil 110. Yerli Çalışan Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi.....	241
Şekil 111. Çalışmayan Yerli Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi	245
Şekil 112. Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi	248
Şekil 113. Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak'ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi	249
Şekil 114. Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye'de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi	250
Şekil 115. Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye'de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi	256
Şekil 116. Çalışan Yerli Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi.....	261
Şekil 117. Çalışmayan Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi	264
Şekil 118. Kadınların Kent Hakkında Olumsuz Düşünceleri.....	267
Şekil 119. Sosyal Adalet Ve Sürdürülebilir Kalınma Hedefleri Ekseninde Kent Hakkına Erişim.....	281
Şekil 120. Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri.....	282
Şekil 121. Çalışan Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri.....	283
Şekil 122. Çalışmayan Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri	283

GİRİŞ

Sürdürülebilir kalkınma, Birleşmiş Milletler'in "Ortak Geleceğimiz" isimli raporunda kavramsal bir düzlem içine yerleştirilmiş; fakat herkesin adil bir yaşam sürmesi için izlenmesi gereken yolun sınırları net olarak çizilmemiştir (Birleşmiş Milletler, 1987). 1992 yılındaki Çevre ve Kalkınma Konferansında ise kalkınma politikaları ağırlıklı olarak çevresel sürdürülebilirlik üzerinden ele alınırken (Birleşmiş Milletler, 1992), 2000 yılında açıklanan Bin Yıl Kalkınma hedeflerinde çevresel sürdürülebilirliğe ek olarak kalkınmanın sosyal boyutlarına da önem verilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2000). Bu süreç içinde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili bütüncül bir yaklaşımın geliştirilemediği görülmektedir; ancak Birleşmiş Milletler (2015)'in Dünyamızı Değiştirmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündem'inde kalkınma sağlanabilmesi için çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlar bütüncül olarak ele alınmaktadır.

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündem'inde yoksulluk ve eşitsizliğe karşı çözüm arayışı ön plana çıkmaktadır (Fukuda-Parr, 2016, s. 48). Ayrıca, Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Gündem'inin evrensel değerlerinin ikincisi olan "Kimseyi Geride Bırakma"¹, yeni kalkınma modelinin kimlik çıkar ve çatışmalardan bağımsız olarak, herkesin adil bir dünyada, eşit şartlar altında yaşamasını savunduğunu göstermektedir. Rawls (2021, s.33)'ın herkesin imkânlardan adil şekilde faydalanması için izlenecek bir yol haritası sunan sosyal adalet teorisi, sürdürülebilir kalkınma tarafından benimsenmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde kentlerin kapsayıcı, güvenli olması vurgulanmaktadır². Bu vurgu kent sakinlerinin kentin avantajlarına erişimde eşitliğin sağlanmasının önemli olduğunu işaret etmektedir. Bu nedenle kentteki nüfus oranının artmasıyla kent hakkı günlük yaşamda önemli bir yer sahip olmaktadır. Üstün bir hak biçimi olan kent hakkı (Lefebvre, 2018, s.151), kentin imkânlarına erişim bağlamında kolektif bir haktır çünkü bireylerin kentleri ve kendilerini değiştirme hakkını

¹<https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind> adresinden 27.05.2025 tarihinde alınmıştır.

² <https://www.globalgoals.org/goals/11-sustainable-cities-and-communities/> adresinden 27.05.2025 tarihinde alınmıştır.

kapsamaktadır. Bu noktada kent hakkı sınıfsal bir tartışmayı da kapsamaktadır. Kent imkânlarına erişimde bir grup avantajlı bir konumdayken diğer grup dezavantajlı bir konumdadır (Harvey, 2016, s. 272).

Kadınlar kent hakkına erişimde erkeklere oranla sorun yaşamaktadır (Kaypak, 2014, s. 344-345). Bu nedenle kent hakkı cinsiyet üzerinden tartışılması gereken bir konudur (Buckingham, 2010, s. 58). Massey (1994)'in, Lefebvre'nin kent hakkı ile ev dışı alan ve onun kullanımını işaret ettiğini söylemiştir (Akt. Fenster, 2010, s. 65-67); ancak kültürel değerler kadınların ev dışı alanda bulunmasına engel olarak toplumsal hayatta karışmalarını kısıtlayabilmektedir (Gürsoy, 2019, s. 62,77). Başka kelimelerle ifade edersek, toplumsal cinsiyet rolleri kadınların kent hakkına erişimlerini sınırlandırabilmektedir (Akkurt, 2024, s. 81). Ayrıca göçmenlik statüsü kadınların kentsel alan deneyimlerinde ve düşüncelerinde rol oynamaktadır (Linn, 2020, s. 171). Kısaca, kadınlar ataerkil kodlar nedeniyle kent hakkına erişimde sorunlar yaşamakta ve bu duruma göçmenlik statüsü eklendiğinde karşılaşılan sorunlar daha da derinleşmektedir.

Irak'ta süregelen iç karışıklıklar ABD'nin işgali sonrasında şiddetlenmiştir. Ülkede farklı etnik köken ve mezhebe mensup grupların arasında artan gerilim sebebiyle Irak bir çatışma alanına dönüşmüştür (Tahsen, 2018, s. 255-256; Abbas, 2017, s. 85-86). Ülkede bulunan bu güvensiz ortamı kullanarak DAESH³ kısa sürede Irak'taki gücünü artıtmıştır (İHH, 2015, s. 17) ve bir çok bölgeyi kontrolü altına alarak, Türkmenlerin yaşadığı coğrafyayı bir çatışma bölgesi haline getirmiştir (Abbas, 2020, s. 440-441). DAESH, Türkmen kadınlara fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulamış ve hatta onların yaşam haklarını ellerinden almıştır (Duman & Zineelabdin, 2021). DAESH'in Türkmenler için hayati tehlike yaratan eylemleri, Türkmen kadınlara yaptığı zulüm, işkence nedeniyle Türkmenler göç etmek zorunda kalmıştır (Abdulrahman, 2020, s. 9).

Bu araştırma ise sosyal adalet teorisi temele alınarak Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda kadınların kent hakkına erişimleri üzerinedir. Literatürde ataerkil kodlar

³ Türkiye Cumhuriyeti politikaları nedeniyle bu çalışmada DAESH ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir ancak görüşmelerde katılımcılar İŞİD olarak kullanmış ve katılımcı ifadelerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

ya da göçmenlik sebebiyle kadınların kent hakkına erişimde sorun yaşamalarına ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Beebeejaun, 2017; Bhagat, 2017). Ancak bu çalışmada göçmen ve yerli kadınların çalışıp/çalışmama durumları da dikkate alınarak kent hakkına erişimleri sosyal adalet perspektifinden ele alınmıştır. Böylece kent hakkına erişimde bir diğer önemli unsur olan ataerkil kodlara ek olarak göçmenlik/yerellik statüsü ve çalışma hayatına dahil olup/olmamanın nasıl bir paya sahip olduğu ortaya çıkarılarak, alana katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi ve yöntemi açıklanmıştır. İkinci bölümde Irak'taki iç karışıklar, Irak'ta Türkmen kadınların iç savaş döneminde yaşadıkları problemler ve Irak'taki Türkmenlerin Türkiye'ye zorla göçü üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ataerkil toplum ve toplumsal cinsiyet rolleri hakkında tartışma yürütülmüştür. Dördüncü bölümde sürdürülebilir kalkınma, sosyal adalet ve kent hakkına ilişkin bilgiler sunularak göçmen ve yerli kadınların kent hakkına erişimleri sosyal adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri üzerinden değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde ise çalışmanın verileri analiz edilerek elde edilen bulgular temalar hâline getirilip uygun başlıklar altında verilmiştir. Son olarak çalışmanın bulgularının temel amaçlarla birlikte değerlendirildiği ve alana katkının sunulduğu sonuç ve tartışma kısmı verilmiştir.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Tezin ilk bölümü çalışmanın konusunu, amacını, önemini ve yöntemini kapsamaktadır. Bu bölümde çalışmanın hangi sorunsal üzerine olduğu, ne amaçla yürütüldüğü ve önemi üzerinde durularak, literatüre katkıları sunulmuştur. Araştırmanın yöntem kısmında ise araştırma sahasının ve katılımcıların nasıl belirlendiği, hangi özelliklere sahip oldukları, verilerin nasıl toplandığı ve veri analiz süreci hakkında detaylar verilmiştir.

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ

Rawls sosyal adaleti, farklı gruplara aidiyeti olan insanların toplumdaki faydaları hakkaniyetli bir şekilde paylaşabilmeleri için gerekli bir pusula olarak nitelendirmektedir (Rawls, 2021, s. 33). Daha açık bir anlatımla Rawls, bireylerin özgürlük ve eşitlik değerlerini kaybetmeden toplumdaki herkesin adil bir şekilde birlikte yaşayabilmesi için adalet üzerinden biçimlenen bir sistem oluşturulması gerektiğini söyler (Bağder, 2020, s. 106). Toplumun çoğunluğunun kentlerde ikamet etmesiyle sosyal adalet ve kent üstüne yürütülen tartışmalarda kent hakkı kavramı ön plana çıkmaktadır.

Lefebvre, şehir hakkının üstün bir hak şekli olduğunu vurgulayarak bunun; özgürlük, toplum içinde birey olabilme, katılım ve sahiplenme hakkı, mesken ve yapıt hakkını da içerdiğini dile getirmiştir (Lefebvre, 2018, s.151). Harvey'e göre ise kent hakkı, sadece kentteki imkânlara erişimle sınırlı değildir. Var olan mekânı değiştirme hakkını da kapsamaktadır (Metlioğlu, 2021, s. 2733).

Harvey (2019, s. 56-57), "Sosyal Adalet ve Şehir" isimli kitabında, kentsel sistemde meydana gelen değişimler ve kent sakinlerinin buna uyum sağlamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kentte meydana gelen değişikliklere, kentin her parçasının uyum süreci farklı işlemektedir. Herhangi bir sebepten ötürü meydana gelen değişime kentteki bazı gruplar hızla uyum sağlayabilirken, bazıları için süreç yavaş ilerlemektedir. Kentsel sistemlerdeki değişimlere sosyo-ekonomik seviyesi yüksek ve eğitilmiş olanlar daha kolay

adapte olurken, düşük sosyo-ekonomik ve eğitim seviyesine sahip olanlar daha zorlu bir süreç yaşamaktadır. Toplumdaki eşitsizliklerin var olmasındaki en önemli unsur değişime yanıt verme süresindeki farklılıktır. Harvey, sosyal adalet ile kent arasındaki ilişkide eşitsizliklerin, farklı grupların değişimlere uyum sağlama sürelerindeki farklılıklardan kaynaklandığı ifade etmiştir. Bu farklılıklardan dolayı da Ertan, Akkoyunlu (2008, s. 137-139), çalışma hakkı, barınma hakkı gibi kent haklarının kadınlar, çocuklar gibi şehirde yaşayan tüm grupların kent hakkının ayrı ayrı incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Dünya genelinde nüfus yoğunluğunun kente taşınmasıyla birlikte, kadınların sorunları konusundaki son dönemki çalışmalarda, kent ve kadın arasında kurulan bağda kent hakkı ve sosyal adalet tartışmaları yer almaya başlamıştır. Bu sorunsalın içeriği kadınların kent hakkından ne derece faydalandığı, kent hakkına erişimleri üzerinde rol oynayan değişkenler gibi konular oluşturmaktadır.

Bazı çalışmalarda kadınların sosyal adalet ekseninde kent hakkına erişiminde ataerkinin rolü olduğunu vurgulanmaktadır (Di Marco, 2008; Hatiboğlu Eren, 2015; Whitson, 2017; Tuysuz, Gürel ve Gülmez, 2020). Butler, toplumsal cinsiyeti inşa eden kültürün bireyin kaderini belirlediğini (Butler, 2014, s. 53) ifade etmiştir çünkü kültür toplumsal cinsiyet kodlarını belirlemektedir. Eğer yaşanan toplumda ataerkil kodlar benimsenmişse bu içinde yaşanan toplumun kültürüyle ilişkilidir. Ataerkil toplumda kadın, erkeğe ekonomik ve sosyal açıdan bağımlı kılınmıştır (Millet, 1987, s. 64). Ersöz, Günindi (2015, s. 88-89) Türkiye’de kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil kodlar üzerinden ev dışı ve ev içi alanı paylaştıklarını ifade etmiştir. Ev dışı alan erkeğe verilirken, ev içi alan kadına tahsis edilmiştir. Erkek kültür oluşturmak, karar alma süreçlerini yürütme görevlerini üstelendiği için ev dışı alana, kadın ise ev işleri, çocuk bakımı gibi görevlere sahip olduğu için ev içi alana ait görülmektedir. Bu durum kadınların birçok alanda dışlanmasına sebebiyet verebilmektedir.

Bu çalışmada ise kadınların kent hakkına erişimlerinde yerellik/göçmenlik statüsü, çalışma yaşamına katılım ve ataerkil kodlar ile değerlendirilerek kadınların kent hakkına erişimleri sosyal adalet ve sürdürülebilir kalkınma perspektifinde ele alınmaktadır.

Göçmen kadınlar göçmen kimliği taşıması sebebiyle emek sömürüsüne ve eşitsizliğe açikken, bu durum toplumsal cinsiyet yargılarının yarattığı kalıplar ve uygulamalarla bütünleşince bu kadınlar çifte dezavantaja sahip bir grup haline gelmektedirler (Dedeoğlu & Bayraktar, 2018, s. 248). Göçmenlerin ve göçmen kadınların bu kırılğanlıklarını gidermek için sosyal adaleti temel alan bir bakış açısı ile hareket etmek faydalı olacaktır (Charitonos ve arkadaşları, 2020, s. 1). Yapılan bu çalışma sosyal adaletin ve kent hakkının kapsayıcı tavrının günümüz dünyasındaki düzene ne kadar işlediğini ve çoklu kırılğanlığa karşı Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin ne düzeyde yol gösterici olduğunu görmemizde yardımcı olacaktır.

Birleşmiş Milletler (2014, s. 26) şu anı ve geleceği kapsayan, sosyal adaleti, cinsiyet eşitliğini, çevresel bütünlüğü, insan onurunu ve refahını sağlayan, sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınma planı olarak sürdürülebilir kalkınmayı işaret etmektedir. Birleşmiş Milletler (2015) 2030 yılına kadar belirlediği 17 amacını başarı ile gerçekleştirmeyi hedeflerken kapsayıcı bir tutumla göçmenlerin, mülteciler ve yerel halkın güçlendirilmesine yönelik eylem ve önlemlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır. Mallett (2018, s. 6) göç ve emek piyasası arasındaki ilişkiyi “insan onuruna yakışan iş” üzerinden değerlendirirken cinsiyetin de bu süreçte rol oynadığını ifade etmiştir. Buradan hareketle bu çalışmada yerel ve göçmen kadınların kent hakkına erişim deneyimleri sosyal adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri üzerinden karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Sosyal adaletin sağlanması ve çalışma çağına gelen bireylerin ekonomik ve sosyal gereksinimlerinin giderilmesinde insanların emek piyasasına katılımları kritik bir role sahiptir (Zeynalova, 2020, s. 224). Çalışma hakkı sosyal adaletle ilişkili olarak, insan onuruna yakışan yaşam hakkı, barınma hakkı gibi diğer birçok hakkı da kapsamaktadır (Forstater, 2015, s. 64). Geniş ve Köse, Akkırman (2020, s. 27-28)’ın kadınların kent hakkına erişimi üzerinde durulan çalışmasında, kadınların ekonomik kaynaklara sahiplik durumunun kentte bulunan imkânlarla erişimlerinde önemli bir payı olduğu görülmüştür. Çalışmada kadınların istihdama katılım oranlarının düşük olduğu fark edilmiştir. Kadınların kent imkânlarından faydalanmalarında düşük sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel seviyenin sınırlandırıcı rol oynadığı saptanmış olup, cinsiyete dayalı iş bölümünün ise bu durumu daha da şiddetlendirdiği görülmektedir. Eğitim ve gelir düzeyi

düştükçe, çocuk sayısı arttıkça ataerkil kodlar, kadınların eve ve mahalleye kapanmalarına sebebiyet vermektedir. Çalışan kadınlardan sadece çok azı bakım hizmeti satın alarak bu işlerin bir kısmından özgürleşme adımları atabilmektedir. Ayrıca sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel seviye düştükçe, ataerkil kodların etkisi büyüdükçe kadınların, ev dışı alan kullanımları azalmakta ve hatta yok olmaktadır.

Göçmen kadınların gelir ve ekonomik güvenceye sahip olmamaları, şehir içinde hareket etme kapasiteleri ve boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinin üzerinde olumsuz bir rol oynamaktadır (Linn, 2020, s. 173). Örneğin, kent hakkı içinde bulunan ulaşım ve barınma hakkının kullanılması kadınların sahip oldukları maddi imkanlarla ilişkilidir. Göçmen kadınların toplu taşıma kullanarak, şehir içinde seyahat edebilmesi ve şehrin mekanlarından ve imkânlarından faydalanabilmeleri için toplu taşıma ücretini karşılamaları gerekmektedir. Aynı şekilde barınma ihtiyacını karşılayabilmek için de evin kirasını ödeyebilmeleri gereklidir (Blija, ve diğerleri, 2024, s. 7-8). Kadınların ekonomik kaynağa sahip olmalarının, sosyal adaletin sağlanması ve kent hakkının kullanılmasında da rol oynadığı görülmektedir. Bu nedenle çalışmada kadınların çalışma hayatına katılımları ve göçmenlik statüsüne sahip olmaları üzerinde durulmaktadır.

Literatürde sosyal adalet ekseninde Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile bağlantılı olarak, çoklu dezavantaja sahip göçmen kadınların kent hakkına erişimlerini çalışma yaşamına katılımı da dikkate alarak inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Oysa çalışma yaşamına katılım göçmen kadınların kent hakkında erişimlerinin yanı sıra onların sosyal adalet ve de Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile olan ilişkisinde de önemli bir yere sahiptir. Ayrıca literatürde gerek göçmen gerekse yerli kadınların kent hakkına erişimlerinde ataerkil kodların önemli bir yeri olduğu (Fenster, 2010; Buckingham, 2010) görülmektedir.

Bu çalışmada ise kadınların kent hakkına erişimlerindeki dezavantajlı konumda, yerellik/göçmenlik statüsü ve aktif iş hayatına dahil olup olmamanın nasıl bir rol oynadığı sosyal adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri perspektifinden irdelenmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde, “Kimseyi Geride Bırakmayın” anlayışının altı çizilerek mülteciler, göçmenler gibi hassas gruplara dikkat edilmesi gerektiği belirtilmektedir (Denaro ve Giuffre, 2022, s. 80). 2030 gündemi göçü tanıyan ilk uluslararası hedeftir ancak göçmenlerin kırılgan durumlarını göz ardı etmektedir (Foresti ve Hagen-Zanker, 2017, s. 4,6). Bu çalışmada, göçmen kadınların kent hakkına erişimlerinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden; nitelikli eğitim (SKH 4), toplumsal cinsiyet eşitliği (SKH 5), insana yakışır iş ve ekonomik büyüme (SKH 8), eşitsizliklerin azaltılması (SKH 10) ve sürdürülebilir şehirler ve toplulukların (SKH 11) oynadığı role ilişkin sahadan veri toplanarak, kadınların kent hakkına erişimleri aynı zamanda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri perspektifinden de değerlendirilmektedir.

Bir başka ifadeyle bu çalışmada sosyal adalet kapsamında kent hakkı kavramsallaştırması üzerinden bir tartışma yürütülerek, kent sakini olan kadınların çalışma hayatına katılım durumları ile kent hakkına erişimleri arasındaki bağı incelemek üzere Irak’tan gelen Türkmen kadınlar ile yerel kadınların deneyimleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Böylece sosyal adalet kapsamında göçmen kadınların çalışma hayatına katılım durumları üzerinden kent hakkına erişimleri yerli kadınlarla karşılaştırmalı olarak ele alınarak, kent hakkında erişimde göçmenlik statüsü ve çalışma yaşamına aktif katılımın oynadığı rolünün ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu sayede kadınların kent hakkına erişimlerinde ataerkil kodların yanı sıra göçmenlik/yerellik ve çalışma yaşamına dahil olma durumu birlikte incelenerek, kent hakkına erişimde dezavantajlı durumda olan kadınların kent hakkına erişimlerini artıracak politikalar geliştirilmesine katkı sunulacaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Sosyal adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri perspektifinden yerli ve göçmen kadınların kent hakkına erişimlerinin karşılaştırmalı olarak ele alındığı bu çalışmada nitel yaklaşım eksenin de karşılaştırmalı vaka çalışması tasarımı kullanılmıştır.

Nitel araştırmada ele alınan sorunsala kişilerin yüklediği anlamların açıklanmasına ve yorumlamasına odaklanılır (Denzin & Lincoln, 2005, s. 3). Nitel araştırma sürecinde araştırmanın katılımcılarının ifadelerini, araştırmacının fikirlerini, sorunsalın açıklaması

ve yorumunu ortaya koymak hedeflenmektedir. Bu şekilde ölçülmesi zor olan değişkenlerin saptanarak, bir grup veya evrenin ele alınır ve susturulmuş seslerin duyulmasına karşın hissedilen gereksinim ile keşifle ortaya konulmaktadır (Creswell, 2013, s. 44,48). Bu çalışmada nitel desen ekseninde karşılaştırmalı vaka çalışması araştırma tasarımı ile kadınların kent hakkına erişim süreçleri incelenmiştir.

Vaka çalışmaları, bireylerin yaşam döngüleri gibi gerçek hayatın anlamlı ve bütüncül özelliklerinin incelenmesine izin vererek, nasıl ve niçin soru kalıplarının cevaplanması için oldukça uygun bir alan sağlar (Yin, 2003, s. 2,22). Vaka çalışması olgu ve olayları Gerçek Dünya’da var oldukları haliyle ele almamızı sağlayarak merak edilen sorunsalın sebeplerini incelemek için yapılmaktadır. Karşılaştırmalı vaka çalışmalarında, ilk bakışta benzeyen olgular ele alınır. Ele alınan vakalar derinlemesine analiz edilerek, vakalar arasında farklılıklara neden olan hususlar belirlenir ve bu hususların altında yatan sebepler açığa çıkarılır. Kısaca, karşılaştırmalı vaka analizleri birbirine benzer olan iki vakanın ayrıştığı noktaların belirlenmesi için uygun bir ortam sağlar (Moses & Knutsen, 2020, s. 138,180-181).

Karşılaştırmalı vaka analizleri, tek bir konuya ilişkin farklı gruplardan veri toplanmasını ve onların bütünsel olarak incelenmesini olanaklı kıldığı için toplanan verilerin daha ikna edici olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle tekil ya da karşılaştırmalı çalışma arasında bir tercih şansına sahip konumda olan araştırmacılara çoklu vaka çalışması tavsiye edilmektedir çünkü tekli vaka çalışmaları “bütün yumurtaları aynı sepete koymak” gibi görülmektedir. Ancak karşılaştırmalı vaka çalışması, dış koşulların verileri nasıl etkilediğinin görülmesini ve onlardan emin olunmasını sağlayarak, çalışmanın dış geçerliliğini yükseltir (Yin, 2003, s. 46,51,53). Kısaca, karşılaştırmalı vaka analizi, mevcut durumun ne olduğunu ve benzer vakalardaki farklı etkenlerin niçin değişikliğe sebep olduğunun anlaşılmasını sağlamaktadır (Süleymanoğlu Kürüm, 2021, s. 157). Bu çalışmada karşılaştırmalı vaka çalışması tasarımı benimsenmiş ve konuya ilişkin literatür üzerinden araştırmanın problemi ve temel amaçlarına uygun olarak bir model oluşturulmuştur. Böylece, sosyal adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda kent hakkına erişimde kadınların dezavantajlı konumlarının nasıl

şekillendiğinin görülmesi için kadınların kent hakkına erişimleri, göçmenlik ve çalışma yaşamına katılamama gibi çoklu dezavantaj yaratan koşullarla birlikte ele alınmıştır.

1.2.1. Araştırmanın Katılımcıların Belirlenmesi ve Özellikleri

Sosyal adalet bağlamında kent sakini olan göçmen kadınların kent hakkı erişimlerinde göçmenlik statüsü, çalışma hayatına katılım ve ataerkil kodların yerine odaklanan bu çalışmanın evrenini, Ankara ilindeki Irak'tan zorunlu sebepler nedeniyle göç eden Türkmen kadınlar ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yerli kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Göçmen kadınların Irak'tan Türkiye'ye zorunlu göç ile gelen Türkmen kadınlar olarak belirlenme nedeni ise, etnisiteye dayalı farklılıkların sebebiyet verebileceği durumlardan soyutlamak ve göçmenlik statüsünün en saf biçimiyle kadınların kent hakkında nasıl bir rol oynadığının görülmesi amacıdır.

Irak'taki Türkmenler İŞİD işgali ile yaşadıkları sorunlar toprakların güvensiz hale geldiği için gruplar halinde göç etmeye başlamışlardır (Abbas, 2020). Iraklı Türkmenlerin Türkiye'ye göç etmeyi tercih etme nedenleri arasında Türkmen kimlikleri sebebiyle ikinci ya da ana vatan olarak Türkiye'yi görmeleri ve ortak tarih, kültür ve dil bağı yani sahip oldukları “biz” duygusu bulunmaktadır (Mercan, Sarı, 2018, s. 58-86). Bu kapsamda araştırmanın evrenini Ankara'da Iraklı Türkmenlerin yoğun olarak yaşadıkları Mamak Akdere Mahallesi ve Çankaya Ertuğrulgazi Mahallesi oluşturmaktadır.

Araştırmacının katılımcılarını belirlemek için ise araştırmanın açıklamayı hedeflediği durumu ve teoriye uygun kriterlere göre örneklem oluşturulmasını sağlayan teorik örnekleme tekniği (Silverman, 2018) kullanılmıştır.

Çalışmada Irak'tan gelen Türkmen kadın katılımcılardan, “Türkmen kadın” olarak ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan katılımcılardan ise “yerli kadın” olarak söz edilmiştir. Bu doğrultuda Türkmen kadınlar ve yerli kadınlar çalışma hayatına dahil olup, olmamaları üzerinden kendi içlerinde tekrar gruplandırılmıştır; çalışan Türkmen kadın, çalışmayan Türkmen kadın; çalışan yerli kadın, çalışmayan yerli kadın olarak 4 grup örnekleme ile çalışma yürütülerek, kadınların sosyal adalet bağlamında kent hakkına

erişimlerinde göçmenliğin, çalışma yaşamında yer alıp almama ve ataerkil kodların nasıl rol oynadığı çok boyutlu olarak incelenmiştir.

Çalışmanın amacı ve teorisine uygun kriterlere sahip katılımcıların belirlenmesi teorik örnekleme tekniği ve kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarına 5 referans kişi aracılığıyla ulaşılmıştır. Sigortalı çalışan göçmen kadın profilinin çalışmaya dahil edilebilmesi için 3 farklı referans kişi ile daha görüşülmüş ancak sigortalı istihdam edilen Türkmen kadına ulaşılammıştır. Araştırmada Irak'tan gelen çalışan 9 Türkmen kadın, Irak'tan gelen çalışma yaşamına katılmayan 7 Türkmen kadın; çalışma yaşamında bulunan 7 yerli kadın ve çalışma yaşamına katılmayan 5 yerli kadın ile görüşülmüştür. Bu bağlamda veri tekrarına düşülmesi sebebiyle görüşmelere son verilerek, toplamda 16 Türkmen kadın ve 12 yerli kadından oluşan toplamda 28 katılımcı ile mülakat yapılmıştır. Görüşmeler katılımcıların belirlediği tarihlerde ve kendilerini rahat hissettikleri mekân olarak evlerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler **Tablo 1**, **Tablo 2**, **Tablo 3** ve **Tablo 4**'te verilmiştir.

Tablo 1. Çalışan Türkmen Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Çalışma Durumu	Meslek	Sigorta	Çalışma Alanı	Göç Edilen Yer	Göç Edilen Tarih
GÇ1	37	İlkokul	Eşini kaybetmiş	Çalışıyor	Ekmek yapıyor + tezgâhtar	-	Ev Dışı Alan	Telafer	2016
GÇ2	31	İlkokul	Evli	Çalışıyor	Apartman görevlisi + temizliğe gidiyor	-	Başkasının Evi	Musul	2017
GÇ3	38	Ortaokul	Evli	Çalışıyor	Temizliğe gidiyor	-	Başkasının Evi	Musul	2013
GÇ4	37	İlkokul	Eşini kaybetmiş	Çalışıyor	Temizliğe gidiyor	-	Başkasının Evi	Musul	2015
GÇ5	40	Okula gitmemiş	Evli	Çalışıyor	Parça başı iş	-	Ev İçi Alan	Musul	2015
GÇ6	43	Ortaokul	Evli	Çalışıyor	Temizliğe gidiyor	-	Başkasının Evi	Telafer	2014
GÇ7	43	Okula gitmemiş	Evli	Çalışıyor	Apartman Görevlisi	-	Başkasının Evi	Telafer	2014
GÇ8	48	Ortaokul	Evli	Çalışıyor	Terzi	-	Ev İçi Alan	Telafer	2017
GÇ9	48	Ortaokul	Eşini kaybetmiş	Çalışıyor	Apartman Görevlisi+ Temizliğe gidiyor	-	Başkasının Evi	Musul	2015

Çalışmayan Türkmen kadınların bilgileri ise aşağıdaki tabloda paylaşılmıştır.

Tablo 2. Çalışmayan Türkmen Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Çalışma Durumu	Meslek	Sigorta	Çalışma Alanı	Göç Edilen Yer	Göç Edilen Tarih
GE1	18	Ortaokul	Bekar	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Telafer	2015
GE2	53	İlkokul	Evli	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Telafer	2015
GE3	36	İlkokul	Evli	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Musul	2017
GE4	39	İlkokul	Evli	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Telafer	2016
GE5	18	Lise (açıktan okuyor)	Bekar	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Telafer	2014
GE6	54	İlkokul	Evli	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Telafer	2015
GE7	27	İlkokul	Boşanmış	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Telafer	2014

Çalışan yerli kadınların sosyo-demografik özellikleri ise aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Çalışan Yerli Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Çalışma Durumu	Meslek	Sigorta	Çalışma Alanı	Göç Edilen Yer	Göç Edilen Tarih
YÇ1	62	Lise terk	Evli	Çalışıyor	Ev işlerine yardıma gidiyor	-	Başkasının Evi	Nallıhan	1996
YÇ2	42	Lise	Eşini kaybetmiş	Çalışıyor	Tezgahtar	+	Ev Dışı Alan	Erzincanlı	2015
YÇ3	45	Lise terk	Eşini kaybetmiş	Çalışıyor	Ofiste temizlik görevlisi	-	Ev Dışı Alan	Şereflikoçhisar	1997
YÇ4	61	Lise terk	Boşanmış	Çalışıyor	Temizliğe gidiyor	-	Başkasının Evi	Ankara doğumlu	-
YÇ5	44	Okuma yazması var	Evli	Çalışıyor	Apartman Görevlisi+ Temizliğe gidiyor	+	Başkasının Evi	Hakkâri	2003
YÇ6	38	Lisans	Boşanmış	Çalışıyor	Temizliğe gidiyor	-	Başkasının Evi	Aksaray	2004
YÇ7	62	İlkokul	Evli	Emekli/ çalışmaya devam ediyor	Emekli+ yaşlı bakımı yapıyor	+	Başkasının Evi	Trabzon	2005

Çalışmayan yerli kadınların bilgileri ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4. Çalışmayan Yerli Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Çalışma Durumu	Meslek	Sigorta	Çalışma Alanı	Göç Edilen Yer	Göç Edilen Tarih
YE1	67	İlkokul	Eşini kaybetmiş	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Ankara doğumlu	-
YE2	58	Lise	Evli	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Mardin	2019
YE3	61	İlkokul	Evli	Çalışmıyor	Ev kadını	-	-	Gümüşhane	1990
YE4	60	İlkokul	Evli	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Ankara Doğumlu	-
YE5	67	İlkokul	Evli	Çalışmıyor	Ev Kadını	-	-	Polatlı	1975

1.2.2. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Karşılaştırmalı vaka çalışmalarının, durum hakkında derinlemesine bilgi edinmek ve detayların ortaya çıkarılması hedefine ulaşabilmek için yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği ile araştırmanın verileri toplanmıştır. Bu kapsamda temel araştırma sorularına cevap verecek sorulardan oluşan dört görüşme formu hazırlanmıştır. Bir başka ifadeyle hem Irak'tan gelen Türkmen kadınlara (çalışan ve çalışmayan olmak üzere 2 farklı görüşme formu) hem de yerli kadınlara (çalışan ve çalışmayan olmak üzere 2 farklı görüşme formu) yönelik görüşme formu ile toplamda 4 görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formları demografik sorulardan, şehir hakkına dair düşüncelerini, ev dışı alanda olmakla ilgili fikirlerini, çalışma yaşamına yükledikleri anlamı, yetişilen/ yaşanılan toplumla ilişkili olarak kent hakkına erişim/ve veya mahrumiyete ilişkin düşüncelerini içeren açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Çalışmanın uygulanması amacıyla Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonunun E-66777842-300-00003863780 sayılı etik kurul izni alınmış ve ekler kısmında sunulmuştur.

Bu çalışmada kadınların çalışma yaşamında yer alma biçimi üç kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler kendi evleri, başkalarının evleri ve ev dışı alan (dükkan, ofis vb.); böyle bir sınıflandırma yapılmasının nedeni literatürde, kadınların çalıştıkları

mekânların hem çalışma süreci hem de diğer toplumsal süreçlerinde önemli belirleyici bir değişken olmasıdır. Örneğin bazı çalışmalarda bu ayrım temel alınarak doğrudan kadınların özel alan yani ev içi alanda yapabilecekleri işlerde çalışması (Edwards & Field-Hendrey, 2002; Dedeoğlu, 2000; Körükmez, Danış, & Karakılıç, 2022; Hasan, 2018), başkalarının evi içi alanında iş hayatına katılması (Dedeoğlu ve Gökmen, 2020; Rodríguez-Modroño ve arkadaşları, 2022; Altındal, 2010) ve son olarak ev dışı alanda emek piyasasına dahil olduğu alanlarda (Dedeoğlu, 2011; Bohon ve arkadaşları, 2008) çalışması hususu ele alınmıştır. Bu nedenle kadınların istihdama katılımları kendi evleri, başkalarının evleri ve ev dışı alan (dükkan, ofis vb.) olarak üç ayrı başlık altında incelenmiştir.

Araştırma sorularında kadınların kent hakkına erişimleri kapsamında Ankara Büyükşehir Belediyesi Kadın Aile Şube Müdürlüğü Kadın Danışma Merkezi 2023 Yıllık Raporu⁴’unda 19.00 sonrası kadınların EGO otobüslerinde güzergâh üzerinde istedikleri yerde inebilecekleri belirtilmiştir ve bu çalışmada ise bu hizmet kadınlara soru halinde yöneltilerek, kadınların bu hizmetten haberdar olma durumları sorgulanmıştır. Ayrıca bilgisi olmayan kadınların bu imkândan haberdar edilmesi ve faydalanabilmeleri için en azından bilgi eksikliğinin yarattığı engelin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır; çünkü bireylerin etkin bir şekilde haklarından faydalanabilmeleri için ilk gereklilik hakları ve onlara sunulan hizmetler hakkında bilgileri olması durumudur.

Araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla 20.11.2024-31.12.2024 tarihleri arasında katılımcılarla görüşmeler ve saha gözlemi yapılmıştır. Araştırmacının aynı bölgede yaşıyor olması sebebiyle çalışmanın yürütüldüğü alanın dinamiklerine hâkim olması katılımcılara ulaşmada ve aralarında güven bağının kurulmasında yardımcı olmuştur. Ayrıca araştırmacıya saha dışında gözlem yapabilme fırsatı tanımıştır. Bu durum görüşmelerden önce göçmen ve yerli kadınların profillerinin çalışmanın konusu ve amacına uygun olup olmadığının tespit edilmesine yardımcı olmuştur. Uygun bulunan kadınlarla ön görüşmeler yapılarak, çalışmaya katılımlarının örneklem seçme kriterleri

⁴ <https://www.ankara.bel.tr/kadin-calismalari/yillik-rapor> adresinden 15.10.2024 tarihinde alınmıştır

bağlamında uygun olmadığı tespit edilenler ve görüşmek istemeyenler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Anahtar kişiler aracılığıyla ulaşılan katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılma hususunda gönüllü olmaları durumunda iletişim bilgileri (isim, telefon) alınarak, kendileri ile görüşme yapılabilmesi için uygun gün ve saatler için randevu alınmıştır. Aynı zamanda hem gönüllü katılım formu hem de görüşme formu yapılan bu yüz yüze tanışma ve araştırmaya katılım daveti sırasında görüşmeyi kabul eden katılımcılara verilerek ve randevu günü görüşme başlamadan önce katılımcıdan imzalı şekilde alınmıştır. Görüşmenin ses kaydının alınması için katılımcılardan izin alınmıştır. İzin vermeyen katılımcıların ses kaydı alınmamıştır. Alınan ses kayıtları ise veri analizi için kod isimlerle anonim şekilde Word belgesine aktararak oluşturulan transkriptlerden sonra imha edilmiştir.

Verilerin toplanmasından sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Yapılan görüşmelere ilişkin ses kayıtlarının transkripti hazırlanıp tüm görüşme kayıtları Maxqda22 nitel analiz programına aktararak veri analizi yapılmıştır. Verilerin analizi sürecinde Yin (2003)'in vaka analizi verileri için önerdiği temalaştırma yolu takip edilmiş ve açıklayıcı analiz tekniği kullanılmıştır. Kodlama süreci açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlama aşamalarından oluşmaktadır (Corbin & Strauss, 2014). Verilerin analiz sürecinde geçerlik ve güvenilirliği artırmak için tez danışmanı yargıç olarak temalaştırma sürecine katkı sağlamıştır. Kodlamalar ve temaların kontrolü danışman tarafından yapıldığında, temalar ve kodlamalar üzerinde anlaşılmaya varılana kadar bu süreç devam ettirilmiştir.

1.2.3. Araştırmanın Problem Cümleleri

Ataerkil kodlar, yerel/göçmen kimliği ve çalışıp-çalışmama durumunun sosyal adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl bir rol oynadığının ele alındığı bu araştırmanın temel problem cümleleri şu şekildedir:

1. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların kent hakkı kavramından ne anlamaktadır? Bu anlamlandırma üzerinde kadınların çalışma yaşamında

yer alıp almamaları, göçmen ve yerli olmaları ile ataerkil kodlar nasıl rol oynamaktadır?

2. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların ev dışı alanda yer alma durumu, sıklığı ve biçimleri nedir? Göçmenlik ve yerli olma bu noktada nasıl bir role sahiptir?
3. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların kent hakkına erişimleri ne düzeydedir? Kadınların çalışma yaşamında yer alıp, almamaları, göçmen ve yerli olmaları ile ataerkil kodlar kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl rol oynamaktadır?
 - 3.1. Irak'tan gelen Türkmen kadınlar ve yerli kadınların çalışma hayatı hakkındaki düşünce ve deneyimleri nelerdir? Çalışma yaşamında yer alma kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl rol oynamaktadır?
 - 3.2. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların eğitim hakkındaki düşünce ve deneyimleri nelerdir? Çalışma yaşamında yer alma kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl rol oynamaktadır?
 - 3.3. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların boş zaman faaliyetleri (konser, sinema vb.) hakkındaki düşünce ve deneyimleri nelerdir? Çalışma yaşamında yer alma kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl rol oynamaktadır?
 - 3.4. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların konut kullanımı hakkındaki düşünce ve deneyimleri nelerdir? Çalışma yaşamında yer alma kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl rol oynamaktadır?
 - 3.5. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların kent içi ulaşım hakkındaki düşünce ve deneyimleri nelerdir? Çalışma yaşamında yer alma kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl rol oynamaktadır?
 - 3.6. Irak'tan gelen Türkmen kadınların ve yerli kadınların yeşil alan kullanımı hakkındaki düşünce ve deneyimleri nelerdir? Çalışma yaşamında yer alma kadınların kent hakkına erişimlerinde nasıl rol oynamaktadır?

2. BÖLÜM

IRAK'TAN TÜRKİYE'YE TÜRKMENLERİN ZORUNLU GÖÇÜ

Türkmenler, Irak'ta tarih boyunca ötekileştirilmeye ve kötü muameleye maruz kalmıştır. Bu nedenle yıllar içinde Türkmenler Irak'tan göç etmiştir. 2014 DAESH işgali sonrasında Türkmenlerin yaşadığı bölgeler de ele geçirilmiş ve Türkmenler için güvensizlik hali çok daha şiddetlenmiştir. Can güvenlikleri başta olmak üzere fiziksel ve ruhsal bütünlüklerine yönelik oluşan tehdit nedeniyle Türkmenler gruplar halinde bölgeden göç etmeye başlamışlardır.

2.1. IRAK'TA İÇ SAVAŞ

Irak'ta farklı etnik köken ve mezhepten gruplar bir arada yaşamışlardır. Farklı gruplar arasındaki bulunan gerginlik Irak'ta huzurun ve istikrarın sağlanmasına engel olmuştur. Ülkede bulunan farklı kimliklerin yanı sıra başka ülkelerin uyguladığı baskılar, işgaller Irak'taki atmosferin iyice gerilmesine ve vatandaşların kendilerini çatışma ortamı içinde bulmasına neden olmuştur. 2014 DAESH işgali ile iç çatışmalar şiddetlenmiş ve Irak vatandaşları insan haklarına uygun olmayan durumlarla yüzleşmeye başlamışlardır. Irak'ta yaşayan Türkmenler de ülkedeki iç karışıklıklardan en çok olumsuz etkilenen etnik gruplardan birisidir. Irak'ta yaşayan Türkmenler, 1. Dünya Savaşı sonrasında çeşitli sebeplerden dolayı sistematik ve doğrudan farklı şiddet türlerine maruz bırakılmıştır. Baas rejimi, ABD'nin işgali ve DAESH'in Irak'ta etkinleşmesi Türkmenlerin yüzleşmek durumunda kaldıkları olumsuz şartların şiddetlenmesine sebebiyet vermiştir.

Baas partisinin diktatörlük yönetimi bölgede çatışmaların yaşanmasına sebebiyet vermiş ve rejim değişikliğiyle 2003 savaş sürecinin sonrasında Irak'ın devlet yapısındaki önemli değişimler ve sonrasında ABD'nin işgali ile bölgedeki çatışmalar artarak devam etmiştir. ABD işgalinin yanı sıra Irak devletini meydana getiren farklı topluluklar arasındaki çıkar kavgası sebebiyle ayrışması, Irak'ı çatışmalar ülkesi yapmaktadır. Ülke içinde ayrışma Şii, Sünni, Arap, Kürt, Türkmen ve Süryaniler üzerinden şekillenmektedir. Her grup üstünlük kurmak ve ezilmemek için bir diğeri ile mücadele etmektedir. Aralarında

yaşanan çatışmaların gün geçtikçe şiddetlenmesi ülkede güvensiz bir ortamın oluşmasına sebebiyet vermiştir (Tahsen, 2018, s. 255-256). Kısaca mezhep ve etnik köken farklılıkları sebebiyle Irak'ta uzun süredir süregelen iç karışıklık, ABD'nin Irak'ı işgali ile daha da şiddetlenmiştir. Bu durum Irak'ta yaşamlarını sürdüren Türkmenlerin de birçok olumsuz durum yaşamasına sebep olmuştur.

Türkmenlerin Irak'taki iç karışıklılardaki tarafsız tutumları Türkiye ile bağlarının koparılmasına ve siyasi açıdan yok sayılmalarına neden olmuştur. Türkmenlere yönelik tarihi kin ve/veya siyasi sebeplerle 1924 Kerkük, 1946 Gavurbağı ve 1954 Kerkük katilamlarında canlarını kaybetmişlerdir (Yılmaz, 2005, s. 110-118). Arap milliyetçisi politikalar diğer etnik kökenler için de güvensizlik hali oluştururken, 1946 Gavurbağı ve 1954 Kerkük olayları Türkmenlerin doğrudan ve sistematik olarak şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir (Doğan, 2018, s. 1)

El-Biruni Oğuzların Müslümanlığı kabul etmelerinden sonrasında Türkmen yani “Türke Benzeyen” olarak adlandırıldıklarını dile getirmiştir (Gündüz, 2013, s. 109). Kum (1949) benzer şekilde Türkmen adının Türk tarihinde Oğuzların Müslümanlığı kabul etmeleriyle “Oğuz” adının yerine kullanılmasının kabul gören bir görüş olduğunu belirtmiştir ve Sümer (1992) ise Türkçede “men” ekinin kelimeye büyük, kocaman gibi anlamlar kazandırdığı düşüncesi ile Türkmen adının Öz-Türk anlamını taşıyabileceğini vurgulamıştır (Akt Gelekçi, 2004, s. 13-14); ancak 1959 sonrasında Türkmen isimi Irak'ta yaşayan Türklere Anadolu'ya dayanan köklerinin unutturulması amacıyla kullanılmıştır (Akt. Saatçi, 2003, s. 15).

Irak'ta yaşayan Türkmenlerin genellikle kültürlerini ve medeniyetlerini yaşatmalarına izin verilmemiştir. Özellikle 1980 sonrası Türkmenlerin yaşadıkları bölgeleri Araplaştırmak ve onları asimile etmek adına Irak yönetimi Türkmenlerin üzerinde kurduğu baskıyı şiddetlendirmiştir. Açık alanlarda Türkçe konuşmalarını yasaklamış, çeşitli sebeplerle yüzlerce Türkmen köy ve kasabası yıkılmış, Türkmenler göçe zorlanmış ve Arap vatandaşlara Türkmen bölgelerine yerleşmeleri için teşvik primleri verilmiştir. Irak- İran savaşı sebebiyle Irak'ta genel olarak durumların kötüleşmesi, Türkmenlerin daha sıkıntılı zamanlar yaşamasına sebebiyet vermiştir. Bağdat yönetimi Türkmenlerin

ileri gelenlerini idam ettirirken, savaşın ön cephelerine de Türkmenler yerleştirilmiştir (Yılmaz, 2006, s. 128-129).

1980 yılına kadar Türkmenlerin kimliklerini kaybetmeleri için can güvenliği tehdidini de kapsayan pek çok yıpratma politikası uygulanmıştır. Doğan (2018, s. 1) ise Irak'taki Saddam Hüseyin yönetiminin 1990'daki Kuveyt işgaliyle birlikte başlayan izolasyon süreci sonrasında Irak'ta ikamet eden Türkmenler için en ciddi toplumsal kırılmaların yaşandığını ifade etmiştir. Bu işgal sonrasında uygulanan uluslararası ambargo ve patlak veren savaşlar Irak'ta ciddi bir yıkım ve çözülmeye neden olmuştur. Ülkede yaşanan yıkım ve çözümler ise Türkmenlerin maruz kaldıkları zorlukların ciddi oranda şiddetlenmesine neden olmuştur.

Körfez Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler, ABD, İngiltere ve müttefiklerinin Irak'a uyguladığı ambargolar gün geçtikçe şiddetlenmiştir. 11 Eylül 2001 yılında Amerika'daki Dünya Ticaret Bankası ve Amerikan Savunma Bakanlığında düzenlenen saldırılardan dönemin Amerika başkanı Saddam'ı suçlamış ancak bu iddiaları asılsız çıkmıştır. Sonrasında çeşitli sebeplerle Irak'ın üzerine gitmişlerdir. Bunların arasından en önemlisi Irak'ta kitle imha silahlarının bulunduğu ileri sürülmesidir ve Saddam'ın bu konunun araştırılmasına izin vermemesinin şüpheleri arttırmasıyla 2003 yılında ABD Irak'ı işgal etmiştir. Bu işgal sonrasında 35 yıllık Saddam önderliğindeki Baas rejimi bitmiştir. Tartışmalı bir yargılama sürecinin sonunda Saddam Kürt ve Şii sivillere yönelik işlediği suçlar nedeniyle idam edilmiştir. İşgal sonrasında Irak, kanlı bir çatışma alanı olmuştur. Ülkede bulunan farklı gruplar koalisyon güçlerine karşı kanlı eylemlerde bulunurken, öbür tarafta da Sünni ve Şiilerin birlikte yaşadığı şehirlerde mezhep çatışmaları patlak vermiştir. Yaşanan bu çatışmalar nedeniyle ülkedeki güvensizlik ve gerilim gün geçtikçe artmıştır (Güngör, 2014, s. 27-30). Farklı şekilde ifade edersek 2003 sonrası Irak'ta mezhepler üzerinden toplumdaki gruplaşmalar ülkenin istikrar sağlamasını engellemiş, güvensiz bir atmosferi oluşturarak şiddet temelli bir alanın yaratılmasına neden olmuştur (Abbas, 2017, s. 85-86).

ABD'nin işgali sonrasında Irak'ta mezhepsel farklılıklar üzerinden alevlenen terör ve şiddet olayları ortaya çıksa da Irak'ta yaşayan Türkmenler için durumlar çok daha farklı

bir boyuttur. Saldırgan grupların Türkmenlerin önde gelenlerini kaçırıp alınan fidyelerle kendilerine ekonomik kaynak yaratmaya çalışmaları Türkmenlerin suikaste uğramalarına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra Türkmenler etnik ve mezhepsel farklılık dolayısıyla iki ateş arasında sıkışarak kürtleştirme politikalarıyla yüz yüze gelmişlerdir. Türkmenler, Kürt ve Arap bölgeleri arasında tampon bir bölge konumundadır ve Türkmen nüfusu yaklaşık olarak yarı yarıya Sünni ve Şii'den oluşmaktadır. DAESH işgali sonrasında Türkmenlerin yaşadığı bölgede Peşmerge güçleri uyguladıkları baskıları artırmış ve DAESH özellikle Şii Türkmenleri hedefe almıştır. DAESH'in yayılması ile Türkmenlerin yaşadığı bölgeler çatışma alanına dönüşmüştür (Abbas, 2020, s. 440-441). 2014 yılı sonrası DAESH'in insanlık dışı operasyonlarında Türkmenler katliama, tecavüzlere maruz kalmış ve göçe zorlanmıştır ⁵.

Irak'ın güneyindeki şehirlerde işsizlik, elektrik kesintileri gibi olumsuzluklar sebebiyle yapılan gösterilerin sıklaşması DAESH'in işine gelmiş ve ona sömürebileceği yeni memnuniyetsizlik durumları ortaya çıkarmıştır⁶. İHH'in raporunda da Irak'ta huzursuzluk yaşanmasının, halkın taleplerinin göz ardı edilmesinin ve protestoların şiddetle bastırılmaya çalışılmasının DAESH'in işinin kolaylaşmasına yol açtığı belirtilmiştir. DAESH bu kaotik ortamı kullanarak kısa sürede içinde herhangi bir dirençle karşılaşmadan Irak topraklarının büyük çoğunluğunun yönetimini ele geçirmiştir (İHH, 2015, s. 17).

Kartal Ağar'a (2015) atıf yaparak, Irak'ta DAESH'in etkin olabilmesinin nedeninin devletteki otorite eksikliği ve Irak'ın ulus devlet olmasından kaynaklandığını ifade ederek, Irak'ta tarih boyunca ulusal güvenliğin sağlanamamasından kaynaklı olarak DAESH'in kolay bir şekilde Irak topraklarında faaliyetlerini sürdürdüğünü belirtmiştir. ABD'nin işgali ile ortaya çıkan kaos ortamıyla birlikte Saddam dönemine oranla mezhep çatışmaları artış göstermiş ve Şii ve Sünniler arasındaki gerilimden kaynaklı olduğu düşünülen terör olayları insanların önemli ölçüde ayrışmasına neden olmuştur. ABD'nin Irak'ı işgal sonrasında herhangi bir vatandaşın can güvenliğinin olmadığı bir ortam

⁵<https://21yyte.org/orta-dogu-ve-afrika-arastirmalari-merkezi/isidin-irakta-turkmen-cografyasindaki-katliamlari/8678> adresinden 22.05.2025 tarihinde alınmıştır.

⁶ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44898545#orb-banner> adresinden 22.05.2025 tarihinde alınmıştır.

oluşturmuştur. İntihar saldırısı, bombalı eylem, silah saldırısı gibi olaylar her gün vuku bulmakta ve savaş, ölüm günlük bir rutin haline gelmiştir (Kartal, 2019, s. 43).

2.2. IRAK'TA İÇ SAVAŞ, TÜRKMEN KADINLAR VE GÖÇ KARARI

Irak'ın da içinde bulunduğu bazı Arap ülkelerinde silahlı çatışmalar, iç karışıklıklar ve ülkede mezhep ve etnik köken farklılığına karşı despot bir tavır doğurarak huzursuz atmosfer oluşmuştur. Bu nedenle insanlar evlerini terk ederek, yoksun kaldıkları haklara kavuşma ümidiyle göç etmek durumunda kalmışlardır (Kdk, 2019, s. 13-14).

Irak'ın ulus devlet olmayı başaramaması, devletin otorite eksikliğinin DAESH'in bölgede etkin olmasını kolaylaştıran unsur olmuştur. Ayrıca, Irak'ta bulunan etnik ve mezhepsel gruplar Türkmenler hariç silahlı olarak örgütlenmişlerdir. Bu nedenle haksızlığa uğrayan, maddi varlıklarını kaybeden ve göç etmeye mecbur bırakılan Irak'taki ilk etnik grup Türkmenler olmuştur (Kartal, 2019, s. 43,45). Farklı kelimelerle ifade edersek, DAESH'in Irak'ı işgali sonrasında Türkmenlerin yaşadıkları Musul, Selahaddin, Diyala ve Kerkük'te soykırım, milli kimliği yok etme, etnik temizlik, kadın ve çocukları kaçırma ve esir alma, kadınlara tecavüz etme gibi olaylar vuku bulmuş ve Türkmenler toplu göçe zorlanmıştır (Abdulrahman, 2020, s. 9). Beyaz (2019, s. 63) tarafından yürütülen çalışmada da Irak'taki Türkmenlerin göç kararı almasında ağırlıklı olarak savaşın görülmesinin yanı sıra mezhep çatışmasının da belirleyici bir sebep olduğu görülmüştür.

2003 yılı sonrasında Şii Türkmenler terör saldırılarının hedefi haline gelmişlerdir. Şii ve Sünni Türkmenlerin birlikte yaşamaları ve aralarında aile ilişkilerinin olması, Sünni Türkmenlerin de saldırıların muhatabı olmalarına neden olmuştur. 2004 ve 2005 yıllarında yoğunlukla Türkmenlerin yaşadığı bölgeye saldırılar düzenlenmiş içlerinde kadın ve çocukların da bulunduğu çok sayıda insan hayatını kaybetmiş ya da yaralanmıştır. Ayrıca insanlar göç etmeye zorlanmıştır (Albayati & Albayati, 2015). Irak'taki işgalci güçler ve direnişçiler tarafından kadınlar ve çocuklar hedef kitle olarak görülmüştür. İşgal boyunca canlarını kaybedenlerin %44'ü kadın iken %42'si çocuklardır (Güngör, 2014, s. 28).

DAEŞ kadınlara ve kızlara karşı oldukça olumsuz bir tutum sergileyerek, kadınları ve kız çocuklarını köle gibi satmış, evliliğe zorlamış ve kabul etmeyenleri öldürmüştür (Abdulrahman, 2020, s. 145). DAEŞ, Irak'ta yaşayan Türkmen kadınları fiziksel, psikolojik, cinsel şiddete maruz bırakmıştır. İşgal sonrasında DAEŞ Türkmen kadınları kaçırmış, zorla kendi mensupları olan erkeklerle evlendirmiş, işkence ve zulmetmiş, aç bırakmış, öldürmüş ve hatta tecavüz sonrası yakarak canlarına kıymıştır (Duman & Zineelabdin, 2021).

Independent Türkiye'de Gülbahar Altaş tarafından yapılan haberde Türkmen kadınların DAEŞ tarafından kaçırıldığının ve cinsel şiddete maruz bırakıldıklarının, Birleşmiş Milletler Irak Delegasyonu tarafından 2019 yılında kabul edildiği yer almaktadır⁷. al-Salhy, Iraklı Türkmen kadınların bu konuda yaşadıkları zulümlere karşı bir sessizliğin hâkim olduğunu ifade etmiştir. Bunun sebebi yönetimden kaynaklanan baskının yanı sıra Türkmen erkeklerin utanç duydukları için DAEŞ tarafından eşlerinin, kızlarının kaçırılmasını reddetmeleri ve onları öldü olarak kabul etmeleridir. DAEŞ tarafından alıkonulan Türkmen kadınların sayısı, kişisel bilgileri hakkında resmi kaynak oluşturulamaması kadınlara yardım edilememesine ve kamuoyunun onlardan habersiz olmasına neden olmaktadır⁸.

Maruzen Rescue⁹, Iraklı Şii Türkmen kadınların DAEŞ tarafından kaçırıldıktan sonra dini otoriteler tarafından kabul edilmediğini ve bu nedenle toplumda daha fazla damgalanmaya maruz kaldıkları ifade etmiştir. DAEŞ tarafından 12 yaşında kaçırılan ve zorla kendisinden büyük bir DAEŞ militanı ile evlendirilmiş bir kadınla yapılan röportajda, kaçırılan Türkmen kadınların cinsel şiddete maruz kaldığı görülmüştür. Görüşülen kadın zorla evlendirildiği kişinin ona defalarca tecavüz ettiğini ifade etmiştir.

⁷ [https://www.indyuturk.com/node/169006/d%C3%BCn%C3%BCn/i%C5%9Fid-ma%C4%9Fduru-t%C3%BCrkm%C3%BCn-k%C4%B1zlar%C4%B1n-kaderi-belirsiz-a%C5%9Firet-ve-k%C3%BClt%C3%BCrel-yap%C4%B1-normal](https://www.indyuturk.com/node/169006/d%C3%BCn%C3%BCn%C3%BCn/i%C5%9Fid-ma%C4%9Fduru-t%C3%BCrkm%C3%BCn-k%C4%B1zlar%C4%B1n-kaderi-belirsiz-a%C5%9Firet-ve-k%C3%BClt%C3%BCrel-yap%C4%B1-normal) adresinden 22.05.2025 tarihinde alınmıştır.

⁸ <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-islamic-state-turkmen-women-enslaved-tragedy> adresinden 22.05.2025 tarihinde alınmıştır.

⁹ <https://turkmenrescue.com/2020/11/20/ordeal-continues-for-turkmen-women-kidnapped-by-isis/> adresinden 22.05.2025 tarihinde alınmıştır.

BBC Türkçe’de Hamsici tarafından Iraklı Türkmen bir kadınla yapılan röportajda kadın DAESH’in kadınlara insanlık dışı davranışlarını anlatmıştır. DAESH tarafından kocasının alıkonulmasının ardından, tehditle bulundukları yerden ayrılmaya zorlanan kadın, göç yolunda birlikte olduğu diğer kadınlarla birlikte DAESH güçleri tarafından alıkonularak günlerce tecavüze, işkenceye maruz bırakıldıklarını ifade etmiştir. Karşı çıkmaya çalıştıklarında, birbirlerini korumak için hamle yaptıklarında ise fiziksel şiddetle karşılık aldıklarını belirten kadın vücudunda o tarihten kalan yaralar taşıdığını dile getirmiştir. Alıkonuldukları süre boyunca bazı kadınların yaşamlarını yitirdiğini, yanlarındaki çocuklarla birlikte aç bırakıldıklarını ve baygınlıklar geçirdiklerini söylemiştir. Yardım alarak oradan kaçtıklarını ve günlerce çölde aç ve susuz bir şekilde yürümek zorunda kaldıklarını, yanlarındaki bebeğin bu şartlara dayanamayıp vefat ettiğini dile getirmiştir ¹⁰.

Mercan Sarı (2018, s. 81-84) tarafından yürütülen çalışmada 2014 sonrası Türkmenlerin göç etme sebeplerine ilişkin kadınların can güvenliği, ekonomik kriz ve fikir uyuşmazlıkları yüzünden evlerini geride bırakıp göç etmek zorunda kaldıkları görülmüştür. Daha net bir şekilde açıklarsak, sürekli yaşadıkları bölgeye bombalı saldırıların gerçekleşmesi, kendilerinin ve çevrelerindeki insanların tehdit edilmesi, iç karşılık sebebiyle artan işsizlikle birlikte temel ihtiyaçları karşılayamama sorunu ve kadınların çarşaf giyinmeye zorlanmaları gibi baskılar göç kararı altında yatan nedenlerdir.

İç savaş sürecinde Türkmen kadınların etnik ve mezhep farklılığı sebebiyle fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddette maruz kaldıkları görülmektedir. İşkence, tecavüz, kaçırılma olayları Türkmen kadınların kendilerini Irak’ta güvensiz hissetmesine, oradan göç etme isteği taşımalarına ve oradan göç etmelerine sebebiyet vermektedir.

2.3. TÜRKİYE’YE YÖNELİK IRAK’TAN GELEN TÜRKMEN GÖÇÜ

Irak’ta yaşayan iç istikrarsızlık ve güvenlik kaygısı Türkmenlerin başta yaşam hakları olmak üzere birçok noktada kısıtlama yaşamalarına neden olmuştur. Bu neden

¹⁰ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41514530> adresinden 22.05.2025 tarihinde alınmıştır.

Türkmenler can güvenliği tehdidi yaşamamak ve daha iyi bir hayat sürme ümidiyle Türkiye'ye kitleler halinde göç etmişlerdir.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 2014 yılından günümüze toplam 122.203 Irak uyruklu düzensiz göçmen Türkiye'ye giriş yapmıştır. 2024 yılında Irak uyruklu göçmen sayısı 8.535 iken, 15 Mayıs 2025 tarihinde açıklanan verilere göre bu yıl 1.861 Irak vatandaşı Türkiye'ye göç etmiştir¹¹. Uluslararası koruma kapsamında 2024 yılı verilerine göre 1.881 Irak vatandaşı başvuru yaparak, en çok başvuru yapan ikinci uyruktur¹². Türkiye'de oturma izni ile ikamet edenlerin ülkelerine bakıldığında 65.088 kişiyle altıncı sırada Irak uyruklu göçmenlerin olduğu görülmektedir¹³.

Utar (2023, s. 326-327) çalışmasında Irak'lı göçmenlerin altı farklı yasal statüde Ankara'da bulunduklarını tespit etmiştir. Bu kategoriler, uluslararası koruma başvurusuna sahip olanlar, 2015 yılının ortasında yayınlanan genelge ile insani ikamet izni, kısa süreli ikamet izni, öğrenci ikamet izni, düzensiz göçmen olarak Iraklılar ve son olarak da eğitilmiş orta sınıf üstü Iraklılar Ankara'da gayrimenkul alarak istinai yoldan vatandaş olarak Ankara'da ikamet etmektedir.

Türkmenlerin Türkiye'ye göç etme kararı almalarına bakıldığında ise en büyük neden DAESH'den kaçmaktır (Kartal, 2019, s. 94). Savaş sebebiyle Irak'tan göç eden Türkmenlerin Türkiye'yi tercih etmelerinde Türkiye'yle ortak bir tarihin, soy birliğinin olduğu düşüncesi ve vatan olarak görmeleri önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeplerin dışında Türkiye'de tanıdıklarının, akrabalarının olması, Türkiye'nin onlara kapılarını açtığı düşüncesinin de payı bulunmaktadır. Ayrıca Türkmenlerin Türkiye'ye göç kararı vermesinde fiziki yakınlığın da rol oynadığı görülmüştür (Mercan, Sarı, 2018, s.87; Yemen, Öcal, Ölmez ve Oruç, 2017, s. 1134; Gündüz ve Kalaycı, 2016, s. 88).

¹¹ <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> adresinden 23.05.2025 tarihinde alınmıştır.

¹² <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler> adresinden 23.05.2025 tarihinde alınmıştır.

¹³ <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden 23.05.2025 tarihinde alınmıştır.

3. BÖLÜM

ATAERKİL TOPLUM VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal yaşantıda kadın ve erkek için görev dağılımı yapıldığı aşikârdır. Bu görev dağılımı yapılırken içinde bulunan toplumun kadın ve erkek bedenine yüklediği anlamlar kritik bir rol oynamaktadır. Bu durum bizi ataerkil ve toplumsal cinsiyet tartışmalarına götürmektedir.

- Ataerkil Toplum

Toplumsal yaşantıda erkek olması sebebiyle erkek doğru yerdeyken, hatalı yerde bulunan kadındır. Bir kadın, kadın olduğunu belirterek kendini tanımlamaya başlar ancak bir erkek bunu yapmaya gereksinim duymaz. Onun erkek olduğu zaten bellidir ve erkek olmak özel bir durumu içermemektedir. Aristoteles, kadının bazı özelliklere sahip olmaması sebebiyle kadın olduğunu söylerken, Bossuet'nin anlatımıyla Adem'in fazla kaburgasından Havva'nın yaratıldığına dair inanç bu durumu simgelemektedir. İnsan olmak erkeğe atfedilmiştir. Erkek ise kendisine göre kadını betimlemektedir. Bu noktada kadın özerk olarak tanımlanmamaktadır. Kadının var olabilmek ve düşünebilmek için bir erkeğe ihtiyaç duyduğu ancak erkeğin kadın olmaksızın da var olabileceği Mösyö Benda'ın tarafından ortaya atılmıştır. Kadın bir cinsiyet olarak adlandırılır çünkü erkeğin kadın hakkında verdiği kararlardan fazlası değildir. Kadın mutlak düzeyde erkeğin gözünde cinsiyetli bir varlığa dönüşür. Erkek kadına göre değil, kadın erkeğe göre biçimlenir. Özne olan erkektir, kadın ise başkadır (Beauvoir, 2019a, s. 25-26).

Millett (1987, s. 47), kadınlara karşı kurulan egemenliğin erkekler tarafından kendilerinde doğuştan gelen bir hak olarak gördüklerini ve bununla iç sömürü düzeninin ortaya çıktığını ifade etmiştir. Erkek egemenliği, herhangi sınıfsal ya da ırksal ayırmadan çok daha keskin, güçlü bir düzen olarak karşımıza çıkmakta ve yaşamımızı sürdürdüğümüz kültürün en kapsamlı ideolojisidir. Nüfusun yarısını oluşturan kadınların, diğer yarısını meydana getiren erkekler tarafından kontrol altında tutulduğu ataerkil yönetimde açıktır

ki erkekler toplumdaki egemen sınıfı oluşturmaktadır. Millett'in söyledikleri üzerinden erkeğin kendisini toplumsal hayatta üstün bir varlık olarak gördüğünü ve erkek egemen temelli bu ideolojinin kadının kendisini “erkek için var olan” olarak tanımlamasına sebebiyet verdiği çıkarımı yapılabilir. Bu duruma yönelik Beauvoir (2019a, s. 29-30) ise, toplumsal yaşantıda erkek, kadına ihtiyacı olduğunu asla dışı vurmazken; kadının, erkeğe olan ihtiyacını içselleştirdiğini söylemiştir. Bu nedenle kadın erkeğe tabi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya, iki cinsiyet arasında tarih boyunca hiçbir zaman adil olarak paylaşılmamıştır. Günümüzde bile kadınların önüne büyük bariyerler çekilmiş durumdadır. Genellikle yasal statü bakımından da erkekler daha üstündür. Soyut anlamda kadınların hakları olsa dahi; örf, adet ve gelenekler sebebiyle kadınlar bu haklarına kavuşamamaktadır. Her şeyin eşit olduğuna inanıldığı konumlarda bile erkekler daha iyi maaşa, başarıya ulaşmada avantajlı bir yere sahiptirler. Eğitim aracılığıyla nesiller arasında aktarılan erkeğe karşı saygınlık durumu oluşturulmaktadır. Dünyanın biçimlenmesinde kadınlar da rol almasına rağmen dünya hâlâ erkeğe aittir.

Kısaca açıklarsak ataerkillik, toplumsal yaşantıda kadın ve erkek arasında bir ayrım yaparak, kadının erkeğe tabi tutulması durumudur. Erkek kadından üstün bir varlık olarak görülerek toplumsal iktidar biçimlerinde kadının sahibi, yöneticisi olarak değerlendirilmektedir ve bu durum erkek egemenliğine işaret etmektedir (Yılmaz, 2014, s. 35; Yıldırım, 2015, s. 88).

- Toplumsal Cinsiyet

Ataerkil toplum, toplumsal cinsiyet ve kadının arasındaki ilişkiyi “*Kadın doğulmaz: Kadın olunur*” (Beauvoir, 2019b, s. 13) ifadesi en çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır. Kadınlık ve erkeklik, bütün toplumlarda farklı sosyalleşme süreçlerinde biyolojiden ziyade sosyal deneyimlerinden kaynaklanan cinsiyet temelli farklılaşmış roller olarak ortaya çıkmaktadır (Goffman, 1977, s. 303). Bu noktada toplumsal cinsiyet, toplumun biyolojik cinsiyetle bağlantılı olarak kültürün kadın ve erkeğe yüklediği anlam ve beklentileri ifade etmektedir (Dökmen, 2015, s. 20).

Yaşadığımız toplumsal düzende kadın ve erkeğe atfedilen rolleri anlamamız için ilk olarak cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki farkı bilmesi gerekmektedir. Kadın ve erkek anatomisinde cinsel organlarındaki ve üreme eyleminde aldıkları işlev farklılığını açıklamak için cinsiyet kavramını kullanırız. Fakat toplumsal cinsiyet kavramı kültürle ilişkili olarak toplumsal sınıflandırmadaki dişil ve erili ifade etmektedir. Cinsiyet sabit bir kavram olarak kabul edilirken, toplumsal cinsiyet verilidir ve bundan dolayı değişkenliğinin de kabul edilmesi gerekmektedir. Dişil ve eril hakkındaki yargılar kültüre, zamana ve yere göre değişkenlik gösterebilir. Bu noktada, biyolojiden ziyade kalıp yargılar toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır (Oakley, 2017, s. 16). Butler (2014, s. 50-51) ise cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrımı vurgularken, biyolojik olarak cinsiyetin geri döndürülemez olduğu düşüncesine rağmen toplumsal cinsiyetin, toplum tarafından inşa edildiğini vurgulamıştır. Kültürel anlamlar üzerinden cinsiyetlere atfedilen rol olarak toplumsal cinsiyet, herhangi bir cinsiyet üzerinden tek bir biçimde şekillenmemektedir. Kadına, dişile biçilen roller farklı bir kültürde erkeğe de verilebilirken, bir kültürde erkeğe ve erile yüklenen sorumluluklar başka bir toplumda kadına ve dişile de yüklenebilmektedir.

Butler'ın bu söyleminin pratik hayatta da varlığını ispatlamak üzere çok daha önce Mead (1977), tarafından ele alınan “*Sex and Temperament in Three Primitive Societies (Üç İlkel Kabilede Cinsiyet ve Mizaç)*” adlı eserindeki çalışma örnek gösterilebilir. Çalışmada kadın ve erkek bedenine sahip olmamanın davranış örtüleri üzerindeki rolünü ve kültürün bu örüntüler üzerindeki etkisini açıklamayı hedeflemiştir. Yaptığı çalışmada elde ettiği verilere göre ise vardığı sonuç bireylerin davranış ve tutumlarında kültürün tamamen etkili olduğudur. Üç farklı kabilenin yaşantısını gözlemlediğinde, ilk kabiledeki kadın ve erkeklerin bizim toplumumuzda kadına atfedilen rollere uygun ve kadınsı davrandığını görmüştür. İkinci kabilede kadın ve erkekler, ataerkil yapıdaki erkeksi davranışları göstermektedir. Son kabilede ise ataerkil toplum yapısındaki kadın ve erkeğin rol paylaşımının tam tersi bir durum karşımıza çıkmaktadır. Bizlerin alışkın olduğu kadınsı davranışları erkekler, erkeksi tavırları ise kadınlar sergilemektedir. Bu çalışmanın ışığında, toplumun kadınlık ve erkeklik inşası olarak toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde toplum koşullarının, düzenin oldukça önemli bir payı olduğunu söylemek mümkündür. Yaşadığımız dünyada erkek egemenliğini meşrulaştıran ataerkil kodlar, kadın ve erkek

arasında bir hiyerarşi oluşturduğunu ve kadını erkeğe “bağımlı” kıldığını söylemek pek de yanlış olmayacaktır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin değişken yapıda olması, kadın ve erkek cinsiyeti üzerinden müzakere ve mücadelelerin yapılması “ataerkil pazarlık” kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Ataerkil pazarlık ile kastedilen iki cinsiyetin rızası üstüne kurulu olan ancak karşı çıkılabilen, tekrar biçimlendirilme olanağı olan, eksik ya da yanlış olduğu düşünülen noktalarda değişiklik yapılabilen kurallar bütünüdür (Kandiyoti, 2022, s. 126).

Toplumsal cinsiyet rollerinin değişken bir yapıda olduğu söylenirken, ataerkil kodların biçimlendirdiği toplumsal cinsiyet rollerinin modern dünyadaki hükümdarlığı sebebiyle kadınların dezavantajlı konumları üzerinde durulması gerekmektedir. Ayrıca Mitchell (2006, s. 1), kadınların insan türünün yarısını meydana getirmeleri ile diğer dezavantajlı gruplardan ayrılmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Toplumsal yaşantıda yerleri doldurulamayacak olan kadınlar diğer gruplarla aynı biçimde sömürülememektedir. İnsanlık için onların varlığı hayatidir ancak buna rağmen ekonomik, siyasal ve toplumsal roller bakımından arka planda kalmışlardır.

Kadınların toplumsal yaşantıda arka planda kalmasının temelinde yatan sebebin belirlenmesi oldukça önemlidir. Vatandaş (2007, s. 38), genellikle kabul gören bir yaklaşıma göre, özellikle kadın ve erkekler arasındaki temel fizyolojik farklar sebebiyle cinsiyet rollerinin uzun zaman önce ortaya çıktığını ifade etmiştir. Kadınların hamilelik ve doğum süreci ve yeni doğan çocuğa bakım vermesi toplumsal cinsiyet rollerinin arasındaki ayrıma temel oluşturmaktadır. Yaşadığımız modern çağın aksine, ilkel zamanlarda hayatlarının önemli bir bölümünü kadınlar hamile olarak geçirmekte ya da çocuklarına bakım sağlamaktaydı. Hamilelik ve sonrasındaki dönemde sağlıklı kadınların bile hareketleri kısıtlanmakta ve çocuğu besleyebilmek için yakın çevresinde tutması gerekmektedir. Görece erkeklerin fiziksel açıdan daha güçlü olduğu göz önüne alındığında güç ya da dayanıklılık gerektiren görevler kadınlardan çok erkeklere yüklenmiştir. Bu durum toplumda avcı, çoban, savaşçı rollerini erkeğe yüklerken; kadınlara ise evle ilişkili olarak çocuk bakımı, tarımsal faaliyetler ve ev işlerine dair görevler verilmiştir. Bu farklılaşma zaman içinde hayatın her alanında var olmuştur ve

cinsiyetlere yönelik genellemeler yapılmıştır. Bu genellemelere göre erkeklerin avlanma ve dövüş için gerekli olan cesur, güçlü, bağımsız karakteristik özellikleri taşıdığı düşünülürken; kadınların evde ve çocuk bakımıyla ilişkili olarak sıcak, edilgen, sessiz ve bakıcı oldukları düşünülmektedir.

Toplumun kadın ve erkekten beklediği tutum ve davranışların Dökmen (2015, s. 104), cinsiyet kalıp yargıları olarak kavramsallaştırıldığını dile getirmiştir. Genellikle kadın ve erkeğin sahip olduğuna inanılan bu özellikler kadınsı ve erkeksi tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Ev içinde bakım sağlayan, ilgi veren olma kadınsılığı; iş yaşamındaki rekabet eden olmak da erkeksiliği gösteren durumlardır. Dökmen tarafından yapılan bu açıklamada toplumda kadınsı olanın kabulünde ev içi yani özel alana yapılan vurgu dikkat çekmektedir. Bu noktada toplumsal yaşantıda kadının yerinin ev içi alan olduğuna dair bir inanışın benimsendiği görülmektedir. Kadın ile çalışma yaşamının arasına da bu yaklaşımın neden olduğu bir duvar örülmektedir.

Kadınların bütün ev dışı alanla kararların dışında bırakılması, bütün alanlarda yetersiz olduğu inancının aşılması ve sonrasında da en zor iş olan çocuk yetiştirip, biçimlendirmesini beklemek oldukça acımasız bir tezatlık içermektedir. Gelenekler, normlar ve töreler sebebiyle erkeklerin ayrıcalıklı olduğu eğitim alanından, kültürden mahrum bırakılmalarına rağmen birçok kadının eline yetiştirmek üzere çocuklar verilmektedir. Bu sebeple kadınlar sosyal yaşamdan yoksun bırakılmaktadır (Beauvoir, 2019b, s. 264). Açıkça anlaşıldığı üzere; kadınları çocuk bakımı üzerinden şekillendirilen toplumsal hayattaki rolleri onların ikincil konuma itilmesine ve dezavantajlı bir konumda bulunmalarına sebebiyet vermektedir. Özellikle günümüz yaşantısı göz önüne alındığında; kadının ev içi alanla özdeşleştirilmesi, dünyadan kopmasına ve toplumsal yaşantının gereklilikleri karşısında geri bir konumda kalmasına neden olabilmektedir.

Ev dışı alan, kadının toplumdaki konumunu belirlemede bir referans noktası olarak kullanılmaktadır. Onun üzerinden kadının varlığı, hareketleri, kimliği ve konumu açıklanmaktadır. Kadınların ev dışı alanda bulunması ya da bu durumun engellenmesi önemli bir alan teşkil etmektedir (Vatandaş, 2007, s. 48-49). Ekonomik ve siyasi alan olan ev dışı alanda dışlanmaya maruz kalmaları sebebiyle kadınlar; 18. yüzyıldan itibaren

birey ve yurttaş olmayı talep etmeye başlamışlardır. Kadınların "ev dışı" alanda bulunmasını engelleyen ve onları özel alana daha açık ifade etmek gerekirse eve mahkûm bırakan yasa ve uygulamaları kaldırmak, liberal feminizmin ana amaçları amacı arasında yer almaktadır (Ersöz, Günindi, 2015, s. 89).

Kadınların ev dışı alanla olan ilişkisini açıklamak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini ifade eden feminist politikadan söz etmemiz gerekmektedir. Hooks (2014, s. 14-17)'un "*Feminizm Herkes İçindir*" adlı eserinde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için dünyada var olan bütün kadınların birlik olması gerektiğini ifade etmiştir; ancak kadınların arasında kenetlenme sorunu olduğunu ileri sürmektedir. Özellikle ayrıcalıklı sınıfa tabi beyaz kadınlar zaman içinde özgürlüklerini kazanmaya başladıklarında cinsiyet, sınıf ve ırk yüzünden baskı altında kalan kadınların sorunlarına karşı kulaklarını tıkamışlardır. Bu şekilde mevcut ataerkil düzen içinde daha rahat hareket etmektedirler ve istemedikleri "kirli" işleri baskı altında tutulan daha düşük sınıfa mensup kadınlara yaptırma imkânına sahip olmuşlardır. Hooks'un da söz ettiği gibi toplumsal yaşamda sadece kadınlar sınıf, ırk gibi değişkenler üzerinden farklı gruplara bölünmüştür. Bu durum ise toplumda dezavantajlı gruba mensup kadınların çok daha ciddi bir haksızlığa uğramasına sebebiyet verebilerek, kadınların maruz kaldığı ikincilleştirme ya da ötekileştirmenin şiddetlenmesine yol açabilmektedir.

Dezavantajlı bir gruba mensup olan kadınların toplumsal yaşamda maruz kaldıkları ikincilleştirmeleri ve temel haklara erişimde kısıtlamalarına örnek olarak Duman ve Doğanay (2017, s. 23)'ın çalışması gösterilebilir. Çalışmada engelli kadınların sosyal hayata katılımlarının engelli erkeklere oranla daha düşük olduğu ifade edilmiştir. Kadınların üstlerinde sosyal baskıyı daha fazla hissetmeleri ve bu nedenle ev içi alanda kalmayı tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle ailelerin engelli kadınlara daha korumacı bir yaklaşım sergiledikleri fark edilmiştir. Engelli ve kadın olmaları sebebiyle eğitim hakkına erişimde, sosyal yaşama katılımda kısıtlamalara maruz kaldıkları katılımcı ifadelerinde yer almaktadır. Bu çalışmadan anlıyoruz ki; kadın ve engelli kimliklerini birlikte taşımak bireyin yaşadığı ikincilleştirmeyi şiddetlendirerek toplumsal hayata katılmasını ve ev dışı alanda bulunmasına karşı bir engel oluşturabilmektedir.

Kadınların sahip oldukları etnik köken de onların dezavantajlı durumlarının şiddetlenmesinde rol oynayabilmektedir. Gümüş ve Çelik (2021, s. 5883-5884) tarafından İzmir’de yaşayan Roman kadınların etnik kimliklerinin hayatlarında nasıl bir rol oynadığına odaklanan bir çalışma yürütülmüştür. Araştırmanın öznesi olan kadınlar, giyim tarzları sebebiyle mahalleleri dışına çıktıkları zaman “çingene” olarak damgalandıklarını ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın bulguları üzerinden ataerkil kodlara göre kadınların ait olmadığına inanılan ev dışı alana çıktıklarında erkeklere oranla kadınlar, sahip oldukları diğer dezavantajlı kimlikleri nedeniyle daha çok baskı ve ötekileştirmeye maruz kalabilmektedir. Bu durum kadınların kent içi hareket kabiliyetlerinin kısıtlanmasında rol oynayabilmektedir.

Kadın olmalarının yanı sıra başka bir dezavantajlı grubun üyesi olmaları sebebiyle modern dünyada ötekileştirmeye maruz kalan, temel haklarına erişimde sorun yaşayan bir gruptan biri de göçmen kadınlardır. Dedeoğlu ve Bayraktar (2018, s. 249-250), göç eden babalarının ya da kocalarının peşinden gelen "bağımlı göçmen" olarak göçmen kadınların sık sık literatürde yer aldığını belirtmiştir. Bu durum bize kadınların görünmezliğini ifade etmektedir; fakat kadın göçmen sayısının artışıyla kadınlar da aktör olarak kabul görmeye başlamışlardır. Feminizasyon ve göçmen kadın emeğine artan talep bu durumu desteklemiştir.

Kadınlar emek göçünün 1960’lı yıllardan beri önemli bir parçası oluşturmaktadır ve buna kaynaklık eden ise hizmet sektörünün büyümesidir (Castles & Miller, 2008, s. 13,230). Geleneksel toplumsal cinsiyet ve ataerkil düzenin de onay verdiği şekilde, iş yoğunluğunun büyük bir kısmının “kadınsılıkla” ilişkilendirildiği hizmet sektörü; kadınlar için ilk istihdam alanlarıdır. Hizmet sektöründe emek piyasası kadın emeğine ihtiyaç duymaktadır; ancak kadınlar bu sektörde kötü şartlarda, iş güvencesi olmaksızın çalıştırılmaktadır (Arcan, 2012, s. 29).

Emek piyasasında cinsiyet temelli yapılan ayırım, göçmenlik söz konusu olduğunda da devam etmektedir. Erkekleri ve kadınları alanlara ayıran sistemsal yapının varlığı göçmen kadın ve göçmen erkek arasında da devam etmektedir (Schrover, Van der Leun, & Quispel, 2007, s. 530). Göçmen kadınların niteliksiz işlerde çalışmaları, düşük ücret almaları, kadın olmaları sebebiyle ev içi hizmet, bakım ve satış sektörleri dışında zor iş

bulmaları “sözde özgürleştirme” kavramı ile literatürde açıklanmaktadır (Kaya, 2020, s. 117). Kadın emeğine yönelik talebin artmasıyla kadınlar çalışma hayatında görünürlük kazanmış olup; ancak bu görünürlüklerinin ve dolayısıyla getirisi olan özgürlüklerinin de bedenleri gibi baskı altında olduğunu söyleyebiliriz.

- Göç Edilen Ülkedeki Kültür ve Göçmen Kadınların Yaşamları

Ataerkil toplum ve toplumsal cinsiyet rolleri kadınların günlük yaşantılarını, mekân kullanımlarını, çalışma hayatına katılımlarını sınırlamaktadır. Göçmenlikle birlikte bu durum daha da şiddetlenmektedir. Etnik köken ve dilin benzerliği ya da farklılığı göçmen kadınların maruz kaldıkları ikincilleştirmede rol oynayabilmektedir.

Birçok göçmen kadının dil bariyeri ile birlikte farklı sosyal ve kültürel kodlara sahip olmaları onların emek piyasasına katılımlarını kısıtlayabilmektedir. Özellikle müşterilerle birebir ilişki kurmalarını gerektiren alanlarda bu kısıtlılık daha aktif rol oynayabilmektedir. Çalışma arkadaşlarıyla dil bilmedikleri için iletişim kurmada sorun yaşamaları, söz konusu kadınların iş bulma şanslarını da düşürmektedir. Buna bağlı olarak işverenler, yerel insanlarla çalışmanın konfor alanı garanti ettiğine dair bir inanış geliştirebilmektedirler. Göçmen kadınlar bu sebeple emek piyasasına katılmaktan çekinebilmektedir. Bir sorunla karşılaştıklarında nasıl başa çıkacaklarına ve kendilerini doğru ve iyi bir şekilde ifade edebileceklerine ilişkin korku geliştirebilmektedirler (Burdikova, Meckl, & Barillé, 2018, s. 13).

Göç edilen toplumun resmi dilinin bilinmemesi ya da yeterli yetkinliğe sahip olmamaları göçmenlerin emek piyasasına katılımını kısıtlamaktadır. Bu konu dahilinde göçmenlerin hayatını etkileyen önemli bir etken olarak cinsiyet karşımıza çıkmaktadır. Dil yetersizliği göçmen kadınların iş hayatına katılımlarını erkeklerinkine oranla daha fazla olumsuz yönde etkilemektedir (Ghio, Bratti, & Bignami, 2023, s. 385).

Göç edilen ülkede kabul görmenin ve orada hayata karışabilmenin kolaylaştırıcı unsurlarından biri göçmenlerin dil konusundaki yeterlilikleridir. Gündüz ve Kalaycı (2016, s. 88) tarafından yürütülen çalışma insanların göç kararı alırken bu durumun nasıl rol oynadığına örnek olarak gösterilebilir. Iraklı Türkmenlerin göç edilecek ülke olarak Türkiye’yi seçme sebeplerini Türkiye’yi “anavatan” olarak görmeleri, eğitim dilinin Türkçe olması yani dil benzerliği/ortaklığının bulunması, etnik ve dini bir ayrımın

yapılmaması, kültürel benzerlik olarak açıklamışlardır. Sarp ve Ünal (2020, s. 19-21) ‘ın Ahıska Türkleri üzerine yaptığı çalışmada aksan farklılığına rağmen Türkçe konuşuyor olmalarının uyum süreçlerinde kolaylaştırıcı bir rol oynadığı görülmüştür. Sarp ve Ünal’ın görüşme yaptığı katılımcılarından birisi aksan farklılığı sebebiyle bazen Suriyeli zannedildiğini ancak kendi hikâyesini anlatınca ona yönelik tutumun değiştiğini ve ondan özür dilediklerini ifade etmiştir. Bu bağlamda, dil ve kültür benzerliğinin göçmen kadınlar için kritik bir role sahip olduğu aşıkardır. Bu hususta Shpakovskaya (2014, s. 49), göç sonrasında kadınların sosyal hayata dahil olmalarında göç edilen ülkenin dilini bilmeleri olumlu bir rol oynadığını dile getirmiştir. Bu durumda köken ülke ve göç edilen ülkenin geçmişe dayalı bir birlikteliğinin olması ve arada ortak bir dil bulunması kolaylaştırıcı bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA EKSENİNDE SOSYAL ADALET VE KENT HAKKI

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve 2030 Gündem’inde sosyal adaletle ilişkili olarak bireylerin sahip oldukları dezavantajların ortadan kaldırılması ve adil bir dünya inşa edilmesi üzerine kadınların temel hak ve özgürlüklere erişim sağlamaları amaçlanmaktadır. Kadınların ve özellikle çifte dezavantaja sahip göçmen kadınların Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve kent hakkı tartışmaları kapsamında kadınların kent imkânlarına erişimde karşılaştıkları problemlerin belirlenmesi ve bu problemlere kaynaklık eden durumların açığa çıkarılması oldukça önemlidir. Bu bölümde sürdürülebilir kalkınma, sosyal adalet ve kent hakkı kavramları ele alınmaktadır.

4.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Sürdürülebilir Kalkınma, insanı ve doğayı bir bütün olarak görmekte ve ikisinin de en yüksek faydasına olacak şekilde bugünü düzenleyerek yarını korumayı hedeflemektedir. Bu noktada dezavantajlı bireylerin fırsatlara erişimde karşılaştıkları bariyerlerin ortadan kaldırılması ve hakkaniyetten yeşeren bir düzenin sağlanması için bir pusula görevi görmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri de kadınların ve çifte dezavantaja sahip göçmen kadınların adil bir toplum yaratılması ve kalkınmanın sağlanabilmesi için güçlendirilmelerini hedeflemektedir.

Birleşmiş Milletler (2014, s. 26) sürdürülebilir kalkınmayı bugünü ve yarını kapsayan, sosyal adaleti, cinsiyet eşitliğini, çevresel bütünlüğü, insan onurunu ve refahını sağlayan, sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınma olarak açıklamıştır. Birleşmiş Milletler (1987), sürdürülebilir kalkınma ile herkesin temel gereksinimlerinin ve daha iyi bir yaşam kurabilmeleri için gerekli olan fırsatların sağlanabileceğini vurgulamıştır. Herkesin pastadan adil bir oranda pay alacağını altı çizilmiştir; fakat Sürdürülebilir Kalkınmanın sınırları belirlenmiş bir uyuma işaret edecek konuma hâlâ gelmemiştir. Tam tersine gelecekteki gereksinimlere göre kaynakların kullanılmasını, yatırımların biçimlenmesini,

teknolojik ilerlemenin yönünü ve kurumsal değişiklerin değişim sürecini işaret etmektedir. Bunun kolay ve doğrudan bir yolu bulunmamakla birlikte; zor tercihler yapılmasına zaman zaman ihtiyaç duyulabilir; bu nedenle politik irade üzerinden sürdürülebilir kalkınmanın temellendirilmesi gerekmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi (Birleşmiş Milletler, 2015) raporunda, kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları göz önünde bulundurularak 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı ve 169 hedef belirlenmiştir. Bunlar herkesin insan haklarına erişmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanarak kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi üzerinedir¹⁴.

Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansında cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesine yönelik taahhütlere yer verilmiştir. Konferansta kabul edilen Pekin Bildirisi, eğitim- Jomtien (1990), çevre- Rio (1992), insan hakları- Viyana (1993), nüfus- Kahire (1994) ve sosyal kalkınma- Kopenhag (1995) gibi önceki Birleşmiş Milletler konferanslarında belirtilen bakış açıları ve stratejiler üzerine inşa edilmiştir. Bunların yanı sıra Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979) çıkış noktası olarak benimsenmiştir. Bu bildiri, insan hakları ve sosyal adalet prensiplerini temel almıştır. Ek olarak, cinsiyet eşitliğinin ve kadınların güçlenmesinin yoksulluk ve güvensizlik gibi ana problemleri çözebilmek ve sürdürülebilir, insan temelli kalkınmayı başarabilmek için kilit nokta olduğu dürüstlikle onaylanmaktadır¹⁵. Dördüncü Dünya Kadın Konferansından sonra kadınların emek piyasasında karşılaştıkları problemlere karşın küçük iyileştirmeler yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündem'inin uygulamaya girmesi ile bu konudaki boşlukların giderilmesi hedeflenmektedir. Kadın ve erkekler arasındaki eşitsizlik, küresel iş piyasasındaki fırsatlarda, davranış kalıplarında ve sonuçlarda devamlılığını sürdürmektedir. Eğitim başarıları açısından önemli gelişimler yaşanmıştır ancak benzer bir başarı iş yaşamında görülmemiştir. Dünyanın birçok bölgesinde kadınların erkeklere oranla iş bulma şansları daha düşüktür. İstihdam

¹⁴ <https://sdgs.un.org/2030agenda> adresinden 27.08.2024 tarihinde alınmıştır.

¹⁵ https://www.peacewomen.org/assets/file/AdvocacyEducationTools/genderglossary_migs_aug2005.pdf adresinden 08.06.2024 tarihinde alınmıştır.

edildiklerinde ise; çoğunlukla düşük kaliteli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündem’inde cinsiyet eşitliğinin, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin başarıya ulaşmasındaki etkisi hakkındaki uzlaşa tekrar teyit edilmiştir. Yeni dönüşümcü sürdürülebilir kalkınma gündemini sağlanabilmesi için kadınların daha fazla iş hayatına dahil olması ve nitelikli işe ulaşmalarının kolaylaştırılması, evrensel sosyal koruma ve ücretsiz bakım ve ev işlerinin tanınması, azaltılması ve tekrardan bu sorumlulukların dağıtılması hayati bir önem taşımaktadır. 2030 Gündemi, yoksulluğu azaltmayı (Hedef 1) ve eşitsizlikleri (Hedef 10) ortadan kaldırmayı, cinsiyet eşitliğini sağlamayı (Hedef 5) ve kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik gelişmeyi, herkes için bütüncül ve üretken istihdamı ve herkesin kendisi için uygun işe teşvik edilmesini hedeflemektedir (Hedef 8) (ILO, 2016, s. 3).

Ekonomik ve sosyal hayatta kadınların istihdama katılması küreselleşmeyle birlikte kritik bir rol oynamaktadır. Kadınların çalışma hayatına katılımları ile kişi başına düşen milli gelir ve ekonomik büyüme arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır; ancak çalışan kadınların sayısı erkeklerinkine göre daha düşüktür. Ataerkil örüntüleri benimsemiş toplumsal yapıya sahip ülkelerde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadınlar çalışmamakta ya da işten erken ayrılmak mecburiyetinde kalmaktadır (Ak, 2021, s. 484). 2030 Gündeminde cinsiyet eşitliğinin ayrı bir hedef olarak incelenmesinin üç farklı nedeni bulunmaktadır. Birincisi, cinsiyete dayalı ayrımcılığın küresel bir sorun olmasıdır. İkincisi, başarının sürekliliği, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, insan gelişiminde önemli bir rol oynamasıdır. Sonuncusu ise, hükümetlerin bu konuyla ilişkili gelişmelerden sorumlu tutulmasıdır (Razavi, 2016, s. 29-30).

21. yüzyılın tanımlayıcı özelliklerinden olan göç, ekonomik ve sosyal kalkınmanın bütün yönlerine dikkate değer katkı sağlaması sebebiyle Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin başarıya ulaşmasında kilit bir rol üstlenmektedir. Göç alan ülkedeki fırsatlar göçmenler için bir cazibe sunarken, göçmenler de ev sahibi ülkenin kalkınma ve yatırım süreçlerine olumlu destek sağlayabilir; fakat bu ikili arasında olumsuz durumlar da söz konusu olabilir. Bu noktada 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin göçü resmi olarak tanıyan ilk hedefler olması, göçün bir sorunsal olarak ele alınmasının önemini vurgulamaktadır ama 2030 Gündemi ve diğer kalkınma süreçleri de göçmenlerin özel

kırılgan durumlarını göz ardı etmektedir (Foresti ve Hagen-Zanker, 2017, s. 4,6). Örneğin, English ve Mayo (2019, s. 215) tarafından çalışma nitelikli eğitim (SKH4) ve insan onuruna yakışır iş ve ekonomik büyüme (SKH8) hedefleri üzerinde yürütülen çalışmada göçe yeterince önem verilmemesinden kaynaklı olarak 2030 Gündemindeki hedeflere ulaşılmasının zor olduğu dile getirilmiştir.

Cinsiyet üzerinden verilerin ayrıştırılması ve cinsiyete duyarlı göç politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Göçle ilişkili olan bütün kurum ve kuruluşların (UNHCR, IOM vb.) kadın göçmenlere odaklanması, cinsiyetin göç deneyiminde ve sonucunda rolünün anlatılması lazımdır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında bulunan toplumsal cinsiyet eşitliği (SDG5), insana yakışır iş ve ekonomik büyüme (SDG8) ve eşitsizliğin azaltılması (SDG10) ise tartışılması ve geliştirilmesi için gerekli alanları sağlamaktadır (O’Neil ve arkadaşları, 2017, s. 22). Kısaca, eşitsizliklerin indirgenmesi ve insani gelişme için gerekli olan koşulların sağlanmasını vurgulayan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında beşinci ve sekizinci hedeflerde göçün cinsiyete bağlı doğasına ve kadın göçmenlerin istihdam koşullarına ilişkin özellikle dikkat edilmesi gereken birtakım hususlar bulunmaktadır (Gammage & Stevanovic, 2019, s. 2600).

Kadınların sosyal adalet bağlamında kent hakkına erişimlerinin desteklenmesi için takip edilmesi gereken Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arsında, nitelikli eğitim (SKH4), toplumsal cinsiyet eşitliği (SDG5), insana yakışır iş ve ekonomik büyüme (SDG8), eşitsizliğin azaltılması (SDG10) ve sürdürülebilir şehirler ve topluluklar (SDG11) bulunmaktadır. Sırasıyla bu hedeflerin ilgi hedeflerini belirtirsek;

Nitelikli Eğitim (SKH4):

Bütün bireyler için yaşam boyunca öğrenim almalarını teşvik etmek ve hakkaniyetli, kapsayıcı eğitimi sağlamak amaçlanmaktadır.

- “2030’a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması

-2030’a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılgan durumdaki çocuklar dâhil, kırılgan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması”¹⁶

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (SKH5):

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşturulmasının yanı sıra kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesini kapsamaktadır.

- “Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi
- Ücretsiz bakım ve ev işlerinin kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ve hane ve aile içinde sorumluluğun ulusal açıdan uygun bir biçimde paylaşılmasının geliştirilmesi yoluyla tanınması ve değer görmesi
- Kadınların ekonomik kaynaklara ulaşma, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve üzerlerinde kontrol kurabilme, finansal hizmetler, miras ve doğal kaynaklara erişimleri gibi konularda ulusal yasalara uygun olarak eşit haklara sahip olmaları için reformlar yapılması
- Kadınların güçlenmelerinin ilerletilmesi için özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere etkinleştirme teknolojisinin kullanımının geliştirilmesi”¹⁷.

¹⁶ <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/nitelikli-egitim/> adresinden 01.05.2025 tarihinde alınmıştır.

¹⁷ <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/toplumsal-cinsiyet-esitligi/> adresinden 28.04.2024 tarihinde alınmıştır.

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (SKH8):

İnsan onuruna yakışan, tüm toplumu ve üretkenliği destekleyen işleri ve de sürdürülebilir, kapsayıcı ve düzenli ekonomik büyümeyi işaret etmektedir.

- “2030’a kadar gençler ve engelliler dâhil ve cinsiyet fark etmeksizin tam ve üretken istihdama ve insana yakışır işlere erişimlerinin sağlanması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin tam olarak benimsenmesi
- Çalışanların haklarının korunması ve özellikle kadın göçmenler olmak üzere göçmen işçiler ve güvencesiz işlerde çalışan insanlar dâhil bütün çalışanlar için güvenli çalışma ortamlarının geliştirilmesi”¹⁸.

Eşitsizliklerin Azaltılması (SKH10):

Dünyadaki eşitsizliklerin azaltılması üzerinde durulmaktadır.

- “2030’a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi”¹⁹.

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (SKH11):

İkamet alanlarının ve kentlerin dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir olmasını işaret etmektedir.

¹⁸ <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/> adresinden 13.05.2024 tarihinde alınmıştır.

¹⁹ <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/esitsizliklerin-azaltilmasi/> adresinden 13.05.2024 tarihinde alınmıştır.

- “2030’a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondü mahallelerinin iyileştirilmesi
- 2030’a kadar özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek, yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması
- 2030’a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması²⁰”

Sürdürülebilir Kalkınmanın bu hedefleri ve yukarıda yürütülen tartışma göz önüne alındığında; kadınların güçlenmesi ve kentin sağladığı imkânları kullanımlarının kolaylaştırılması hususunda gerekli olan tartışma ve buna bağlı olarak çözümlerin oluşturulabileceği noktalar işaret edilmektedir. Bu bağlam üzerinden çifte dezavantaja sahip kadınlar olarak göçmen kadınların kentin imkânlarından yararlanabilme durumları ve emek piyasasında yer almalarının bireysel ve toplumsal açıdan önemine de dikkat çekilmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin başarıya ulaşp, ulaşmadığını ya da hangi hususlarda eksik olduğu, kadınların sahip oldukları “göçmen” kimlikleri göz önünde bulundurularak, kentin sağladığı imkânlardan yararlanmak istediklerinde karşılaşılabilecekleri engellerin belirlenmesi önemlidir; çünkü toplumsal faydaların hepsine toplumu meydana getiren bütün bireylerin erişebilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir Kalkınmanın hedefi ise toplumda sosyal adaletin sağlanması ve bireyler arasında dezavantaj yaratacak hususların giderilmesine yönelik hakkaniyetli bir dağıtım yapılmasıdır.

²⁰ <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/surdurulebilir-sehirler-ve-topluluklar/adresinden> 20.03.2025 tarihinde alınmıştır.

4.2. SOSYAL ADALET

Toplum, birbirinden farklı özellikleri, ihtiyaçları ve beklentileri olan insanlardan oluşmaktadır. Bu farklılar, insanların arasında eşitsizlik oluşmasına sebebiyet verebilmektedir. Sosyal adalet ise bu eşitsiz durumlarının ortadan kaldırılmasını ve herkesin adil bir hayat sürmesi için gerekli noktaları vurgulamaktadır. Ataerkil kodların ve toplumsal cinsiyet rollerinin sebep olduğu ayrımcılığı, göçmenliğin beraberinde getirdiği ikincilleştirmeyi bertaraf etmek için sosyal adalet temelli perspektif oluşturulması faydalı olacaktır.

Rawls (2021, s. 32-33,39-40) tarafından yürütülen sosyal adalet tartışmasında adalet, toplumsal bütün için sağlanan refah olarak ele alınmaktadır. Adil bir toplumdan söz edilebilmesi için toplumu meydana getiren bütün fertlerinin özgürlüğe ulaşması gerekmektedir. İnsanlar birlikte yaşamaya başladıkları ilk andan itibaren kimlik çıkarları üzerinden bir tartışma içindedir. Bu tartışma pastadan kimin ne kadar pay alacağı ile ilgilidir. Pastadaki payın yani avantajların dağıtılmasında kullanılacak olan sosyal düzenlemelerin belirlenmesi ve hakkaniyetli bir dağıtım yapılabilmesi için sosyal adalet ilkelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı toplumda yaşayan; farklı beklenti ve amaçları olan insanların oluştuğu toplumda taşkınlık yapmak isteyenler bu şekilde sınırlandırılır. Söz konusu olan bu ilkeler bireysel çıkarların ötesindedir.

Rawls adalet kavramını tartışırken toplum sözleşmesi kavramsallaştırmasından yararlandığını ifade etmiştir. Rousseau (2012, s. 14) toplum sözleşmesi ile toplumdaki her bir bireyin canını ve mülkiyetini ortak bir güçle koruyan toplumsal bir yapıyı işaret etmektedir. Bireylerin birlikte bir bütün oluşturmalarına rağmen bireyselliklerini devam ettirdikleri, sadece kendilerine itaat ettikleri yani özgür oldukları bir toplumsal yapıdan söz etmektedir. Kısaca toplum sözleşmesi, bireyin toplum içinde bireyselliğini koruması ve toplum için ortak bir iyinin oluşturulması sorunun çözümü olarak değerlendirilebilir.

Rawls (2021, s. 90,151), sosyal adalet teorisinin iki ilkeyi içerdiğini söylemiştir. Birinci ilke, en fazla eşit özgürlük ilkesi, ikinci ilkenin a maddesi fırsat eşitliği (adil) ilkesi, b maddesi ise fark ilkesi olarak adlandırılmaktadır. İki ilkeyi şu şekilde açıklamıştır:

“Birinci İlke: Her kişi, başkalarının özgürlüklerinin sunulduğu şemadakiyle yarışabilen en geniş temel özgürlükler şemasındakine benzer eşit haklara sahiptir.

İkinci İlke: Sosyal ve ekonomik eşitsizlikler şöyle düzenlenmelidir. Bunlar şu iki şeydir:

- a) Herkesin avantajının kabul edilebilir olduğu beklentisi
- b) Ekli pozisyonların ve görevlerin herkese açık olması.”

Rawls, eşit hak dağıtımını olarak adaleti açıklamıştır. Bu noktada ise adaletin siyasal temelleri olması gerektiğini ileri sürmektedir. Eşit hak dağıtımını ile özgürlük ve eşitliklerinin ilkelerinin birbiriyle ilişkili ve zıt yönlerinde bu iki ilkenin birleşimi akla gelmelidir. Diğer ilkelere göre özgürlük ilkesi başta gelmelidir; ancak onun eşitlik ilkesi ile bir bütün oluşturması gerekmektedir. Eşitlik ilkesine ise fırsat eşitliği ve eşitsizliklerin indirgenmesine yönelik özgürlük üzerinden bakılmalıdır (Touraine, 1997, s. 55-56).

Rawls’ın sosyal adalete yaklaşımında açıkça görüyoruz ki; toplumu özgürlük ve eşitlik kavramlarının birlikteliği üzerinden ele almıştır. Herkesin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğunu vurgularken, özgürlük kavramını toplumda var olan eşitsizliklerin en düşük seviyeye düşürülmesi için yapılacak olanlar ile sınırlandırmıştır. Onun için hakkaniyetin hâkim olduğu ve sosyal adalet üzerinden köklenen toplum bu şekilde var olmaktadır.

Sosyal adalet çeşitli şekillerde açıklanmıştır. Barry (1989, s. 216) sosyal adaletin, toplumun ana yapısından oluştuğunu ve temel yapı, ekonomik ve sosyal başarıya veya başarısızlığa sebep olan avantaj ve dezavantajları ortaya çıkaran, ileten ve yeniden üreten kurumlar bütünü olarak açıklamıştır.

Sosyal adaleti Young, baskının ve kurumsallaşmış egemenliğin sonlandırılması olarak tanımlamaktadır. Sosyal adalet maddi mallar ve kaynakların dağıtımından öte fırsat, öz saygı gibi maddi olmayan kaynakların da dağıtımını kapsamaktadır. Bu noktada yürütülen kaynakların sahibi ve tüketicileri olarak bireyleri değerlendiren sosyal adalet teorisi, eylemi, eyleme ilişkin kararları, kapasiteleri geliştirme ve kullanım yollarının sağlanmasını kapsayan bir duruma işaret etmektedir. Potansiyel kollektif karara bağımlı

oldukları boyutta kurumsal kuralların ve ilişkilerin bütün perspektiflerini sosyal adalet kavramını içermektedir ve bu nedenle de sosyal adaletin temellendiği yer dağıtım kavramı değil de egemenlik ve baskı kavramları değildir. Young, Gould ve Glaston'un fikirlerine atıf yaparak toplumsal yaşantıda güzel hayatı yaratan bireyin kapasitesini, deneyimlerini su yüzüne çıkarması ve kendisinin daha önce de ifade ettiği gibi (Young, 1979) eylemlerin şartlarının var edilme sürecine katılması olarak iki önemli değerini önemini vurgulayarak adaletin bunları desteklemesi gerektiğini ileri sürmektedir. Young için, sosyal adalet kavramının kökü baskı ve egemenlik kavramları olmalıdır. Bunun sebebi maddi malların dağıtımından çok daha büyük bir duruma atıf yapmasıdır; çünkü kentler farklı grupların birlikte ikamet ettiği ve eşitsizliğin olduğu yer mekânlardır (Young, 1990, s. 15-16,37, 227).

Harvey (2019, s. 94-95)'e göre ise sosyal adalet, "iyi toplum" fikrimizi içeren geniş bir kavramdan daha ziyade sınırlı bir kavramdır. Çatışan talepleri çözmek üstüne bir ilke olarak adalet akla gelebilir. Adil ilkelerin, bireysel ilerleme arayışında toplumsal iş birliğinin sağlanması gereksiniminin giderilmesi amacıyla kullanılması olarak sosyal adaleti açıklayabiliriz. Üretimi iş bölümü ile yükseltebiliriz ancak; bu üretime katılanlar arasında çıktıların nasıl paylaşılacağı sorununu getirmektedir. Sosyal adalet ilkesi de bu paylaşımda takip edilmektedir. Üretim ve dağıtımla bağlantılı olan kurumsal ve toplumsal biçimlendirmelerde sınırlarının içinde yer almaktadır. Bu durumda sosyal adalet ilkesinin temeli adil yollara yapılan adil bir dağıtıma dayanmaktadır.

Harvey "*Sosyal Adalet, Postmodernizm ve Şehir*" isimli çalışmasında o dönemde yapılacak olan bir otoyol sisteminin toplumda oluşturabileceği yankılar hakkında şu tespitleri yapmıştır:

- a) İnsanların daha kolay bir yerlere ulaşım sağlayabilmesi üzerine olan verimlilik / etkenlik iddiası;
- b) Ulaşım ile ilişkili olarak şehre yapılacak yatırımlara bağlı ekonomik büyüme iddiası;
- c) Otoyol yapımı ile bölgenin tarihi ve estetik algısında değişiklik olabilmesi üzerine estetik ve tarihsel miras iddiası;

- d) Sağlık alanı gibi diğer hizmetler yerine tercih edilmesi ve bireysel araçlara sahip kişilere daha fazla yarar sağlaması üzerine ahlaki ilke iddiası;
- e) Otoyol yapımı ile doğal hayata verilecek zarar üzerine çevreci /ekolojik iddia;
- f) Şehirde yaşayan sadece bir grubun lehine olacağı üzerine bir adil dağılım / dağıtımcı adalet iddiası;
- g) Sadece bir arada hayatta kalan toplulukların dağılmasına sebebiyet verilmesi üzerine yerel topluluk iddiası.

Bu iddialar birbirinden kopuk değildir. Belli bir bütünlük halinde karşımıza çıkabilmektedir; fakat her birini farklı bölümlere ayırabiliriz. Mesela, erkek işçilerin hayatında oynayacağı rol ile çocuklu bir kadının yaşantısındaki rolü farklı olacaktır (Harvey, 2002, s. 223-225). Burada açıkça görüyoruz ki, şehre yapılacak bir yatırım orada yaşayan çeşitli grupları farklı şekilde etkilemektedir. Ayrıca şehrin kendisi içinde olumlu ve olumsuz birçok olasılığa gebedir. Bu nedenle toplumsal düzende sosyal adalet teorisinin önerisi olan adil bir dağıtımı temel alan politikalar benimsenmelidir.

Miller (2003, s. 1,4,7-8,12) ise, toplumun üyeleri arasında iyi ve kötü şeylerin nasıl paylaştırılacağı sorusu üzerinden sosyal adalet hakkındaki tartışmasını yürütmektedir. Burada asıl üstünde durulan ise toplumdaki bazı kişilerin bazı avantajları diğer gruplara göre daha fazla elde etmesidir. İlk olarak toplum, bir ögesinin gelişimi başka bir ögeye bağlı olduğuna inanılan bir organizma olarak ele alınmaktadır. Sosyal adalet kurumsal düzenlemelerin toplumdaki herkesin refaha tam katıda bulunacak şekilde oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu bağlam üzerinden ihtiyaç ve hak gibi ilkeler incelenmektedir. Sosyal adalet refahın kendisi ile değil de refaha nasıl sahip olunacağı ile ilişkilidir. Örnek üzerinden açıklarsak, birisi kabul aldığı üniversiteye gitmemeyi tercih edebilir. Sosyal adalet açısından kişinin tercihi değil, üniversitenin kimi neden tercih ettiği önemlidir. Eğer kişi yoksulluk gibi bir sebebe bağlı olarak değil de özgür iradesi ile gitmemeyi tercih ediyorsa sosyal adalet kapsamına giren bir husus bulunmamaktadır. Sosyal adaletin ilgilendiği bireylerin elde ettiği avantajların göreceli değerleridir. Adalet değerleri, topluma faydaları dağıtmakla ilişkilidir ve kişisel tercihlerden arınmış olmalıdır. Örneğin bir işveren, kadınlara ayrımcılık yaparak onların hakkı olan terfi vermiyorsa bir adaletsizlik durumu vuku bulmaktadır. Bu adaletsizlik aslında sadece bireye karşı değil tüm topluma karşı yapılmıştır. Irksal ön yargı sebebiyle, toplumdaki çoğunluk grubun

azınlık gruba ev satmaması da örnek olarak verilebilir. Kısıtlı seçeneğe sahip olan bu azınlık grup evler için çok daha yüksek miktarlarda teklif vermek durumundadır. Bu olayda bireylerin geliştirdiği bu davranış ise sosyal adaletsizliğe sebep olacaktır.

Miller’ın bakış açısıyla sosyal adaletin var olduğu bir toplumdan söz etmek istiyorsak, toplumda yaşayan herkese yani cinsiyet, ırk, etnik köken, din fark etmeksizin aynı imkânların sunulması gerekmektedir. Eğer bu sağlanamıyorsa sadece bir kişi ya da bir grup haksızlığa uğramış olmamaktadır. Tüm toplum haksızlıkla karşı karşıya kalmıştır çünkü toplumsal düzendeki adalet sisteminde problem meydana gelmiştir. Burada önemli olan toplumdaki imkânlara erişimde kimsenin herhangi bir engele takılmamasıdır. Kişinin öz iradesiyle bu olanaklardan faydalanamamayı tercih etmesi toplumun değil onun sorumluluğu olduğu için sosyal adalet ile ilişkili değildir. Bu noktada, toplumda hakkaniyetin sağlanması yani kişinin günlük yaşantısını eksiksiz ve özgürce yaşayabileceği bir düzenin var olması gerekliliğine işaret edilmektedir.

Linn (2020, s. 173-174)’in çalışması bu duruma örnek gösterilebilir. Suriyeli göçmen kadınların yaşadıkları şehirdeki tarihi yerleri görmeyi arzulamalarına rağmen ekonomik kısıtlılıkları sebebiyle ziyaret edemedikleri görülmüştür; ancak göç öncesinde gitmek istedikleri yerlere giderken pek bir maddi kaygı yaşamadıkları görülmüştür. Çalışmanın bulguları üzerinden göçle birlikte kadınların ekonomik kaynaklarının daralarak şehrin sunduğu imkânlardan faydalanamadıkları görülmektedir. Bu durum ise göç sonrasında göçmen kadınların yaşam standartlarındaki değişimi sosyal adaletin konusu haline getirmektedir.

Sosyal adaletten türetilen “equity” kavramı, Türkçe ’ye genellikle “hakkaniyet” olarak çevrilebilmektedir. Bu kavram, bireylerin sahip olması gereken bazı şeyler olduğuna, giderilmesi gereken temel gereksinimler olduğuna, görev ve ödüllerin toplum genelinde çok farklı dağılmaması gerektiğine ve politikaların bu amaçlara yönelik olarak tarafsızlık, adalet ve hakkaniyetle takip edilmesi gerektiğine dair bir inancı açıklamaktadır. Bu kavram, herkesin asgari bir gelirin ve çevre kalitesi seviyesinin üstüne ulaşmasının gerekli olduğunu tanımlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınmadaki ana etik ilke “equity” yani hakkaniyet olarak çevirdiğimiz kavramdır. Bugünün gereksinimlerinin

karşılanmasında gelecek kuşakların ihtiyaçlarının giderilmesi yetkinliğine zarar vermeyen bir kalkınma olarak açıklanan kuşaklar arası hakkaniyet olarak nitelenmektedir²¹. Bu noktalar üzerinden anlıyoruz ki, sosyal adalet bağlamında yapılan tartışmalar bugünü ve yarını içeren aynı zamanda dünya üzerindeki herkesin temel gereksinimlere ulaşması için gerekli koşulların hazırlanması, var edilmesi üzerinedir. Toplumsal düzende adaletin, eşitliğin sağlanabilmesi için bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda hakkaniyetli bir paylaşım yapılması olarak da sosyal adaleti açıklayabiliriz.

Bireylerin dezavantajlarından arındırılarak hakkaniyetli bir düzen kurma arzusundaki sosyal adalet, ataerkil kodlara bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerinin kadın üzerinde kurduğu tahakküme karşı çıkmayı ve karşılaştıkları bariyerlerin ortadan kaldırılmasını kapsamaktadır. Bu durumda göçmen kimliği sebebiyle çifte dezavantaja sahip göçmen kadınların gündelik yaşam deneyimlerini sosyal adalet kapsamında inceleyerek, adil bir topluma uymayan noktaların tespitini sağlayabiliriz.

4.3. KENT HAKKI

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, insanlar kırsal alanlar yerine kentte yaşamayı tercih etmeye başlamışlardır. Bu durum ise kent toplumunda kabaca iki grubun var olmasına ve aralarında bir çatışmanın başlamasına sebebiyet vermiştir; çünkü bir grup gönlünce kentin imkânlarını kullanabilirken, diğer grup bu fırsatlara ulaşamamakta ya da çok zor şekilde elde etmektedir; fakat kentte yaşayan her kent sakininin şehrin nimetlerinden eşit şekilde yararlanabilmesi gerekmektedir; dolayısıyla her biri kentin paydaşıdır. Bu durumun sağlanamaması ise bizleri kent hakkı tartışmasına götürmektedir.

Lefebvre (2018, s. 21-22,32), kent sorunsalını tartışırken temele sanayileşmeyi almıştır. Sanayi öncesi ve sonrası dönemde kentin niteliksel özelliklerinde bazı değişimlerin olmuştur. Sanayi öncesinde şehir bir yapıtken yani bir özne değeri varken, sanayi sonrasında artı değer, ürünlerin depolandığı bir alan görülmeye başlanmıştır.

²¹https://www.peacewomen.org/assets/file/AdvocacyEducationTools/genderglossary_migs_aug2005.pdf 08.06.2024 tarihinde alınmıştır.

Sanayileşme, toplumsal değişimin belirleyicisi olarak işaret edilirken, boş zaman aktiviteleri, büyüme ve onun planlamalarındaki problemler, kentin gelişimi, kültür belirlenenler arasında bulunmaktadır. Sanayi sonrası şehirde, ayrıcalıklı sınıf ekonomik, kültürel, sosyal sermayeleri ellerinde tutarak geri kalan herkesi kontrol altında tutmaktadır. Bu durumda burjuvanın yani ayrıcalıklıların karşısında yer alan işçi sınıfı kapitalizmin kısılcığında sıkışarak toplumsal yaşantıda çeşitli ayrımcılıklara maruz kalmakta ve haklarını kullanamamaktadır. Harvey (2016, s. 272), kentleşmenin içinde sınıfsal bir tartışmayı barındırdığını ifade etmiştir. Toplumda bulunan bir grup artı değer yönetimini kendi tekelinde tutmakta ve yönetiminde genellikle ezilen köylülere yer verilmemektedir.

Bu zamana kadar ihtiyaçlara bireysel ihtiyaçlar üzerinden bir açıklama getirilmiştir; ancak şehrin içerdiği ekonomik, kültürel, politik gibi yapı, işlev ve biçimlerine ek olarak kent toplumuna özgü gereksinimlerinde tekrar tanımlanması gerekmektedir. Antropolojik dayanakları olan bu gereksinimlerin içerisinde; güvenlik ve serbestlik, kesinlik ve macera, oyun ve çalışmanın düzenlemesi, bağımsızlık ve iletişim gibi pek çok hak bulunmaktadır (Lefebvre, 2000, s. 144).

Kentler, insanların arzularına göre yapıların geliştirdiği ve kolektif refahın ve tatminin aradığı yerlerdir. Şehrin sağladığı imkânlar belirli bir gruba hizmet ettiğinde ya da tatmin duygusu yok olduğunda ise bir mücadele alanı haline gelmektedir. Kentsel planlama ekonomik gelişmenin yararlarının paylaşılması ve de marjinalleştirilmiş etnik, dini veya dilsel grupların artan eşitsizliğiyle ilgili paydaşların kent haklarını savunmalarıyla ilişkilidir. Yaşam, özgürlük ve yerleşme biçimindeki temel özgürlük hakları üzerinden kent hakkı var olmaktadır (Srivastava, Saras ve Mohan, 2021, s. 50-51).

Kent ve kent sakinlerinin yaşadığı sorunlar hakkındaki bu tartışmalar üzerine kent hakkı ortaya çıkmıştır. Hakkaniyetli bir toplum yapısının var olabilmesi için kent hakkı kapsamında bütün kent sakinlerinin kentin sağladığı imkânlardan faydalanabilmesi üzerine olan bu kavram günümüz dünyasında önemli bir yer tutmaktadır. Bugün bireylerin temel gereksinimlerine ulaşması ve gelecek nesillere adil bir toplumsal kent

yaşamı sunulabilmesi için kent hakkı kavramının özümsemesi oldukça kritik bir role sahiptir.

Lefebvre'ye göre kent hakkı, sosyal adaleti, sosyal değişimi, teknolojik ve insani gelişmenin 2. Dünya savaşı sonrasında olası potansiyelin ortaya çıkması için politik bir talep olarak ortaya çıkmıştır. Buradaki amaç yoksulluğun yanı sıra adaletsizliğin ve eşitsizliğin sonlamasıdır (Marcuse, 2014, s. 5). Kent hakkı, kentin içerdiği kaynaklara bireysel erişimin ötesinde, kolektif bir haktır. Söz konusu hak arzu ettiğimiz gibi şehri değiştirirken kendimizi de değiştirme hakkıdır. Dahası, bireysel bir haktan daha çok kolektif bir haktır çünkü şehri değiştirmek kaçınılmaz olarak kentleşme süreçleri üstündeki kolektif güce bağlıdır. Şehirlerimizi ve kendimizi biçimlendirme ve yeniden yapma özgürlüğü, insan hakları arasında en değerli olan ama en çok da göz ardı edilendir (Harvey, 2016, s. 272).

Lefebvre (2018, s. 151), şehir hakkının özgürlük hakkı, toplumsallık içinde bireyleşme hakkı, habitat ve mesken hakkını kapsayan üstün bir hak biçimi olduğunu ifade etmiştir. Şehir hakkı, yapıt hakkı, katılım ve mülkiyet hakkından farklı olarak sahiplenme hakkını da içermektedir. Purcell (2003, s. 577-578), bir kentte yaşama, çalışma, temsil etme, kentsel alanı istila etme, karakterize etme hakları kentsel mekânın kullanım hakkı içinde yer aldığını ifade etmiştir. Kullanım hakkın temellendiği düşünce Marx'ın kullanım değeri ile değişim değeri arasındaki ayrımdır. Burada söz konusu olan değişim değeri değil; kullanım değeridir. İlk olarak kentsel mekânın değişim değerinin üstünde kullanım değerini maksimize etme, tasvir etme ve üretme hakkı olarak kullanım hakkını açıklayabiliriz. Bu hakka göre kentsel mekân mülkiyet olarak alışveriş nesnesi görülmemektedir. Burada vurgulanan kent sakinleri için kentin mekânsal değerini yükseltmektir. Katılım hakkı ise, kent sakinlerinin kentsel mekânının üretimi hakkında karar alma yetkisini kapsamaktadır. Devletle, sermayeyle ilgili veya bir kentte mekân üretiminde rol oynayan bir kuruluşun altındaki herhangi bir karar söz konusu olabilir. Aynı zamanda bu kararın net bir ölçeği bulunmamaktadır. Ulusal, yerel dolayısıyla devletin herhangi seviyesinde ya da herhangi bir kıstasta çalışan şirketleri kapsayabilir.

Lefebvre için şehir hakkı, çalışma, barınma, eğitim, boş zaman gibi günlük pratikler üzerinden topluma katılım hakkını temsil etmektedir. Günlük yaşam ve şehrin ayrılmayacak bir şekilde bağlı olduklarını düşünmektedir. Kentsel yaşamın var olabilmesi, toplumsal olanın ekonomik ve politik noktalarda, kent sakinlerinin topluma eksiksiz bir şekilde dâhil olmalarına olanak verecek biçimde iddia etme gücüyle ilişkilidir. O şehir hakkını, toplumsal ilişkileri temele alarak oluşturmuştur. Kent hakkı bir kez talep edildiğinde, yeni yaşam tarzlarını, toplumsal ilişkileri ve politik mücadelelerin olasılıklarını kabul ederek kendi değerini elde eder. Etik ve politik projeler olarak kent sakinlerinin haklarını şehir hakkı altında birleştirmiştir. Ayrımcılık ve baskıyla mücadele etmenin yolu olarak, toplumsal yaşantıda yeni bir etiğin geliştirilmesi ve politik olanın tekrar biçimlendirilmesinin olduğunu söylemiştir (Gilbert & Dikeç, 2008, s. 259).

Mitchell (2020, s. 37), kentin farklı amaçlara, özelliklere sahip insanların ikamet ettiği yer olarak tanımlamaktadır. Kısaca, farklılıkların mekânıdır. Bu nedenle kent sakini olabilmek her zaman yanında mücadeleyi de getirmiştir. Farklı gruptaki insanlar kentin sağladığı fırsatları, hakları elde etmek ve ev dışı alanda var olabilmek için bu savaşın içinde yer almak durumunda kalmışlardır. Mitchell'in yaklaşımı ile kent, farklı özelliklere bağlı olarak oluşturulmuş özne gruplarının yaşadığı bir yerdir. Her farklılığın ise kentte bir yeri bulunmaktadır ve farklılıklar üzerinden aralarında kent hakkını etkin bir şekilde kullanmak üzere bir çatışma bulunmaktadır.

Toplumda bulunan tüm grupların farklı özellikleri üzerinde durarak Lefebvre (2018, s. 131-132), yaş ve cinsiyet gruplarının hakları, toplumsal durum hakları, eğitim ve öğrenim hakkı, çalışma hakkı, kültür, dinlenme, sağlık, konut hakkı yani kısaca insan ve yurttaş haklarının varlığının tanınması ve adetlerin arasında yer alması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun var olabilmesi içinde işçi sınıfının yani çeşitli dezavantajlara sahip olan, emeğini satarak kendisine yabancılaşan kent sakinlerinin çabalaması gerektiğini de söylemiştir. Bu noktada, şehir hakkı, kentsel yaşam hakkı olarak açıklanabilir. Sınıfsal ayrım güdülmeden şehirde yaşayan herkesin fırsatlardan, mekânlardan ve şehir tarafından sağlanan her şeyden hakkaniyetli biçimde yararlanabilmesini ifade etmektedir.

Kentsel yaşam hakkı çerçevesinde, kentli hakları ortaya konulabilmektedir. Bu haklar arasında, güvenli bir yerde yaşama, insan onuruna yakışan ve karşılanabilecek ücretlerde konutlar, düzenli ve sağlıklı bir çevre, kent yönetimine katılım, düzenli ve planlı ulaşım, kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan eşitlik, düzenli ve sürekli istihdam alanlarına bağlı çalışma hakkı yer almaktadır. Kent hakkının varlığından söz edilebilmesi için toplumda yaşayan bütün grupları kapsamaları gerekmektedir. Kadın ve kent arasındaki ilişkiyi incelemek üzere kadınlar için kent hakkı üzerine başlık açılmalıdır (Ertan, Akkoyunlu, 2008, s. 137-139).

Kısaca bu çalışmada kent hakkı çalışma hakkı, konut hakkı, eğitim hakkı, yeşil alan kullanım hakkı ve kent içi ulaşım hakkı bağlamında ele alınmaktadır.

4.3.1. Kent Hakkı ve Kadın

Kent hakkı önceki bölümlerde de söz ettiğimiz üzere cinsiyet ile ilişkilidir. Özellikle dezavantajlı gruplar içinde sayılan kadınlar ve kadınların kent hakkına erişimleri sosyal adalet ve kent çalışmaları açısından önemlidir. Lefebvre şehir hakkı kavramında ataerkil kodlara yeterince önem vermemiştir (Fenster, 2010, s. 63); ancak kadınların şehir hakkı ile arasındaki ilişkinin anlaşılmasında toplumsal cinsiyet rollerinin ve onların mekânla kurdukları bağlantı dikkat çekici bir yere sahiptir. İnsan haklarının ve pek tabii kent hakkıyla bağlantılı olan eşitsizliklerin analiz edilmesi, insani gereksinimlerin ve insan haklarının belirlenmesi ve karşılanmasında cinsiyet analizinin yapılması önemlidir (Buckingham, 2010, s. 58). Daha detaylı açıklarsak, bireylerin kentsel alandan eşit ve etkin şekilde faydalanmaları ve katılımları olarak kent hakkı, adalet üzerinden temellendirilmiş ve ona ulaşamayan, yoksun kalanların temel hakkıdır. Toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı eşitsizlikler kadınların kentsel yapıda geri planda bırakmakta ve kent hakkından yararlanamamalarına sebep olmaktadır. Bu nedenle kentlerin toplumsal cinsiyet üzerinden ele alınması kenti anlamının bir yoludur. Bu kadın hakları ve insan haklarının gerekliliğidir (Akkurt, 2024, s. 81).

Kent hakkı, kentte ikamet eden herkese aittir. Kaypak ise kadın ve erkek kentte birlikte yaşamakta fakat kentsel yaşamlarında farklılıklar bulunduğunu vurgulamıştır. Kent

hayatıyla ilgili karar alma süreçlerinde ve güç paylaşımında kadınlara söz hakkı verilmemektedir. Kadınlar kentsel haklarını kullanmakta erkeklere oranla dezavantajlı bir konumdadır (Kaypak, 2014, s. 344-345).

Uzunçarşılı, Baysal (2011, s. 370) Dünya Kent Hakkı Şartı'nın, 2005 tarihinde Porto Alegre'deki Dünya Sosyal Forumu'nda kabul edildiğini dile getirmiştir. Burada kent hakkı, ayrımcılık yapılmadan kadınlar, yoksul ve düşük gelirli, evsizler, etnik azınlıklar, göçmenler, yerlerinden edilmişler gibi savunmasız grupları içerecek biçimde herkesin kentin olanaklarına eşit erişimi, yerel yönetime demokratik katılımlarının teşviki, temel hak ve özgürlüklerin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi tasarlanmıştır. Linn (2020, s. 171), kadınların ait oldukları toplumsal sınıfın, mültecilik statüsünün, ekonomik durumlarının mekânsal deneyimlerini ve bakış açılarını şekillendireceğini ifade etmiştir.

Kadınların kent hakkına erişimlerini toplumsal sınıf, inanç sistemi ve kültür, korku ve şiddet ve ev dışı alanda var olma problemi üzerinden inceleyebiliriz.

- Toplumsal Sınıf:

Artı değerın toplumsal ve coğrafi yoğunlaşmasıyla meydana gelen şehirlerde kentleşme her zaman sınıfsal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Artı değer bir yer veya birileri tarafından üretilirken genellikle onun nasıl değerlendirileceği tasarrufu her zaman küçük bir grubun tekelinde bulunmuştur (Harvey, 2013, s. 45). Lefebvre (2018, s. 32-33) de şehir hakkı kavramını açıklarken, sınıf tartışmasına yer vererek, toplumdaki egemen grupların ayrıcalıklarını koruma çabasına değinmiştir. Kent farklı grupları barındırmakta ve bu gruplar arasında hiyerarşiye dayalı bir mücadele bulunmaktadır. Weber Magner (1996)'a atıfta bulunarak, ırk, sınıf, cinsiyet gibi eşitsizlik sistemlerin günlük yaşantıda bazı insanlara ayrıcalık sağlamaya hizmet ederken bazılarının sınırlandırılmasına sebebiyet verdiğini ifade etmektedir (Weber, 1998, s. 13).

Hooks (2014, s. 27,29) ataerkil düşünce sisteminin kadınlar arasında bir rekabet yarattığını ve kadınların birbirini hor görmesine neden olduğunu söylemiştir. Ayrıca güçlü olanın zayıfa hükmetmesini öğütleyen ataerkil düşüncenin kadınlar arasındaki ayrımların güçlenmesine sebep olduğunu da ifade etmiştir. Hooks'un yaptığı vurgu üzerinden birlikte yaşayan kadınlar arasında ırk, dil, etnik köken, göçmenlik statüsü gibi birçok unsura bağlı olarak ikincilleştirmeler meydana gelebilmektedir. Bu nedenle kadınların deneyimlerine tek bir taraftan bakılmaması gerekmektedir. Örneğin, Crenshaw (1989) siyahi kadınların deneyimlerine sadece ırkçılık karşıtı politikalar ya da feminist bir bakış açısının ötesinde kesişimsel bir analizin yapılması gerektiğini ileri sürmüştür.

İrk, etnik köken, sınıf, cinsiyet ve bunların birlikteliğinden meydana gelen eşitsizlikler, toplumdaki bir gruba ayrıcalıklar sağlarken diğer grupların ayrımcılığa maruz kalmasına neden olabilmektedir. Birçok sosyal konumun sahibi olan grupların deneyimlerinin karmaşıklığına odaklanan kesişimsel analiz (Dill & Zambrana, 2009, s. 2-4) kadınların kent hakkına erişimini incelemek için uygun alan oluşturmaktadır. Bu noktada ataerkil kodlar, sosyo-ekonomik sınıf ve göçmenlik statüsüne bağlı olarak kadınların kent hakkına erişimleri üzerinde durulması kesişimsel bir analiz alanı oluşturmaktadır.

Kadın ve kent arasındaki ilişkide Boulding (1977), kadınların ev içi alana kapanmasını direkt olarak artan şehirleşmenin sonucu olarak görmektedir. Gabbaccia (1977), kadınların kente gelmeleriyle birlikte köydeki komünal işlerden uzaklaştığını ve bu durumun onların ev içi alana hapsolmalarına neden olabileceğini vurgulamıştır. Bu durum kadınların toplumsal alanda geliştirdikleri siyasi ve iletişimsel becerilerinin ortaya çıkmasının önüne geçmektedir (Akt. Wekerle, 1980, s. 189-190). Ataerkil kodlara dayalı toplumsal cinsiyet rollerinin dağılımı ve şehirleşme süreci kadın ve erkek arasında bir sınıfsal yapının oluşmasına sebebiyet vermektedir. Kentin sağladığı nimetlerden yararlanmada erkeklere üstünlük sağlayan bu düzenin kadınların hak yoksunluğu yaşamalarına sebebiyet verebileceği aşikâr bir durumdur.

Alt orta sınıfın üyesi olan, düşük eğitim seviyesine sahip, gecekondulu ya da göçmenlerin ikamet ettiği yerde yaşayan kadınlar ile orta ve üst sınıfın üyesi olan, çalışan, eğitim durumu yüksek olan kadınların kentsel deneyimlerinde farklılıklar bulunmaktadır (Akkurt, 2024,

s. 59). Geniş ve Köse, Akkırman (2020, s. 29-30) tarafından yürütülen çalışmada ise kadınların sosyo-ekonomik durumlarının kentin imkânlarından faydalanmalarında önemli bir rolü olduğunu görülmektedir. Sosyo- ekonomik seviyesi yüksek mahallerde ikamet eden kadınlar yeşil alan gibi sosyal imkânlardan memnunken; mahallenin sosyo-ekonomik düzeyin düşmesiyle kadınların memnuniyet durumlarında da ciddi bir düşüş olduğu göze çarpmaktadır. Kısaca, kadınların kentin imkânlarına erişim sağlayabilmesinde sosyo-ekonomik ve kültürel eşitsizlikler etkili olabilmektedir.

Göçmen kadınların kent hakkına erişimde ekonomik problemle birlikte sahip oldukları diğer kimliklerin de oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır. Boşanmış bir göçmen kadın ev dışı alanda vakit geçirmekten, ekonomik problemlerinin yanı sıra boşanmış kadın olduğu için de tedirgin olabilmektedir (Linn, 2020, s. 175). Çoklu dezavantaja sahip göçmen kadınlar ekonomik koşulları ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kent hakkına erişimleri çifte engele uğramaktadır.

Göçmen kadınların kent hakkına erişimlerinde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin oynadığı olumsuz rol sosyo-ekonomik seviyenin düşük olmasıyla da pekiştirilmektedir. Örneğin, bir yerden başka bir yere gitmek için toplu taşımaya verecek paraları olmadığı ya da kısıtlı maddi kaynakları olduğu için evin sorumlusu olarak görülen erkekler bu maddi kaynağı kullanma hakkına sahiptir (Okour, 2019). Ataerki kodlar ve düşük sosyo-ekonomik seviyenin kesişimi göçmen kadınların kent hakkına erişimde hak mahrumiyeti yaşamalarına neden olabilmektedir.

Göç edilen ülkenin diline yeterince hâkim olmama, etnik kökene ve cinsiyete dayalı ayrımcılık gibi unsurlar göçmen kadınların “en dipteki işlerde” istihdam edilmesine yol açmaktadır. Orta sınıf yerli kadınların istihdama katılmasıyla ev içi hizmet sektöründe göçmen kadınların tercih edilmeye başlanmıştır (Ünlütürk, Ulutaş & Kalfa, 2009, s. 14). Eğitimli yerel kadınların istihdamında göçmen kadınlar olumlu bir rol oynarken, vasıfsız yerel kadınlarla aralarında çatışma yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumun altında vasıfsız yerel kadınların iş fırsatlarının azalması, ücretlerinde düşüş gibi durumlar yatmaktadır (Ortega, González, & Olalla, 2009, s. 18-19). Kadınların eğitimleri, ekonomik durumları gibi değişkenler kadınların arasında bir gruplaşma yaratmasıyla

birlikte göçmen kimliği de kadınların bölünmesine ve aralarında bir hiyerarşinin, çatışmanın yaşanmasına sebebiyet verebilmektedir.

Ayoub (2017, s. 78,89) tarafından yürütülen çalışmada göç olgusunun da kadınların sosyo-ekonomik durumlarına bağlı olarak hayatlarında olumlu ya da olumsuz rol oynadığını göstermiştir. Sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan kadınlar göçle birlikte özgürleşerek, şehrin sağladığı imkânlardan yararlanmışlardır. Sosyo-ekonomik seviyeleri düşük olan göçmen kadınlar içinse göç kısıtlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Maddi kaynak yetersizliği sebebiyle yeterli alt yapının olmadığı ve güvensiz mahallerde yaşamak durumunda kalmışlardır. Bu durum onların özgürleşmekten ziyade kısıtlanmalarına ve savunmasız kalmalarına sebebiyet vermiştir. Sosyo-ekonomik yetersizlikle bağlantılı olarak yoksul mahallelerde yaşamak durumunda kalan göçmen kadınlar fiziksel ve psikolojik bütünlüklerine zarar gelebileceği korkusu sebebiyle ev dışı alanda bulunmaktan tedirgin olabilmektedir. Holm Pedersen (2012, s. 1102,1114) tarafından yapılan çalışmada ise köken ülkede orta sınıf mensubu olmanın göç edilen ülkede olumlu bir rolü olmadığına dair bulgular ortaya koymuştur. Ülkelerinde orta sınıfa mensup olan kadınlar göç edilen ülkede düşük gelirli kesimin üyesi olmaya başlamışlardır. Kadınların göç sonrasında sosyal sınıflarında yaşadıkları olumsuz değişimin sebebi olarak etnik ve dini kimliğin sosyal yaşantıda daha kapsayıcı role sahip olması işaret edilmiştir.

- İnanç Sistemi ve Kültür:

Toplumsal yaşantıyı kuşatan kültürel değerler kadınların ev dışı alanda bulunmasında ve toplumsal yaşantıya karışmasında engel oluşturabilmektedir (Gürsoy, 2019, s. 62,77). İnanç ve kültür nedeniyle kadınların bir erkeğin refakatiyle dışı alanda çıkmasına izin verilmesi (Bélangier & Rahman, 2013, s. 361), kadınların ev dışı alanda bulunmalarında rol oynayan engellerden biridir.

Kadınların kent hakkına erişimlerde inanç sisteminin ve kültürün oldukça önemli bir rol oynadığını Thorpe ve arkadaşları (2022, s. 53)'ın yürüttüğü çalışmada görülmektedir. Yeni Zelanda'da yaşayan Müslüman kadınlar ile "güvenli" spor alanları hakkında yapılan

görüşmelerde onların bu alanı nasıl tanımladıkları ve onların bu alana erişimlerinde engel yaratan cinsiyetçi söylemler, kültürel değerler üzerinde durulmuştur. Bulgularda, bazı kadınların ve genç kızların erkeklerin olmadığı yerlerde spor yapmaları aileleri tarafından onayladığı fark edilmiştir. Öte yandan, bazı aileler spor kıyafetlerin Müslüman bir kızın namusuna zarar verebileceği gibi inançları nedeniyle kızların bu kıyafetleri giymelerine izin vermedikleri görülmüştür.

Müslüman göçmen kadınlar göç ettikleri yerlerde inançları doğrultusunda başörtüsü, peçe gibi dini sembol olarak kabul gören kıyafetler giymeleri sebebiyle dikkat çekmektedir. Göç edilen ülkedeki İslamofobi sebebiyle ev dışı alanda şiddet türlerinde maruz kalabilmektedirler (Sevlü, 2017, s.156; Gholamhosseini ve arkadaşları, 2019, s.282). Okour (2019) da Müslüman göçmen kadınların inanç ve kültürleri sebebiyle dini kıyafetler giymesinin ve başörtüsü takmalarının, tacize maruz kalmalarına sebebiyet verdiğini dile getirmiştir. Bu durumun altında yatan sebep ise İslamofobi'den kaynaklanmaktadır. Bu kadınların toplu taşıma kullanırken korkmalarına ve sürekli olarak tetikte olmak zorunda hissetmelerine sebebiyet vermektedir. Nasser-Eddin (2017, s. 145) tarafından yürütülen çalışmada benzer bir duruma denk gelinmiştir. Suriyeli göçmen kadınların dini inançlarına göre giyinmeleri onların ev dışı alanlarda Müslümanlık karşıtı saldırılara maruz kalmalarına yol açarak, kendilerini güvende hissetmemelerine ve korkmalarına sebebiyet verebilmektedir. Bekar genç kızların bu saldırılara maruz kalma ihtimali evli kadınlara oranla daha yüksektir çünkü onlar daha fazla ev dışı alanda zaman geçirmektedir. İnanç sisteminin ve kültürün kadınların kent hakkı ile arasındaki ilişkiyi ortaya koyan başka bir örnek ise Kanas ve Müller (2021, s. 14) tarafından yürütülen çalışmadır. Araştırmanın bulgularında Müslüman göçmen kadınların emek piyasasına katılım oranları diğerlerine göre daha düşüktür. Dindar göçmen kadınların, daha az dindar göçmen kadınlara göre daha kısa süre çalıştığı ve iş hayatına daha az katıldığı görülmüştür. Göçmen kadınların toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirme oranlarının emek piyasasına katılımı üzerinden rol oynadığı görülmüştür. Diğer değişkenler sabit tutulup sadece toplumsal cinsiyet tutumları üzerinden bir değerlendirme yapıldığında yüksek oranda cinsiyetçi kalıpları benimseyen kadınların %66'lık oranda daha az çalıştığı görülmüştür.

Amerika’da Arap göçmen kadınların emek piyasasına katılımlarında toplumsal cinsiyet rollerinin doğrudan payı varken, kültürel yapılarının dolaylı olarak kritik bir rol oynamaktadır. Toplumsal cinsiyet endeksinde yaşanan artışlar kadınların emek piyasasına katılım oranlarında anlamlı bir düşüşe sebebiyet vermektedir. Doğum yerinin ve dindarlığın rolü cinsiyet ideolojisi üzerinden bakıldığında azalmakta ancak bu boyutları ile toplumsal cinsiyet rollerini güçlendirerek çalışma hayatına katılımlarını sınırlandırmaktadır. Bu durum ise kültürün kadınların davranışları üzerinde kültür öznel bir gücünün olduğunu göstermektedir (Read, 2004, s. 68).

Kültür, kadınların çalışma hayatına katılımlarında rol oynamasının yanı sıra onların nasıl bir çalışan olacağını da biçimlendirebilmektedir. Bu durumu Dedeoğlu (2011, s. 41)’nin Türkiye’de çalışan Azerbaycanlı göçmen kadınlar hakkındaki çalışmasının bulgularında görebiliriz. Ev dışı alanda çalışan göçmen kadınların uysal, erkek patronları tarafından verilen her görevi yapmak, kendilerine karşı yapılan haksızlıklara genellikle sessiz kalmak durumunda kaldıkları görülmüştür. Bunun sebebi ise kültürlerine göre “namuslu” bir kadının göstermesi gereken davranışların bu şekilde olacağına dair var olan inançtır.

Çalışmalar bize gösteriyor ki; din ile bağlantılı olarak kadın üzerinde kurulan baskı onların üyesi oldukları grup ve diğer gruplar tarafından kent yaşamına katılmalarında bariyer oluşturabilmektedir. Dinle bağlantılı olarak kültürel kıyafetleri kentin olanaklarından faydalanmaları ya da o olanakları kullanırken zaman zaman şiddete maruz kaldıkları, ötekileştirildikleri ve geri plana atıldıkları görülmüştür. Kadınlar içselleştirdikleri kültürel norm ve değerler üzerinden maruz kaldıkları eşitsizliği yeniden üretme eğiliminde oldukları da söylenebilir.

- Korku ve Şiddet:

Şiddette maruz kalma, okuma yazma bilmeme ve dil bariyeri kadınların ev dışı alanda zaman geçirmekten kaçınmalarına ya da ev dışı alanda zaman geçirirken korku ve güvensizlik hissetmelerine sebebiyet verebilmektedir (Temurçin, Kılıç, ve Aldırmaz, 2020, s. 10-12; Okour, 2019, s. 116,118,127,129; Tsavdaroglou ve Kaika, 2022, s. 1136).

Bu durum kadın ile şehir arasındaki bağlamda kopukluklar yaratarak kadınların şehir hakkını erişmesini engelleyebilmektedir.

Grossman-Thompson (2019, s. 348-349)'ın çalışmasında fark edilmektedir ki; göçmen kadınlar erkeklerin tahakkümü altında bulunmaktadır. Kadınların çalışmak için başka bir ülkeye göç etmesine yardımcı olan erkeklerin, onların üzerinde baskı kurmak için cinsiyetçi yöntemler de başvurdukları görülmüştür. Bu erkekler tarafından belirtilen alanın dışına çıkma durumunda polis tarafından tutuklanabilecekleri söylenmiştir. Sonrasında da fiziksel ve cinsel şiddete maruz bırakılacaklarına dair söylemlerle, kadınları korkuttukları ve onları baskı altında tutukları belirtilmiştir.

Şiddet mağduru olabilecekleri, sadece üzerlerinde egemenlik kurmak için seçilen bir korkutma yöntemi olarak kalmamaktadır. Sosyo-ekonomik seviyesi düşük mahallelerde yaşayan göçmen kadınların cinsel tacize maruz kalma korkusu sebebiyle mecbur kalmadıkça tek başlarına evden çıkmadıkları görülmüştür. Kadınların maruz kaldıkları sözel şiddetin derinleşmesi ve farklı şiddet türlerinde maruz kalabilecekleri düşüncesi eşleri ya da mecbur kalırlarsa diğer göçmen kadınlar ile dışarıya çıkmalarına sebep olmaktadır (Ayoub, 2017, s. 88).

Göçmen kadınların kent hakkına erişmemesine sebep olan ev dışı alana karşı duyulan korku, erkeklerin onlar için alışveriş merkezi gibi ev dışı alanların onlar için güvenli olmadığını söylemeleri ve sosyalleşmek için ev içi alanı tercih etmelerini istemeleri ile pekiştirilmektedir. Kadınlar bu şekilde ataerkil yaşam tarzını sürdürülmesi için psikolojik şiddete maruz bırakılmaktadır (Gholamhosseini ve arkadaşları 2019, s. 279).

Memela ve Maharaj (2018, s. 436,440)'ın çalışmasında görüşülen bütün göçmen kadınlar ev dışı alanları kullanmaktan korktuklarını ifade etmişlerdir. Bunun sebebi, yerel halkın, taksi şoförlerinin ve kondüktörlerin onlara fiziksel saldırıda, sözlü ve cinsel tacizde bulunmasına dair endişeleridir. Kadınlar onları korumak ve güvende tutmaktan sorumlu olan polislerden de şiddete maruz bırakılmaktan çekindikleri fark edilmiştir. Kirasını ve aidatlarını ödemesine rağmen sadece göçmen olması sebebiyle bir kadının evinden atıldığı ve fiziksel şiddete maruz kaldığı da bulgular arasında yer almaktadır.

Göçmen kadınların ev dışı alanda bulunmaktan korkmalarına ve şiddete uğramalarına neden olan diğer bir husus ise dinleri ile ilişkili olarak şekillenen giyim tarzlarıdır. Sevlü (2017, s. 156)'nın çalışmasında, Suriyeli göçmen kadınlar ev dışı alanda kültürlerine uygun şekilde giyindiklerinde kimlikleri ortaya çıktığı için sözlü ya da fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Bu husustaki başka bir örnek ise Gholamhosseini ve arkadaşları (2019, s. 282) tarafından yürütülen çalışmada, Avusturalya'ya göç etmiş ve peçe takan kadınların İslamofobi sebebiyle kötü davranışlara ve sözel tacize maruz kalmalarına dair elde edilmiş bulgulardır. Bu çalışmaların bulgularında görüyoruz ki, ev dışı alanda göçmen kadınların dini sembol olarak kabul gören kıyafetlerinden dolayı ayrımcılığa maruz bırakılmakta ve şiddetle karşılaşmaktadırlar. Bu durum ise onların ev dışı alanda bulunmaktan çekinmelerine sebebiyet verebilmektedir.

Demir (2022, s. 111) tarafından yürütülen çalışmanın bulgularında ise, göçmen kadınların kendilerine güvenli bir alan oluşturmak için “kadın işi” seçtikleri görülmüştür. Çalışma ortamlarında tacize uğramaları ya da taciz korkuları onları bu tercihe sürüklemektedir.

- Ev Dışı Alanda Var Olma Problemi:

Ev dışı-ev içi alan ayrımı üzerinden kadınların kent hakkını kullanımları toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden tartışılabilir (Tosun & Hiçdurmaz, 2022, s. 2161) çünkü kadınların ev içi alana ait olduğu düşünülmektedir (Fenster, 2010, s. 67). Daha açık bir anlatımla, ataerkil kodlar ve toplumsal cinsiyet rolleri kadınların ev dışı alanla olan ilişkisini sınırlandırmakta ve dolayısıyla da kentin imkânlarına erişim sağlamalarında sorun yaşamalarına neden olabilmektedir.

Perdesi olmayan evler, çitle çevrili arka bahçeler gibi dışarıdan görülebilen her yer kadınlar için ev dışı alan olarak adlandırılmaktadır ve kadınlar ev dışı alandan ziyade ev içi alanda bulunmayı tercih edebilmektedirler. Kadınların büyük bir kısmı ev dışı alandan daha çok evlerini özgürlükle ilişkilendirmiştir. Onlar için “kendileri” olabildikleri tek alan evleridir. Evlerinde kendi koydukları kuralları takip edebilirken, ev dışı alanda yerel yönetimin kurallarını takip etmeleri beklenmektedir (Gholamhosseini ve arkadaşları, 2019, s. 274-275, 278). Ancak, kadınların ev dışı alan olarak şehre ilişkin haklarını

kullanma biçimlerinde, ev içi alandaki ataerkil güç ilişkilerinin egemenliği etkili olmaktadır. Mesela istedikleri zaman evlerinden çıkıp ev dışı alanda zaman geçiremezler (Fenster, 2010, s. 68-69).

Ev dışı alan olarak sokaklar Connell (2019, s. 198) göre kadınlar için güvensizlik anlamına gelebilmektedir çünkü laf atmadan cinsel tacize kadar kadınlara yönelik şiddetin vuku bulabileceği alanlardır. Bu olumsuzlukların nerede meydana geleceği tahmin edilemeyeceği için kadınlar özellikle güneş battıktan sonra kentin büyük bir kısmında nadiren yürümektedir. En korkutucu ve tehlikeli olan sokaklar ise özellikle genç erkek yoğunluğunun fazla olduğu kesimlerdir. Burada dikkat çeken unsurlardan birisi aile semtlerinde tehdidin bu kadar hissedilmemesine rağmen varlığını korumasıdır.

Iraklı Türkmen göçmenler hakkında yapılan çalışmada kadın katılımcı sayısının düşük olması dikkat çekmektedir. Genellikle erkeklerin kamu kurumu işlerini halletmesi, ev için gerekli olan pazar, market alışverişlerini yapması ve kadınların ise ev içindeki işlerden sorumlu olan kişi olarak görülmesi bu durumun altında yatan sebep olarak açıklanmaktadır (Şahin, 2013, s. 71). Kadınların ev dışı alanda yer edinmelerine ilişkin benzer bir örnek Afgan göçmen kadınların deneyimlerinde de görülmektedir. Kadınlar ev dışı alanlara nadiren gitmekte ve o zamanlarda kendilerinden “sorumlu olan” bir erkek eşliğinde orada bulunmaktadır. Bu kadınların yerel halkla iletişim kurmalarını, özne olarak var olmalarının önündeki en temel engellerden birisidir. Yeterli ve gerekli olan iletişimin kurulamaması sonucunda dil edinimleri olumsuz etkilenmektedir (Coşkun ve Çetin, 2022, s. 401-402).

Gürsoy (2019, s. 62), Suriyeli göçmenlerin çalışma hayatı üzerine çalışma yaparken 30 katılımcı ile görüşmüştür. Bu katılımcılardan sadece bir tanesi kadındır. Kadın katılımcı sayısının bu kadar düşük olmasının sebebinin kadınların sosyal hayata aktif katılım sağlamamaları ve kültürleri sebebiyle kadınların ev dışı alanda çalışmasına sıcak bakılmaması olduğu belirtilmiştir. Erkekler çok zor durumda kalmadıkları müddetçe kadınların ev dışı alanda çalışmasına müsaade etmemektedirler. Bu örnekte de görüldüğü gibi kadınların ev dışı alanda bulunmalarına engel olunması çalışma hakkına erişimlerini de engellemektedir. Daha önce de söz edildiği gibi; kadınlar ev dışı alanda bulunmak

istemedikleri için de çalışma hayatı ile bağları da sekteye uğrayabilmekte ve çifte hak kaybına maruz kalabilmektedirler. Mercan, Sarı (2018, s. 75) tarafından yapılan çalışmada Iraklı Türkmen kadınların köken ülkelerinde genellikle ev dışı alanda çalışmadıkları görülmüştür. Toplumsal yapılarında kadınların çalışmasının ayıp olarak karşılanması bu durumun temel sebebidir; ancak göç sonrasında görüşülen kadınların kültürel norm ve değerlerine karşı çıkarak çalışmak istedikleri görülmüştür. Bu noktada asıl dikkat çeken unsur ise kadınların ev dışı alan dışında çalışmayı kabul etmemeleridir. Ataerkil toplumlarda toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden kadın alanı olarak evin belirlenmesi durumunun örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç sonrasında da çalışma hayatına dair bakış açılarının benzer olduğu görülmüştür. Çalışmanın katılımcıları arasında bulunan kadınlardan bir tanesinin açıklamasında “*Ölürüm yine çalışmam, ayıp bizde çalışmak.*” ifadesi dikkat çekicidir. Bu durum kadınların kültürel değerlerini içselleştirmesi sebebiyle ev dışı alanda bulunmak istememekte ve oradaki iş hayatına katılım sağlamayı oldukça kötü bir konuma yerleştirdiklerini göstermektedir.

Özbek (2021, s. 55) tarafından yürütülen çalışmada da benzer bir durumla karşılaşmıştır. Türkiye’ye göç eden Suriyeli kadınlar göç sonrasında özellikle göçü takip eden ilk dönemlerde ev dışı alanda bulunmak istemediklerini dile getirmişlerdir. Bu durumun altında yatan sebebin ise köken ülkelerinde gün içindeki zamanlarını evde geçirmelerinin yattığı görülmüştür. Yeni geldikleri bölgeyi tanımlarında ve orası hakkında bilgi sahibi olmalarında olumsuz rol oynadığı fark edilmiştir; ancak göçle birlikte değişen hayat düzeninin kadınların bu konuda kırıma yaşanmasına sebebiyet verdiğine dair bulgular dikkat çekmektedir. Kadınların evde sıkılmaları, evin ve çocukların ihtiyaçları onların ev dışı alana çıkması için bazı mecburiyetler ortaya çıkarmıştır. Ev dışı alana çıkan kadınlar sosyalleşerek, onların yaşam standartlarının iyileşmesine yardımcı olabilecek olanaklardan haberdar olmuşlardır.

Kadınların ev dışı alanla arasındaki ilişkinin ataerkil kodlar ve toplumsal cinsiyet rollerinin onlara atfettiği anlam ve yüklediği sorumluluklar sebebiyle pek iç açıcı durumda olmadığı görülmektedir. Bu durum kadınların kent hakkı kapsamında çifte hak kaybına uğradıklarını göstermektedir. Ev dışı alanda bulunmalarına izin verilmemesi ya

da kültürel kodları sebebiyle bulunmak istememeleri şehrin sağladığı imkânlarla ulaşamamalarına, haberdar olmamalarına neden olabilmektedir.

Kadınların kent hakkına erişimleri kapsamında konut hakkına, eğitim hakkına, yeşil alan kullanımlarına, kent içi ulaşım deneyimlerine ve çalışma yaşamı ve istihdam deneyimlerine odaklanılmıştır.

Ev dışı alanda var olma çalışma, yeşil alan kullanma, kent içi ulaşım, çalışma hayatına katılım ve eğitime katılım olarak alınır.

- Konut Hakkı:

Barınma ihtiyacı, bireylerin temel ihtiyaçları arasında bulunmaktadır. Bu nedenle kent hakkı kapsamında insanların konut hakkına erişimleri oldukça önemlidir çünkü kent tarafından paydaşlarına uygun fiyatlı ve en azından temel ihtiyaçlarını karşılayacakları niteliklerde konutlar sunması gerekmektedir. Ayrıca kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle evle olan ilişkisi göz önüne alındığında, ev onlar için barınma ihtiyacını karşılamaktan daha kritik bir husus olabilmektedir.

Lefebvre ve Harvey kent üzerine yürüttükleri tartışmalarda kent sakinlerinin konut hakkı olduğunu ifade etmişlerdir (Lefebvre, 2018, s.131; Harvey, 2019, s.98; Harvey, 2013, s.196). Muñoz ise kent hakkından söz edilebilmesi için kent sakinlerinin, uzun dönemli ev kurma pratiklerine katılabilmesi, kentsel kaynaklara erişebilecekleri, şehir yaşamına katılım sağlayabilecekleri, istikrarlı ve uygun fiyatlı konutlara erişimlerinin olması gerekliliğini dile getirmiştir. Aksi durumda kent hakkından söz edilemez. Muñoz Brickell (2012) ve Desmond (2016) çalışmalarını göz önünde bulundurarak, uygun fiyatlı konut alternatiflerin bulunmaması gibi maddi tehditlerin ve güvencesizliğin kent sakinlerinin üzerinde duygusal yük yarattığını ve kentsel alanlara sahip çıkma yeteneklerini etkilediğini belirtirken; sosyal adaleti ve şehir hakkını etkisiz hale getirdiğini ifade etmişlerdir (Muñoz, 2018, s. 371-372).

Deniz ve Etlan (2009, s. 472, 494)'ın terör olayları sebebiyle Van'a göç eden insanlarla yürütülen çalışmada, göçmen ailelerin kalabalıklığı ve yaşadıkları evlerin oda sayısı göze alındığında büyük bir kısmının barınma sorunu yaşadığı görülmektedir; fakat zaman içinde ekonomik durumlarının iyileşmesiyle barınma sorunlarının çözüldüğü görülmüştür. İlk gelenler zaman içinde daha iyi ekonomik kaynaklara sahip olarak bu sorunu çözmesine rağmen sonradan gelenler için sorun devamlılığını sürdürmektedir. Eranil ve Gürel (2022, s. 3, 10-12) tarafından yürütülen çalışmada da ülkenin doğu bölgesinden İzmir'e göç eden kadınlar ilk olarak gecekondulara yerleşmişlerdir sonrasında da TOKİ binalarına taşınmalarına odaklanarak, kadınların tekrar göçe mecbur bırakılmaları onların "ötekinin ötekisi" olmalarına ve "çift yer değiştirme" yaşamalarına sebebiyet verildiği görülmüştür. Ayrıca evlerin geniş ailelerin ikamet edeceği gözetilmeden yapılması yine sorunları beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte göçmen kadınların ev içi sorumluluklarının bir uzantısı olarak ev içindeki mekânların kullanımlarında değişiklikler yapmış ve bazı taktikler geliştirmişlerdir. Mesela yemek hazırlamak ya da komşularla birlikte bir şeyler yapmak için oturma odasının ortasına yer sofrası kurmaktadır. Mutfakların dar olmasından kaynaklı olarak balkonlarını ya da alaturka tuvaletlerinin üzerini örterek ardiye alanını haline getirdikleri görülmüştür. Mutfaklarının dar olmasının yanı sıra çocuk odalarının da kısıtlı alana sahip olması çocukların oturma odasındaki masalarda ders çalışmalarına neden olmaktadır. Kısaca kadınların evlerinin odalarını ihtiyaca göre ve sıklıkla organize ettikleri görülmüştür. Ayrıca evlerde çok sayıda çiçeğin olması dikkat çekicidir çünkü bu durum yeşil alana, açık havaya ve özellikle eski evlerindeki bahçelere duydukları özlemi göstermektedir. Yaşadıkları bölgedeki bir boş alanda sebze ve kümes hayvanları yetiştirmek için basit bir telle bahçe yapmaları eski mahallerindeki açık hava alışkanlıklarını burada da sürdürmek için taktikler geliştirdiklerini göstermektedir.

Yabancı göçmenlerde evlerinin fiziki koşulları nedeniyle sorunlar yaşamaktadır. Hatta onlarınki daha çarpıcı boyutlarda olabilmektedir. Bu duruma Kaya, Erdoğan ve arkadaşlarının (2022, s. 145-146) çalışmasını örnek verebiliriz. Bazılarının evinde mutfak, banyo olmamasının yanı sıra su, elektrik ve doğalgaz da bulunmamakta ve evlerde küf, rutubet problemleri bulunmaktadır. Bu durum temel gereksinimlerini giderememelerine ve hijyenik olmayan ortamlarda yaşamalarına sebebiyet vermektedir.

Bu tarz evlerin nispeten daha uygun fiyatlı olması durumu söz konusudur ancak evin durumuna göre göçmenlere daha yüksek fiyatlara verilmektedir. Öte yandan daha iyi durumdaki evler göçmenlere verilmemektedir. Deniz ve arkadaşları (2016, s. 24,26) tarafından yürütülen çalışmada da Suriyeli göçmenlerin konut hakkına erişimlerinde sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Uygun konut kiralalarının olduğu yoksul bölgelerde ve bundan dolayı fiziki koşulları iyi olmayan evlerde yaşama eğilimleri olduğu görülmüştür. Ayrıca kiralık ev bulmakta da zorluk yaşamaktadırlar. Ev sahipleri ailelerin çok çocuklu olması ya da aynı evi birden fazla ailenin paylaşması sebebiyle evlerini kira vermekten kaçınmaktadır.

Ribera-Almandoz ve arkadaşları (2024, s. 1691-1693) tarafından yürütülen çalışmada ise görüyoruz ki; göçmen kadınların daha düşük kaliteli yani bireyin temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz konutlarda yaşamaları yaygın bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan ev sahipleri erkeklere oranla kadınlara evlerini kiralama eğilimi de göstermektedir; ancak göçmen kadınların daha zor iş bulmaları onların ev kiralamalarının da sorun yaratmaktadır çünkü iş sözleşmesi olmadan kira kontratı yapılmamaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular üzerinden göçmen kadınların barınma konusunda da problem yaşadıkları ve çalışma hayatında aktif rol almalarının temel gereksinim olan barınma ihtiyaçlarını karşılamalarında kritik bir role sahip olduğu görülmektedir. Bilgili (2022, s. 419 - 420) ise göçmen kadınların ev kiralarken sorun yaşadıklarını söylemiştir. Göçmen kadınların eşlerinin olmaması, kadınların düzenli bir gelirinin bulunmaması ev sahiplerinin kiralalarını almada endişe duymalarına ve göçmen kadınlara ev kiralamaktan kaçınmalarına sebep olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca eşini kaybetmiş göçmen kadınlara farklı gözle bakılması ve yerli kadınların onlar hakkında olumsuz düşüncelerinin de bariyer oluşturduğu görülmüştür. Bu durum onların barınma imkanlarını kısıtlamakta ve sağlıksız, küçük, ısınma sorunu olan evlerde yaşamalarına neden olmaktadır.

- Eğitim Hakkı:

Kent, sakinlerinin eğitim ihtiyacını karşılamakla mükelleftir (Dinçer, 2016, s.74, Harvey, 2019, s.98, Harvey, 2013, s.124). Ayrıca kadınların kent ile ilişki kurmalarında ve

kendilerini kentte ait hissetmelerinde eğitim hakkına erişimlerinde payı bulunmaktadır çünkü kadınların eğitim aldıkları yerlerde anılarının olması ve o bölgeyi bilmeleri kadınların kent mekânlarını talep etmesini sağlayabilmektedir (Fenster, 2010, s. 70).

Kentsel alan ve kırsal alandaki kadınların eğitim hizmetlerine erişimlerinde farklılar olabilmektedir. Li (2024, s. 225)'nin Çin'de toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların eğitime erişimlerinde rolü üzerine yürüttüğü çalışmada bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Çalışmada daha esnek cinsiyet rollerine sahip kentsel ortamlardaki kadınların eğitim hakkına erişimlerinin daha yüksek olduğu görülürken, toplumsal cinsiyet rollerinin daha sıkı benimsendiği kırsal alanlarda kadınların eğitime erişimlerinin sınırlandırıldığı görülmüştür.

Belediye tarafından sağlanan kurslar ve eğitimler ile gelir getirici işi olmayan kadınlar sertifika sahibi olarak, kentteki emek piyasasına katılım sağlayabilmektedir. Kursların çeşitlilik göstermesi kadınların kendileri için uygun eğitimlere erişimini kolaylaştırabilmektedir. Bu şekilde kadınların emek piyasasına katılımları ve kamusal hayatta yer almaları için bir fırsat oluşabilmektedir. Kurslar sayesinde kadınlar kendilerini geliştirme, sosyalleşme imkânı bulurken; kent mekânlarına katılım sağlamaktadırlar (Tosun, 2023, s. 127-128). Ayrıca göçmen kadınlar açısında da meslek edindirme kursları, dil kursları gibi eğitimlerin hayatlarında olumlu bir değişim yaratabileceği düşünülmektedir (Şakar, 2019, s. 95-96); ancak toplumsal cinsiyet rollerine dayalı ev içi iş bölümü ve özellikle çocukların bakım sorumluluğunun sadece kadına ait olması kadınları ev içi alana hapsedmekte ve onların kurslara katılımları sınırlandırmaktadır (Doğangün & Keysan, 2022, s. 135).

Kadınların eğitim hakkına erişimlerini sınırlandıran durumları sıralarsak, kadınların ev içi işlere ve çocuk bakımına daha çok önem vermesine dair kültürel normlar, ailelerin eğitim için ayıracak bütçelerinin bulunmaması ya da kısıtlı olması sebebiyle yoksulluk, bazı bölgelerde okulların olmaması ve eğitim için yeterli fiziki koşulların olmamasına bağlı olarak eğitim olanaklarının eksikliği ve okulda ya da okul yolunda şiddete maruz kalmak gibi güvenlik endişeleri kadınların eğitime erişimlerini kısıtlayan unsurlar arasında yer almaktadır (Askari, Jawed, & Askari, 2023, s. 28-29). Farklı kelimelerle

açıklarsak, akademik eğitim dışında kadınlar kendilerini geliştirmek için pek çok alanda eğitim almak isteyebilirler ancak bunun için kentin yeterli imkânları sağlamaması ve toplumsal cinsiyet rolleri onların bu isteklerini engelleyebilmektedir. Örneğin kadınlar için düzenlenen bir yemek kursunda gerekli malzemelerin olmaması, küçük çocuğu olan bir kadının böyle eğitimlere zaman bulabilmesi için ücretsiz kreş eksikliği gibi durumlar kadınların kişisel olarak kendilerini geliştirmelerinde olumsuz rol oynayabilmektedir (Akkurt, 2024, s. 73-74).

Geniş ve Köse, Akkırman (2020, s. 28-29)'ın çalışmasında da sosyo-ekonomik ve kültürel seviyelerinin de yerel yönetimlerin sağladığı etkinliklerden faydalanmalarını olumsuz etkilediği görülmüştür; bununla birlikte kadınların bu imkâna erişememesinin ana sebebi pek çoğunun bu etkinliklerden haberdar olmamasıdır. Kadınların geneli mahallelerinde sadece kadınlara hizmet eden bir tesisin kurulmasını isterken, düşük sosyo-ekonomik seviyeye sahip olanların özellikle üretim ve satış yapabilecekleri mekânlar açılmasını istediği görülmektedir. Bu isteğin altında maddi kaynak elde etme amacı bulunmaktadır. Ayrıca kadınların bu isteği, sadece kadınların olacağı ait, ataerkil baskılardan arınmış bir ortam sağlayacağı fikri ve evlerine yakın olacağı için günlük işlerini aksatmayacakları düşüncesi nedeniyle bir çözüm önerisi gibi durmaktadır. Okour (2019, s. 127) ise kent içi ulaşım sistemindeki sorunların eğitim hakkına erişimi kısıtladığını ifade etmiştir. Araştırmasında iyi okulların göçmen kadınların yaşadığı bölgelerden uzak olduğu görülmüştür. Göçmen kadınların kaliteli eğitim alabilmek için uzun yolculuklar yapması gerekmektedir. Bu noktada da ise göçmen ve yerli halkın şehrin farklı bölgelerinde yaşamasından kaynaklı olarak bölgesel ayrışma, eğitim hakkına erişimde sorun çıkardığı düşüncesini akıllara gelmektedir.

- Yeşil Alan Kullanım Hakkı:

Kadınların parkı kullanım amaçları ve orada yaptıkları aktiviteler erkeklerinkinden farklıdır (Cohen, ve diğerleri, 2007, s. 513). Geleneksel günlük işlerini bitirdiklerinde ya da bu işlerin ortasında dinlenmek amacıyla kadınlar parkları kullanmaktadır. Kadınların parklara gitmesindeki bir diğer amaç sosyalleşmektir. Mahalle parkları ev işleri sebebiyle dışarı çıkmayan ya da ev dışında çalışmayan kadınlar için sosyalleşme ve sosyal

bağlantılar oluşturma fırsatı sunmaktadır. Kadınların arkadaşları ile gittikleri, buluştukları, gün yaptıkları, doğum günü partileri düzenledikleri ya da birlikte yemek yedikleri mekânlardır. Ayrıca yüksek katlı binalar sebebiyle açık alanla doğrudan bir bağlantılarının olmaması durumu da kadınların parka gitme sebepleri arasında bulunmaktadır. Ayrıca kadınlar çocuklarının oyun ihtiyacını karşılama bahanesiyle sosyalleşme ihtiyaçlarını parklarda giderebilmektedir. Çocukları için parka gittiklerinde ev dışı bir alanın kullanımı toplum gözünde meşrulaştırılmaktadır (Kaştas Uzun, 2016, s. 143,147-148, 156, 243-244).

Bu durumun göçmen kadınların yeşil alan deneyimlerinde de önemli rolü olduğu Campbell (2023, s. 91,96)'ın çalışmasında görülmektedir. Katılımcıların çoğu yeşil alanları güvenlik ve rahatlıkla ilgili güzel anıları ile tanımladıklarını fark edilmiştir; ancak kültürel değerlerinde kadınların ev dışı alanda olması hoş karşılanmayan Müslüman kadınların göç ettikleri ilk dönemlerde parklara gitmekte isteksiz oldukları görülmüştür çünkü bu onlara yetiştikleri toplumsal değerlere meydan okuduklarını düşündürmektedir. Bu nedenle onlar için olumlu bir anlamdan ziyade daha sarsıcı anlamlar taşımaktadır. Bu noktada kadınların yeşil alanlara erişimlerindeki engellerin başında kültüre bağlı olarak ataerkil kodların kadınlar üzerindeki kuşatmasının geldiği ifade edilebilir.

Rishbeth (2019, s. 130) tarafından yürütülen çalışmada bir göçmen kadın göl kenarında bir parktaki insanların kendisine bakışlarından rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir. Yüzen bikinili kadınlar ya da mayolu erkekler görmekten rahatsız olmadığını; ancak başörtüsü sebebiyle yargılanma endişesini taşıdığı görülmektedir. Güler (2022, s. 83) tarafından yürütülen çalışmada ise göçmen kadınların parkta diğer insanlarla iletişim kurmak istemediği ve uyum sağlamada problem yaşadığı görülmüştür. Ayrıca göçmen erkeklere oranla parka aile üyeleri ile gitme eğilimleri daha yüksektir.

Kadınların sosyalleştikleri alanlardan biri olarak park (Tosun & Hiçdurmaz, 2022, s. 2163), yine onlar tarafından erkek egemenliğindeki alanlardan birisi olarak da düşünülmektedir. Güvensizlik ve korku sebebiyle ev dışı alanda bulunmaktan çekinmekte ve korku sebebiyle parklar belirli bir saat sonrasında yasak bölge olabilmektedir (Fenster, 2010, s. 72). Parkta güvenliği tehdit eden bir olay gerçekleşmesi, kadınların orayı

güvensiz bir alan tanımlanmasına ve kullanmaktan kaçınmalara yol açabilmektedir (De Haas, Hassink, & Stuiver, 2021, s. 4). Parklardaki insan yoğunluğunun büyük bir kısmını erkeklerin oluşturması kadınların üzerinde baskı hissederek güvensizlik yaşamalarına ve parka eşleriyle birlikte gitmeyi tercih etmelerine sebebiyet verebilmektedir. Tek başına giden kadınlar ise güvenlik sistemlerinin olduğu, تنها olmayan parkları tercih etmektedirler (Tosun, 2023, s. 136-137). Aslında parkta erkeklerin olmasından kaynaklı kadınların park deneyimlerindeki sınırlılıkların sebebi kadınların istemeyen etkileşimler kurmaya karşı duydukları korkudan kaynaklanmaktadır (Beebejaun, 2017, s. 328).

Kadınların park tercihlerini etkileyen unsurları sıralarsak, daha öncesinde parkta olumsuz bir durum yaşanıp, yaşanmadığına dair bilgi, alkol tüketimi gibi istenilmeyen eylemlerin gerçekleşmesi, kadınlara sunulan aktiviteler, oyun alanlarına yakın bankların olması gibi parkın fiziki koşullarıdır. Kadınların park seçimlerinde evlerine, iş yerlerine, çocuk bakım tesislerine ya da alışveriş yaptıkları alanlara yakın olması önem taşımaktadır. Bunlara ve özellikle eve yakın park olması durumu kadınların park kullanım sıklığının artma eğilimi göstermektedir. Bu durum da mahallede bulunan parkların kadınlar için ev dışı alan ile ev içi alanın kesiştiği yer olarak önemini ve rolünü vurgulamaktadır (Kaştay Uzun, 2016, s. 142-145, 155, 244).

Kadınların park tercihlerinin yakın çevreden seçmelerinin bir sebebi de ulaşım ücretleri olduğu söylenebilir çünkü Kalp (2023, s. 48) tarafından Türk Dünyası Kültür Parkı kullanımı üzerine yapılan çalışmada kadınlar oraya toplu taşıma ile ulaşım sağlamakta zorluk yaşadıkları belirtmektedir. Kadınların ekonomik açıdan erkeklere bağımlı olma durumları ya da kısıtlı ekonomik kaynaklara sahip olmaları yaya olarak ya da toplu taşıma ile kent içi seyahat etmelerine sebep olmaktadır. O nedenle kadınlar parka gelirken belli bir noktaya kadar toplu taşıma ile seyahat edip, sonrasında yürüyerek parka ulaşmaktadırlar.

Kadınların parkları kullanamamalarının bir diğer sebebi ise zaman sıkıntısıdır. Örneğin, van den Brekel ve arkadaşları (2024, s. 5) tarafından yürütülen çalışmada göçmen kadınların yakın çevredeki parklara gitmeyi tercih etmeleri ve hatta bazen hiç gitmeme sebepleri olarak bunun için zamanlarının olmaması görülmüştür.

- Kent İçi Ulaşım Hakkı:

Bir kentin sağladığı imkânlardan faydalanmanın hiç kuşkusuz kent içi ulaşım sistemi ile sıkı bir ilişkisi bulunmaktadır. Bireyin ihtiyaç ve gereksinimlerini gidermek için kentin farklı noktalarına rahatlıkla gidebilmesi gerekmektedir. Aksi bir senaryoda kadınlar kentin sağladığı imkânlarla ulaşmakta ciddi problem yaşayabilirler. Ayrıca toplu taşıma, şehir tarafından sakinlerine sunulması gereken bir haktır.

Şehir içinde seyahat ederken çok uzun zaman harcamak zorunda kalmak, ücret sisteminin iniş biniş için tanıdığı indirimli kullanım zamanının günlük işlerin halledilmesi için yeterince uzun olmaması, kısaca toplu taşıma sistemindeki problemler göçmen kadınların toplumsal alanda bulunmasında rol oynamaktadır. Toplu taşıma sistemindeki aksaklıklar kadınların stres ve kaygı yaşamalarına sebebiyet verebilmektedir (Rahder ve McLean, 2013, s. 155-156). Ek olarak, ulaşım araçlarının fiziki koşullarındaki yetersizlikler kadınların rahat yolculuk yapamamalarına ve bazen ulaşım araçlarını kullanımlarının kısıtlanmasına sebebiyet verebilmektedir. Kadınların ulaşım araçlarını kullanımlarını sınırlandıran fiziki koşullara örnek olarak; otobüslerin kaldırım seviyesine alçalmaması, kaldırımaların normalden yüksek olması, metro duraklarında asansörlerin yetersizliği gösterilebilir. Örneğin bebek arabası ile toplu taşıma kullanmak isteyen bir kadın ya da yaşlı bir kadın için bu durumlar toplu taşımaya erişimde önemli bir rol oynayabilmektedir (Kalfa, Aytekin, & Dinç, 2009, s. 227).

Geniş ve Köse, Akkirman (2020, s. 29)'ın yürüttüğü çalışmada kadınların genellikle sefer sıklığından, durak mesafelerinden memnun olduğu görülürken; taşıtların kalabalık olmasından ve erkeklerin yaklaşımlarından rahatsız oldukları görülmüştür; ancak çalışmada düşük sosyo-ekonomik seviyedeki kadınlar için birincil sorun toplu taşıma ücretlerinin onlar için yüksek olmasıdır. Okour (2019, s. 116,118,127,129)'un çalışmasında da ekonomik kısıtlılıkların göçmenlerin şehir içinde seyahatlerinde kısıtlayıcı rolü olduğu görülmüştür. Geniş ailelere ve kısıtlı bütçeye sahip olan Iraklı ve Suriyeli aileler için toplu taşımayı kullanmak maliyetli olmaktadır. Bu durum sebebiyle toplu taşıma kullanımı ailenin reisi olarak görülen erkek ile sınırlı kalabilmektedir. Bu durum göçmen kadınların mecburi olarak ev dışı alandan tecrit edilmesine ve cinsiyetçi

dinamiklerinin güçlenmesine neden olmaktadır. Toplu taşıma kullanımında güvenlik kaygısı da karşılaşılan diğer bir güçlük olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle göçmen kadınlar gece saatlerinde toplu taşımayı kullanırken güvenlik endişesi yaşamakta ve bu nedenle dikkatli davranmaktadırlar. Güvenlik endişesinin altında İslamofobi, dini kıyafetler, başörtüsüne bağlı tacize maruz kalma durumu olduğu ileri sürülebilir. Çalışmada, göçmen kadınlar bu nedenle tacize uğradığını dile getirmiştir. Kısıtlı ulaşım seçenekleri ve toplu taşıma kullanırken yaşanan güvenlik korkusu sebebiyle göçmen kadınlardan bazıları çocuklarının ders dışındaki etkinliklere gidemediğini söylemiştir. Ulaşım kısıtları sebebiyle göçmenlerin daha kaliteli konutların olduğu mahalleye taşınmadıkları görülmüştür. Özellikle göçmen kadınların bir araca erişiminde karşılaşacağı problemler yaşadıkları semti değiştirmelerinin önündeki bariyerler arasında bulunmaktadır.

Toplu taşıma ücretleri ve toplu taşıma kullanımında yaşanan güvensizlik hissi kadınların kentin sağladığı diğer imkânlara erişmesine ve ev dışı alandan uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Öte yandan göçmen kadınların farklı alanlarda yaşadıkları ikincilleştirmeler, eşitsizlikler de onların toplu taşıma kullanımlarını engellemektedir. Ayrıca kadınların kent içi ulaşım imkânları üzerinde olan literatür de (Nahar ve Cronley, 2021, s. 864-865; Bohon, Stamps ve Atilas, 2008, s. 284;), kadınların ulaşım araçlarını kullanmada karşılaştıkları bariyerlerin iş hayatları üzerinde de olumsuz rol oynadığını göstermiştir. Kent içi ulaşımında sorun yaşadıkları için kadınlar genellikle yürüme mesafesindeki işleri tercih etme eğilimi göstermekte, daha iyi ücretle ve daha iyi pozisyonda çalışma fırsatlarını kaçırma ihtimalleri yükselmektedir. Kalfa ve arkadaşları (2009, s. 227-228), ulaşım maliyetlerinin yüksek olması, kadınların uzaktaki iş fırsatlarını kaçırmalarının yanı sıra kadınların yaya olarak kent içi ulaşımını sağlama eğilimi göstermelerine de neden olmaktadır. Bu durum ise kadınların yürüme mesafesinde olmayan yerlere gitmekten vazgeçmelerine yol açarak kadınların kentten faydalanmaktan vazgeçmelerine ve ev dışı alanda bulunmamalarına neden olabilmektedir.

Ekonomik kısıtlılıklar, ataerkil kodların baskısı, yerel halkın tavrı, ulaşım sistemindeki yetersizlikler göçmen kadınların kent içi ulaşımında sorun yaşamalarına sebep olmaktadır; ancak hangi açıdan ele alınırsa alınsın ulaşım hizmetlerinden faydalanmak kentte yaşayan

herkesin hakkıdır ve bu haktan faydalanmada yaşanan sorunlar diğer haklara ulaşmada da ortaya çıkan sorunları beraberinde getirmekte; kişinin çifte hak kaybına uğramasına sebebiyet verebilmektedir.

- Çalışma Hakkı:

Toplumsal cinsiyet rollerine göre evi geçindirmek erkeğe verilen bir sorumluluktur. Bu nedenle kadınlar çalışma hakkına erişimlerde ciddi bariyerlere takılabilmektedir. Bu durum göçmen kadınlar için ise hem ataerkil kodlar hem de göçmenlik açısından çok daha ciddi bir boyuta ulaşabilmektedir; bununla birlikte göç sonrasında göçmenlerin hayat düzenlerinde meydana gelen değişiklik ve maddi durum yetersizliği, kadın ve çalışma yaşamı arasındaki bağın değişmesine sebep olabilmektedir. Söz konusu değişim kadınların çalışma haklarını elde etmelerinde olumlu bir gelişmeyi beraberinde getirirken, kadınların farklı sorunlarla karşılaşmalarına da alan açabilmektedir. Ataerkil kodların kadınlar üzerindeki baskına ek olarak, göçmenliğin getirdiği dezavantajlar sahneye eklediğinde kadınların karşılaşılabilecekleri sorunların karesinin alınmasına sebebiyet verebilmektedir.

Köyden kente göç sonrasında kadınların emek piyasasına katılım oranlarının çok yüksek olmadığı ve şehirlerde birçok şeyin hazır olarak alınmasından dolayı kadınların köyde daha aktif olduğu söylenebilir (Geyik, 2010, s. 54). Yine de düşük oranda da olsa kadınların kentte emek piyasasına katılım sağladıkları da görülmektedir. Örneğin, Deniz ve Etlan (2009, s. 472, 485-846) tarafından terör olayları sebebiyle Van'a göç eden insanlarla yürütülen çalışmada, kadınların kendi yörelerinde çalışmasına olumlu bakılmamasına rağmen çalışmaya katılan ailelerinin %10'unda kız çocuklarının çalışma hayatına dahil olduğu görülmüştür. Gündelik temizlik ve çocuk bakıcılığı gibi sektörlerde göçmen kadınların yoğunluk göstermektedir. Muñoz (2018, s. 373) ise temizlik sektöründe çalışan kadınların, kentte birden fazla işte çalışma imkânı bularak, daha fazla para kazanabildiklerini ifade etmiştir.

Aygün (2022, s. 46-48)'nün çalışmasında sosyo-ekonomik seviyesi düşük mahallelerde ikamet eden göçmen ve yerli kadınların emek piyasasına katılım oranlarının düşük

seviyede olduğu görülmüştür. Çalışma hayatına katılım sağlayan iki kadın grubunun da üyeleri ağırlıklı olarak yarı zamanlı işlerde çalışmaktadır. Göçmen ve yerel kadınların emek piyasasına katılım süreçlerinde farklılıklar yaşanabilmektedir. Aynı işyerinde çalışan göçmen kadın kayıt dışı istihdam edilirken, yerli kadın sigortalı olarak çalıştırılmaktadır.

Literatürde yerel kadınlar ile göçmen kadınların emek piyasasındaki yerleri ve statülerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların temelinde ise göçmenlerin kültürel sebeplerden ve aile yükümlülüklerinden dolayı emek piyasasının dışında kalmayı tercih etmelerine ek olarak; ayrımcılıkla birlikte iş bulma sürecinin göçmen kadınlar için daha zor olması yatmaktadır. Göçmen kimliği kadınların emek piyasasında sorun yaşanmasına sebebiyet vermektedir; fakat asıl sorun istihdam edilmekten daha çok yapılan işin kalitesinde bulunmaktadır. Göçmen kadınların, işgücü piyasasının esnek olduğu yerlerde görece daha hızlı iş buldukları ancak çalışma sürecinde ciddi sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunların ilk on yıl içerisinde istikrarını koruduğu görülmüştür (Ballarino & Panichella , 2018, s. 133-134). Ancak Hedberg ve Tammaru (2013, s. 1175) tarafından İsveç'te yapılan araştırmada göçmen kadınların emek piyasasına kabul edilmesinin erkeklere göre daha zor olduğu belirtilmiştir. Göçmen kadınların göç sonrası ilk 10 yıl içinde hemen hemen %40'nın hiç çalışmadığı bulgular arasında yer almaktadır.

Göçmen kadınların emek piyasasına dahil olma sebepleri arasında eşlerini kaybetmeleri (Gürsoy, 2019, s. 62), göç sonrasında maddi kaynakta sıkıntı yaşamaları ve gereksinimlerini karşılamakta yetersiz kalmaları (Gürsoy, 2019; Tutar, 2021; Özbek, 2021) bulunmaktadır. Daha detaylı açıklarsak, göç öncesi süreçte genellikle çalışmalarına izin verilmeyen göçmen kadınlar, göçle birlikte gelen yoksullaşma ve ataerkil kodlarda kırılma yaşanmasıyla kadınlar emek piyasasına dahil olmaktadır; bununla birlikte hala ataerkil kodların “uygun” bulunduğu alanlarda çalışabilmektedirler. Bu noktada parça başı iş kadınların evlerinden çıkmadan yoğun emek harcadıkları ancak düşük ücret aldıkları bu sektörde çalışma eğilimi göstermelerine sebebiyet vermektedir. Eğer kadının çocukları tek başına evde kalabilecek yaşa geldiyse göçmen kadınlar “bağlı” oldukları erkeklerin izniyle evlerinin dışında da çalışabilmektedirler. Bu durum kültürel kodlar sebebiyle onların toplumsal baskıya maruz kalmalarına yol açabilmektedir. Ev içi ya da ev dışı

alanda çalışmaları fark etmeksizin evin tüm sorumluluğunun tek sahibi olarak genellikle kadınlar görülmektedir (Körükmez, Daniş, & Karakılıç, 2022, s. 210-214) ve Türkiye’de uzun saatler çalışmak durumunda kalmalarından kaynaklı olarak evdeki sorumluluklarını yerine getirmekte güçlük çekebilmektedirler (Gürsoy, 2019, s. 77).

Yemen, Öcal ve arkadaşları (2017, s. 1133) tarafından yapılan çalışma da Iraklı Türkmen göçmen kadınlarının çalışma hayatına ve sosyal hayata katılımında arka planda kaldıkları görülmüştür. Türkmen erkekler, kadınların onlara emanet olduğunu ve bu nedenle onların çalışmasına karşı olduklarını ifade ederek, çalışma hayatına katılımlarına olumsuz bakmaktadır. Kaplan (2017, s. 59)’ın yaptığı araştırmada ise Iraklı Türkmen göçmen kadınların gelenekselleşmiş aile yapılarında kadınların iş arama süreçlerini olumsuz olarak etkilediği görülmüştür. Kadınların anne olmalarından dolayı da iş bulmakta güçlük çekmelerine hem işverenlerin çocukları olduğu için onları istihdam etmek istememeleri hem de çocuğun sorumluluğunun tamamen kadına ait olmasının neden olduğu bulgular arasında yer almaktadır. Öte yandan Tutar (2021, s. 5-8) ise göçmen kadınların köken ülkelerinde kadınların çalışmasına sıcak bakılmamasına rağmen göç ile ortaya çıkan ekonomik sıkıntılar nedeniyle göçmen kadınların çalışmaya başladıklarını dile getirmiştir. Kadınların çalışmalarına engel olan kodların önüne ihtiyaç ve gereksinimlerin geçtiği gerçeği çalışmadaki verilere bakılarak dile getirilebilir. Kadınların emek piyasasına girmelerine karşın yakın çevrelerindeki (aile, eş vb.) kişilerin farklı tutumlar sergiledikleri de çalışmada görülmüştür. Bazı kadınların yakın çevreleri tarafından desteklenirken, bazılarının toplumsal kodlarının dışında bir eylemde bulundukları için desteklenmediği görülmüştür. Bazı göçmen kadınlar çalıştığı için eşleri ile sorun yaşamalarına rağmen; bazı göçmen kadınlar da emek piyasasında oldukları ve maddi kazanç sağladıkları için kendilerini daha iyi ve huzurlu hissetmektedir.

Değişim dönemlerinin toplumsal açıdan genellikle sıkıntılı süreçler olduğu bilinmektedir. Göç sebebiyle kadınların çalışma hayatına girmeleri bu durumu daha da karışık bir hale getirmektedir. Bir toplumdaki iki farklı grubun aynı anda üyesi olmak göçmen kadınlar daha kırılgan bir özne haline getirerek bu karışık durumu meydana getirmektedir. Özbek (2021, s. 56-59)’ın çalışmasının bulguları bu duruma örnek gösterilebilir. Suriye’den Türkiye’ye göç eden kadınların göç öncesinde çalışmamasına

rağmen yaşadıkları yoksulluk sebebiyle kendilerini çalışmak zorunda hissetmeye başladıkları görülmüştür. Ailelerindeki erkekler bu duruma ilk zamanlarda tepki gösterse de sonrasında kabul etmek zorunda kalmışlardır. Göçmen ve kadın oldukları için adaletsizliklere maruz kaldıkları görülmüştür. Hem iş hayatında hem de ev dışı alanda bu problemlerle yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar. İş yerinde daha ağır şartlarda, kayıt dışı, daha az paraya, çeşitli şiddet türlerine maruz kalırken, ev dışı alanda da şiddete maruz kalmışlardır. Bu durumlar karşısında da göçmen kadın oldukları için sessiz kaldıkları gözlemlenmiştir; ancak kadınlar tüm bu olumsuzluklara rağmen çalışma hayatına katılımla günlük yaşantılarının, hayata bakışlarının değiştiğini ifade etmişlerdir.

Göçmen kadınların sigortalı çalışmak için uygun vizeye sahip olmamaları, köken ülkede aldıkları diplomalarının ev sahibi ülkede denkliğinin bulunmaması kadınların emek piyasasında çeşitli problemlerle yüzleşmesine sebebiyet vermektedir. Güvencesiz çalışmaya mecbur bırakılma ve yeteneklerinin, bilgi birikimlerinin niteliksizleştirilmesi bu problemlere örnek gösterilebilir. Kadınların eğitim aldığı alanlarda çalışmasına izin verilmemesi onların genellikle vasıfsız işlerde istihdam edilmesine neden olmuştur. Bu işler çoğunlukla geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kadına atfettiği sorumluluklarla ilişkilidir (Canbolat & Tansü, 2022, s. 30). Iraklı Türkmenlerinin kültürlerinde de kadınlar ancak yüksek statülü meslek gruplarında çalışma hayatına dahil olabilmektedir. Onların bu bakış açısı ve yaygın olarak göçmen kadınların istihdam edildiği alanların birbirine neredeyse tezat noktalarda olması kadınların iş hayatına dahil olmalarında ciddi bir engel olabilmektedir (Mercan, Sarı, 2018, s. 132-134).

Kaya (2020, s. 82-83, 115, 124, 129, 130 - 132,136), Türkiye’de çalışan göçmen kadınların hakkında bir çalışma yürütmüştür. Farklı ülkelere gelen ve çeşitli sektörlerde çalışan 21 göçmen kadın ile görüşmüştür. Göçmen kadınlar ile yapılan görüşmelerde sorulara verdikleri cevapların en azından bir tanesinde fuhuş tehdidinden bahsettikleri söylenmiştir. Kadınların iş bulmada erkeklere göre avantajlı olduğu için kadın göçmen sayısında artış yaşandığını söyleyen göçmen kadınlar, kolay iş bulma sebeplerinin ise düşük ücret, sigortasız ve garantisiz olarak çalıştırabilecek iş gücü olarak görülmelerinden kaynaklandığını söylemiştir. Verilerde, kadınlar kendi potansiyellerini fark etmiş ve toplumsal cinsiyet rollerine bağlılıklarında gevşeme görülmüştür. Göç

sürecinde kadın olmalarından kaynaklı olarak ekstra sorunlar yaşadıklarını ama bu sayede farkındalıklarının arttığını dile getirmişlerdir.

Bu çalışmada kadınların istihdama katılımları ev içi alan (kendi evleri), başkalarının ev içi alanı (başkalarının evleri) ve ev dışı alan (dükkân, ofis vb.) olarak üç ayrı kategori altında ele alınmıştır.

Kendi Evleri:

Uçar (2020, s. 46-47) tarafından yürütülen çalışmada da Suriyeli göçmen kadınların kendilerinin ev dışı alanda bulunmak istememesi ve onlardan “sorumlu” olan erkeğin de farklı türlüsüne izin vermemesinden kaynaklı olarak parça başı işlerde çalıştıkları görülmüştür. Aslında kadınlar bu sektörle göç sonrasında tanışmamışlardır. Halep’te yaşarken de bu işi yaptıkları görülmüştür. Türkiye’de çok daha fazla para kazanmalarının yanı sıra bu işe atfettikleri anlamda da değişim meydana gelmiştir. Suriye’deyken boş zamanlarını değerlendirdikleri bir aktive olarak gören kadınlar, Türkiye göç sonrasında bu işi artık hayatta kalmak, ihtiyaçlarını karşılamak için bir zorunluluk olarak değerlendirmektedir. Bu noktada göç ile kadınların çalışmaya ilişkin düşüncelerinde farklılıkların meydana gelebileceği ileri sürülebilir; fakat Coşkun ve Çetin (2022, s. 398-399) yürüttüğü bir çalışmada, göç süreci sonrasında Afgan göçmen kadınların ekonomik faaliyetlerinde değişiklikler meydana gelmesine rağmen toplumsal cinsiyet rollerinin onlara yaptığı atıflar ve kendilerini ev hanımı olarak tanımlamamaları sebebiyle bu durumu görmezden gelmektedirler. Ev içi alana mahkûm bırakılan kadınlar bu sınırlar içinde üretici faaliyetlerini sürdürmekte ama bunu bir üretim olarak görmeme eğilimindedirler. Bu durumun devamlılığında eşlerinin ürettiği ürünleri dışarda pazarladıkları için tüm sürecin hâkimi konumunda bulunmaktadır. Eve gelir getiren birey olarak erkek görülmektedir. Arpacı (2020, s. 144-145), Afgan kadınların sosyalizasyon sürecinde kendi benliklerini erkeğe tabii olarak inşa etmelerinin ve kültürel sermayelerinin bu şekilde biçimlenmesinin bu duruma yol açtığı dile getirmiştir.

Literatürde yürütülen bu çalışmaların ışığında, ataerkil kodlarla bezeli kültürde yetişmiş kadınların, kendileri bir erkeğe tabii olarak şekillendirebilecekleri ve bu nedenle

emeklerinin sonucunda oluşan çıktının mülkiyetini erkeklere verme eğilimi gösterecekleri ortaya çıkmaktadır. Kısaca göçle birlikte kadınların kendi üretici kimliklerine yükledikleri anlamlarda bir değişim olup olmayacağına dair bir genelleme söz konusu olmamaktadır. Buna ek olarak kadınların ev dışı alandan uzak kalması onların şehrin sunduğu fırsatlardan da uzak kalmalarına sebebiyet verebilmektedir.

Başkalarının Evi:

Göçün feminizasyonu ekseninde özellikle hizmet sektöründeki açıktan dolayı bazı durumlarda göçmen kadınlar erkeklerden daha avantajlı olabilmektedir (Ehrenreich & Hochschild, 2002, s. 3-4). Göçmen kadınların ağırlıklı olarak çalıştıkları alanlardan bir diğeri ise ev içi hizmetlerdir. Yasal açıdan korunaksız olmalarına ek olarak “ev işi” olarak adlandırılan iş kolu, toplumda ücret beklentisi olmadan yapılması gerektiğine dair inanç sebebiyle göçmen kadınların emeklerinin sömürülmesine yol açmaktadır (Demirdizen, 2013, s. 338).

Sınır dışı edilme korkusu yaşayan göçmen kadınlar ev dışı alanda yer alan bir iş yerinde çalışmak yerine dadılık gibi ev içi hizmetlerde görev almayı tercih edebilmektedir. Bu şekilde kendilerine “güvenli alan” yarattıklarını düşünebilirler çünkü bu şekilde kolluk kuvvetler tarafından fark edilip sınır dışı edilme olasılıkları düşmektedir; ancak madalyonun öteki tarafında sömürüye ve istismara daha açık hale gelmeleri bulunmaktadır ve bu göz ardı edilmemelidir. Ev içi hizmetlerde işlerinde göçmen kadınların yoğun talep görmesinin diğer sebebi ise kayıt dışı çalışma olanağının yüksek olması ve bu şekilde onlara sağlanan sosyal yardım olanaklarından yararlanma şanslarına zarar vermemesidir (Dedeoğlu ve Gökmen, 2020, s. 27-28); ancak görünmezliği hayatta kalma stratejisi olarak benimseyen göçmen kadınların emekleri de bu noktada görünmez kalmaktadır. Göçmen kadınların yasal güvencelerden yoksun olması ve ülkelerine geri gönderilmeye yönelik yaşadıkları korku sebebiyle toplumdan yalıtılmış bir hayat sürmeye ve görünmezliğe mahkûm kalmışlardır (Kurt, 2014, s. 34). Bu durumları göz önüne alarak, göçmen kadınların emek piyasasına katılımları ve göçteki feminizasyon toplumsal cinsiyet rollerinin onlara giydirdiği görünmezlik pelerini çıkarmalarına yardımcı

olmanın ötesinde onların emeklerinin de bu görünmezliğin içine hapsolmasına sebep olduğu çıkarımı yapılabilir.

Sarı ve Yılmaz Bilecen (2022, s. 457-460)'in çalışmasında farklı şehirlerden İstanbul'a göç eden, göç öncesinde çalışma deneyimi bulunmayan ancak göç sonrasında ücretli ev işlerinde çalışan kadınların ezici çoğunluğunun sigortasının olmadığı görülmüştür. Kadınların ev içi hizmet alanında istihdama katılımlarının nedeni ise geleneksel aile yapısı sebebiyle ev dışı alanda yer almamaları ve kadının sorumluluğu olarak görülen işlerden birisi olmasıdır. Kadınların hepsinin çalıştıkları yerlere toplu taşıma ile gittikleri ve yolda çok fazla zaman harcadıkları görülmüştür. Ayrıca kadınların maddi gelirlerin artması ve çalışma hayatındaki kültürel etkileşimin boş vakit etkinliklerinde değişime sebebiyet verdiği ve kadınların aileleriyle sinemaya, lokantaya gittiği görülmüştür.

Ev Dışı Alan:

Göç ile ataerkil kodlarda kırılmaların meydana gelmesiyle kadınlar ev dışı alanda çalışmaya başlamışlardır ancak kadınların üzerindeki baskıda nasıl bir rolü olduğu tartışmaya açık bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Karataş ve Duyan (2021, s. 5487) tarafından yapılan araştırmanın bulgularında aile geçimine katkı sağlamak için Türkmen kadınların göç sonrasında genellikle tekstil atölyelerinde çalıştıkları ancak bu duruma özellikle kendi aile ve yakın çevrelerinin olumsuz bir yaklaşımının olduğu görülmüştür.

Okour (2019, s. 125) tarafından yapılan çalışmada, Amerika'ya göç eden Suriyeli ve Iraklı kadınların ilk etapta çalışmak istemedikleri görülmüştür. Kadınların emek piyasasına katılmasının önünde bulunan engellerden birisi çocuklara bakım vermek ve ev işi gibi sorumluluklarıdır. Bir diğeri ise mesai saatleridir. Çalışma saatlerinden kaynaklı olarak örneğin akşam eve geç dönmeleri ya da gece geç saatlere denk gelen vardiyalı sistem sebebiyle güvenlik endişesi duymaktadırlar. Bu saatlerde tek başlarına toplu taşıma kullanarak ya da araçları ile eve dönmek onları korkutmakta ve güvenlik kaygısı yaratmaktadır. Kültürlerine göre kadınların çalışmasının uygun olmaması ve çalışan kadınların olumsuz tepkilerle maruz kalması farklı bir engel olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Kadınlar işe gittikleri için çocuklarını ihmal ettiği düşünülmekte ve buna bağlı olarak sitem içeren cümlelere maruz kalmaktadırlar. Ayrıca, kızının çalışmasına, iş için uzak bir bölgeye gitmesine ve gece otobüs kullanmasına tepki göstermemesi bir annenin toplum tarafından yadırganmasına sebep olmaktadır. Araştırmanın bulgularında da görüldüğü gibi kadınların çalışma yaşamında yer almaları toplum tarafından çok daha kapsamlı şekilde mercek altına alınmalarına, günlük yaşatanlarında yeni korkuların var olmasına sebep olmaktadır. Bu durumlar sosyal adalet kapsamında kent hakkına erişmelerine şerh koyan bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dedeoğlu (2011, s. 37-39) tarafından yürütülen çalışmada, Türkiye’de Azerbaycanlı kadınların emek piyasasında kayıt dışı çalışmaları, düşük ücret almaları ve ikamet izinlerinin olmaması nedeniyle dışlanmaya maruz kaldıkları görülmüştür. Yasa dışı çalışmaları onların karşılaştıkları sorunların ana kaynağı olduğu bulgular arasında yer almaktadır. Bu durum onların maruz kaldıkları sosyal eşitsizlikler karşısında sessiz kalmalarına ve dolayısıyla çok daha kırılgan bir grup olmalarına sebebiyet vermektedir. Kadınlar 9 yaşından büyük çocuklarını da atölyelere götürdüklerini ve onların da orada çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu kadınlar için karmaşık bir durum yaratmaktadır. Çocuklarının gözlerinin önünde olmasından mutlu kadınlar, aynı zamanda çalışmaları ve onlara karşı kötü davranıldığında ses çıkaramadıkları için kendilerini kötü hissettiklerini belirtmektedir. Piyasada göçmen emeğine daha az değer verilmesi nedeniyle daha düşük ücretler karşılığında çalıştıkları ve kimi zaman maaşlarını alamadıkları görülmüştür. İzinsiz çalışan göçmenlerin ücretlerini ödememek için işverenleri onları polise ihbar etmekte ve işverenlerin kendilerine kesilecek cezadan da rüşvet karşılığı kurtulduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra göçmenler, daha yüksek ücret beklentisi olduğu için işe alınmayan kişiler tarafından da ihbar edildikleri bulgularda karşımıza çıkmaktadır.

Göçmen kadınların erkeklere göre kent içi ulaşım konusunda daha dezavantajlı olması iş hayatına katılımlarında farklı bir sorun olarak karşımıza çıkabilmektedir. Kadınların iş bulamamasına, daha düşük ücretle çalışmasına sebebiyet vermektedir. Çalışanlara ulaşım desteği sağlayan işyerleri nadiren kadın istihdam etmektedir. Kadınlar çoğunlukla otellerde, restoranlarda çalışma fırsatı yakalayabilmekte ve bu sektörlerdeki işverenler ulaşım için bütçe ayırmaya sıcak bakmamaktadır (Bohon ve arkadaşları, 2008, s. 284).

Madalyonun diğer tarafında ise göçmen kadınların düşük ücretli işlerde çalıştırılmaları kent içi ulaşım için gerekli bütçeye sahip olmamalarına neden olabilmektedir (Nahar & Cronley, 2021, s. 865). Çalışma yaşamındaki sıkıntılar ulaşım sistemlerinden faydalanmayı olumsuz etkilerken, ulaşım sistemindeki sıkıntılar da iş fırsatlarına erişimleri kısıtlayabilmektedir. Kısaca aralarında döngüsel bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Kadınların bir noktada kent hakkına erişimde sorun yaşamaları bütünü etkilemekte ve en iyi halde çifte hak kaybına yol açmaktadır.

4.3.2. Sosyal Adalet Bağlamında Kadının Kent Hakkı

Sosyal adalet kısaca, toplumdaki bulunan kaynakların herkese hakkaniyetli bir dağılımı olarak açıklarsak, kent hakkı kavramının yapı taşlarından birisi olduğunu ileri sürebiliriz. Bunun sebebi ise kent hakkı kavramının, kentin imkânlarından bütün kentlilerin faydalanması gerektiğini söylemesidir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine bütünsel olarak bakıldığında toplumdaki farklı grupların adil bir yaşam sürmesini üzerine biçimlendirilmiştir. Kent yaşamına ilişkin olan 11. hedef “*Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar*”²², insanların ikamet ettiği bölgelerin ve kentlerin güvenli, kapsayıcı ve sürdürülebilir olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu hedeflere ulaşılması amaçlanan noktalar arasında 2030 yılına kadar kadınlarında içinde bulunduğu kırılgan grupların ihtiyaçlarına özel önem verilmesi gerektiği vurgulanarak, özellikle toplu taşıma sistemlerinin iyileştirilmesi, insan onuruna yakışan şartlara sahip evlerde yaşamaları, şehirde bulunan park, bahçe gibi yeşil alanların ve kamu alanlarının erişilebilir ve güvenli hale getirilmesi bulunmaktadır. Bu bağlamda kadınların iş hayatına katılım durumları, göçmenlik statülerinin kent hakkına erişimleri üzerinde nasıl bir role sahip olacağı dikkat çekicidir.

Mekânsal biçim ve toplumsal süreç, kentsel sorunları ele almanın farklı yöntemleridir. Bu durumun kabul edilmesi ve bu kabulle sorunlarla baş etmek için başarılı bir strateji ortaya çıkarılabilir. Kentin bir coğrafya, mekânsal biçim edinmenin yolu toplumsal davranışla bağlantılıdır. Toplumsal sürecin gelişimini kurumlaştırmada ve kısmen belirlenmesinde mekânsal biçimlendirme rol oynamaktadır. Kentin nasıl

²² <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/11> adresinden 3.12.2024 tarihinde alınmıştır.

biçimlendirileceğine yönelik verilen kararlar oradaki toplumun yapısını da etkilemektedir. Örneğin kent içi ulaşımaya yönelik seçilen yatırım politikaları, kent sakinlerinin bireysel araç satın almaları ya da toplu taşımayı kullanmalarında rol oynamaktadır. Bu bağlamda ulaşım ağı, barınma alanları gibi yatırımların yapılması planlanırken şehirde yaşayan farklı gelir grubundaki insanların varlığı göz önünde bulundurulmalıdır. Yürütülen sosyal politikalar kent sakinleri arasındaki gelir dağılımı eşitsizliğini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır; ancak farklı gruplar var olan bu değişikliğe farklı hızda uyum göstermektedir. Toplumda hazır bulunuşluk (eğitim, maddi gelir, vb.) seviyesi yüksek gruplar meydana gelen değişimlere daha kolay ayak uydurulurken, buna sahip olmayan grupların değişime ayak uydurmaları daha fazla zaman almaktadır. Kentin mekânsal biçimlerinde (toplu taşıma, barınma alanları vb.) yapılan değişiklikler, vatandaşların harcadığı maddi kaynak, zaman ve benzeri maliyetlerle ilişkilidir. Kısaca onlara erişebilirlikte değişim yaşanır. Lowry “*Kentte her şey diğer şeyi etkiler*” demiştir. Bireyin içinde bulunduğu herhangi bir duruma göre değişme kabiliyetine sahip pragmatik terim olarak sosyal adalet karşımıza çıkmaktadır (Harvey, 2019, s. 21, 31-32, 52-59).

Grupların meydana gelen duruma karşın değişme ve uyum kabiliyetlerindeki farklılık Ortega ve arkadaşları (2009, s. 18-19) tarafından yürütülen araştırmada görülmektedir. Çalışmada göçmen kadınların emek piyasasına dahil olmasının yüksek vasıflı yerel kadınların istihdama katılım oranında artışa sebep olduğu görülmüştür; fakat kadın göçünün erkeklerinin işgücü arzı üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Bu durumun genellikle ev hizmeti alma isteğindeki değişikliklerle bir ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Daha açık bir anlatımla; yüksek nitelikli yerel kadınların emek piyasasında bulunmalarının kolaylaşması ile göçmen kadınların ev içi hizmet sektöründe çalışmaları arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer bir açıdan vasıfsız ya da yarı vasıflı yerel kadınların ev içi hizmeti satın almaları pek olası görülmemektedir. İşgücü piyasasında göçmen kadınlar ve yerel kadınlar arasında bir rekabet olduğu belirlenmiştir. Bu durum ise kadınların tam zamanlı istihdam edilme ihtimallerini düşürmektedir. Kadınların daha uzun saatlerde ve daha düşük ücretle çalışmalarına neden olabilmektedir. Bu bilgiler ışığında, göçmen kadınların emek piyasasına katılımı, yerel kadınların emek piyasasındaki durumlarında hem olumlu hem de olumsuz rol

oynamaktadır. İyi eğitilmiş yerel kadınların istihdam oranını artırırken, eğitimsiz yerel kadınların çalışma alanlarını kısıtlanmasına ve çalışma koşullarının kötüleşmesine sebebiyet verebilmektedir. Yerli ve göçmen kadınların arasındaki çekişme, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretiminde, pekişmesinde ve ayrımcılığın şiddetlenmesinde kritik bir unsur olarak değerlendirilebilir.

İnsanların değişen yaşam koşullarına ayak uydurmasına destek sağlayan sosyal adalet kavramı, kentte yaşanan farklı grupların kent hakkına erişimde yaşadıkları olumsuzlukların ortadan kaldırılmasına yardımcı olacaktır. Harvey (2002, s. 1-4) “*Sosyal Adalet, Postmodernizm ve Şehir*” adlı makalesinde kentin cinsiyet, etnik köken gibi farklılıklara sahip grupların oluşturduğu ve heterojenliğin yeri olduğunu vurgulamıştır. Bu heterojenliğin kıymetli olduğunu ve Young’ı “*asimile edilmemiş ötekiliğe açıklık*” düşüncesine atıfta bulunarak desteklemiştir; çünkü Harvey günlük yaşamda farklı grupların birbirlerine karşı empati geliştirmelerine destek olacağını düşünmektedir.

Young (1990, s. 227), farklı grupların onaylanması üzerine toplumsal bir ilişki perspektifi ortaya atmıştır. Kentte farklı gruplar birlikte yaşadıkları için ev dışı alanlarda iletişim kurmaktadır. Demokratik bir şehirden ve bir grubun baskın olmadığı toplumdan söz ediyorsak, farklılıklarına rağmen bütün kent sakinlerini göz önünde bulunduran bir siyaset yürütülmesi gerekmektedir. Asimile olmamış ötekiliğe açıklık olarak kent yaşantısı toplumsal bir ideal tip olarak karşımıza çıkmaktadır çünkü gerçekleşmemiş bir toplumsal ideali canlandırmaktadır. Kurumsal sermayenin ve devlet bürokrasisinin egemenliğine karşı kentler ve kent sakinleri daha zayıftır. Kent, kendi içinde, farklı kentlerle ve kasabalarla arasında ötekileştirmeyi meydana getirmektedir. Bu durum ise sömürüyü, marjinalleşmeyi ve kültürel emperyalizmi beslemektedir.

Sosyal adalet bağlamında kent hakkına baktığımızda ise günümüz şehirlerinde farklı grupların problemlerle yüzleştikleri görülmektedir. Kabaca nüfusun yarısını meydana getiren ancak dezavantajlı gruplar içinde yer alan kadınlarda bu noktada adaletsizliğe uğramaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri içinde yer alan toplumsal cinsiyet

eşitliği²³ hedefi bu eşitsizliği ortadan kaldırmayı amaçlandığı görülmektedir. Kadınların şehrin sağladığı imkânlarla erişimde karşılaştıkları problemleri ele almak için çalışma durumları üzerinde durulabilir çünkü Forstater (2015, s. 64)'ın da dediği gibi çalışma hakkı barınma gibi diğer birçok hakkı da kapsamaktadır.

Toksöz ve arkadaşları (2001, s. 3-7) tarafından kadın, ekonomi ve sosyal adalet üzerine bir tartışma yürütülmüştür. Toplumdaki genel anlayışa göre, kadından iyi bir anne ve eş olması beklenmektedir. Erkek ise ailesine bakmak ve çalışmakla yükümlüdür. Ekonomi denilince akla ilk gelen ev dışı alanda ücret karşılığında yapılan işler olarak erkeğe ait olduğuna inanılan alanların akla geldiği tartışmada vurgulanmıştır. Ekonomi ile kadın arasındaki bağlantı, tutumlu davranarak ailesine iyi bakım vermesi üzerinden kurulmaktadır. Eril bakış açısına göre, mecburiyet yoksa kadın ev dışı alanda ücret karşılığında çalışmamalıdır çünkü kadının çalışması ondan “sorumlu” olan erkeğin prestijini olumsuz etkileyebilmektedir. Kadınlar çalışma hayatına katılımları hakkındaki kararı özgürce verememektedir. Ev dışı alanda çalışan kadın genellikle aile bütçesine katkı sağlamak için geçici bir süreliğine "kadınlık rollü" ile ilişkili düşük ücretli ve vasıfsız bir işte çalışmaktadır. Evlenene ya da doğum yapana kadar geçici olarak çalıştıklarına dair genel bir kanı bulunmaktadır. Sosyal güvencesizlik ve eşit olmayan ücret politikalarına maruz kalabilmektedirler. Kadın emeğinin görünmezliği, kadınların toplumsal kaynaklara erişimde, sahip olmada ve hayatlarını devam ettirme fırsatlarını sınırlandırılmaktadır. Emek piyasasında bulunmayan ve üretim hayatına katılamayan kadınlar, bu alanla ilgili mücadelelere ve karar alma süreçlerine katılmamaktadır. Kadınların ekonomik ve siyasal hayata katılımlarını sadece "kadın sorunu" olarak değil sosyal adalet ve ekonomik kalkınma sorunu olarak ele almamız gerekmektedir.

Kadınların emek piyasasında yer alması ataerkil kodlar sebebiyle oldukça kısıtlanmıştır. Başka bir dezavantajlı grubun da üyesi olmaları bu durumu daha da şiddetlendirecektir. Bu durumu incelemek üzere göçmen kadınların gittikleri ülkedeki emek piyasası ile ilişkilerinin nasıl olduğu üzerinde durulabilir. Bu şekilde kadınlığın ve göçmenliğin şehirde yarattığı kırılganlığın boyutlarını ayrı ayrı görmemizin ötesinde kadınların farklı

²³ <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/toplumsal-cinsiyet-esitligi/> adresinden 28.04.2024 tarihinde alınmıştır.

bir dezavantajlı grubun üyesi olmasının yaşadıkları olumsuzlukların perçinlenmesindeki rolü görülebilir. Özbey (2017, s. 112-115) tarafından yapılan çalışma bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Araştırmada göçmen ve yerel kadınların çalışma koşullarında farklılıkların olduğu görülmüştür. Göçmen kadın katılımcılardan birisinin ifadesinde göçmen kadınların ne işte çalışırlarsa çalışsınlar zor şartlar altında çalıştıklarını söylemiştir. Yerel kadınlar gibi ülkelerinin düzelmesini ve geri dönüp orada evlerinde çocukları ile ilgilenmek istediğini ifade etmiştir. Bulgularda diğer dikkat çeken husus ise Türk kadınların zor çalışma koşullarına karşın kısa süre çalışmalarıdır. Bu nedenle onların çalışmadığı işlerde göçmen kadınların çalıştığı vurgulanmıştır. Göçmen kadınların yerel kadınlara göre daha düşük ücretle çalıştıkları görülmüştür. Göçmen kadınların daha düşük ücret karşılığında daha çok iş yapmaları işverenlerin Türk kadınlar yerine göçmen kadınları istihdam etmelerine sebep olduğu fark edilmiştir.

Emek piyasasına katılan göçmen kadınların emeğinin üstünün görünmezlik pelerini ile örtülmesi söz konusudur (Buz, 2007, s. 39). Bu noktadan hareket ile kadının emek piyasasında varlığı ile ortaya çıkan sorunların göçmen kimliğinde de belirgin bir şekilde yansımalarının bulunduğunu ifade edebiliriz. Ünlütürk, Ulutaş ve Kalfa (2009, s. 14) tarafından yapılan araştırma da bu durumu işaret etmektedir. Kadınların genellikle fuhuş ve ev hizmeti sektörlerinde kendilerine yer bulduklarını ifade etmişlerdir. Cinsiyete göre göç etme eğilimlerinde farklılıklar görülmektedir. Bu durum kadın ve erkek göçmenlerin tercih ettikleri göç güzergâhlarında farklılaşmaya neden olmaktadır. Göç edilen ülkenin emek piyasasının yapısal temelleri ve toplumsal cinsiyet üzerinden oluşturulan tabakalaşma bu farklılığı etkilemektedir. Bu sebeple göç üzerine yürütülen çalışmalarda kadın ve erkek deneyimleri farklı değerlendirilmelidir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet perspektifi ile göç teorilerine yaklaşılması önem kazanmaktadır. Dil edinimindeki yetersizlik, bir konu üzerine uzmanlık sahibi olmamaları ve bunların yanında etnisite ve cinsiyet temelli bir ayrımcılık sebebiyle toplum tarafından “en alt” olarak tanımlanan işlerde çalışmaya mecbur bırakılmışlardır. Bu belirlemelerden hareketle, göçmen kadınların “kadınlıkları”nın onları göç sürecinde de terk etmediğini ve hatta göç edilen yerdeki emek piyasasında da ciddi bir kıskacın içinde bıraktığını dile getirebiliriz. Dedeoğlu ve Gökmen (2020, s. 27), göçmen kadınların “yetkinlik yetersizliği” ve “dil

bilmeme” gibi engellere sahip olmalarına ve yasal statülerindeki eksikliklere rağmen emek piyasasında yer aldıklarını ifade etmişlerdir.

Ev hizmetleri ve bakıcılık işlerinin devlet tarafından denetim altında tutulmasının zor olması, kadınların uygun olmayan şartlar içinde çalıştırılmasına kolaylık sağlar ve bu hizmetler sosyal güvenlik sisteminin de bir taraftan devam etmesini sağlar. Bütün bu çizilen alanla göçmen kadın emeğine yönelik talebi artırmaktadır. Gerekli belgelere sahip olmaksızın kadınlar, turizm sektörü, oteller, lokantalarda hem temizlik hem mutfak işleri, tarımda mevsimlik işler, eğlence ve fuhuş alanlarında istihdam edildikleri sektörlerdir (Arcan, 2012, s. 29-30). Ataerkil toplumsal düzenin hâkim olduğu Asya ülkelerindeki kadınlar sosyalleşme sürecinde genellikle uyumlu olmayı öğrenmektedir. Bu sebeple çoğunlukla itaatkâr tutumlar sergilemektedirler. Onların düşük ücret ve statüyü, kötü çalışma koşullarını kabul etmelerinde bu durum önemli bir rol oynamaktadır (Castles & Miller, 2008, s. 230). Buradan yapacağımız çıkarımla ataerkil düzende kadına bağımlı rol biçilmesi ve toplumsal cinsiyet rollerinde kadınlara uysal olmanın atfedilmesi onların emek piyasasındaki yerleri üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir.

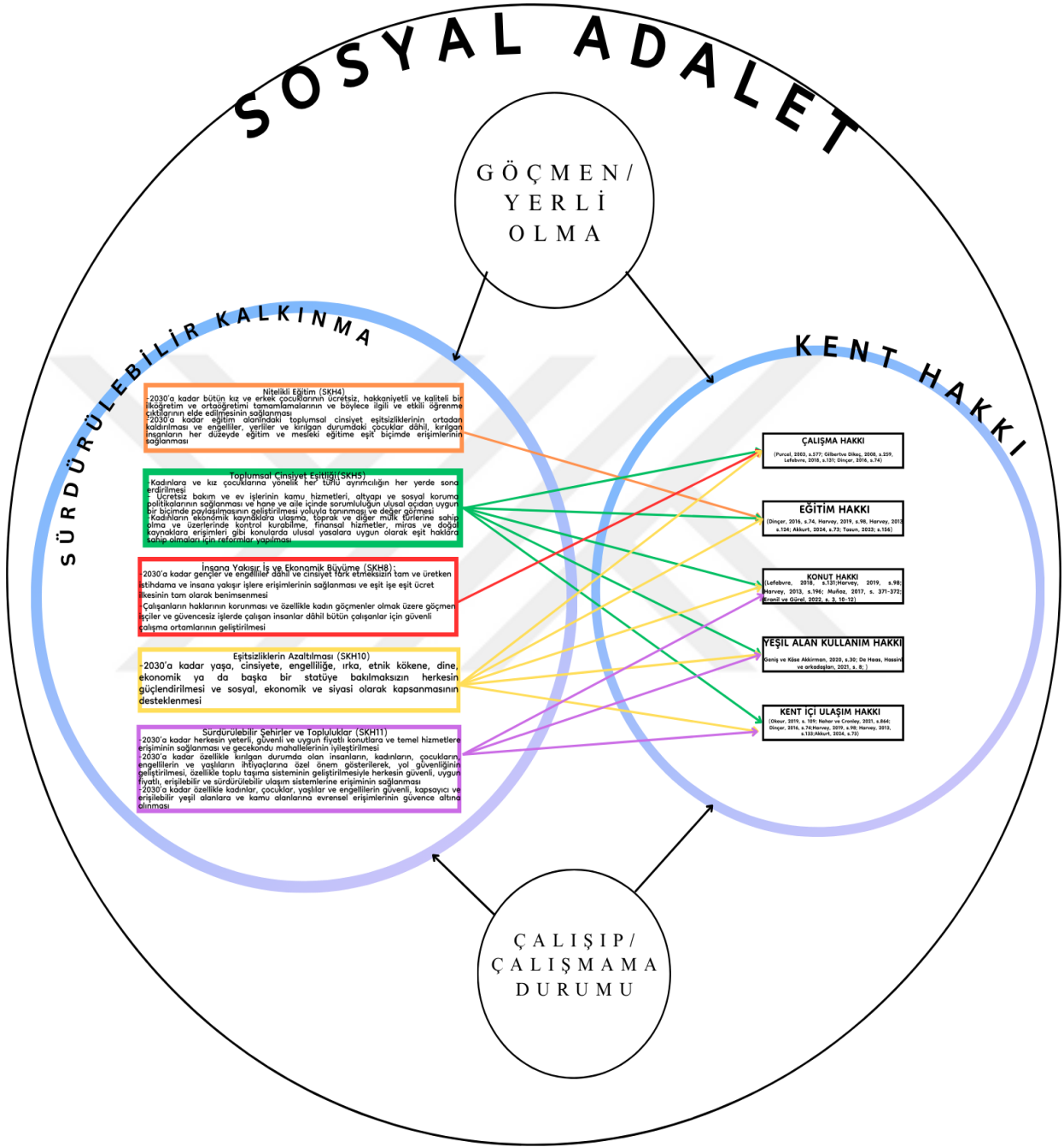
Sosyal adaletin savunusu olan hakkaniyetli paylaşım kapsamında göçmen kadınların kent hakkına erişimleri ve bununla bağlantılı olarak çalışma yaşamı ile ilişkileri pek de sağlıklı değildir. Göçmenlik sebebiyle yerel halkın ötekileştirmelerine maruz kalırken ataerkil kodlar sebebiyle erkeklerin ve hatta yerel kadınların da dışlayıcı davranışlarına göğüs germeleri gerekebilmektedir. Bu durum göz önüne alındığında sosyal adalet ve kent hakkını içeren Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin gerçek hayatta takip edilmesinde sorunlar yaşandığı ifade edilebilir.

Göçmen kadınlar çifte ikincilleştirme sebebiyle çok daha sarsıcı problemlerle yüzleşmelerine rağmen göç ile çalışma hayatına girmeleri hayatlarının olumlu noktada değişmesine de sebebiyet verebilmektedir. Güler (2020, s. 1476) yaptığı araştırmasında göç süreciyle birlikte kadınlarında çalışma hayatına katılmaları zorunluluğunun oluştuğunu ve bu durumun toplumsal cinsiyet rollerinin yıkılmasında önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Ayoub (2017, s. 86-87)’un yürüttüğü çalışmada da göçmen kadının evini geçindirmek mecburiyetinde kaldığı için çalışmaya başlaması ve çalışma

süreçlerinde demokrasi, cinsiyet gibi konularda verilen eğitimlerle toplumsal cinsiyet rollerini hakkında fikirlerinin değiştiği görülmüştür. Göç edilen ülkedeki kadınların ev dışı alanda bulunmaları, iş hayatında rol almaları göçmen kadınların bu konuda cesaretlenmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu şekilde göçmen kadınların ev dışı alanda bulunmaya dair düşüncelerinde değişimler meydana gelerek sosyal hayata dahil olmaya, kentin fırsatlarından yararlanmaya ve iş hayatına katılmayı istemeye başladıkları görülmüştür.

4.4. ARAŞTIRMANIN TEORİK MODELİ

Şekil 1. Araştırmanın Teorik Modeli

Nitel araştırmalarda teorik arka plan oluşturulması gerekliliği tartişmalı bir konudur ancak Yin (2003), bazı vaka çalışmaları için teorik model kurgulanarak bunun takip edilebileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle karşılaştırmalı nitel vaka çalışması olarak yürütülmüş bu çalışmada ele alınan sorunsalın üzerinde durduğu hususlara ilişkin genelleme kaygısı gütmeden ancak iğr geliştirmeye yardımcı bir tartişma yürütülmesi için kavramsal ve teorik bir iskelet üzerine oturtulmuştur.

Araştırmanın teorik modeli oluşturulurken; kadınların çalışma hayatına katılım durumlarının ve göçmen olup olmamalarının kent hakkına erişimde yerini anlayabilmek için, kuram ve kavramlar arasında bağlantılar kurularak, bütünsel ve kesişimsel bir bakış açısı benimsenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın temel hareket noktasını hiçbir bireyi ayırt etmeksizin herkesin toplumdaki avantajlara ulaşmasına odaklanan sosyal adalet teorisi oluşmaktadır. Son dönemki kalkınma hedefleri küresel düzeyde ‘‘Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’’ üzerinden tanımlanmaktadır. Bu kapsamda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri içeriğine bakıldığında bunun içerisinde yer alan bazı maddelerin doğrudan kadınların kent hakkına erişilmeyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kapsamda yukarıda sunulan çalışmanın teorik modelinde sosyal adalet teorisi merkeze alınarak kadınların kent hakkına erişimi sosyal adaletin bir gerekliliği olarak kabul edilmiştir. Yine sosyal adaleti sağlayıcı Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden nitelikli eğitim (SKH4), cinsiyet eşitliği (SKH5), *insana yakışır iş ve ekonomik büyüme* (SKH8), eşitsizliklerin azaltılması (SKH10) ve sürdürülebilir şehirler ve topluluklar (SKH11) maddelerinin ise çalışmada kent hakkı karşılığı kurgulanmıştır. Bu bağlamda:

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında bulunan nitelikli eğitim (SKH4), kapsayıcı ve hakkaniyetten temellenen nitelikli eğitimi sağlamak ve yaşam boyu öğrenim fırsatlarını herkes için teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Kadınların kent hakkına erişimleri ile ilişkili olarak şu maddeler üzerinde durulmuştur:

- 2030’a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması

- 2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılgan durumdaki çocuklar dâhil, kırılgan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında bulunan toplumsal cinsiyet eşitliği (SKH5), *kadınların güçlendirilmesi ile ilgilidir. Kadınların kent hakkına erişimleri ile bağlantılı olarak bu maddeleri ele alınmıştır:*

- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi
- Ücretsiz bakım ve ev işlerinin kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ve hane ve aile içinde sorumluluğun ulusal açıdan uygun bir biçimde paylaşılmasının geliştirilmesi yoluyla tanınması ve değer görmesi
- Kadınların ekonomik kaynaklara ulaşma, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve üzerlerinde kontrol kurabilme, finansal hizmetler, miras ve doğal kaynaklara erişimleri gibi konularda ulusal yasalara uygun olarak eşit haklara sahip olmaları için reformlar yapılması
- Kadınların güçlenmelerinin ilerletilmesi için özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere etkinleştirme teknolojisinin kullanımının geliştirilmesi

İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme (SKH8), herkes için insan onuruna yakışan çalışma işleri, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonominin desteklenmesi ile ilgi olan bu hedefin, kadınların kent erişimiyle ilişkisi olan şu maddelerine odaklanılmıştır:

- 2030'a kadar gençler ve engelliler dâhil ve cinsiyet fark etmeksizin tam ve üretken istihdama ve insana yakışır işlere erişimlerinin sağlanması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin tam olarak benimsenmesi

- Çalışanların haklarının korunması ve özellikle kadın göçmenler olmak üzere göçmen işçiler ve güvencesiz işlerde çalışan insanlar dâhil bütün çalışanlar için güvenli çalışma ortamlarının geliştirilmesi

Eşitsizliklerin azaltılması (SKH10), hedefinde kadınların kent hakkına erişimler ile bağlantısı olan bu maddesi ele alınmıştır:

- 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi

Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar (SKH11) güvenli, kapsayıcı şehirler kurulması üzerinedir. Bu hedefin kadınların kent hakkına erişimlerine ilişkin şu maddeleri üstünde durulmuştur:

- 2030'a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondu mahallelerinin iyileştirilmesi
- 2030'a kadar özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek, yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması
- 2030'a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması

Bu şekilde kadınların kent hakkına erişim düzeyleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle ilişki olarak ele alınarak ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerindeki kent hakkına erişimlerini içeren nitelikli eğitim (SKH 4) cinsiyet eşitliği (SKH 5), *insana yakışır iş ve ekonomik büyüme* (SKH 8), eşitsizliklerin azaltılması (SKH 10) ve sürdürülebilir şehirler ve topluluklar (SKH 11) hedefleri doğrultusunda kadınların

haklarına erişimde/ kullanımda göçmenlik ve/veya çalışma durumuna göre nasıl şekillendiği ortaya konulacaktır.

Rawls (2021, s.33) sosyal adalet ilkelerinin farklı gruplara aidiyeti olan insanların toplumdaki faydaları hakkaniyetli bir şekilde paylaşabilmeleri için takip edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Harvey (2019, s.94-95) ise bireysel ilerleme arayışında toplumsal iş birliğinin sağlanması gereksinimin giderilmesi amacıyla kullanılması olan sosyal adaletin temeli adil yollara yapılan hakkaniyetli bir dağıtıma dayandığını ifade etmektedir.

Young (1990, s. 15-16,37, 227) için ise sosyal adalet, baskının ve kurumsallaşmış egemenliğin sonlandırılması demektir. Adalet ideallerince baskı ve egemenlikle bağlantısı olan bütün toplumsal örgütlenme ve uygulamaların yönü, prensipte değerlendirilmeye bağlıdır. Young'a göre sosyal adalet kavramının temellendiği yer baskı ve egemenlik kavramları olmalıdır çünkü maddi malların dağıtımından çok daha geniş bir duruma hitap etmektedir çünkü kentler birbirinden farklı grupların birlikte yaşadığı ve eşitsizliğin meydana geldiği yer olarak değerlendirmektedir. Young, Harvey (1973, 56-63)'e atıf yaparak, eşitsizlikleri üretimi ve yeniden üretiminde yeri olarak kentin dezavantajlı sakinlerinin hayatlarında politikaların kısıtlı etkisinden söz ederken uyum ve konum üzerinde durarak kent paydaşlarının uğradığı adaletsizliklerden söz etmiştir.

Harvey (2019, s. 52-61), herkesin uyum kapasitesinin farklı olduğunu ileri sürerek bireylerin imkânlarda ya da imkâna erişim yollarında değişimler meydana geldiğinde eğitim, maddi gelir düzeyi gibi farklıların uyum sağlama düzeylerinde farklılıklar yarattığını ve bunun eşitsizlikleri meydana getirdiğini ileri sürmektedir. Ayrıca bir şeyin erişebilirliğinde mesafenin önemi olduğunu söyleyerek kaynakların konumunun önemini vurgulamanın yanı sıra kentte her şeyin birbiri ile bağlantılı olmasında imkânlara erişimde rol oynadığını ifade etmiştir. Bu noktada bireylerin imkânlara/kaynaklara erişimine ve meydana gelen değişime uyum sağlama düzeylerine bakılırken sosyal adalet perspektifine de yer verilmelidir.

Sürdürülebilir kalkınma, bugünü ve yarını kapsayan, sosyal adaleti, cinsiyet eşitliğini, çevresel bütünlüğü, insan onurunu ve refahını sağlayan, sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınmadır (Birleşmiş Milletler, 2014, s. 26). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde “Kimseyi Geride Bırakmayın” anlayışının altı çizilerek mültecilerin, göçmenlerin, kadınların dezavantajlı gruplar için hakkaniyetli bir dünya düzeni kurulması hedeflenmektedir (Denaro ve Giuffre, 2022, s. 80). Bu nedenle çalışmanın temelinde bulunan sosyal adalet teorisinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine doğru bir bağlam kurularak kadınların kent hakkına erişimleri üzerinde durulmuştur.

Lefebvre (2018, s.131) kent hakkını kentin tüm paydaşları tarafından kentin sağladığı her olanaktan hakkaniyetli yararlanma hakkı olarak açıklamaktadır. Harvey (2013, s. 195-198) ise kent üzerinden düşünüldüğünde insan onuruna yakışır bir evde ve sosyal çevrede yaşaması isteğini, Marx'ın iş süresinin kısaltılması için yapılacak hareketlerin değişimi başlatacak ilk adım olduğu düşüncesine benzetmektedir. Şehirde üretime emek sarf eden herkesin kentleşmenin biçimlerinde yani nasıl ve nerede olacağına dair söz hakkı bulunmaktadır. Kentsel yaşamının egemen sınıfın tekelinde yeniden inşa edilmemesi için maddi kaynakları temele alan yönetim araçlarına alternatif yollar geliştirilmelidir çünkü kent hakkı odağı olan kolektif bir haktır. Gündelik yaşamın inşasında emeği olan herkesi kapsamaktadır. İnşaat işçileri, öğretmenler, eğlence sektöründe çalışanlar, bakım hizmeti verenler, belediye yetkilileri ve diğer kentin paydaşlarının hepsini kapsamaktadır. Bu şekilde şehir hakkı, birçok kola ayrılmış meslek gruplarını ve ondan meydana gelen çeşitli toplumsal mekân ve konumlardan bir birlik üretmeye çalışmaktadır. Bu nedenle kent hakkı, var olan üzerinde bir hak arayışının ötesinde, yoksulluğu ve toplumsal eşitsizliği sonlandıracak, sürdürülebilir çevre düzeni kuracak farklı bir yöntemle şehri yeniden inşa etme hakkıdır.

Kent hakkı için sosyal adalet mücadelesi ile burjuvanın korkuları değil de en yoksul, marjinal kent paydaşlarının gereksinimleri üzerine bir düzenin yaratılması gerekmektedir (Mitchell, 2020, s. 24) çünkü Harvey (2019, s.57) kentte yaşayan her grubun şehirdeki imkânlara erişimde ya da meydana gelen değişimde eğitim, gelir seviyesi gibi demografik özellikleri sebebiyle farklılıklar yaşadığını ifade etmiştir. Buckingham (2010, s. 58) ise insan haklarının ve kent hakkıyla bağlantılı olan eşitsizliklerin analiz edilmesinde, insani

gereksinimlerin ve insan haklarının belirlenmesi ve de karşılanmasında cinsiyet üzerine bir tartışmanın yürütülmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Linn (2020, s. 171) ise toplumsal sınıfın, mültecilik statüsünün, ekonomik seviyenin kadınların mekânsal deneyimlerinde farklılıklar yaratabileceğini ifade etmiştir.

Bu bağlamda çalışmada göçmen ve yerel kadınların kent hakkına erişim deneyimleri çalışma hayatına katılım durumları üzerinden ele alınarak, yapılan literatür taramasında kent hakkının kapsadığı haklar olarak konut hakkı (Lefebvre, 2018, s.131; Harvey, 2019, s.98; Harvey, 2013, s.196; Muñoz, 2018, s. 371-372; Eranil ve Gürel, 2022, s. 3, 10-12; Blija, ve arkadaşları, 2024, s. 3), eğitim hakkı (Dinçer, 2016, s.74, Harvey, 2019, s.98, Harvey, 2013, s.124; Akkurt, 2024, s.73; Tosun, 2023; s.156; Blija, ve arkadaşları, 2024, s. 3), yeşil alan kullanım hakkı (Geniş ve Köse Akkirman, 2020, s.30; De Haas, Hassink ve arkadaşları, 2021, s. 8; Batmaz ve Dalgıç, 2022, s. 2179), kent içi ulaşım hakkı (Okour, 2019, s. 109; Nahar ve Cronley, 2021, s.864; Dinçer, 2016, s.74; Harvey, 2019, s.98; Harvey, 2013, s.133; Akkurt, 2024, s.73; Blija, ve arkadaşları, 2024, s. 3) ve çalışma hakkı (Purcell, 2003, s.577; Gilbert ve Dikeç, 2008, s.259, Lefebvre, 2018, s.131; Dinçer, 2016, s.74; Blija, ve arkadaşları, 2024, s. 3) üstünden bir değerlendirme yürütülmüştür. Bir başka ifadeyle kadınların kent hakkına erişimleri sosyal adalet perspektifinden ele alınmış ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile bağlantılı konut hakkı, eğitim hakkı, yeşil alan kullanım hakkı, kent içi ulaşım hakkı ve çalışma hakkı üzerinden kadınların kent hakkına erişim düzeyleri ve bunun yerli/göçmen olma ve çalışma yaşamına dahil olma/ olmama üzerinden oluşturulan model ile ele alınmıştır.

5. BÖLÜM

YERLİ VE TÜRKMEN KADINLARIN KENT HAKKINA ERİŞİM DURUMLARI VE KENT DENEYİMLERİ

Türkmen kadınların ve yerli kadınların sosyal adalet bağlamında kent hakkına erişimlerinin ele alındığı bu çalışmanın bulguları beş alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, kadınların kent hakkına atfettiği anlam, katılımcıların kent hakkına erişimleri ve kadınların kent hakkında olumsuz düşünceleridir.

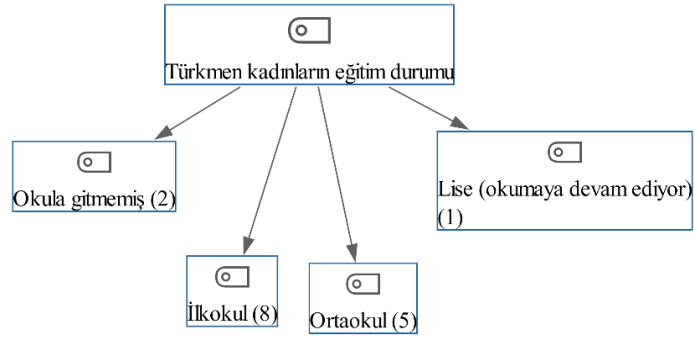
5.1. KATILIMCILARA AİT SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Irak'tan gelen Türkmen kadınlar ve yerli kadınların sosyal adalet bağlamında kent hakkına erişim durumlarını ele alan bu çalışmada toplam 28 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Katılımcıların 16'sı Irak'tan gelen Türkmen kadınlar, 12'si ise yerli kadınlardır. Irak'tan gelen 16 Türkmen katılımcının 7'si aktif olarak iş hayatında yer almazken, 9'u çalışmaktadır. Yerli kadın katılımcıların ise 5'i aktif olarak iş hayatında bulunmazken, 7'si çalışmaktadır. Bu bölümde Türkmen ve yerli kadınların demografik bilgileri ve göç deneyimlerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

5.1.1. Irak'tan Gelen Türkmen Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri

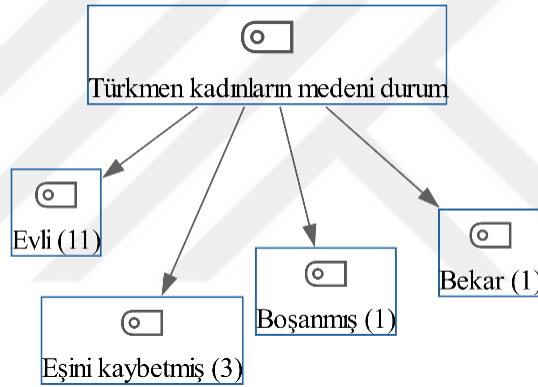
Irak'tan gelen Türkmen 16 kadın katılımcının sosyo-demografik bilgileri başlığı altında yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuk sayısı ve çalışma durumları hakkındaki bilgilerine yer verilmiştir.

Irak'tan gelen Türkmen kadın katılımcıların yaşlarına baktığımızda, 18-39 yaş aralığında 9, 40-49 yaşlarında 5 ve 50 ve üstü yaş grubunda 2 katılımcı bulunmaktadır.

Şekil 2. Türkmen Kadınların Eğitim Durumu

Türkmen kadın katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 8'inin ilkokul mezunu, 5'nin ortaokul mezunu, 2'sinin okula gitmediği ve 1'inin lise eğitimine devam ettiği görülmektedir.

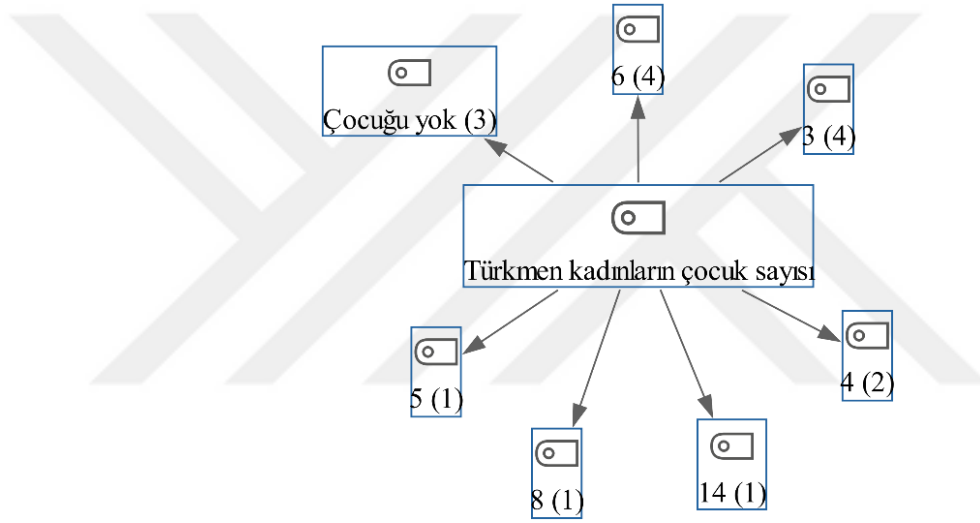

Şekil 3. Türkmen Kadınların Medeni Durumu

Türkmen kadınların medeni durumlarına ilişkin verilere baktığımızda 11'inin evli, 3'ünün eşini kaybetmiş, 1'nin boşanmış ve 1'i de bekar olduğu görülmektedir.

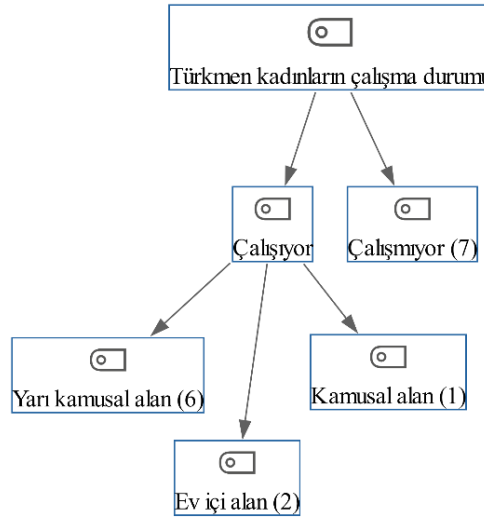
Kadınlarla yapılan görüşmelerde Iraklı Türkmen ailelerde akraba evliliğinin, özellikle amca, hala, teyze ve dayı çocuklarının evlendirilmesinin oldukça yaygın olduğu fark edilmiştir. Kadınların ve referans kişilerin ifadelerinde Iraklı Türkmen aile yapısında çok eşliliğin ise olmadığı görülmüş. Katılımcılara ulaşmak için görüşülen referans kişiler, Türkmen erkeklerin kadınlarına önem verdiğini, dikkatli ve saygılı davrandığını belirtmiştir. GE1 kültürlerinde kadını yerinin ve kadına verilen değeri görebileceğimiz şu deneyimi paylaşmıştır:

“Benim abim kocamın kardeşi ile evli, biliyorsun. Bunlar kavga etmiş. Abim de çok yanlış şey yapmış, kızmış. Kızınca da masadaki bardağa vurmuş. Bu da yengeme gelmiş. Babası falan çok kızdı, Irak’taki amca aradı tamam onu buraya yollayın dedi. Ağzına şey yapmışlar yani. Dövmüş babam abimi. Kadına vurulur mu, bizde olmaz öyle şey. Hatta demişler seni polise veririz. Gönderirler seni. Bu evin yani kocamın, görümcemin abisi, sonradan haberi oldu, bizimkiler kesmiş cezasını. Özür diledi, hediye falan aldı... Bizde kadına vurulmaz, incitilmez öyle. Korumak, kollamak onların görevi. Böyle şey olursa büyükler çok kızar, izin vermez.” (GE1)

Şekil 4. Türkmen Kadın Katılımcıların Çocuk Sayısı

Türkmen kadınların 4’ünün 6 çocuğu, 4’ünün 3 çocuğu, 2’sinin 4 çocuğu, 1’inin 14 çocuğu, 1’inin 8 çocuğu, 1’inin 5 çocuğu vardır ve 3’ünün çocuğu yoktur.

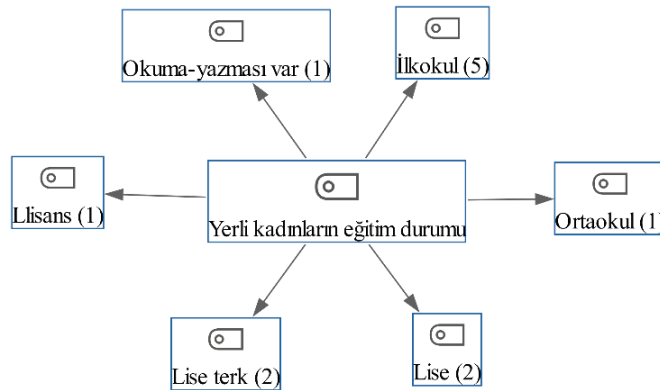
Şekil 5. Türkmen Kadınların Çalışma Durumu

Türkmen kadınların çalışma durumuna bakıldığında 7'sinin çalışmadığı görülürken, 9'u çalışmaktadır. Çalışan 9 Türkmen kadınların 6'sı başkasının evinde, 2'si eve içi alanda ve 1'i ev dışı alanda emek piyasasına dahil olmaktadır.

5.1.2. Yerli Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri

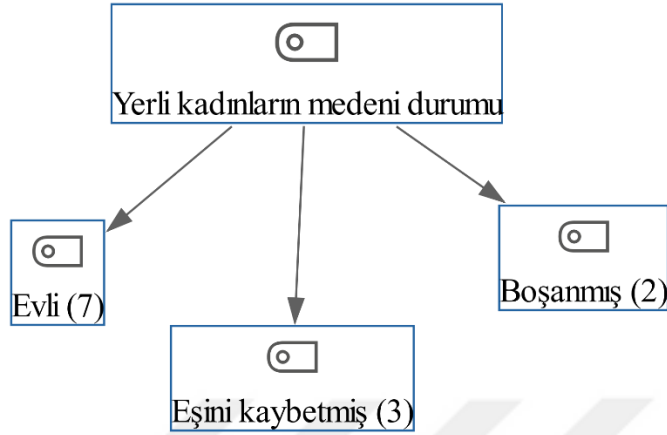
Yerli 12 kadın katılımcının sosyo-demografik bilgileri başlığı altında yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuk sayısı ve çalışma durumları hakkındaki bilgilerine yer verilmiştir.

Yerli kadınların yaş dağılımlarına baktığımızda, 18-39 yaş aralığında 1, 40-49 yaş aralığında 4 ve 50 ve üzeri 7 katılımcı bulunmaktadır.

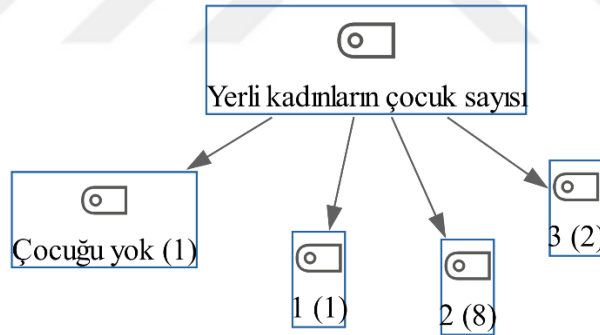
Şekil 6. Yerli Kadınların Eğitim Durumu

Yerli kadınların 1'inin okuma- yazmasının var olduğu, 5'inin ilkokul, 1'inin ortaokul, 2'sinin lise terk, 2'sinin lise ve 1'inin lisans seviyesinde eğitimi olduğu görülmektedir.

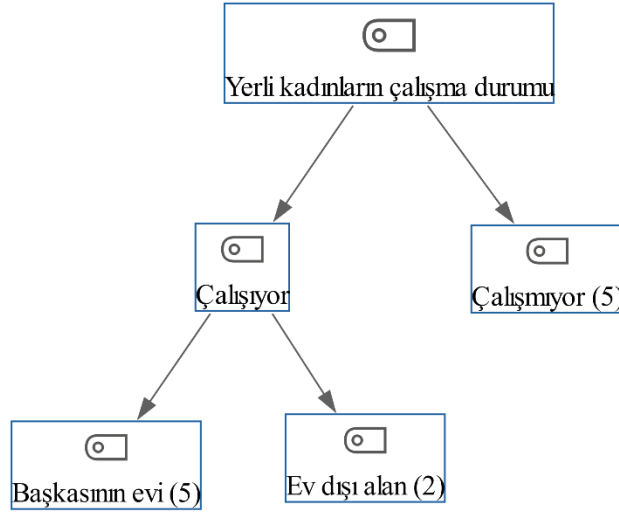
Şekil 7. Yerli Kadınların Medeni Durumu

Yerli kadınların medeni durumlarına bakıldığında 7'sinin evli, 3'ünün eşini kaybettiği ve 2'sinin boşandığı görülmüştür.

Şekil 8. Yerli Kadınların Çocuk Sayısı

Yerli kadınların çocuk sayılarına ilişkin bilgiler ise 8'nin 2, 2'sinin 3, 1'nin 1 ve 1'nin çocuğunun olmadığı yönündedir.

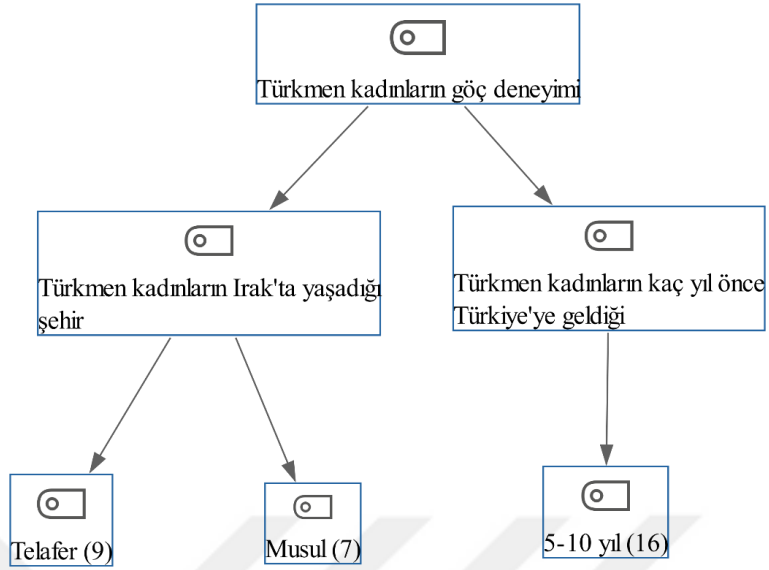
Şekil 9. Yerli Kadınların Çalışma Durumu

Yerli kadınların aktif olarak çalışma hayatına katılımlarına bakıldığında 5'nin çalışmadığı 7'sinin çalıştığı görülmektedir. Çalışan yerli kadınların 5'i başkasının evinde istihdam edilirken, 2'si ev dışı alanda emek piyasasına katılmaktadır.

5.1.3. Kadınların Göç Deneyimleri

Türkmen kadınların Irak'ta yaşadıkları yer ve Türkiye'ye göç ettikleri zamanla ilgili bilgi verilirken, göç deneyimi olan ve olmayan yerli kadınların sayıları verilmiş olup, göç deneyimi olan yerli kadınların göç öncesi yaşadığı yer, göç zamanı ve göç sebebine ilişkin verilere yer verilmiştir.

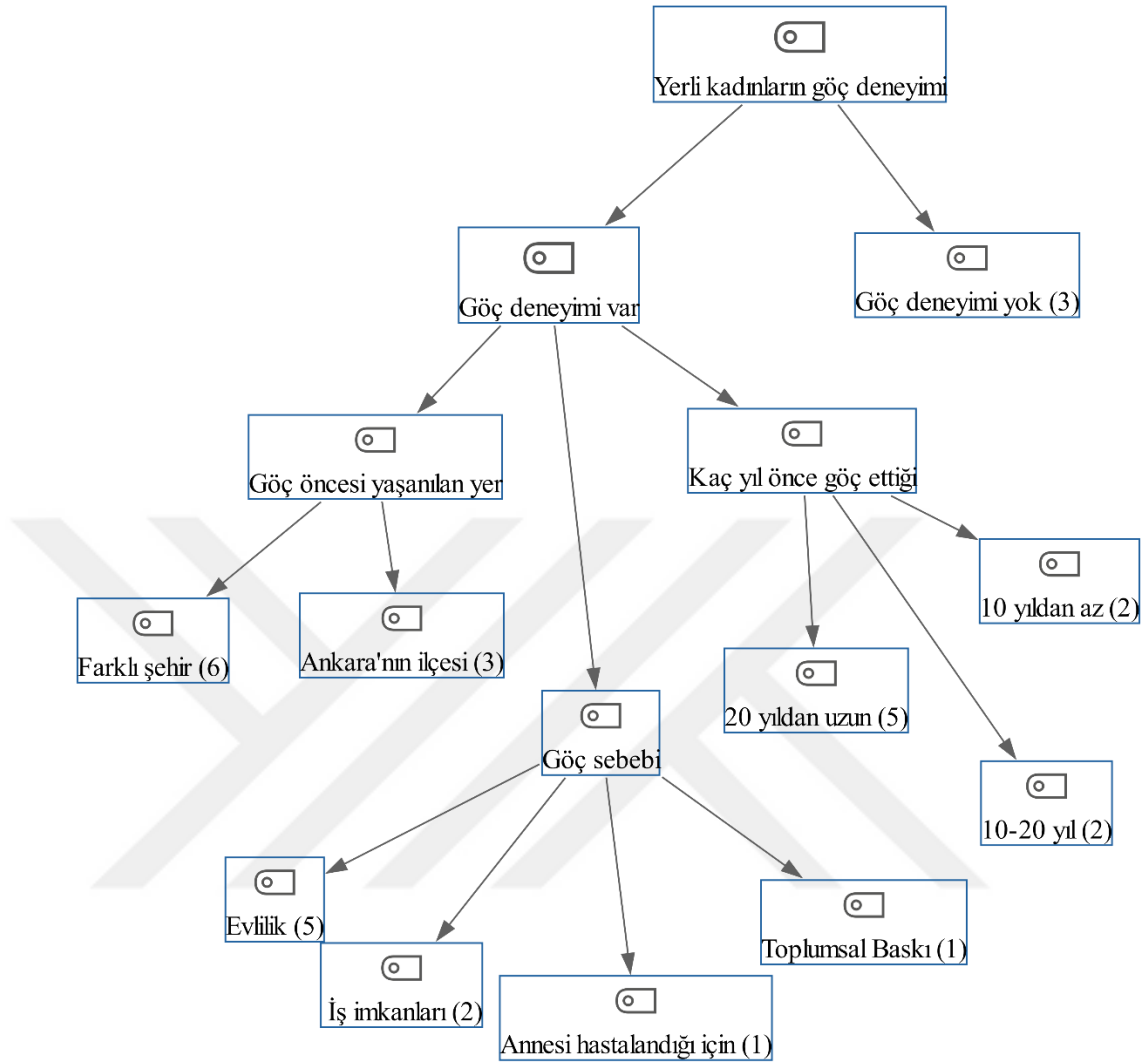
Türkmen kadınların göç deneyimleri

Şekil 10. Türkmen Kadınların Göç Deneyimi

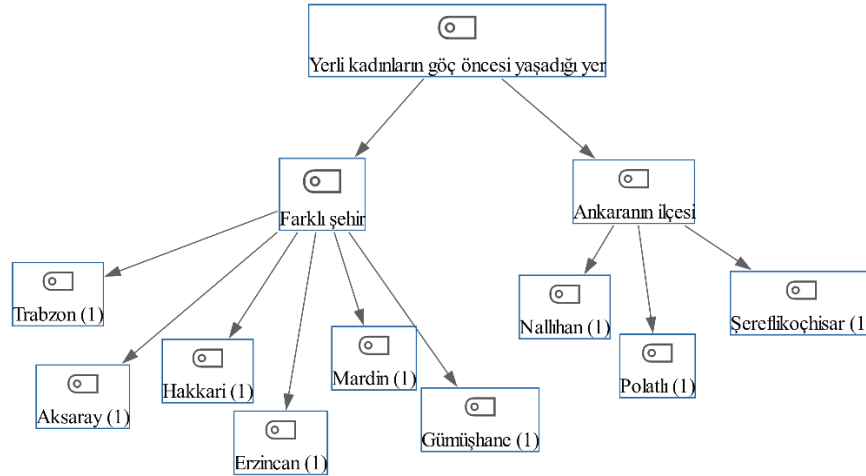
Türkiye'ye göç öncesinde Türkmen kadınların 9'u Telafer, 7'si Musul'da ikamet etmiştir ve 16 katılımcının da 5-10 yıl öncesinde Türkiye'ye göç ettiği görülmektedir. Çalışmaya katılan Türkmen kadınların Türkiye'ye göç nedeni 2014 yılında DAES'in Irak işgali sonrasında ülkedeki çatışma halinden kaçmaktır.

Yerli kadınların göç deneyimleri

Şekil 11. Yerli Kadınların Göç Deneyimi

Yerli kadınların göç deneyimleri olup olmadığına bakıldığında 3'nün göç deneyimi olmadığı, 9'nün göç deneyimi olduğu görülmüştür. Göç deneyimi olan kadınların 6'sı farklı şehirlerden, 3'ü ise Ankara'nın uzak ilçelerinden göç etmiştir. Kadınların göç sebepleri ise evlilik (5), Ankara'daki iş imkânları (2), annesinin rahatsızlığı (1) ve toplumsal baskı (1) şeklindedir. Kadınların 5'i 20 yıldan uzun, 2'si 10-20 yıl ve diğer 2'si ise 10 yıldan az zamandır Ankara'da ikamet etmektedir.

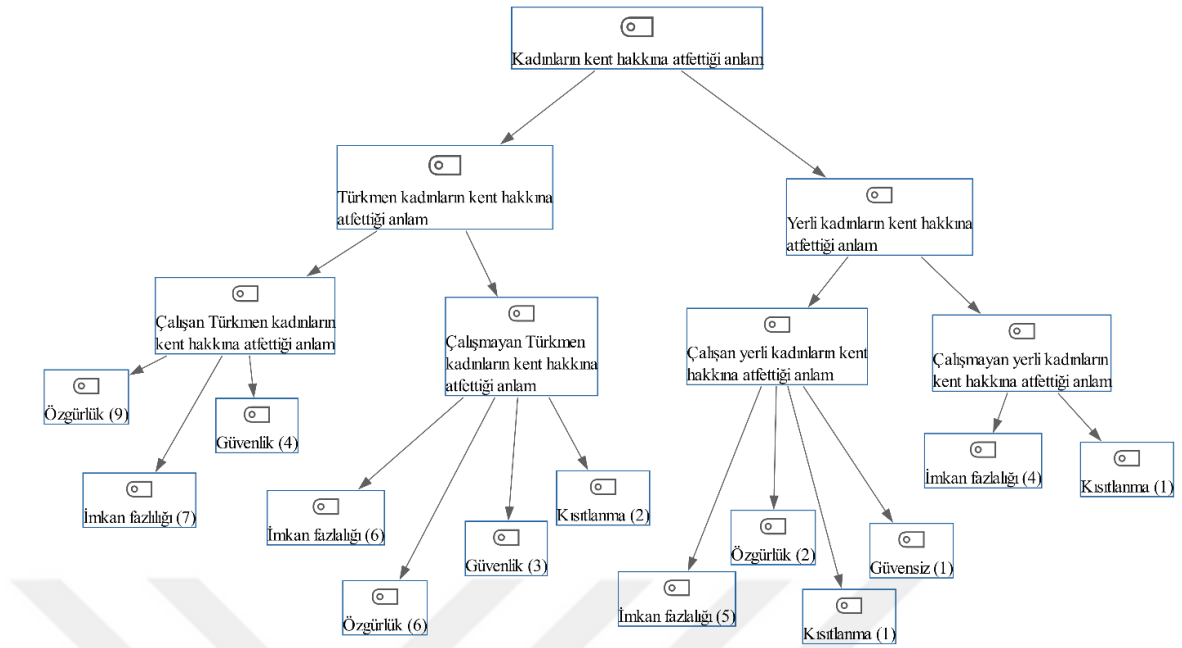

Şekil 12. Göç Deneyimi Olan Yerli Kadınların Göç Öncesinde Yaşadıkları Yerler

Göç deneyimi olan yerli kadınların göç ettikleri yerlere detaylı olarak baktığımız da farklı şehirden gelen 6 kadının Trabzon (1), Aksaray (1), Hakkâri (1), Erzincan (1), Mardin (1) ve Gümüşhane (1)'den Ankara'ya göç ettiği görülmüştür. Ankara'nın uzak ilçelerinden göç eden kadınların göç öncesinde yaşadıkları yerler Nallıhan (1), Polatlı (1) ve Şereflikoçhisar (1)'tir.

5.2. KADINLARIN KENT HAKKINA ATFETTİĞİ ANLAM

Türkmen ve yerli kadınların, kent ve kentteki yaşama ilişkin düşüncelerine yer verilmiştir.

Şekil 13. Katılımcıların Kent Hakkına Atfettiği Anlamlar

Kent hakkına ilişkin çalışan ve çalışmayan Türkmen ve yerli kadınlar imkân fazlalığından söz etmiştir. Kent hakkına atfedilen özgürlük anlamı çalışan ve çalışmayan Türkmen kadın katılımcıların ifadelerinde yer alırken, yerli kadınlarda ise sadece çalışan yerli katılımcıların ifadeleri arasında bulunmaktadır. Türkmen kadınların söylemlerinde kent hakkına güvenlik anlamına denk gelinirken, çalışan yerli kadınlardan birisi ise güvensizlik olarak tanımlamaktadır. Bir diğer husus ise yerli kadınların ve çalışmayan Türkmen kadınların kent hakkını kısıtlanma olarak tanımlayanların bulunmasıdır.

Katılımcıların kent hakkına atfettiği anlamlara detaylıca bakıldığında; çalışan Türkmen kadın katılımcıların 9'u özgürlük, 7'si imkân fazlalığı ve 4'ü güvenlik ifadelerini kullanmıştır. Çalışmayan Türkmen kadınlarda da benzer şekilde, 6'sının özgürlük ve imkân fazlalığı, 3'nün güvenlik dediği görülmüş olup, farklı olarak 2'sinin kısıtlanma olarak tanımladığı bulgular arasında yer almaktadır. Yerli kadınlar da özgürlük ve imkân fazlalığından söz etmiştir. Çalışan yerli kadın katılımcıların 5'i imkân fazlalığı, 2'si özgürlük, 1'i kısıtlanma ve 1'i güvensizlik olarak tanımlarken, çalışmayan yerli katılımcılarda da benzer şekilde 4'nün imkân fazlalığı, 1'nin kısıtlanma dediği görülmüştür.

Yerli ve Türkmen kadınların kent hakkına yükledikleri ortak olarak görülen “imkân fazlalığı” anlamına ilişkin GÇ2 şunları ifade etmiştir:

“Orada (Irak’ta) yaşadığım yer bura gibi değildi. Köy kimiydi (gibiydi). Yok bura gibi değildi. Orda nasıldı, elektrik mesela nasıldı, bizimki bunun ki gibi (evinin lambasını gösterdi) ful gelmezdi. ...Orada (Irak’ta) bilmezdik yok idi öyle yani bura gibi park falan. ... Dolmuş, otobüs yok idi orada (Irak’ta). ... Hastane de uzaktı, yürürdük. Burada hastane var ona gideriz, o bize yakın ama orada (Irak’ta) uzak idi. Burada olmak iyi aslında. Burada hastane falan yakın. Yardım alacak yerler var. Parklar var. ... Burası hayırlı, orada su cereyan kesilirdi. Burada su rahat gelir. Açıyorsun suyu yıkıyorsan. O güzel, temizlik falan kolay olur. ... Avradın (kadının) işi kolay olur böyle.” (GÇ2)

GE7 ise Ankara’daki imkân fazlalığını şu sözlerle dile getirmiştir:

“Burası iyi yani şehir iyi. Suyu var her şeyi var. Irak’ta bunlar hiç yoktu. ... Köy gibiydi yani burası gibi değildi. Burada her şey mantıklı. ... Burası güzel her şey var. Ev sıcak olur. Su var, elektrik var, gaz var. Burası büyük, bak burada çok market var, her şeyden çok var, köyde hiç yok, bir tane var. Burada öyle değil. Ankara, burası daha güzel.” (GE7)

Çalışan yerli kadınlarda da Türkmen kadınlar gibi imkân fazlalığından anlamı öne çıkmaktadır. YÇ6 düşüncesini şu şekilde aktarmıştır:

“Şehir de yaşamak güzel. Çocukların eğitimi olsun, bir sürü imkân var. Mesela benim gibi ilçede yaşasaydık tek bir okul vardı, şehirde öyle değil. Belediyeden de memnunum, destekliyor yani benim gibi insanları destekliyor yani. Doğal gaz yardımı alıyorum, et yardımı alıyorum. Hani aylık gıda yardımı alıyorum, çocuklar için abonman desteği alıyorum. Böyle destekliyor. Bir sürü lokalleri var. Çocuklara eğitim veriliyor. ...” (YÇ6)

Çalışan yerli kadınlar gibi çalışmayan yerli kadınlarında imkân fazlalığından söz etmiştir. YE4 şunları söylemiştir:

“Kentte yaşamak güzel, imkanları daha çok. Mesela belediyenin kursları falan, bunlar kırsalda olmuyor. Hastaneler, marketler falan çok burada. Küçük yerde bu kadar olmaz.” (YE4)

Türkmen ve yerli kadınların kent hakkına “imkân fazlalığı” dediği görülmektedir; ancak kent hakkına bu anlamı yükleme sebeplerinde farklılıklar bulunmaktadır. Türkmen kadınlar için daha çok fiziki, alt yapı sistemleri açısından imkân fazlalığı söz konusuysa, yerli kadınlar için imkân fazlalığı eğitimler, kurslar ve yapılan yardımlardır.

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınlarda ve de çalışan yerli kadınların kent hakkına atfettiği anlamlar arasında “özgürlük” ön plana çıkmıştır.

Bu konuda GÇ6 şunları söylemiştir:

“Burada kadınlar özgür ya bu da güzel oldu. Şimdi erkekler hep gitmek yani dönmek istiyor. Kadınlar hiç gitmek istemiyor (güldü). Gidenler de hastalanıyor orada (gülüyor). Çok üzülmüyorlar, ağlayarak gidiyorlar çünkü burada hayatı gördüler. Orada yaşamak çok kötü (sesi titredi), sadece evdesin. ...” (GÇ6)

GE5 “özgürlük” temasına ilişkin şunları ifade etmiştir:

“Ben burada yaşamayı sevdim. Yaşamamız güzel burada. ... Bir de burada adetler güzel abla, kadınlara kızlara laf etmiyorlar. Özgürlük var. ... Irak’la burası arasındaki en büyük fark özgürlük. Burada yaşam daha güzel. ... Kurallarınız, adetleriniz çok güzel. Sizde kadına karışılmıyor mesela açık ya da kapalı giyin senin elinde. Orada zorunlu, burada istediğin gibi yaşayabiliyorsun. İstedığın kadar çalışabilirsin.” (GE5)

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların ifadelerinde yer alan “özgürlük” teması çalışan yerli kadınlarda da görülmüş olup, YÇ5 düşüncesini şu şekilde aktarmıştır:

“Ben dışarı çıkarım. Her zaman bir şey lazım olursa giderim. Tek başıma da çıkarım. Bana eşim bir şey demez, öyle bir sıkıntım yok yani. Köydeyken tek başıma çıkmıyordum (güldü), orada herkes birbirini tanıyor. Daha özgür burada insan” (YÇ5)

Özgürlük temasına karşıt olarak, çalışmayan Türkmen kadınlar, çalışan ve çalışmayan yerli kadınların kent hakkına yükledikleri anlamlar arasında bulunan “kısıtlanma” ifadesi bulunmaktadır.

GE2 fikrini, “Ben hayvanattan, süt satardık, yoğurt satardık. Biz satardık. Kazanırdık. Orada ben işlerdim. Burada yapamam, evdeyim hep” (GE2) diyerek ifade etmiştir. Bu bilgiler ışığında kadınların kırsal yaşamda tarım, hayvancılık sebebiyle daha fazla ev dışı alanda bulunabildikleri ve bu nedenle de kendilerini orada daha özgür hissettiklerini göstermektedir.

YÇ3 ise bu konu hakkındaki düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

“Ben küçük şehirde yaşamak isterdim. Şehirler yani büyük şehirler çok kalabalık yani sende biliyorsun Ankara çok kalabalık. ... Trafikten çok şikayetçiyim. ... Kalabalıktan sıkıldım yani. ... Dışardan gelenlerin çok etkisi oldu. Trafik arttı, otobüsler kalabalıklaştı, yolda yürümek bile zor bir hale geldi. ... Yani bunlar bizi hep kısıtlıyor. ...” (YÇ3)

Çalışan yerli kadınlarda da rastlanan “kısıtlanma” teması çalışmayan yerli kadınların ifadelerinde görülmüş olup YE2 kendisini şu şekilde açıklamıştır:

“Hep bir zorunluluk oluyor, koşuşturma var. Mardin’de böyle değildi bahçeye inerdim, arkadaşlarım vardı. Bahçe yakındı, ondan giderdim, burada

uzak. Yani ben köy hayatını seviyorum burada pek yok. İnsan hep koşturuyor, evin içinde kalıyor burada.” (YE2).

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların kent hakkını tanımlamalarında “güvenlik” anlamı ile karşılaşmıştır.

Kentin güvenli olduğunu GÇ8 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bize bir şey yapmıyorlar ki. Yani burada dışarı çıkarız, güvenli burası, Irak değildi. ... Burası daha güvenli, kimse kimseye laf etmez dedim ya, öyle yani. ... Burada memnunuz yani, rahat rahat giriyoruz, rahat rahat çıkıyoruz burada. Çok şükür olsun yani memleketimizde bu kadar çıkıp şey yapamazdık. Erkek olmayaydı, kızım da çıkmazdı. Savaştan önce de böyleydi. İnsanlar birbirine zarar verdi. Erkekler vardı çalışmazlardı dururlardı zarar yaparlardı. Hani zarar verir sana, bir sebep yokken. Kan davaları vardı, bir aşiret diğerine işte kötülük yapardı. Ondan kadın çıkmazdı, çok şükür burası güvenli. ... Burada korkmam ama orada korkardım. Polis var korumak için, asker var korumak için yani burada öyle. Ondan burası daha iyi.” (GÇ8)

GE6 tarafından “güvenlik” temasına dair fikrini şu şekilde açıklamıştır:

“Burada çok rahat kadın. ... Burası daha güvenli. Burada kadınlara değmiyorlar. Söz atma yani taciz yok burada. Orada vardı. Burada kadın 11 12 olur, kadın başına dolanır. Kimse bir şey demez, nereden gelersin, gidersin demez kimse. ... Bak gelinim var benim, benimle yaşar biliyorsun. Kendine çıkar dışarı, markete gider ama korkmayız, benim kocam yani onun şeyi kayınbabası, kocası korkmaz başına gelir kötü diye. ... Çıkılır yani burası Irak gibi değil, güvenli. Bak orada polisten korkarsın, burada polisten korkmazsın. Orada polis iki şekil üç şekildi. Polis var Kürt, polis var Şii, polis var Sünni. Bilmezsin karşıdaki polis ne polisi. Farklı davranıyorlardı. ...” (GE6)

GÇ8 ve GE6 ifadelerinde de görüldüğü üzere Irak'ta Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunmalarının önünde ataerkil kodların ötesinde “güvenlik” tehdidi yer almaktadır. Etnik kökenleri sebebiyle maruz kaldıkları ötekileştirme ve ayrımcılığa dayanan şiddet unsurları kadınların ev dışı alanla ilişkisinin kesilmesine ve ev içi alana hapsedilmesine ya da aile üyesi bir erkekle dışarı çıkabilmelerine neden olduğu görülmektedir. GE6, eşinin kızlarının okumasını ve çalışmasını desteklediğini belirtmiş ancak kızlarını her gün babalarının okula götürüp getirdiğini söylemiştir. Bu durum aslında Türkmen erkeklerin ataerkil kodları içselleştirmelerinden ziyade toplumda yaygın olan güvensizlik hali sebebiyle kadınların tek başına dışarı çıkmalarına izin vermediklerini ve bu nedenle Türkiye'ye göç kararlarında güvensizlik hissinin payı olduğunun düşünülmesine sebebiyet vermektedir. GE6 şu şekilde düşüncesini ifade etmiştir:

“Benim iki kız okudu Irak'ta biri kimya okudu, biri dil Arabiye (Arap Dili) okudu. Babaları her gün okula götürdü, getirdi. Böyle olmasaydı çalışırlardı. ... Kocam şey der ayak yere basacak ben öleceğim, sonra ne olacak ellerinde meslek olması lazım.” (GE6)

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların kent hakkını tanımlarında “güvenlik” ifadesi görülürken çalışan yerli kadınlarda “güvensizlik” anlamı fark edilmiştir. YÇ1'in fikrini şu şekilde açıklamıştır:

“Kentte yaşamaktan memnunum ama köy hayatını daha çok severim. Köy daha güvenli kentte göre. Doğal, herkes birbirini tanır. Köylerde herkes birbirine akraba oluyor. Bizim köyümüzde herkes birbirine akraba. Yabancı yok. Kentte insanlar birbirini pek tanımaz. Köyler daha güvenli. ...” (YÇ1)

5.3. KADINLARIN KENT HAKKINA ERİŞİMLERİ

Kadınların kent hakkına erişimleri kapsamında ev dışı alanda yer alma durumu, sıklığı ve biçimleri, çalışma hakkı, eğitim hakkı, konut hakkı, yeşil alan kullanım hakkı ve kent içi ulaşım hakkını kullanımları hakkındaki bilgiler içermektedir. Kadınların kent hakkına

erişimlerine ilişkin sinema, konser gibi etnikliklere erişimleri de sorulmuştur; ancak kadınların bunlara katılımları olmadığı için herhangi bir bulgu elde edilememiştir.

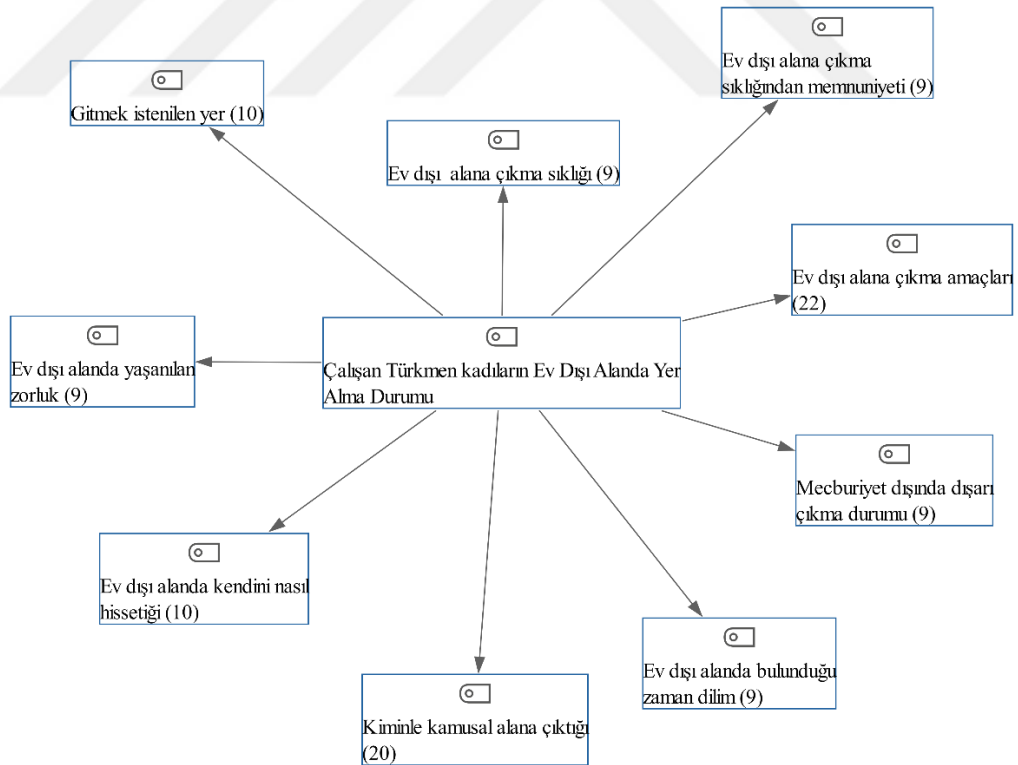
5.3.1. Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri

Türkmen ve yerli kadınların kentin imkanları erişimlerine ilişkin ev dışı alanda yer alma durumları, sıklıkları ve biçimleri katılımcı ifadelerinden alıntılarla aşağıda birlikte verilmiştir.

5.3.1.1. Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri

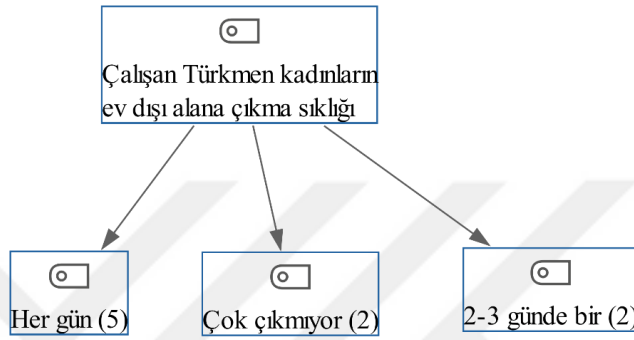
Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alanda yer alma durumu, sıklığı ve biçimlerine dair bilgiler katılımcı ifadelerinden alıntılar yapılarak aşağıda verilmiştir.

Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri

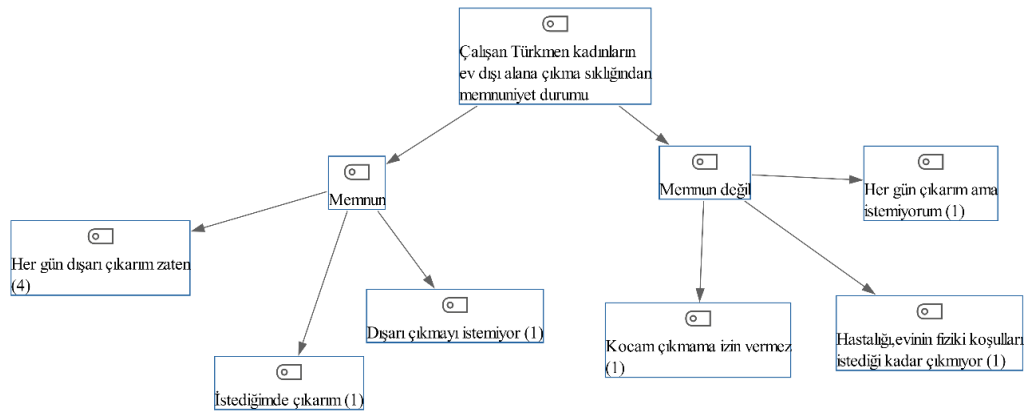
Şekil 14. Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alana yer alma durumuna bakıldığında ev dışı alana çıkma sıklığı, ev dışı alana çıkma sıklığından memnuniyet durumları, ev dışı alana çıkma amaçları, mecburiyet dışında dışarı çıkma durumları, ev dışı alanda bulunduğu zaman dilimi, kiminle ev dışı alana çıktığı, ev dışı alanda hissedilen, ev dışı alanda yaşanan zorluk ve ev dışı alanda gitmek istenilen yer olarak 9 alt tema karşımıza çıkmıştır. Bunlara ilişkin bilgiler katılımcı ifadeleri ile aşağıda verilmiştir.

Şekil 15. Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunma durumlarına ilişkin *dışarı çıkma sıklıklarına* bakıldığında 5'inin her gün, 2'sinin çok çıkmadığı, 2'sinde iki üç günde bir çıktığı görülmüştür.

Şekil 16. Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığından Memnuniyet Durumu

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alana çıkma sıklıklarından memnuniyetlerine bakıldığında memnun olanlar (7) ve memnun olmayanlar (2) olarak iki grubun olduğu görülmüştür. Memnun olan kadınların 4'ü zaten her gün dışarı çıktığını, 1'i istediğinde

çıkıldığını ve 1'i dışarı çıkmayı istemediğini belirtirken memnun olmayan kadınlardan 1'i her gün çıktığını ama istemediğini, 1'i hastalığı ve evinin fiziki koşulları sebebiyle istediği kadar çıkamadığını ve 1'i de kocasının çıkmasına izin vermediğini ifade etmiştir.

Dışarı çıkma sıklığından memnun olan ve her gün dışarı çıkarım zaten diyen GÇ1, “Her gün iş için dışarı çıkıyorum zaten, daha çıkıp ne yapacağım.” (GÇ1) diyerek düşüncesini dile getirmiştir

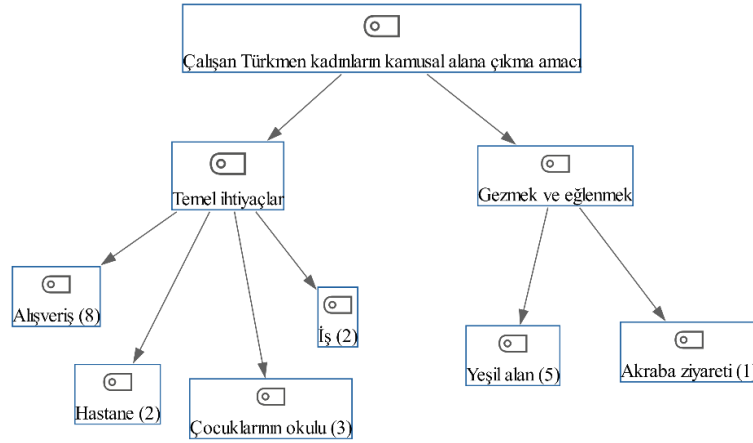
İstedğinde dışarı çıktığını söyleyen GÇ9 “İhtiyacım olursa çıkıyorum, ihtiyacım olmazsa çıkmıyorum. İstemem de çıkmak yoruluyorum, istesem çıkarım zaten.” (GÇ9) ifadesini kullanarak kendisini açıklamıştır:

Dışarı çıkma sıklığından memnun olan ve dışarı çıkmayı istemeyen GÇ5 “Ben öyle çok gidemem zaten. ... Çok istemem de dışarı çıkmayı, hastayım da zaten.” (GÇ5) ifadelerini kullanmıştır.

Her gün dışarı çıkmaktan memnun olmayan GÇ4, “Yani her gün çıkarım ama dışarı çıkmak hep para. Ondan istemem çıkmayı.” (GÇ4) ifadesi ile düşüncesini açıklamıştır.

Hastalığı ve evinin fiziki koşulları sebebiyle istediği kadar ev dışı alana çıkmayan GÇ8 “Hastayım ve merdivenleri inerken zor oluyor, ondan çok çıkamıyorum. İsterdim rahat çıkabileyim” (GÇ8) demiştir.

Kocasının çıkmasına izin vermemesi sebebiyle dışarı çıkma sıklığından memnun olmayan GÇ2, “Ekmek falan bitmese, yani lazım gelmezse çıkmam ben. Sadece evde otururum. Kocam izin vermez.” (GÇ2) diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

Şekil 17. Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Amacı

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alanda yer alma durumlarına ilişkin *dışarı çıkma amaçlarına* bakıldığında *temel ihtiyaçlar* ve *gezmek eğlenmek* için iki alt tema görülmüştür. İki alt tema birlikte değerlendirildiğinde kadınların en çok alışveriş yapmak için dışarı çıktığı görülmüştür. Temel ihtiyaçlar çerçevesinde 8'i alışveriş, 3'ü çocukların okulu, 2'si hastane ve 2'si de iş için dışarı çıktığını ifade ederken, gezmek ve eğlenmek amacıyla 5'i yeşil alanlara gittiğini ve 1'i akraba ziyareti amacıyla dışarı çıktığını belirtmiştir.

GÇ5 alışveriş için ev dışı alana çıktığını “Alışverişini ben yaparım. Buraya yakın olan yerlerden yaparım.” (GÇ5) diyerek ifade etmiştir.

Çocuğunu okula götürmek amacıyla dışarı çıkan GÇ3, “Çocukları okula götürürüm, tek gidemezler.” (GÇ3) şeklinde kendini ifade etmiştir.

Hastaneye gitmek için ev dışı alana çıktığını ifade eden GÇ4 şu şekilde kendini açıklamıştır:

“Yani ihtiyacım olduğu zaman çıkarım ben dışarı. Alışverişe, hastane yani her zaman hastane. ... Çok sık gideriz hastaneye, sen biliyorsun çocuk hastaya ondan.” GÇ4

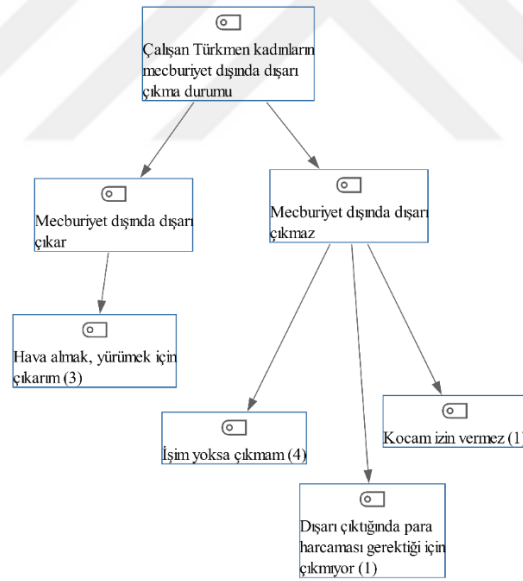
İşe gitmek için ev dışı alan çıkan GÇ1 şunları söylemiştir:

“Evden sadece çalışmak için çıkarım. Gezmeyi düşünmüyoruz çünkü para lazım çok pahalı çok. ... Burada iş olursa çıkarım. Başka türlü param yok.” (GÇ1)

GÇ5, “Mesela sıkılıyorum ben, hava değişmeye çıkarım. Çocuklarımı çıkarırım parka. Bizim evin üstünde park var, sen biliyin (biliyorsun).” (GÇ5) ifadesi ile dışarı çıkma amacını açıklamıştır.

Akraba ziyaretine giden GÇ2 söylemi şu şekildedir:

“Burada yaşayan akrabalarım var. Onlarla görüşürüz. Yani çok uzak değiller bize. Onların evine gideriz onlar bize gelir. Bazen kocamla bazen çocuklarla giderim. ...” (GÇ2)

Şekil 18. Çalışan Türkmen Kadınların Mecburiyet Dışında Dışarı Çıkma Durumu

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alana çıkma durumlarına ilişkin *mecburiyet dışında çıkma durumlarına* bakıldığında 6’sının mecburiyet dışında ev dışı alana çıkmadığı görülürken, 3’ünün dışarı çıktığı görülmüştür. Mecburiyet dışında dışarı çıkmayan kadınların 4’ü işim yoksa çıkmam, 1’i dışarı çıktığımda para harcamam gerektiği için

çıkamam ve 1'i de kocam izin vermez demiştir. Mecburiyet dışında dışarı çıkan kadınların 3'ü de hava almak, yürümek için dışarı çıktıklarını söylemiştir.

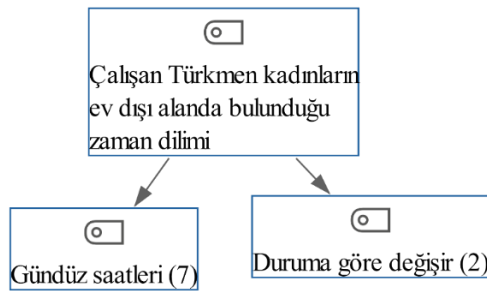
İşim yoksa çıkamam diyen GÇ9, “Valla ben bir şey yoksa dışarı çıkmıyorum. Çıkarsam işte alışveriş ya da iş olur göç idaresi falan ona gider dönerim.” (GÇ9) cümleleri ile durumunu açıklamıştır.

Dışarı çıktığında para harcaması gerektiği çıkmayan GÇ4 şu şekilde açıklamıştır:

“Mecbur yokken dışarı çıkamam ben. ... Neye çıkayım, çıksam para gider, evde kalsam para gider (gülüyor bunu söylerken). Dışarı çıkmak para hep.” (GÇ4)

Kocasını izin vermediği ev dışı alana çıkamayan GÇ2 “Hava almak isterdim. Bir gidiyim hava alayım isterdim. İyi gelirdi bana, düşünmem sıkılmam çıksam ama kocam koymaz beni. Ondan evdeyim hep.” (GÇ2) şu şekilde kendini ifade etmiştir.

Hava almak, yürümek için dışarı çıktığını GÇ3, “Ben özümde dışarı çıkarım yani yaz günü isterim dışarı çıkmayı. Yani elime geçse yani keyfime olsa çıkarım. Kocam pek bir şey demez. ...” (GÇ3) bu cümlelerle dile getirmiştir.

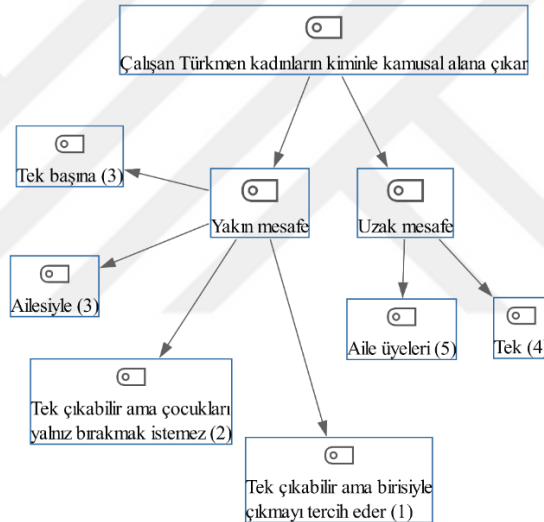
Şekil 19. Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışında Bulunduğu Zaman Dilimi

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alandaki durumları odaklanıldığında *dışarı bulundukları saat dilimine* bakıldığında 7'sinin gündüz saatlerinde, 2'sinin ise duruma göre ev dışı alanda bulundukları saatin değiştiği görülmektedir.

Gündüz saatlerinde ev dışı alana çıkan GÇ5, “Gündüz çıkar işimi halleder gelirim. Akşam saatlerinde olmaz, kadın olmaz dışarda.” (GÇ5) diyerek kendini ifade etmiştir.

Ev dışı alana çıktığı saatlerin duruma göre değiştiğini söyleyen GÇ7 şu şekilde açıklamıştır:

“Valla ne zaman vaktim olursa o zaman çıkarım, belli olmuyor yani. Akşam en fazla akşam çıkıyorum. Mesela 6.30-7 gibi çıkıyorum. Mesela çocukların okul eksikleri oluyor o zaman çıkıyorum. ... Para olan zaman çıkıyorum olmayan zaman evimdeyim.” (GÇ7)

Şekil 20. Çalışan Türkmen Kadınların Kiminle Dışarı Çıktığı

Çalışan Türkmen katılımcıların ev dışı alanda bulunma teması altında *kiminle dışarı çıkma durumları* teması belirlenmiş olup, *yakın mesafe* ve *uzak mesafe* olarak iki alt tema karşımıza çıkmaktadır. Uzak mesafeye ilişkin deneyimlerine baktığımız da 5’i aile üyeleriyle birlikte, 4’ü tek başına dışarı çıkarken; yakın mesafe deneyimlerinde benzer alt kodlara rastlanmış, 3’ünün tek başına, 3’ünün ailesiyle ev dışı alanda bulunduğu görülmüştür. Farklı olarak, 2’sinin tek başına çıkabildiği ama çocuklarını evde yalnız bırakmak istemediği, 1’nin tek çıkabildiği ama tercih etmediği görülmüştür.

Uzak mesafeye aile üyeleri ile giden Türkmen kadınların, erkek aile üyelerinin tek başlarına gitmesine müsaade etmedikleri ve uzak mesafeye sık gitmedikleri görülmüştür. Bu duruma örnek olarak GÇ2'nin ifadesi şu şekildedir:

“Vallahi kocamla bir kere gittik Kızılay'a. Kocam gider ama ben bir kere gittim. Kocama elbise almaya gittik. Genelde hep buradayım işte, bu yakınlarda. Öyle uzağa gitmem. Bilmem yani gitmeyi, kocam da koymaz zaten uzağa.” (GÇ2)

Öte yandan Türkmen kadınların erkek aile üyeleri olmadan, diğer kadın tanıdıklarıyla birlikte uzak mesafeye gidebildikleri de görülmüştür; ancak tek başlarına uzak mesafeye gitmedikleri ve kızlarına da endişe duydukları için izin vermedikleri GÇ8'in ifadesinde şu şekilde görülmüştür:

“Oğlum olmadan da ulusa giderim. Elbise falan giderim, kızımla. Koymam kızı gitsin diye Ulusa tek. Bir başına uzağa koymam, korkarım. Yanında ben gitsem, kardeşi yani kız kardeşi gitse sıkıntı yok. Her şeyi bilir, okumak bilir, konuşmak bilir. ... 8 senedir buradayız her şeyi bilir. Ama korkarım ben korkarım, tek gitmesin ne olur ne olmaz.” (GÇ8)

Mecburiyet durumunda kadınların uzak mesafeye tek başına gittikleri de görülmüştür ve GÇ9 şu şekilde kendi deneyimini açıklamıştır:

“Uzaklara pek gitmem ama lazım gelirse giderim. Çocuklar okulda olur ben tek başıma giderim. İş için falan da gittim ama zor oluyor uzaklara git gel. Aldığın yola gidiyor. Göç idaresine giderim çağırırlar imza için, giderim lazım geldikçe.” (GÇ9)

Çalışan Türkmen kadınların evlerine yakın yerlere kiminle gittiğine bakıldığında ise tek başına çıkanların olduğu görülmüştür. Kadınların ev dışı alana tek başına çıkmalarında kadınların eşlerini kaybetmiş olmaları ya da eşlerinin çok uzun saatler çalışmasının rol

oynadığı görülmüştür. Bu noktada yaşam şartlarındaki değişim kadınların günlük ihtiyaçları karşılanması için mecburen dışarı çıkmalarına neden olarak ataerkil kodlarda kırıma yarattığı ileri sürülebilir. Buna ilişkin GÇ1 şu şekilde durumunu açıklamıştır:

“Orada kocamla çıkardım, burada tek çıkarım. Irak’ta kocamla gezerdim ama orada boş boş kadın tek gezmez. Erkekler kabul etmez onu. ... Iraklı erkekler mecbur olduğu için kadınlar tek çıkıyor burada. Benim kocam vefat etti ya da diğerinin kocası çalışıyor mecbur çıkacak yapacak o işi.” (GÇ1)

Yakın mesafe yerlere aile üyeleri ile giden GÇ2 şu şekilde ifade etmiştir:

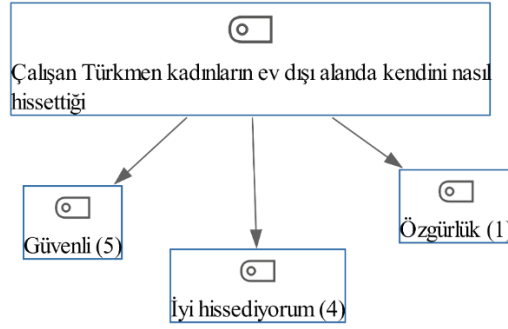
“Ben ortanca kızım ile gidiyim dışarı... O yanımda olsun isterim yanıma çünkü kocam diyor yalguz (yalnız) gitme. Hem sen tek gitme hem sana bir arkadaş olsun öyle git. ... Onun Türkçesi iyidir. Ben bazen alamıyorum. Özü cevap aliyi (alıyor) veriyi (veriyor). ... Hızlı konuşuyorlar ben anlamıyorum ama o anlar, okur da yazanı. Bana yardım eder. Kocam da zaten yalguz (yalnız) koymaz beni, o da arkadaş olur bana.” (GÇ2)

Yakın mesafeye çocuğunu evde yalnız bırakmak istemediği için çocuğu ile gittiğini belirten GÇ3 şu şekilde dile getirmiştir:

“Ben dışarı küçük yani bununla (4 yaşındaki oğlunu gösterdi) çıkarım. Evde kimse yok ondan bununla çıkarım. ... Tek başıma da çıkarım ama çocuğu evde tek koymak olmaz.” (GÇ3)

Tek çıkabildiğini ama tercih etmediğini söyleyen GÇ8 şu şekilde ifade etmiştir:

“Tek çok çıkmam, yanımda biri olsun isterim. ... Bir de okumam falan yok ya ondan kızım, oğlum biri olursa daha iyi olur. Ama lazım gelirse özümde de çıkarım, hiç çıkmam değil.” (GÇ8)

Şekil 21. Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Kendini Nasıl Hissettiği

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alanda yer alma durumları ilişkin *ev dışı alanda kendilerini nasıl hissettiklerine* bakıldığında 5’inin güven, 4’iyi ve 1’nin kendini özgür hissettiği görülmüştür.

Güven hisseden GÇ6 şu şekilde kendini ifade etmiştir:

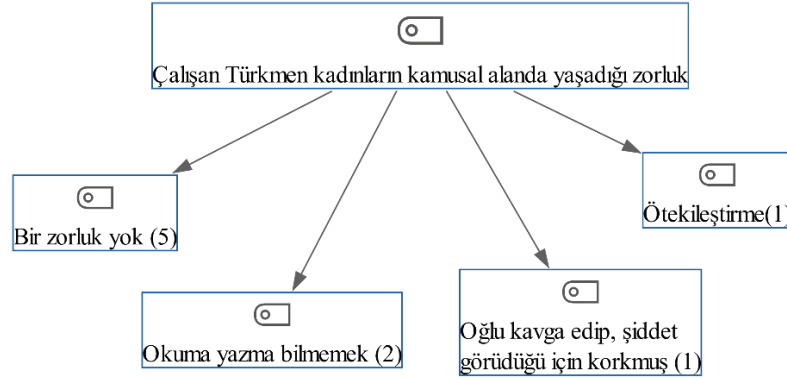
“Burada güvendeyiz valla. ... Bizim orada Irak’ta hiç çıkamayız. Orada çok kötüler var, çok kötülükler yapıyorlar. Bir kadın hiç çıkamaz. Yani nasıl kötülük yapar biliyorsun, birinin 20 sene önce birinde hakkı varsa, bunu ya bir kadından ya bir çocuktan çıkarıyor. IŞİD ise, Sünni ise ne biliyim biri birine hep kanlılar. Hiç doğru düzgün insanlar yok orada. Kadınlara çocuklara zarar verir dışarıda görse. Birinin bir erkekle sorunu varsa ailesinden çıkarır. Ama burada öyle şeyler yok. Ben burada çıkarım tek yani korkmam. Zaten mecbur çıkacağım, kimse kalmıyor ki evde. ...” (GÇ6)

Ev dışı alanda kendinin iyi hisseden GÇ9, “Dışarda yani iyi hissederim, burada kadına laf etmezler neden çıktın, niye çıktın diye.” (GÇ9) şeklinde kendini ifade etmiştir.

GÇ4 ev dışı alanda kendini özgür hissettiğini şu şekilde kendini açıklamıştır:

“Dışarı çıkmak güvenli, burada özgür. Irak’ta çıkmak yok. İlle de kocayla çıkarsın ya da ille de biri ile çıksan. Yani yalnız hiç çıkmak yok. Burada evet, burada yani yalnız çıkıyorsun hiç kimse sana bir şey söylemiyor. Hakkı da

yok kimsenin bir şey söylemeye. ... Yani bakmıyor, hiç kimse kimseye yani lafına bakmıyor. Irak'ta değiliz, Türkiye'deyiz ve biz özgürüz.” (GÇ4)

Şekil 22. Çalışan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yaşadığı Zorluk

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alanda yer alma durumlarına dair *dışarıda zorluk yaşıyıp yaşamadıklarına* bakıldığında 5’i bir zorluk olmadığını, 2’si okuma yazma bilmediği için zorlandığını, 1’i oğlu kavga edip, şiddet gördüğü için korktuğunu ve 1’i de ötekileştirmeye maruz kaldığını belirtmiştir.

Ev dışı alanda bir zorluk yaşamayan GÇ8 şunları söylemiştir:

“Dışarda yok kötü bir şey olmadı. Çok şükür kimseden zarar görmedik, kötü laf görmedik. Hiçbir şey olmadı, ben çocuklarım bir kötü şey duymadık. Severim yani burayı, burada yaşamak kolay, güvenli.” (GÇ8)

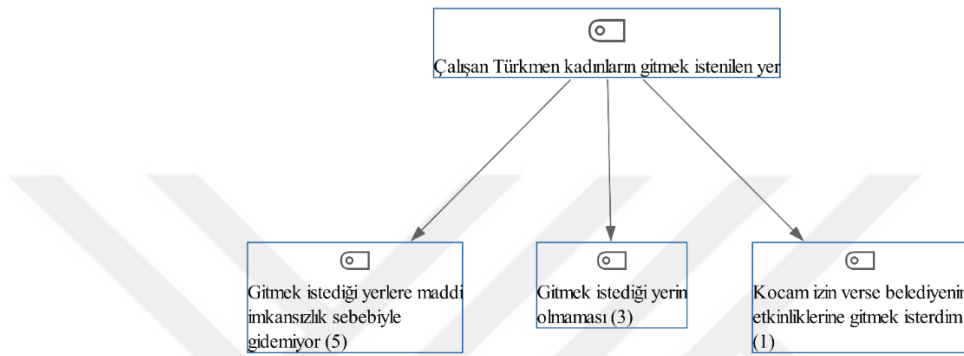
Okuma yazma bilmediği için ev dışı alanda zorluk yaşıyan GÇ5 “Hani ben alışkın değilim öyle, burada dışarı çıkar olduk. Uzağa tek gitmeye korkarım, bilmem ki ben. Hani okuma yazmamda yok. Ondan bilemem, şey olur.” (GÇ5) bu sözlerle kendini ifade etmiştir.

Oğlu kavga edip, şiddet gördüğü için korkan GÇ7’in açıklaması şu şekildedir:

“En kötü ne oldu abla şey benim büyük oğlanı dövdüler. Okulda atışmalar çocuklar, diğer çocuklar onu dövdü. ... Ben çok korktum, göndermek istemedim okula biraz.” (GÇ7)

Ötekileştirmeye maruz kalan GÇ6 şu şekilde dile getirmiştir:

“Parkta bazen çocuklar kavga ediyor. Yani birisine denk gelirsek yani bazen şey diyor siz yabancısınız, niye geldiniz, burası bizim çocuklarımızın alanıdır. Bilmem ne, burada oynamasın çocuklarınız falan diyorlar. Yani böyle şeyler yaşadık çok. ...” (GÇ6)

Şekil 23. Çalışan Türkmen Kadınların Gitmek İsteddiği Yer

Çalışan Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunma durumları kapsamında *kent içinde gitmek istedikleri yerlere* odaklanıldığında 5’i maddi imkânsızlık sebebiyle gidemediğini, 3’ü gitmek istediği yerin olmadığını ve 1’i kocası izin verirse belediyenin etkinliklerine gitmek istediğini belirtmiştir.

Maddi imkânsızlık sebebiyle gitmek istediği yere gidemeyen GÇ4 şunları dile getirmiştir:

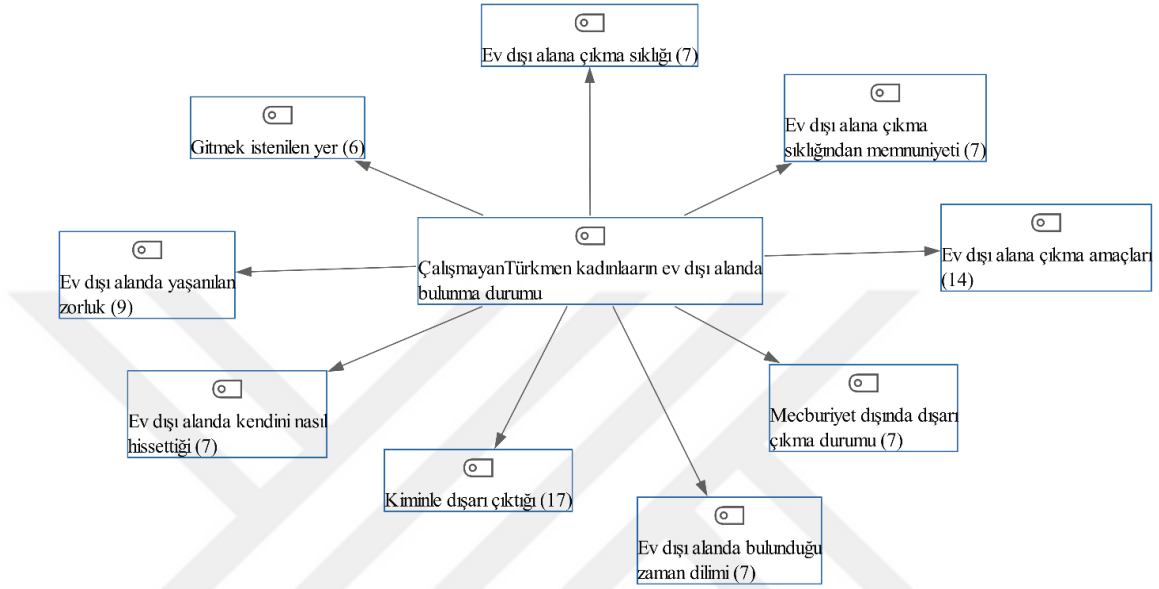
“Para yüzünden gitmek istediğim yere gidemedim, yani evet gidemedim. Yani şu şemsiyeler var ya hani (gülümseyerek söyledi) hani Kızılay’da. Oraya gitmeyi çok istedim ama para işte. Gitsem para harcamam lazım ...” (GÇ4)

Kentte gitmek istediği bir yer olmayan GÇ5, “Gitmek istemedim ki hiçbir yere. Bilmem yani nere var nere yok. İşte park falan gideriz.” (GÇ5) bu şekilde kendini ifade etmiştir.

Kocasını izin verirse belediyenin etkinliklerine katılmak isteyen GÇ2 şunları söylemiştir:

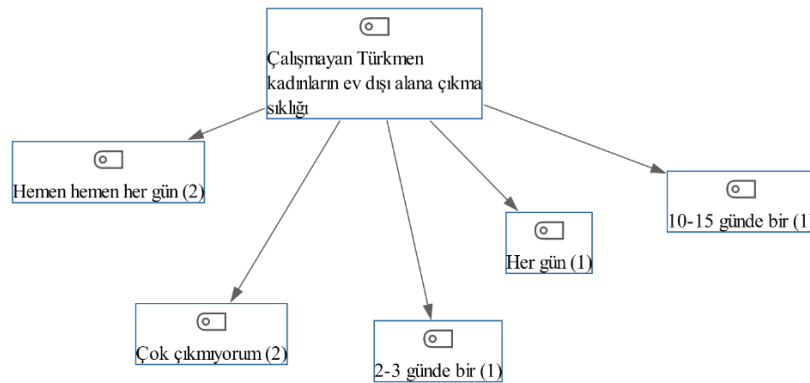
“Belediyenin etkinliklerine gitmek isterim. Koca isterse çıkarsınız, istemezse çıkmazsınız. Benim özüm sıkıntı yok. ... Bir sadece çevirmektir, gelmekti sıkıntı. Ama isterdim. Öğrenirdim. İsterdim valla. İyi gelirdi. ...” (GÇ2)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri

Şekil 24. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alanda yer alma durumları teması altında ev dışı alana çıkma sıklığı, ev dışı alana çıkma sıklığından memnuniyet durumu, ev dışı alana çıkma amacı, mecburiyet dışında dışarı çıkma durumu, ev dışı alanda bulunduğu zaman dilimi, ev dışı alanda hissedilen, ev dışı alanda yaşanan zorluk, ev dışı alanda gitmek istenilen yer olarak ve kiminle ev dışı alana çıktığı 9 alt tema ortaya çıkmıştır.

Şekil 25. Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alana çıkma sıklığına bakıldığında 2'si hemen hemen her gün, 2'si çok çıkmadığını, 1'i 2-3 günde bir çıktığını, 1'i 10-15 günde bir çıktığını ve 1'i her gün çıktığını ifade etmiştir.

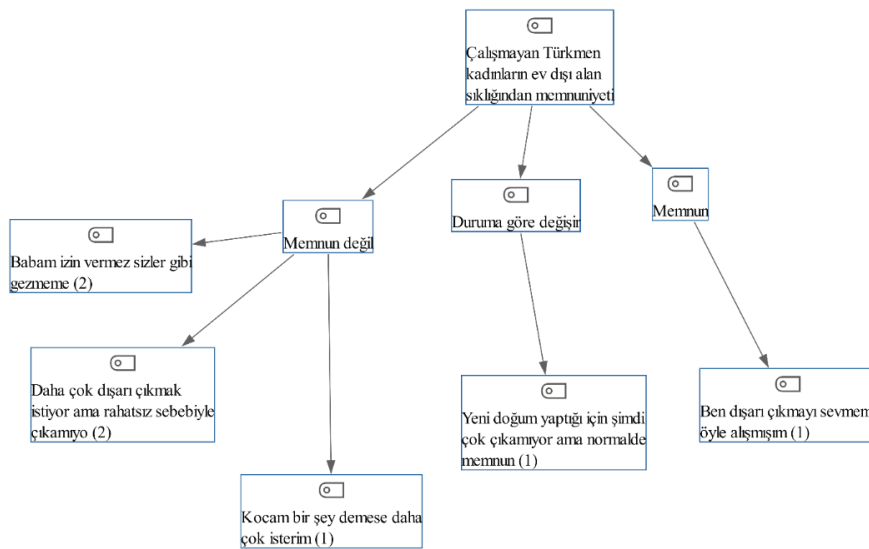
Her gün dışarı çıkan GE7, “Yani lazım oldukça, hemen hemen her gün. Markete falan ekmek almaya falan.” (GE7) şeklinde kendisini ifade etmiştir.

Dışarı çok çıkmayan GE4, “Alışverişe, pazara giderim işte böyle ama çok çıkmıyorum. Iraktayken hiç çıkmazdım. Gene burada çıkarım ama orada çıkamazdım. Kadın çıkmaz orada.” (GE4) bu şekilde kendini ifade etmiştir.

2-3 günde bir dışarı çıkan GE1, “İşime bağlı ama 2-3 günde bir çıkarım.” (GE1) demiştir.

10-15 günde bir dışarı çıkan GE6, “Ben hastayım şimdi, belim ameliyat oldu, fıtık yani ondan çok çıkamam şimdi. 10 gün 15 gün öyle çıkarım yani çok çıkamam.” (GE6) durumunu bu şekilde ifade etmiştir.

Her gün dışarı çıktığı GE3 “Ben her gün dışarı çıkarım, her gün 16.30 da ekmeğe giderim. Fırından alırım ekmeği. ...” (GE3) bu cümlelerle ifade etmiştir.

Şekil 26. Çalışmayan Türkmen Kadınların Dışarı Çıkma Sıklığından Memnuniyeti

Çalışmayan Türkmen kadınların *ev dışı alan çıkma sıklıklarından memnuniyetlerine* bakıldığında 5'inin *memnun olmadığı*, 1'inin *memnun olduğu* ve 1'inin *duruma göre memnuniyet durumunun değiştiği* saptanmıştır. Dışarı çıkma sıklığından memnun olmayan kadınların durumuna bakıldığında 2'sinin babasının izin vermemesi için dışarıya istediği kadar çıkmadığı, 2'sinin rahatsızlığı sebebiyle istediği kadar çıkmadığı ve 1'inde kocam bir şey demese daha çok isterim dediği görülmüştür. Dışarı çıkma sıklığından memnun olan 1 katılımcı ise ben dışarı çıkmayı sevmem, öyle alıştım demiştir. 1'i ise yeni doğum yaptığı için şimdi çok çıkamıyor ama normalde memnun olduğunu belirtmiştir.

Babası izin vermediği için istediği sıklıkta dışarı çıkamayan GE5 şunları söylemiştir:

“İstediğim gibi olmuyor, yani ben isterim sizler gibi gezeyim. Siz çıkarsınız dışarı, arkadaşlarınızla istediğiniz ama ben yapamam. Babam izin vermez öyle. Her gün gidemem Kızılay'a falan. Mesela bir yere gidiyorsun ailenin yanında olması lazım, bir şey yapmak istiyorsun illa ailenin haberi olması lazım falan ama sizlerde öyle yok. Nereye gitsem abilerimiz bizi götürür yani ... (oturdukları yeri söylüyor) çıksak abimiz bizi götürür. ...”

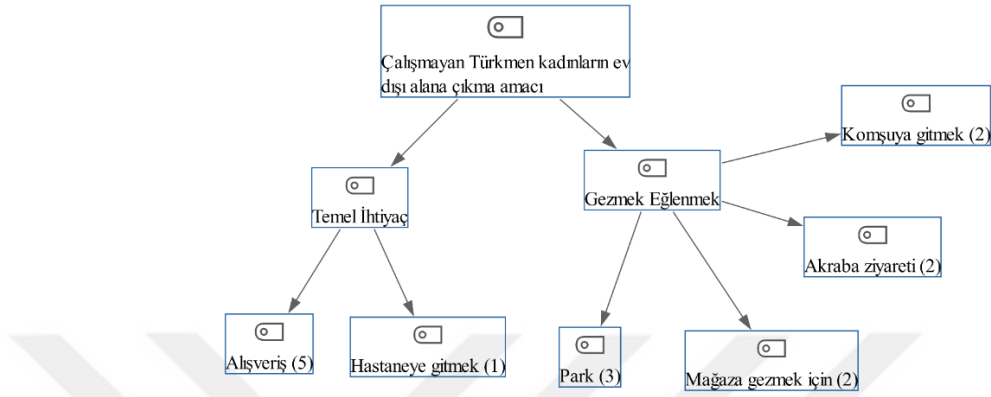
Rahatsızlığı sebebiyle dışarı çıkma sıklığından memnun olmayan GE2, “Bellim ağrımasa isterim hep çıkayım.” (GE2) şeklinde kendini ifade etmiştir.

Kocası müsaade etmediği için arzu ettiği gibi dışarı çıkamayan GE3, “Kocam bir şey demese daha çok gitmek isterim. İyi olur gitsem daha çok.” (GE3) demiştir.

Dışarı çıkmayı sevmediğini ve öyle alıştığını belirten GE4'ün ifadesi şu şekildedir:

“Lazım olursa yani işim olursa, alınacak bir şey falan öyle çıkarım evden. Başka şeye çıkmam, evimde otururum. Yani biz öyle gördük. Burada çıkılır dışarı bende çıkarım ama sadece lazım olunca. Dışarda olmayı sevmem ben, evimde olayım isterim. ...” (GE4)

Yeni doğum yaptığı için şimdi çok çıkamadığını ama dışarı çıkma sıklığından normalde memnun olduğunu söyleyen GE1, “Yani isteyince çıkarım dışarı. Uzağa gidemem sadece. Bir de çocuklar var onlara bağlıyız, yeni doğum yaptım ya ondan çok çıkamam şimdi ama normalde çıkarım.” (GE1) diyerek durumunu açıklamıştır.

Şekil 27. Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Amacı

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunmalarına ilişkin *dışarı çıkma amaçlarına* bakıldığında *gezmek eğlenmek ve temel ihtiyaçlar* için ev dışı alana çıktıkları görülmüştür. Gezmek eğlenmek amacıyla dışarı çıkan kadınların 3’ünün parka gitmek, 2’sinin mağaza gezmek, 2’sinin akraba ziyareti ve 1’inin komşuya gitmek için dışarı çıktığı görülmüştür. Temel ihtiyaçları için çıkanlar ise 5’i alışveriş, 1’i hastaneye gitmek için dışarıya çıkmaktadır.

Parka gitmek için dışarı çıkan GE6, “Ben genelde parka çıkarım, torunla gelinle. ... (park ismi) o parkı çok severim, havada, ferah, büyük, güzeldir orası.” (GE6) şeklinde ifade etmiştir.

Mağaza gezmeye giden GE3, “Ben gezmeyi çok seviyorum valla. İnsan gezerken, alışveriş yaparken bunlar çok iyi geliyor insana. Kıyafet almaya gitmeyi çok seviyorum. He ben gidiyorum benle yengem gidiyoruz.” (GE3) diyerek dışarı çıkma amacını ifade etmiştir.

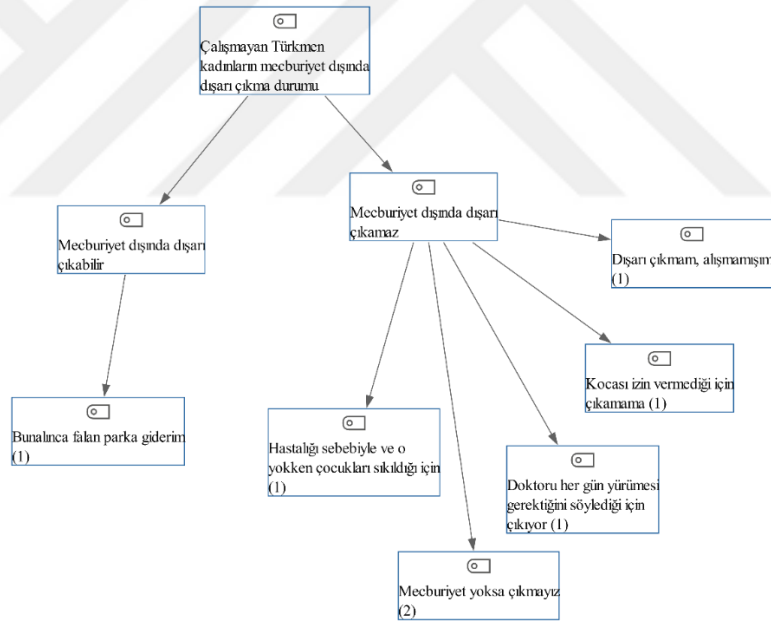
Akraba ziyareti için ev dışı alana çıkan GE7, “Ablama giderim, evli olan ablama. Onun kocası izin vermez tek çıkmasına. Yakın otururuz ona giderim, onunla anneme geliriz.” (GE7) demiştir.

Komşuya gittiğini söyleyen GE2 şunu söylemiştir:

“Burada alttaki Iraklı onun yanına giderim. Türki avratlarla görüşmüyorum. Evlerine gitmiyim (gitmiyorum). Selam veririz, özlerine soruşuruk (soruşuruz). Üstümde bir avrat var, söyleşiriz kapıda.” (GE2)

Alışveriş için dışarı çıkan GE4, “Evin alışverişini ben yaparım. Yani mecbur kocamın zamanı yok. Sabah gidiyor akşam geliyor. Ondan ben alırım.” (GE4) ifadesiyle durumunu açıklamıştır.

Hastaneye giden GE1, “Hastaneye giderim, şehir hastanesine. Evde bir şey bitse gider alır gelirim.” (GE1) demiştir.

Şekil 28. Çalışmayan Türkmen Kadınların Mecburiyet Dışında Dışarı Çıkma Durumu

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alana çıkma durumlarına ilişkin *mecburiyet dışında dışarı çıkma durumlarına* bakıldığında, kadınların 6'sının mecburiyet dışında dışarı çıkmadığı, 1'nin mecburiyet dışında dışarı çıktığı görülmüştür. Mecburiyet dışında dışarı çıkmayan kadınların 2'si mecburiyeti yoksa dışarı çıkmadığını, 1'i hastalığı ve o evde yokken çocukları sıkıldığı için çıkmadığını, 1'i doktoru yürümesi gerektiğini söylediği için çıktığını, 1'i dışarı alışmadığı için çıkmadığını ve 1'i de kocası izin

vermediği için çıkmadığını söylemiştir. Mecburiyet dışında dışarı çıkanların ise 1'i bunalınca parka gittiğini söylemiştir.

Mecburiyet yoksa dışarı çıkmadığını söyleyen GE7 şunları söylemiştir:

“Yani ben öyle tek başıma dışarı çıkmam hani yürümek için falan. Annemle, kardeşimle, ablamla elbise almaya falan gideriz, bir şey lazımsa gideriz. Öyle boş boş gezmeyiz biz.” (GE7)

Hastalığı ve o evden yokken çocukları sıkıldığı için çıkmadığını belirten GE2, “Bellim hasta evde çocuklar sıkılır. Çıkmam ben dışarı.” (GE2) demiştir.

Doktoru yürümesi gerektiğini söylediği için dışarı çıkan GE6 şu şekilde dile getirmiştir:

“Yürürüm ben, yani doktor dedi 20 dakika günde 10 dakika yürü diye. Kocam çıkarız yürürüz bir sokağı. Hani öyle evin önünde yani. Başka çok gitmem. Oda belim basmasın diye çıkarım. Doktor dedi ya.” (GE6)

Alışmadığı için dışarı çıkmayan GE4, “İşim olursa öyle çıkarım evden. Alışmamışım çıkmaya dışarı” (GE4) demiştir.

Kocasını izin vermediğini için çıkmayan GE3 “Lazım gelmedikçe dışarı çıkmam çünkü kocam izin vermez.” (GE3) bu cümlelerle kendisini açıklamıştır.

Bunalınca parka giden GE1, “Bunalınca falan parka giderim, aşağıya inerim bir marketlere bakarım. Buralarda çıkarım ama diğer türlü çıkmam.” (GE1) mecburiyet dışında dışarı çıkmasını bu şekilde ifade etmiştir.

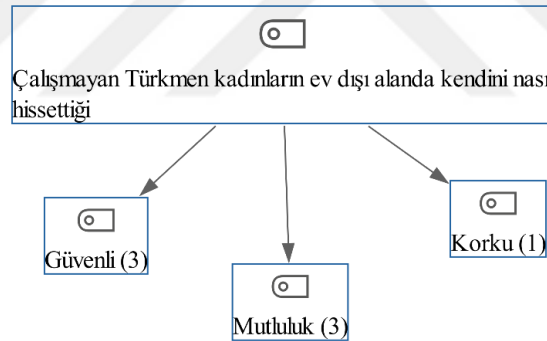

Şekil 29. Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Bulundukları Zaman Dilimi

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alan bulunma durumlarına ilişkin *dışarıda bulundukları zaman dilimi* alt temasına bakıldığında 7’si de gündüz saatlerinde ev dışı alanda bulunduğunu söylemiştir.

GE5 şu şekilde ifade etmiştir:

“Mesela bir iki yani sabah gündüz çıkarım dışarı. Gece bizde çıkmak yok yani kızlara. 6’dan sonra çıkmak yasak bize. Hava karardığı için yani ezan okunur ya sonra çıkmaz sana yani kız çıkmaz evden.” (GE5)

Şekil 30. Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Nasıl Hissettiği

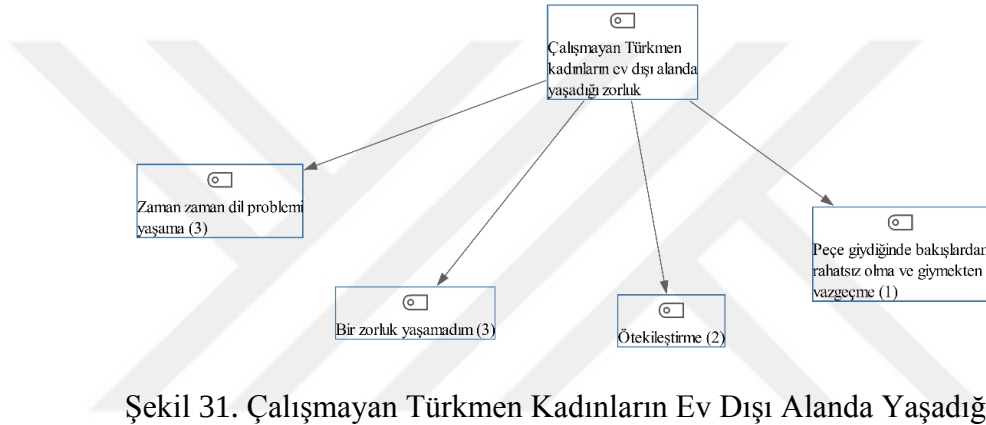
Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunma durumlarına ilişkin *kadınların dışarıda kendini nasıl hissettiğine* bakıldığında *mutluluk (3)*, *güvenli (3)* ve *korku (1)*dan söz ettikleri görülmüştür.

Ev dışı alanda mutluluk hisseden GE3, “Ben dışarı çıkınca mutlu oluyorum. Valla iyi ya valla iyi. İnsan biraz alışıyor, biraz kafa dinliyor. Rahat geliyor bana.” (GE3) demiştir.

Dışarıda güven hissedenden GE4, “Dışarısı güzel yani sizler çok iyi Allah razı olsun. Burası güzel, Irak’ta dışarı yasaktı. Çok kötüydü, savaş vardı. Burası iyi, kötülük yok, güvenli burası.” (GE4) şeklinde kendini açıklamıştır.

Korku hissedenden GE5 şu şekilde dile getirmiştir:

“Hani çok belli olmuyor, yani aslında tanıyorum sizinkileri ama belli olmuyor. İnsanlar bazen başka çıkıyor, bazıları iyi bazıları kötü çıkıyor. Ondan korkuyorum yani bir şey gelir başıma falan diye.” (GE5)

Şekil 31. Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alanda Yaşadığı Zorluk

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunma durumlarına ilişkin *dışarıda karşılaştıkları zorluklara* bakıldığında 3’ü zaman zaman dil problemi yaşadığını, 3’ü bir zorluk yaşamadığını, 2’si ötekileştirmeye maruz kaldığını ve 1’i peçe taktığında bakışlardan rahatsız olduğu için giymekten vazgeçtiğini ifade etmiştir.

Zaman zaman dil problemi yaşayan GE4 bu problemi şu şekilde dile getirmiştir:

“Çocukların okuluna toplantıları olunca giderim. Öğretmenleri çok iyi. Yani bir şey olursa söylerler. Diğer ana babalarda iyi yani ben çok konuşmam, eğer lazımsa sonra öğretmenle konuşurum. Yani bazen anlamıyorum hızlı konuşuyorlar falan ondan sorarım, öğretmenleri de söyler zaten. ...” (GE4)

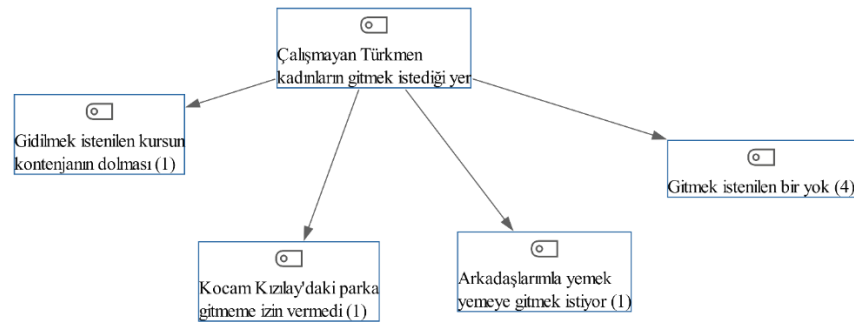
Zorluk yaşamadığını söyleyen GE6, “Allah razı olsun sizden, olmadı hiç kötü burada. Çok güzel memleketiniz. Kaç senedir buradayız, hiçbir şey görmedik.” (GE6) demiştir.

Ötekileştirmeye maruz kalan GE5 deneyimini şu şekilde aktarmıştır:

“Aslında yani çok yabancısınız diye üstümüze gelenler oluyor. Mesela geçen elbise almaya gittim hani gerçekten de almaya gitmiştim. Elbise denedim çok mesela almak istiyorum elbise. Böyle dedi ki neden böyle çok elbise deniyorsun dedi yabancı olduğumuz için öyle davrandı bize. Türklere öyle davranıp, sormuyordu. Bize öyle yaptı sadece. ... Ben kızdım ve konuştum. Bize yabancı olduğumuz için mi böyle yapıyorsunuz dedim, onlar da sustular, özür dilediler falan. ...” (GE5)

Peçe taktığında bakışlardan rahatsız olduğu için giymekten vazgeçen GE3 şu şekilde anlatmıştır:

“Biz burada özümüzü açtık. Nasıl açtık (baş örtüsü ile peçe yaptı) burada öyle yapmayız. Kimse bizi öyle görmesin. Çok elbise giyerdik. Hani şal var ya onun gibi. Daha büyük. Onu her zaman dışarda giyerdik. ... Buraya gelince yapmayız. ... Burada kadınlar farklı giyiniyor ondan değiştik. Bence bu kötü oldu. Ben öyle daha rahattım. Ben öyle seviyordum. Öyle kıyafetler yok. Öyle giyinmek isterdim. ... Ama burada öyle giyince de bakıyorlar. Hani başka ya ondan galiba. ... Yani laf söylemediler bana hiç ama olmuyor, giymiyorum artık” (GE3)

Şekil 32. Çalışmayan Türkmen Kadınların Gitmek İstedikleri Yer

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunma durumları üzerinden *gitmek istedikleri yere* bakıldığında 4’ü gitmek istediği bir yerin olmadığını, 1’i arkadaşlarıyla

yemek yemeye gitmek istediğini, 1'i kocasının Kızılay'daki parka gitmesine izin vermediğini ve 1'i de gidilmek istenilen kursun kontenjanın dolması sebebiyle gidemediğini belirtmiştir.

Gitmek istediği yer olmadığını söyleyen GE1 bunu şu şekilde dile getirmiştir:

“Öyle gitmek de istemem ben, evde çamaşır, bulaşık, temizlik anca. Çocukların işi anca biter. ... Zamanım olmaz yani. Evi temizlerim. Ondan aklıma gelmez benim gideyim geleyim falan.” (GE4)

Arkadaşlarıyla yemek yemeye gitmek isteyen GE5 şunları söylemiştir:

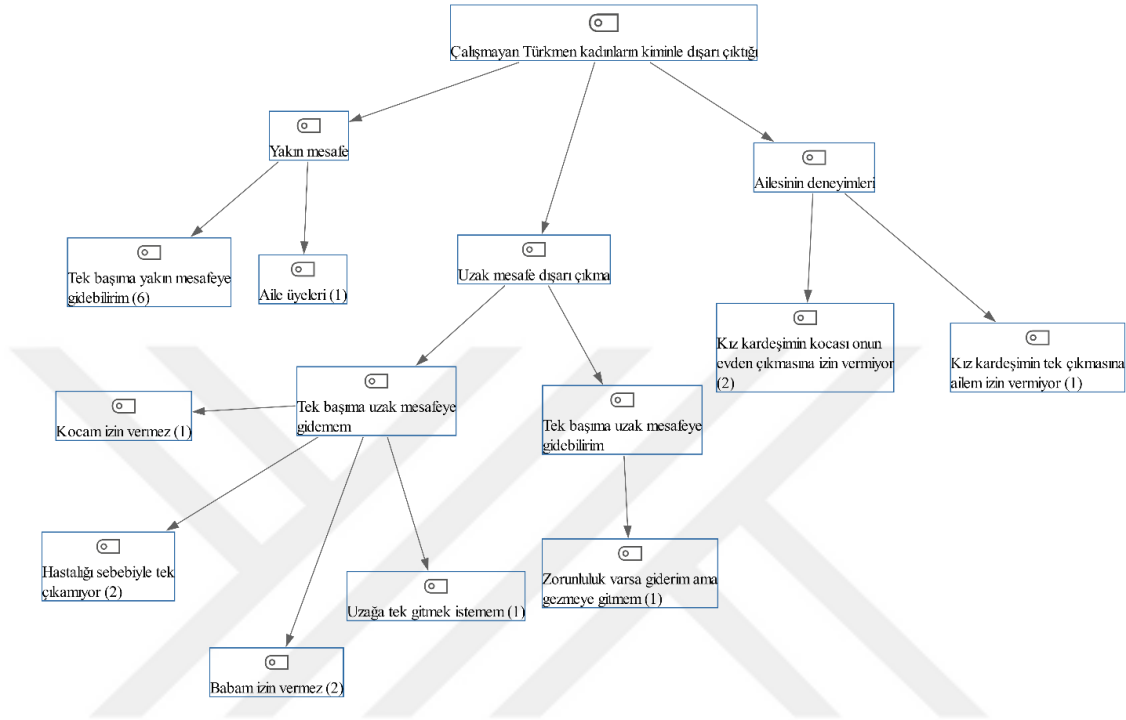
“Ben sizin gibi olmak isterim. Siz ne güzel geziyorsunuz. İzin almıyorsunuz. Aileniz size destek. Arkadaşlarınızla falan bir yerlere gidip yemek yiyorsunuz. Bende isterim öyle gideyim. Alışveriş yapayım. Siz gibi giyineyim isterim. Sizinle büyüdüm ben. Siz gibi olsun isterim.” (GE5)

GE5'nin ifadesinde görüldüğü üzere göçmen kadınların küçük yaşta göç etmesi ve Türkiye'de büyümesi onun ev dışı alanda zaman geçirmek istediği biçimde farklılaşma yaşanmasına neden olmuştur.

Kocası tarafından Kızılay'daki parka gitmesine izin verilmeyen GE3 deneyimi şu şekilde aktarmıştır:

“Kızılay'da bir park var ya. Hani sadece sevgililer buluşurlar ya. Bilmem adını. Bilmiyorum ama büyük bir heykel var önünde havuz var. Bir sürü kuş var, Kızılay'da. Sen anladın. Oraya çok gitmek istedim ama gitmedim. Ama kocamın izini olmadı ki valla. ...” (GE3)

Gitmek istediği kursun kontenjanı dolan GE7, “Ben çok severim makyaj yapmayı ondan çok isterim kursa gitmeyi ama sayı bitmiş. Başka bir yere gitmek istemem” (GE7) diyerek kursa gidememe sebebini açıklamıştır.

Şekil 33. Çalışmayan Türkmen Kadınların Ev Dışı Alana Kiminle Çıktığı

Çalışmayan Türkmen kadınların ev dışı alanda bulunma durumları *kiminle dışarı çıktıklarına* bakıldığında *yakın mesafe*, *uzak mesafe* ve *ailesinin deneyimi* olarak 3 alt tema belirlenmiştir. Yakın mesafeye kadınların neredeyse hepsinin tek başına çıktığı görülürken uzak mesafeye neredeyse hiçbirinin tek başına gidemediği fark edilmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların yakın mesafeye kiminle gittiklerine bakıldığında 6’sı tek başına çıkarken, 1’i aile üyeleriyle çıktığını söylemiştir. Uzak mesafeye ise 2’si hastalığı sebebiyle, 2’si babası izin vermediği için, 1’i kocası izin vermediği için ve 1’i uzağa tek gitmek istemediği için aile üyeleri ile gittiğini belirtmiştir. Uzak mesafeye tek gittiğini söyleyen 1 katılımcı zorunluluk varsa gideceğini ama gezmeye gitmeyeceğini söylemiştir. Kadınların ailelerinin deneyimlerine baktığımızda ise 2’si kız kardeşinin kocasının kardeşlerinin evden çıkmasına izin vermediğini ve 1’i ailesinin kız kardeşinin tek başına ev dışı alana çıkmasına izin vermediğini söylemiştir.

Yakın mesafeye tek çıkan GE4 şunları söylemiştir:

“Yani bazen tek başıma giderim, bazen çocuklarla giderim. Fark etmez ki. Pazara giderken ağır oluyor ona büyük oğlumla giderim. Tek başıma çıkarım da çıkarım. Alıştım artık, öğrendim buraları.” (GE4)

Yakın mesafeye aile üyeleri ile çıkan GE6, “Kocamla çıkarım alışverişe giderim, oğlum arada hava almaya götürür.” (GE6) şeklinde ifade etmiştir:

Uzak mesafeye hastalığı yüzünden tek gitmeyen GE2, “Ben zaten yalguz (tek) çıkamam. Belim hasta, çok yol yürüyemiyorum. Uzak olduğu için. Belim hastadır. Belim ağrımasa çıkarım yalguz (tek).” (GE2) demiştir.

Babası izin vermediği için uzak mesafeye ailesi ile giden GE5 şu şekilde anlatmıştır:

“Ben dışarı çıkmak için annemden izin alıyorum, ablalarımın ya da babamdan izin alıyorum. Mesela büyük bir yere gitmek istiyorum, tamam mı? Babamdan ilk önce izin alırım, kabul ederse ablamı ya da annemi götürüp, giderim. Öyle çıkarım. ...” (GE5)

Kocasını izin vermediği için uzak mesafeye tek gidemeyen GE3, “Ekmek almaya tek giderim. Başka uzağa hep biri ile giderim, kocam izin vermez.” (GE3) şeklinde durumunu izah edilmiştir.

Uzak mesafeye zorunluluk varsa giderim ama gezmeye gitmeyen GE1 söylemi şu şekildedir:

“Buralarda çıkarım, Irak’ta çıkamazsın ama burada çıkarsın. Ama öyle gezmeye Kızılay’a falan gitmem. Ama hastanede işim var mesela o zaman giderim tek başıma. ... Ama öyle siz gibi gezmeye dolanmaya uzağa gitmem

ama canım sıkıldı diyelim, aşağıdaki yukarıdaki parka giderim. Haber veririm giderim.” (GE1)

Kız kardeşinin kocası kardeşinin evden çıkmasına izin vermediğini belirten GE5, “Ablam var benim demiştim ya onun kocası onun dışarı çıkmasına izin vermez. Bazıları böyle işte” (GE5) şu cümlelerle deneyimini paylaşmıştır.

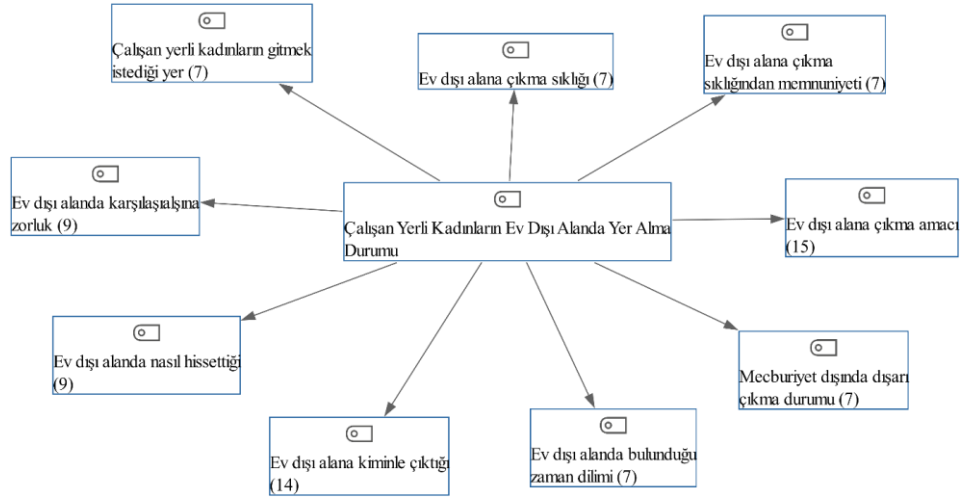
Ailesinin kız kardeşinin tek çıkmasına izin vermediğini söyleyen GE7 şu cümlelerle açıklamıştır:

“Ailem hep iyi davrandı bana, boşandıktan sonra da iyi davrandı. Daha rahatım yani genç kız değilim ya artık, istediğimi yaparım. Kendi başıma karar alırım. ... Bizde bekar kızlara aile karışır daha çok karışır, her şeye koymaz ama ben artık bekar kız değilim. Kız kardeşim var. O gider markete, derler bana sen de git onunla ama ben başıma giderim. Bana demezler o da gelsin.” (GE7)

5.3.1.2. Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri

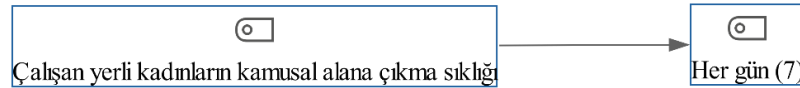
Çalışan ve çalışmayan yerli kadınların ev dışı alanda yer alma durumu, sıklığı ve biçimlerine ilişkin bilgiler kadınların söylemlerinden alıntılar ile aşağıda bulunmaktadır.

Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri

Şekil 34. Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu

Çalışan yerli kadınların görüşmelerinde ev dışı alanda yer alma durumu, sıklığı ve biçimleri ilişkin ev dışı alana çıkma sıklığı, ev dışı alana çıkma sıklığından memnuniyet, ev dışı alana çıkma amacı, mecburiyet dışında dışarı çıkma, ev dışı alanda bulunduğu zaman dilimi, kiminle ev dışı alana çıktığı, ev dışı alanda hissedilen, ev dışı alanda yaşanan zorluk ve gitmek istenilen yer olarak 9 alt tema saptanmıştır.

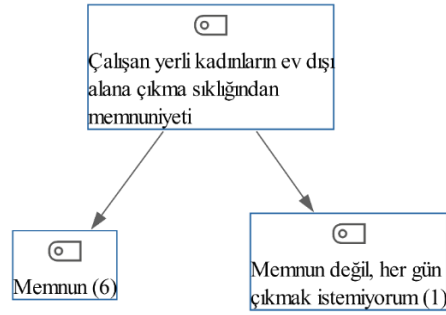

Şekil 35. Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı

Çalışan yerli kadınların 7'sinin de ev dışı alana her gün çıktığı görülmüştür.

YÇ6'nın ifadeleri şu şekildedir:

“Her gün çıkarım evden. Koca gitti, o şeyler bitti. Çıkarım, muhtara gelirim, kurslar giderim. Bana bağlı bir de tabi kızlara (gülüyor) ama istediğimizde çıkarız.” (YÇ6)

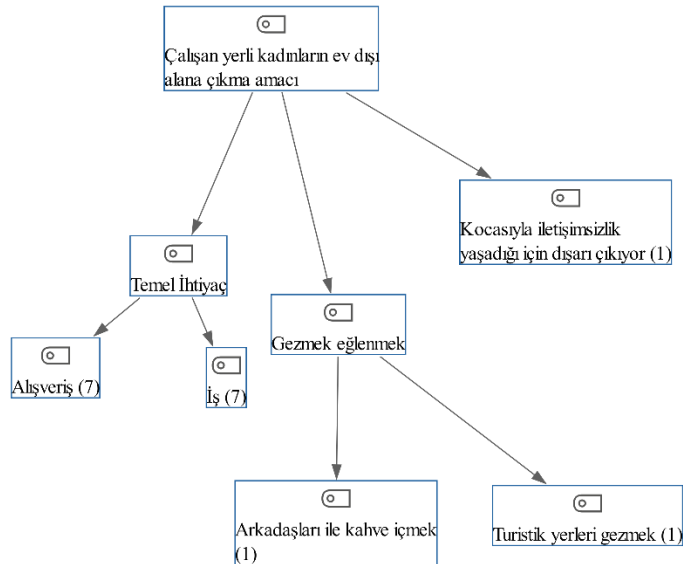

Şekil 36. Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığından Memnuniyet Durumu

Çalışan yerli kadınların *dışarı çıkma sıklığından memnuniyetine* bakıldığında 6’si memnun olduğunu, 1’i memnun olmadığını söylemiştir.

Memnun olan GÇ3, “İstediğim zaman çıkarım dışarı, öyle bir kısıtlayan şey yok beni.” (GÇ3) demiştir.

Memnun olmayan GÇ1, “Yani yardıma gittiğim kadına giderim her gün ama öyle keyfi çıkmam. Çıkmak istemem yani her gün.” (GÇ1) diyerek kendini ifade etmiştir.

Şekil 37. Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı alana Çıkma Amacı

Çalışan yerli kadınların ev dışı alana durumlarına ilişkin *dışarı çıkma amaçlarına* odaklanıldığında 1’i kocasıyla iletişimsizlik yaşadığı için dışarı çıktığını ifade etmiştir. Temel ihtiyaç kapsamında ise 7’si alışveriş, 7’si iş için dışarı çıktığını söylerken gezmek

eğlenmek temasında 1'i de arkadaşlarıyla kahve içmek ve 1'i turistik yerleri gezmek için dışarı çıktığını ifade etmiştir.

Kocasıyla iletişimsizlik yaşadığını için dışarı çıkan YÇ7 şu şekilde kendisini açıklamıştır:

“Ben evde duramıyorum öyle, ne derler yani bir yerde bir saat oturmam. Sürekli hareket ederim. Sürekli dışarı gideyim, bir şey yapayım isterim. ... Kocamla oturup hasta olacağıma, ilgisiz, ... (küfürlü ifade kullandı) bir adam yani, aktif değil, benimle konuşmaz yani. Bende gidip mutlu mutlu dışarlarda geziyorum, herkesle konuşuyorum sonra da evime geliyorum. ...” (GÇ7)

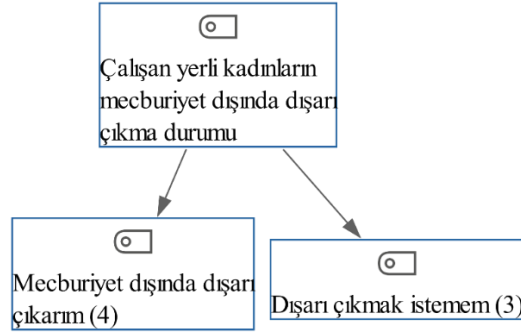
Alışveriş için dışarı çıkan YÇ1, “Alışveriş yapmak için çıkıyorum ama genelde ben evcimenim.” (YÇ1) diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

İş için dışarı çıktığını belirten YÇ5, “İş için çıkıyorum. Oturduğum dışında iki binaya daha bakıyorum, onlara gidip geliyorum. Temizliğe gittiğim evler var.” (YÇ5) demiştir.

Turistik yerleri gezmek için dışarı çıkan YÇ2 şunları dile getirmiştir:

“Arkadaşlarıma gezmek için çıkarım. Mesela şeye gittik bir gün Beypazarı tarafında Yaşamkent mi yaşam köyü diye bir yer açmışlar. ... Bir gün şey, bir kafeye gittik. Kafe değil de yani. Şeye gittik aslında. Bir yer var ya sergi yapılıyor. Nerenin nesi meşhursa nereye ait ise hani köy yemekleri falan yapıyorlarmış. Fuar aslında fuar düzenlemişler. O fuara gittik böyle.” (YÇ2)

Arkadaşlarıyla kahve içmek dışarı çıkan YÇ4, “Ben sadece izin günlerimde keyfime kahve içmek için veya bir arkadaşımınla kahve içmek için mutlaka o gün evden çıkarım.” (YÇ4) kendisini bu şekilde ifade etmiştir.

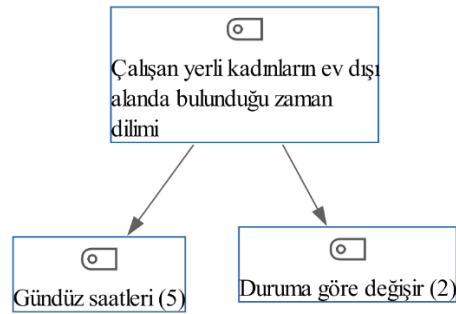
Şekil 38. Çalışan Yerli Kadınların Mecburiyet Dışında Dışarı Çıkma Durumları

Çalışan yerli kadınların ev dışı alana çıkma durumu kapsamında *zorunluluk dışında çıkma durumları* bakıldığında 4'ünün mecburiyet dışında dışarı çıktığını, 3'ünün ise dışarı çıkmak istemediği görülmüştür.

Mecburiyet dışında dışarı çıkan YÇ5, “Eğer sıkıldıysam dışarı çıkarım. Bazen de kendime iş buluyorum çıkmak için. Evde işim olmayınca çıkarım.” (YÇ5) demiştir.

Dışarı çıkmak istemeyen YÇ2 şu şekilde dile getirmiştir:

“Bir zorunluluk olmadığı sürece çıkmam evden. Yani hani otur evde kafamı dinlerim. Çünkü akşama kadar iştesin. Zaten gelen gidenler uğraşıyorum ediyorum. ...” (YÇ2)

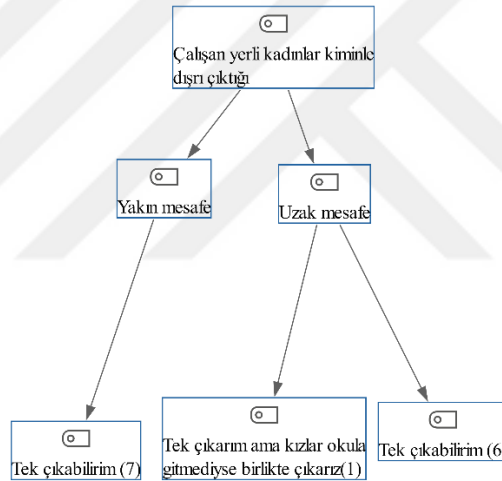
Şekil 39. Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Bulunduğu Zaman Dilimi

Çalışan yerli kadınların ev dışında bulunma durumları üzerine dışarıda *bulundukları zaman dilimine* bakıldığında 5'i gündüz saatlerinde, 2'si duruma göre değiştiğini belirtmiştir.

Gündüz saatlerinde dışarda bulunan YÇ7, “Sabah çıkarım akşam girerim.” (YÇ7) şeklinde kendini ifade etmiştir.

Duruma göre değiştiğini söyleyen YÇ4 şöyle söylemiştir:

“İzinli olduğum gün öğleden sonra çıkmayı tercih ediyorum ama çalıştığım için sabah 6 da çıkmak zorundayım ki 6.10 geçe otobüsüne bineyim ki 7 de işime varayım. Akşam da 4 de oradan çıkarım, eve gelmem de 6.30 buluyor. Hafta sonu da saat 1 de çıkarım. 6-7 gibi dönerim. Akşamları da çıkarım yani sohbetini sevdiğim arkadaşşıma gidersem 9-10 kadar kalıyorum. 11-11.30 gibi de evde oluyorum.” (YÇ4)

Şekil 40. Çalışan Yerli Kadınların Kiminle Dışarı Çıktığı

Çalışan yerli kadınların ev dışı alanda bulunma durumları teması altında *kiminle dışarı çıktıklarına* bakıldığında *uzak mesafe* ve *yakın mesafe* alt temaları saptanmıştır. 7’si yakın mesafeye tek başına gittiğini söylerken, 6’sı uzak mesafeye tek gittiğini söylemiş olup, 1 tek çıkabildiğini ama kızları okula gitmediyse kızlarıyla ev dışı alana çıktığını ifade etmiştir.

Yakın mesafeye tek başına çıkan YÇ5 şunların söylemiştir:

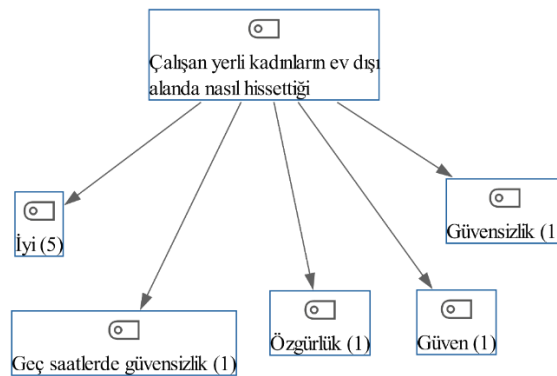
“Ben dışarı çıkarım. Her zaman bir şey lazım olursa giderim. Tek başıma da çıkarım. Bana eşim bir şey demez, öyle bir sıkıntım yok yani. Köydeyken tek başıma çıkmıyordum (güldü), orada herkes birbirini tanıyor. ... Orada aile bağları daha sıkı, insan tek başına hareket edemiyordu. Şehirdeki daha güzel o yüzden (gülüyor).” (YÇ5)

Uzak mesafeye tek başına çıkan YÇ3 şunları dile getirmiştir:

“İşe gidiyorum, alışveriş için çıkıyorum. Biliyorsun eşim olmadığından dolayı hem kadın hem erkeklik görevini ben yapıyorum. Alışveriş, her şey sana bakıyor, mecbur ben yapmak zorundayım. Mecbur olduğum için, her şey bana baktığı için dışarı çıkmak zorundayım yani. Her yere tek giderim yani.” (YÇ3)

Uzak mesafeye tek çıkabildiğini ama kızları okula gitmediyse birlikte çıktığını belirten YÇ6 şu şekilde açıklamıştır:

“Kızlar okuldayken tek başıma ama yaz tatilinde falan hep kızlarla çıkarım. Tek dışarı çıkarım yani zaten mecbur çıkacağım. Her şey bana bakıyor. Kızları AVM’ye götürüyorum. Kızlar eğleniyor orada, alışverişimizi yapıp geliyoruz. Tiyatroya gidiyoruz falan” (YÇ6)

Şekil 41. Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Nasıl Hissettiği

Çalışan yerli kadınların ev dışı alandaki durumlarına ilişkin *dışarıda kendilerini nasıl hissettiğine* bakıldığında 5'i iyi, 1' geç saatlerde güvensizlik, 1' özgürlük, 1' güven ve 1'i de güvensizlik hissettiğini dile getirmiştir.

İyi hisseden YÇ7, “Ben sokağa çıkınca daha iyi hissediyorum kendimi, ne korkacağım. Evde sıkılıp, hasta olacağıma çıkıyorum geziyorum.” (YÇ7) böyle kendisini ifade etmiştir.

Geç saatlerde güvensizlik hisseden YÇ6 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

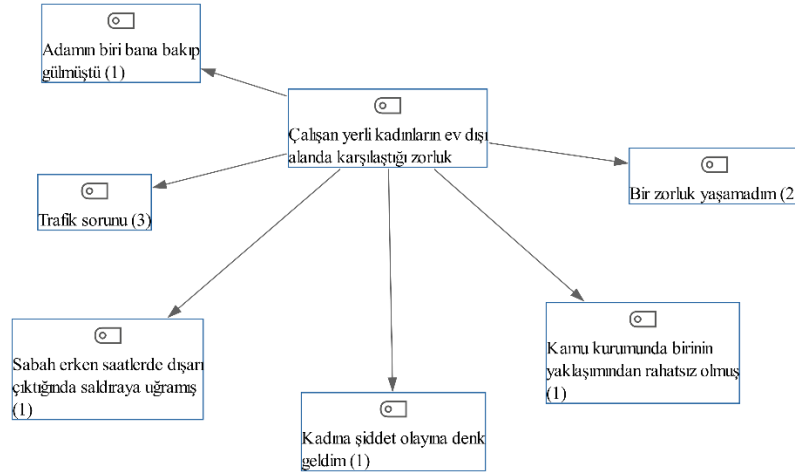
“Kızlarla tiyatroya falan gideriz bazen. Ya yerleri çok uzak, saatleri tutmuyor bazen. Uzak ya toplu taşıma ile gitmem gerekiyor, arabam yok. İllaki her saatte bulunuyor ama ben belli saatten sonra çocuklarla dışarda güvenli bulunmuyorum, toplu taşıma kullanmıyorum. Göçmenler yüzünden, bizim insanımızın da kötüsü var. ... Geç saatlerde güvensiz oluyor.” (YÇ6)

Özgürlük hisseden YÇ2 şunları dile getirmiştir:

“Dışarıda kendimi çok yani özgürümdür, rahatım yani. Yok Erzincan'dayken kısıtlı Erzincan'dayken çok böyle bir yere gidip oturamazsın, konuşamazsın şey yapamazsın. ... Yani yapamazsın öyle bir şey orada. Burada öyle değil çünkü neden büyük şehirde herkes kendini geliştiriyor canım benim, herkes kendini geliştiriyor, bir şeyle uğraşıyor. ...” (YÇ2)

Güven hisseden YÇ5, “Ben burada rahatım ya, güvenli burası yani şöyle laf yok söz yok. Kimse karışmaz” (YÇ5) şunları söylemiştir.

Güvensizlik hisseden YÇ1, “Dışardayken hep bir an önce evime gideyim şeyim oluyor benim. Hep böyle oluyor benim. Hep gözüm evde olur, eve gideyim isterim. Güvensiz geliyor” (YÇ1) şeklinde ifade etmiştir.

Şekil 42. Çalışan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Karşılaştığı Zorluk

Çalışan yerli kadınların ev dışı alanda bulunma durumları üzerine *dışarıda yaşadıkları zorluklara* odaklanıldığında 3’ü trafik sorunu yaşadığını, 2’si de zorluk yaşamadığını, 1’i adamın birinin ona bakıp gülmesinden rahatsız olduğunu, 1’i kamu kurumunda birinin yaklaşımından rahatsız olduğunu, 1’i sabah erken saatlerde dışarı çıktığında saldırıya uğradığını ve 1’i kadına şiddet olayına denk geldiğini dile getirmiştir.

Trafik sorunu yaşayan YÇ3, “Toplu taşıma yani bir yere gidip gelmek zor oluyor. Trafik çok oluyor, bazen.” (YÇ3) diyerek kendi düşüncesini açıklamıştır.

Zorluk yaşamayan YÇ1, “Ben bir zorluk yaşamadım hiç.” (YÇ1) demiştir.

Adamının birinin ona bakıp gülmesinden rahatsız olduğunu YÇ7 şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben kırk senedir aynı yerde yaşıyorum, öyle bir şey yok. Ama bir kere işten çıkmıştım, karşıdan bir adam bana böyle baştan aşağı bakıp duruyor, bende dedim kardeşim birine mi benzettin dedim. Böyle bana bakıp gülüyor hâlâ, bende bağırdım, işte küfrettim falan öyle şey oldu. ...” (YÇ7)

Kamu kurumunda birinin yaklaşımından rahatsız olduğunu söyleyen YÇ6 deneyimini şöyle anlatmıştır:

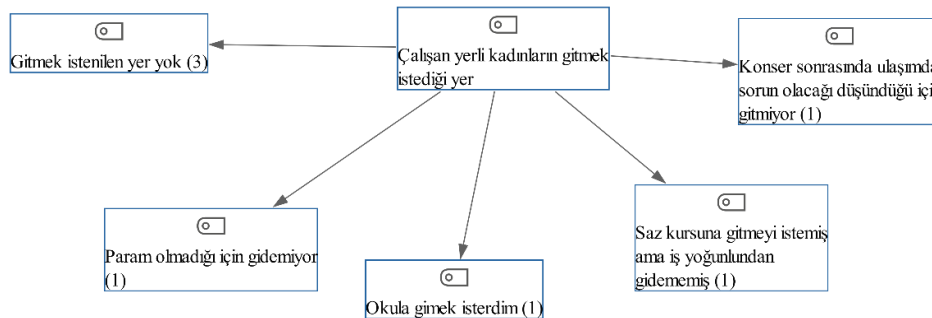
“Bak burada (Ankara) hiç olmadı yani kötü bir şey bir kere ilçede orada bir işimiz oldu resmi işimiz. Oradaki adam benim dul olduğumu gördü tabii evrakta dosyanızı yukarı çıkarırım ama beni Ankara’da ağırlarsan dedi. ... Kahve içirirsin dedi, şöyle beni süzdü de. Ben çok kötü hissettim. Yani küçük yer bir şey de diyemedim, hâlâ dosya bekliyor. ... Şikâyet de edemedim adamı, küçük yer burada olmadı da olsa söylersin yani.” (YÇ6)

Sabah erken saatlerde dışarı çıktığında saldırıya uğrayan YÇ4 şu şekilde deneyimini aktarmıştır:

“Şöyle bir olmuşluk oldu, bana bundan 11- 12 yıl önce annemle otururken, ben genelde bu ana yolu kullanırım. Kızılay'da bir pastanede çalışıyordum. ... Erken çıkıyordum işte, gece 4-4 buçuk işte ezan okunurken. 2 tane tinerci çocuk saldırdı bana ama iyi kurtuldum ellerinden çok şükür. Hemen hemen 3-5 sene arkama dönüp bakardım ben hep sürekli. ... ” (YÇ4)

Kadına şiddet olayına denk gelen YÇ2 olayı şu şöyle dile getirmiştir:

“Yani dışarda laf eden falan oluyor ama ben bir şey yapmıyorum yani saygılı bir şekilde lafını veriyorum. Öyle argo falan kullanmam. Ama bir kez sadece şey Kızılay’dayım o zaman Kızılay'da sekreter olarak çalışıyorum. Dershanede oradan çıktım işte karşı tarafta kaldırımda yani bir adam kadına saldırıyor, kadını dövüyor. Öyle yolun karşı tarafında ama bu benim çok zoruma gitti.” (YÇ2)

Şekil 43. Çalışmayan Yerli Kadınların Gitmek İstedikleri Yer

Çalışan yerli kadınların ev dışı alanda bulunma durumları üzerine *dışarıda gitmek istedikleri yerlere* baktığımızda 3'ü gitmek istediği yer olmadığını, 1'i parası olmadığı için gidemediğini, 1'i okula gitmek istediğini, 1'i saz kursuna gitmek istediğini ama iş yoğunluğu sebebiyle gidemediğini, 1'i konser sonrasında ulaşımında sorun olacağını düşündüğü için gidemediğini söylemiştir.

Gitmek istediği yer olmadığını söyleyen YÇ2, “Yani gitmek istediğim yere genelde giderim hep bazen izin konusunda sorun oluyor ondan gidemiyorum. Ama o da olur. Ama aklıma şimdi bir yer gelmedi.” (YÇ2) bu şekilde kendini ifade etmiştir.

Parası olmadığı için gidemeyen YÇ7 şunları söylemiştir:

“Ankara’nın yakında Beypazarı falan varmış. Oraları görmek isterim ama ben niye gitmiyorum. Param yok çünkü. 3 kuruş alıyorum. ... Yani 100-150 lira verip bir yere gitmeye imkânım yok yani. Şimdi burada da aşağıya iniyorum çoğu şeylere yani küçük pastalara bakıp geçiyorum. Almıyorum, alamıyorum onun yerine ekmek alırım diyorum, geçiyorum yani.” (YÇ7)

Okula gitmek isteyen YÇ5 şunları ifade etmiştir:

“Okullara çok istiyorum hani bende okuyup da geçeyim, bir o onu çok hayal etmişim. Küçük kızla okurum belki. Başka öyle gönlümün kaldığı bir şey yok. Gitmek istediğim, görmek istediğim yok.” (YÇ5)

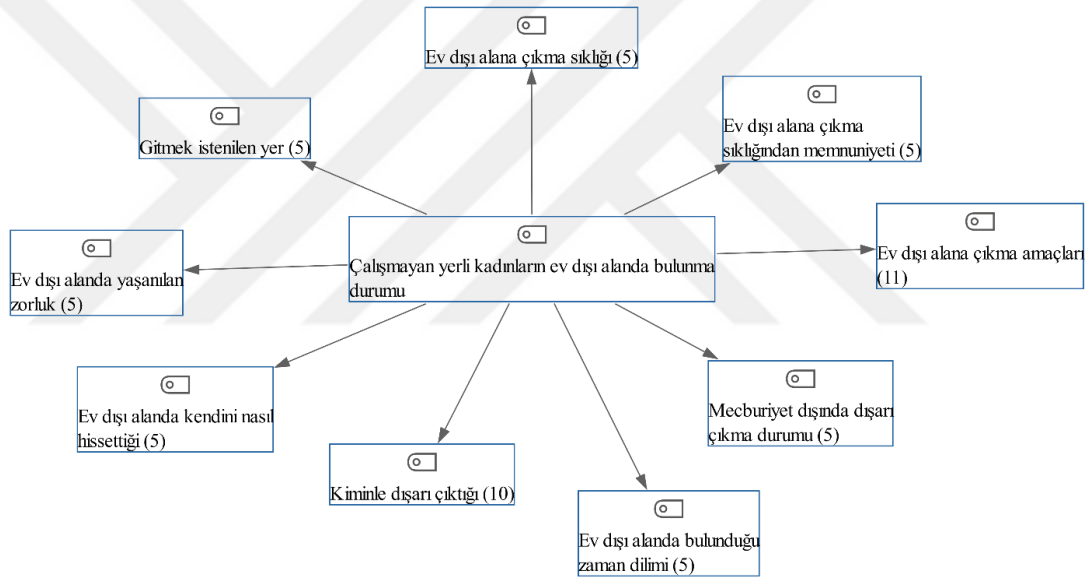
Saz kursuna gitmek istediğini ama iş yoğunluğu sebebiyle gidemeyen YÇ4 şu şekilde durumunu dile getirmiştir:

“Ben saz kursuna gitmeyi çok istedim ama şöyle çocuğumu okutuyorum, o zaman hadi onun okulu bitsin, hadi şu şöyle olsun, hadi bu böyle olsun derken bir türlü bana kısmet olmadı. Nasip. Zaman bulamadım yani çok çalışıyordum, vaktim olmuyordu. Hep işe güce gidiyordu zaman. ...” (YÇ4)

Konser sonrasında ulaşımda sorun olacağı düşündüğü için gidemeyen YÇ3 durumunu şöyle anlatmıştır:

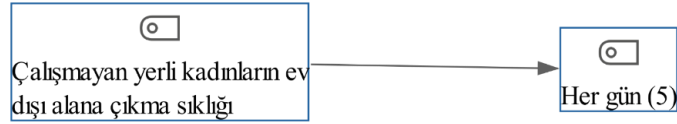
“Yani eşim hayattayken isteyip de gidemediğim yerler oldu yani konserler düzenliyor ya belediye ben oralara gitmek istedim ama eşim izin vermedi. ... Genelde konser akşam saatlerine denk geliyor, evet gitmeyi istiyorsun ama konu ulaşım geliyor. Bu seferde ulaşım zorluğu yaşıyorsun. Ondan dolayı gidemiyorum. Saat çok geç olursa metro olacak mı, otobüs bulabilecek miyim, diyorsun. ...” (YÇ3)

Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu, Sıklığı ve Biçimleri

Şekil 44. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Yer Alma Durumu

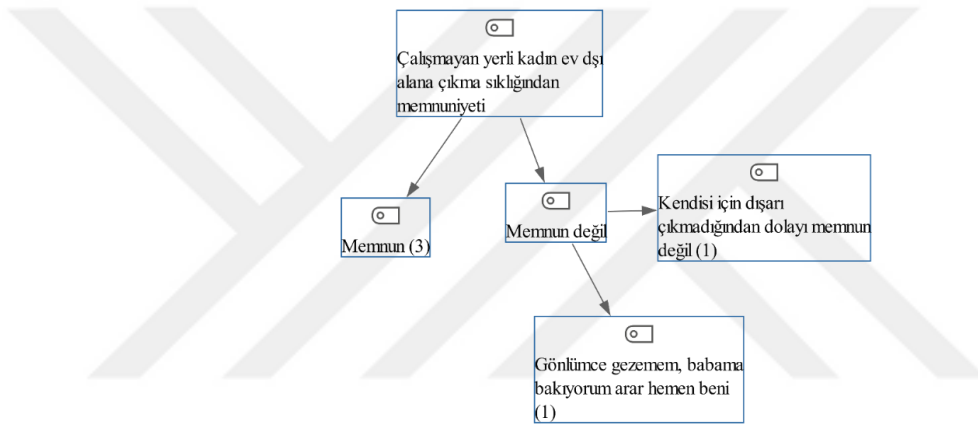
Çalışmayan yerli kadınların görüşmelerine odaklanıldığında ev dışı alanda yer alma durumu hakkında ev dışı alana çıkma sıklığı, ev dışı alana çıkma sıklığından memnuniyet, ev dışı alana çıkma amacı, mecburiyet dışında dışarı çıkma, ev dışı alanda bulunduğu zaman dilimi, kiminle ev dışı alana çıktığı, ev dışı alanda hissedilen, ev dışı alanda yaşanan zorluk ve ev dışı alanda gitmek istenilen yer olarak 9 alt tema görülmüştür.

Şekil 45. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığı

Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alana çıkma sıklığına bakıldığında 5'i de her gün dışarı çıktığını ifade etmiştir.

Her gün dışarı çıkan YE5, “Ben her şeyi bahane eder dışarı çıkarım. Her gün çıkarım.” (YE5) demiştir.

Şekil 46. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Sıklığından Memnuniyeti

Çalışmayan yerli kadınların *ev dışı alana çıkma sıklığından memnuniyet durumlarına* bakıldığında 3'ü dışarı çıkma sıklığından memnun olduğunu belirtirken, dışarı çıkma sıklığından memnun olmayan 2 kadının 1'i gönlümce gezemem, babama bakıyorum arar hemen beni ve 1'i de kendisi için dışarı çıkmadığını söylemiştir.

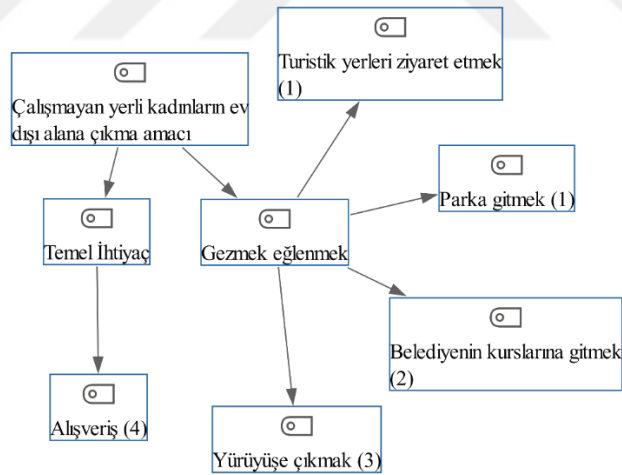
Memnun olan YE4, “Memnunum. Her gün çıkarım, bir sürü etkinliğe katılırım. Arkadaşlarımla yürüyüş yaparım. Daha ne olsun (gülüyor).” (YE4) demiştir.

Gönlümce gezemem, babama bakıyorum arar hemen beni diyen YE2 şu şekilde memnuniyetsizliğini dile getirmiştir:

“Yani şöyle istersem çıkarım ama babam hemen arar merak eder beni. Ondan gönlümce şey yapamam, gezemem. Bir yere gidemem. Kocam bir şey demez de babam merak eder, ona bakıyorum ya. Yemeği falan. Çok dışarı seven biri değilim ama öyle işte.” (YE2)

Kendisi için dışarı çıkmadığı için dışarı çıkma sıklığından memnun olmadığını belirten YE1 şunları söylemiştir:

“Bundan (engelli kızı) biraz çabuk gidip gelmem gerekiyor ya o zaman olmuyor. Yani sakın sakın gidip gelemiyorum. Çabuk çabuk hep çabuk. Bir oğlum kalp hastası ya (kısıık sesle söyledi) ondan çabuk dönmem gerekiyor. Yani benim özel bir hayatım yok. Kendim için bir dışarı gidiyim, hani bir gezeyim ya da bir yerde bir bardak çay içeyim. Yani tabii insan ister. Bilirsiniz burayı herkes oturur parklarda kafelerde ben onlara hayranlıkla bakıyorum. ...” (YE1)

Şekil 47. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alana Çıkma Amaçları

Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alanda bulunma durumlarına ilişkin *dışarı çıkma amaçlarına* bakıldığında *temel ihtiyaç* ve *gezmek, eğlenmek* olarak iki alt temaları saptanmıştır. Temel ihtiyaç kapsamında 4’ünün alışveriş için çıktığını, gezmek eğlenmek kapsamında ise 3’ü yürüyüşe çıkmak, 2’si belediyenin kursuna gitmek, 1’i arkadaşlarıyla parka gitmek ve 1’i de turistik yerleri ziyaret etmek için çıktığını söylemiştir.

Alışveriş amacıyla ev dışı alana çıkan YE1, “Alışveriş için çıkarım evden, ben başka kim alacak zaten.” (YE1) şeklinde durumunu dile getirmiştir.

Yürüyüş yapmak için dışarı çıkan YE4, “Hemen hemen her gün arkadaşlarımla yürüyüşe gideriz, buluruz bir bahane yürürüz.” (YE4) diyerek dışarı çıkma amacını ifade etmiştir.

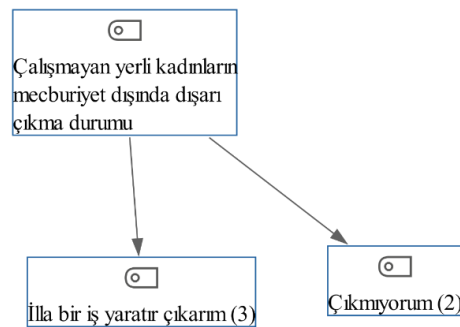
Belediyenin kursuna gitmek için dışarı çıkan YE3 düşüncesini şu şekilde dile getirmiştir:

“Sosyal aktivitelerim var. Mesela yüzmeye, diksiyona, kitap okuma kulübüm var. ... Bunlara kadın lokallerinde, tamamen duygusal fakir fukara şeyleri nerede varsa ben ordayım (kahkaha atıyor). Yani demek istediğim ben ekonomisi olamayan bir bayanım. Belediyenin sunduğu her şeyde bulunmaya çalışıyorum çünkü seviyorum.” (YE3)

Arkadaşları ile parka giden YE5, “Arkadaşlarımla öyle marketleri falan gezeriz, bir bahane bulur yürürüz bir yere, parka gideriz” (YE5) şeklinde kendini ifade etmiştir.

Turistik yerleri ziyaret etmeye giden YE2 kendisini şöyle açıklamıştır:

“... Hacı Bayram Veli’ye gidiyorum. Orada çay içmek, simit yemek, bir gezer, kendimi toparlar gelirim. Arada yürüyüşe giderim, otururum. Sevdiklerimi ararım, kuşları izlerim. ...” (YE2)

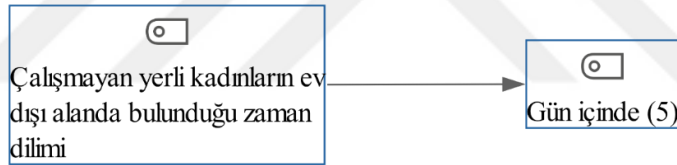
Şekil 48. Çalışmayan Yerli Kadınların Mecburiyet Dışında Evden Çıkma Durumları

Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alana çıkma durumları incelenirken *mecburiyet dışında ev dışı alana çıkma* durumlarına bakıldığında 3'ü illa bir iş yaratıp çıktığını, 2'si çıkmadığını dile getirmiştir.

Kadınların ev dışı alana çıkmak için bir bahane yaratıp çıktıkları görülmüştür. YE5, “Yani zorunluluk yani ben illa bahane bulur çıkarım dışarı. Kursa falan da gidiyorum. Mecburiyetim yok onlara gitmeye ama gidiyorum.” (YE5) diyerek bu konudaki kendi deneyimini paylaşmıştır.

Zorunluluk dışında ev dışı alana çıkmadığını söyleyen YE1'in ifadesi şu şekildedir:

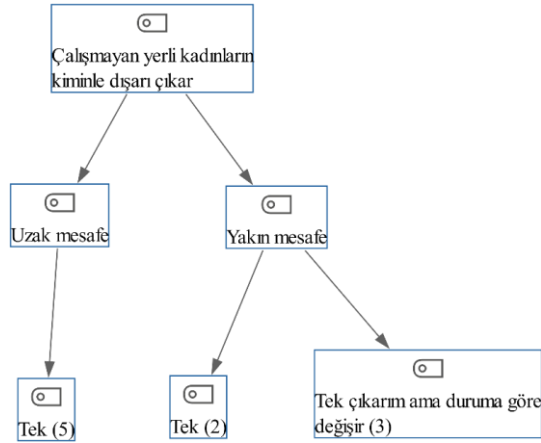
“Zorunluluk yoksa çıkmıyorum. Valla o arada da işimi yapıyorum yani temizlik bulaşık falan onları yapıyorum. Yorgun düşüyor beden tabi her gün de olmuyor tabii. ...” (YE1)

Şekil 49. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Bulundukları Zaman Dilimi

Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alanda bulunma durumlarına ilişkin *dışarıda bulundukları zaman dilimine* bakıldığında 5'i de gün içinde dışarıda bulunduğunu söylemiştir.

YE3, “Evimdeki işlerime bağlı çıkarım. Öyle belli bir saatim yok. Ama kurs saatlerim belli onlara göre ama onların dışında öğlen saatleri çıkarım genelde.” (YE3) ifadesi ile gün içinde dışarıda bulunduğunu ifade etmiştir.

Şekil 50. Çalışmayan Yerli Kadınların Kiminle Dışarı Çıktığı

Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alanda bulunmaları temasının altında *ev dışı alana kiminle çıktığına* bakıldığında *uzak mesafe* ve *yakın mesafe* alt temaları görülmüştür. 5’i de uzak mesafeye tek gittiğini söylerken, yakın mesafeye 2’si tek gittiğini, 3’ü tek çıktığını ama duruma göre değiştiğini belirtmiştir.

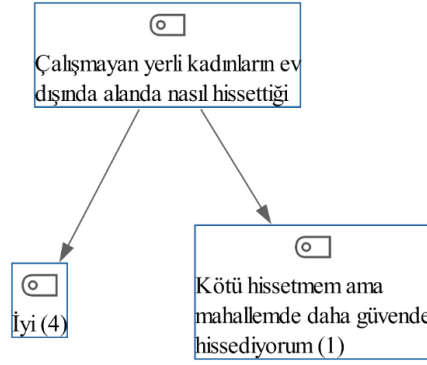
Uzak mesafeye tek giden YE5 şu şekilde ifade etmiştir:

“Tek başıma çıkarım işim olunca. Markete falan iniyorum. Oğullarıma giderken de tek gidiyorum. Onlar başka yerde oturuyor. Gidiyorum yanlarına otobüse binip.” (YE5)

Yakın mesafeye tek giden YE2 düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

“Genellikle tek başıma, kimse yok yanımda yani tek çıkarım... İnsanlarla karşılaşırsam sohbet ederim ama illa bir tanıdık yanımda olsun demem, gerek duymam yani.” (YE2)

Yakın mesafeye tek çıktığını ama duruma göre değiştiğini söyleyen YE4, “Tek de dışarı çıkarım. Arkadaşlarımla da çıkarım, onlarla daha çek seviyorum.” (YE4) bu cümlelerle durumunu açıklamıştır.

Şekil 51. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Nasıl Hissettiği

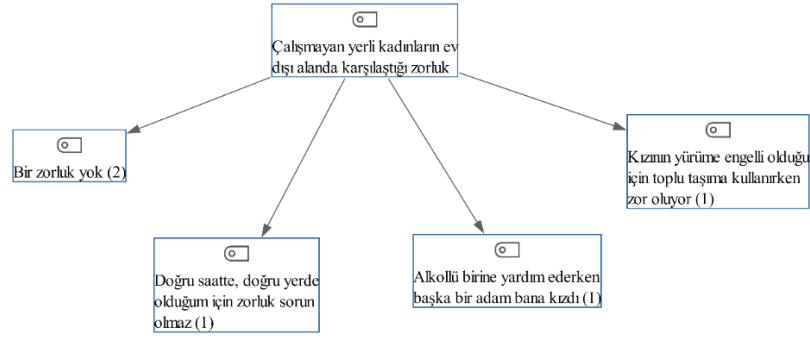
Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alanda durumu teması altında kadınların *ev dışı alanda nasıl hissettiğine* bakıldığında 4’ü iyi, 1’i kötü hissetmem ama mahallemde daha güvende hissediyorum dediği görülmüştür.

Genellikle kadınların ev dışı alanda kadınların kendini iyi hissettiği görülmüştür. YE2 kendini şu şekilde ifade etmiştir:

“Dışarda iyiyim ya güvenli hissediyorum yani tedirgin olmuyorum. Gidiyorum geliyorum, iyi geliyor. Daha iyi düşünüyorum aslında dışarıda. Dışarda insanları izlemek iyi geliyor.” (YE2)

Ev dışı alanda kendisini kötü hissetmeyen ama mahallesinde kendisini daha güvende hissettiğini söyleyen YE4 şöyle şu cümlelerle hislerini paylaşmıştır:

“Dışarda yani kötü bir şey hissetmem ama hani kendi mahallemde daha rahatım. Mesela bir yere gidiyorum ya mahalleme gelince kendimi daha güvenli hissediyorum. Tanıdığım, bildiğimden herhalde.” (YE4)

Şekil 52. Çalışmayan Yerli Kadınların Ev Dışı Alanda Karşılaştığı Zorluk

Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alanda durumu teması altında *karşılaştıkları zorluklara* odaklanıldığında, 2’si dışarıda bir zorlukla karşılaşmadığını, 1’i doğru saatte, doğru yerde olduğu için zorluk, sorun olmadığını, 1’i alkollü birine yardım ederken başka bir adam ona kızdığını, 1’i kızı engelli olduğu için toplu taşıma kullanırken zorluk yaşadığını ifade etmiştir.

YE5 ev dışı alanda bir zorluk yaşamadığını “Ben sorun yaşamadım, benim için zorluk yok.” (YE5) şeklinde ifade etmiştir.

Ev dışı alanda karşılaşılabilecek zorluğa ilişkin; doğru saatte, doğru yerde olunursa bir zorluk, sorun olmaz diyen YE4 şu şekilde düşüncesini dile getirmiştir:

“Ben dışarıda bir sorun yaşamadım valla çünkü ben belli saatte çıkarım. Öyle akşam sokaklarda olmaz. Yaşamadım çünkü doğru saatte, doğru yerde olurum. Akşam olsa yaşarsın. Ben zaten akşam evde olmayı seviyorum, öyle bilmediğim yer gitmem. Doğru saatte, doğru yerde olursan bir sorun, zorluk olmaz.” YE4

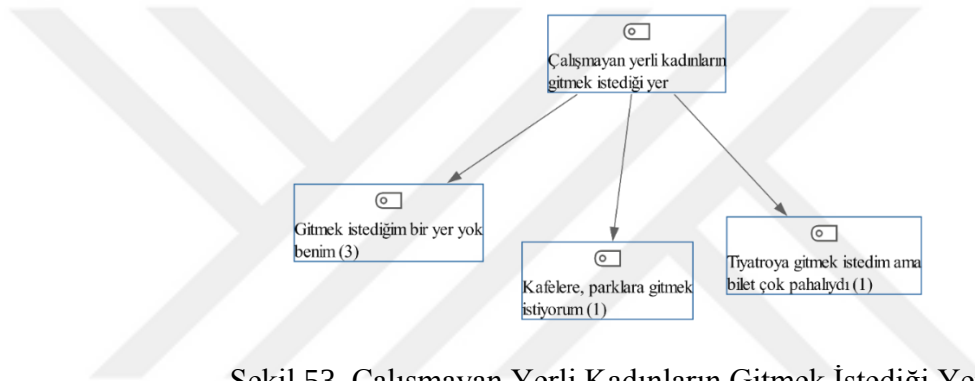
Alkollü birine yardım ederken başka bir adamın ona kızdığını söyleyen YE3 deneyimi şöyle dile getirmiştir:

“... Bir adam yani bıyıkları sigaradan sararmış, sarhoş ama ne sarhoş. Düştü kaldırımın orya yani yola yani. Ben gittim adamı çektim kaldırıma çünkü ezilecek. Başka bir adam geldi. Bana çok kızdı, hani bende mütevazı

görünüşlüyüm ya bana çok kızdı. Sen buna niye yardım ediyorsun, sen bu sarhoşu bırak da ölsün dedi. Ben çok üzül müştüm o gün. ...” (YE3)

Kızı engelli olduğu için toplu taşıma kullanırken zorluk yaşan YE1 deneyimini şu şekilde aktarmıştır:

“Otobüse, metroya binmek zor. Kızım engelli, arabasıyla çok zor oluyor. Ondan onunla uzağa gitmem, hastane Allah'tan yakın yürüyerek gidip geliyoruz. Kışın zor oluyor ama gidiyoruz.” (YE1)

Şekil 53. Çalışmayan Yerli Kadınların Gitmek İstedikleri Yer

Çalışmayan yerli kadınların ev dışı alanda yer alma durumlarına ilişkin *ev dışı alanda gitmek istedikleri yerlere* bakıldığında 3’ü gitmek istediği bir yerin olmadığını, 1’i tiyatroya gitmek istediğini ama biletin çok pahalı olduğunu ve 1’de kafeler, parklara gitmek istediğini dile getirmiştir.

Kentte gitmek istediği bir yer olmayan YE2, “Görmek, gitmek istediğim bir yer olmadı benim.” (YE2) demiştir.

Tiyatroya gitmek istediğini ama biletin çok pahalı olduğunu dile getiren YE3 şunları söylemiştir:

“Çok gitmek istediğim yer oldu ama gidemedim. Ekonomik yani mesela Kürk Mantolu Madonna onun tiyatrosuna gitmeyi çok istedim ama biletleri çok pahalı. 500 falan dediler. Çok istedim ona gitmeyi.” (YE3)

Kafelere, parklara gitmek istediğini söyleyen YE1 isteğini şu şekilde belirtmiştir:

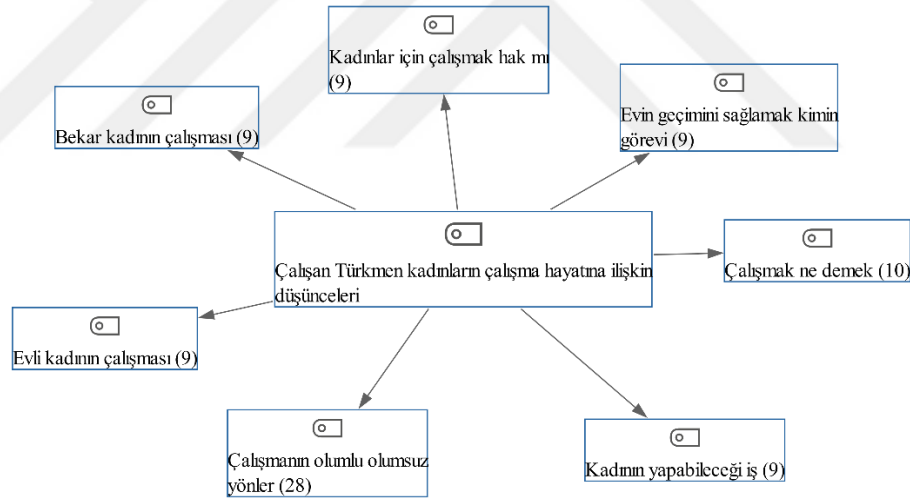
“Kızım durumu belli (engelli) ondan bir yere gidemiyorum. Dedim ya kafelere gideyim, bir şeyler yiyeyim, parklarda oturayım istiyorum. İnsanları görünce öyle hevesleniyorum ben de ama canı sağ olsun.” (YE1)

5.3.2. Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

5.3.2.1. Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

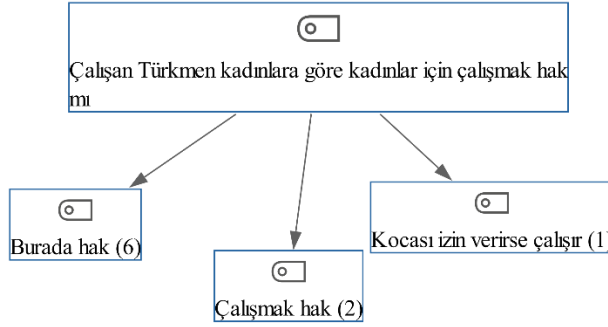
Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların çalışma yaşamı hakkındaki düşüncelerine ilişkin detaylı şekilde bilgi edinilmiştir.

Çalışan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Şekil 54. Çalışan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Çalışan Türkmen kadınların çalışma hayatına ilişkin düşüncelerine bakıldığında kadınların çalışmasının hak olup olmadığı, evinin geçimini kimin sağlaması gerektiği, çalışmanın ne demek olduğu, kadınların yapabileceği meslekler, evli kadının çalışması, bekar kadının çalışması ve çalışmanın olumlu ve olumsuz yönleri hakkındaki düşünceleri olarak 7 alt tema belirlenmiştir. Bu temalar çalışan Türkmen kadınların söylemleri ile aşağıda detaylı bir şekilde bulunmaktadır.

Şekil 55. Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Kadınlar İçin Çalışmak Hak Mı?

Çalışan Türkmen kadınların çalışma hayatına düşüncelerine ilişkin *kadınların çalışmasının hak olup olmadığına* dair fikirlerine bakıldığında 6’sı burada hak, 2’si çalışmak hak, 1’i kocası izin verirse çalışır demiştir.

Kadınlar için çalışmanın Türkiye’de hak olduğunu düşünen GÇ6 “Çalışmak bir hak yani burada bir hak. Irak’ta yok bu hak.” (GÇ6) diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

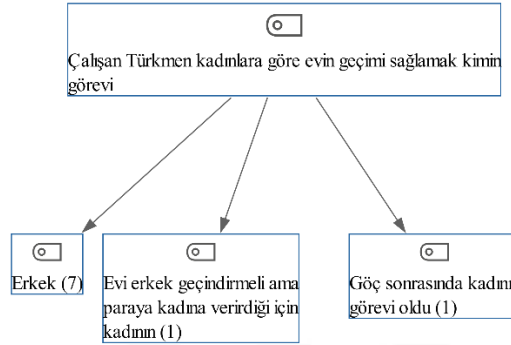
Çalışmanın kadın hakkı olduğunu belirten GÇ3 düşüncesini “Çalışmak tabii hak. Ben sevdim çalışmayı, kazanmayı. Bana iyi gelir. Herkese de iyi gelir, yani ben böyle düşünürüm.” (GÇ3) ifadesi ile dile getirmiştir.

Eşini kaybettiği için çalışma hayatına dahil olan ve eşi hayatta olsaydı belki çalışmayacağını düşünen GÇ1 kadının çalışmasının kocasının iznine tabi olduğunu düşünmektedir. Onun bu düşüncesi kadınların, kent hakkının içinde bulunan çalışma hakkına erişimde ataerkil kodların ve toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün kısıtlayıcı rolünün bir örneğini ortaya koymaktadır. GÇ1 düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir:

“Benim için yani ben seviyorum çalışmayı. Kendim için seviyorum. Çalışsın isterse. Ama bazısı hem kocası kabul etmiyor hem de kendine güvenemiyor hem çocuğu var nereye bırakır gider. O yüzden çalışmaz. Ama ben severim çalışmayı.” (GÇ1)

Ayrıca GÇ1 arkadaşının kocasının dükkânda çalışmasına izin vermediğini ifade etmiştir. Bu kadının çalışmasının eşinin kararına bağlı olduğunu düşüncesi ile paralellik gösteren

bir örnektir. GÇ1 “Şimdi bir kadın vardı eksiden benimle burada çalışıyordu. Bıraktı burayı. Hem çocuğu vardı hem de kocası kabul etmedi.” (GÇ1) diyerek arkadaşının deneyimini paylaşmıştır.

Şekil 56. Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Evin Geçimini Sağlamak Kimin Görevi

Çalışan Türkmen kadınların çalışma yaşamı hakkındaki düşüncelerine teması altında *evin geçimini sağlama sorumluluğunun kime ait olduğu* alt temasına bakıldığında 7’si erkeğin görevi olduğunu, 1’si evi erkek geçindirmeli ama paraya kadına verdiği için kadının görevi olduğunu ve 1’inin göç sonrasında evi geçindirmenin kadının görevi olduğunu düşündüğü görülmüştür.

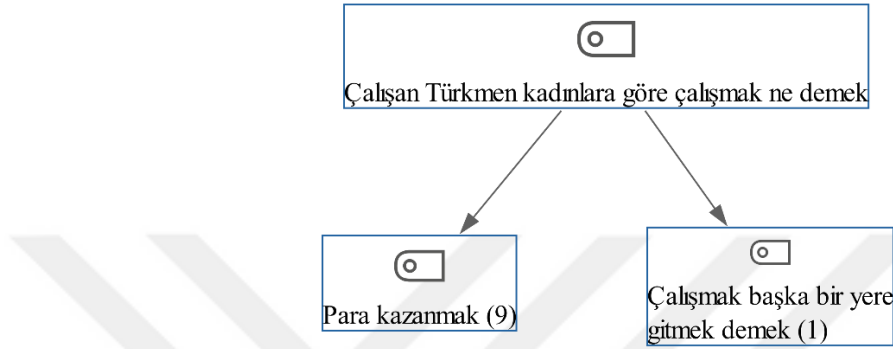
Evi geçindirmek erkeğin sorumluluğu diyen GÇ8 “Eve para getirmek kocanın boynunadır.” (GÇ8) diyerek kendisini ifade etmiştir.

Evi erkek geçindirmeli ama parayı kadına verdiği için kadının sorumluluğu olduğunu düşünen GÇ6 düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bence evi baba geçindirmeli yani erkek. Ama o da getirdiğinin hepsini annenin eline veriyor. Benim elime verince yani ben tasarruf edince ben geçindirmişim gibi geliyor. Yani benim üzerime düşüyor. ...” (GÇ6)

Göç sonrasında evi geçindirmenin kadının görevi olduğunu belirten GÇ7 fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Burada para kazanmak kadının işi ama Irak’ta kocanın yani adamın işiydi. Burada anne neden işte kocamın özü sıkıntıya girdi. İş bulamadı o, bak çalışıyor hepsi orada burada benim kocam bulamadı kâğıt toplar anca. ... Burada ben yani kadın daha kolay iş bulur. Ondan para getirmek annenin daha çok işi oldu.” (GÇ7)

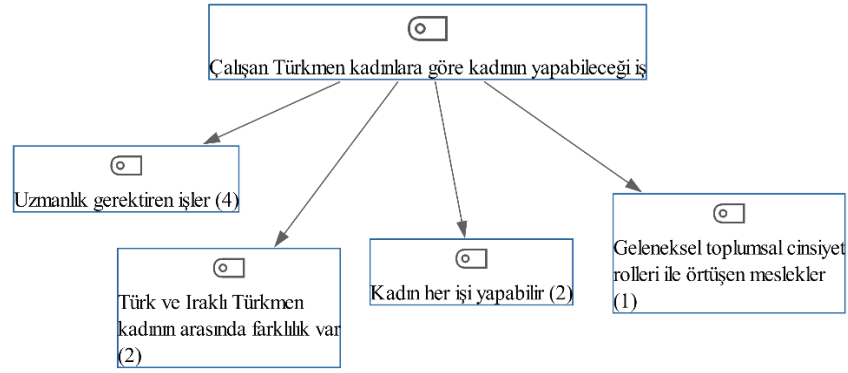

Şekil 57. Çalışan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına Yüklediği Anlam

Çalışan Türkmen kadınların çalışma yaşamına ilişkin düşüncelerinde *çalışma hayatına yükledikleri anlama* bakıldığında 9’u para kazanmak 1’i başka bir yere gitmek olduğunu düşünmektedir.

Çalışmayı para kazanmak olarak tanımlayan GÇ9, “Çalışmak iyi bir şey, kendi parayı kazanırsın. Başka ne olsun. Çalışmak güzel bir şey. ...” (GÇ9) ifadeleri ile düşüncesini dile getirmiştir.

GÇ2 ataerkil kodlara oldukça sıkı ilişkisi olan bir aile düzenine sahiptir, bu nedenle kocasının çalışmasına izin vermesinin sebebi oturdukları binayı temizlemesi yani GÇ2 çalıştığının görünmemesidir. Bu durum GÇ2’in çalışıp çalışmadığı konusunda tereddütte düşürmektedir çünkü onun için çalışmak evden çıkmak yani ev dışı alanda bulunmakla ilişkidir. Bu durum ataerkil kodlarla birlikte kadınların kendi üretici kimliğine yabancı kaldığını ve kadının kendi emeğini görmezden gelme eğilimine de örnek oluşturmaktadır. GÇ2 konuya ilişkin ifadesi “Yani ben çalışmam aslında gitmem bir yere, apartmanı silerim, çöpü atarım, bir de yaşlı teyzenin evini temizlerim. Bu çalışmak, o zaman çalışırım.” (GÇ2) şeklindedir.

Şekil 58. Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Kadınların Çalışabileceği Meslekler

Çalışan Türkmen kadınların çalışma hayatına dair fikirlerine odaklanıldığında *kadınların yapabileceği işlere* bakıldığında 4’ü uzmanlık gerektiren işleri, 2’si Türk ve Iraklı Türkmen kadınların arasında farklılık olduğunu, 2’si her işi yapabileceğini ve 1’i geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile örtüşen işleri yapabileceğini söylemiştir.

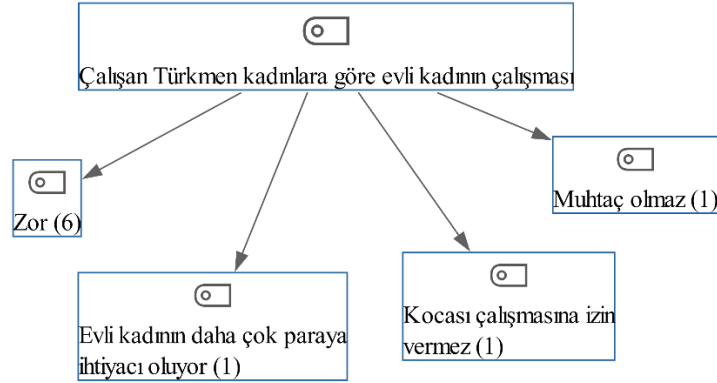
Kadınların uzmanlık gerektiren işleri yapabileceğini düşünen GÇ7 düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kadın ne işte çalışır. Kadın okursa, fırsat bulursa ne iş olsa yapar. Eri de ondan hanımlık istemezse çalışabilir yani. Irak’ta da okuyan doktor, öğretmen kadın var.” (GÇ7)

Türk ve Iraklı Türkmen kadınların arasında farklılık olduğunu söyleyen GÇ3 “Temizliğe gider, ekmek yapar yani bizim kadınlar öyle ama sizler her yerde çalışıyorsunuz.” (GÇ3) şu şekilde kendini açıklamıştır.

GÇ4 kadınların her işi yapabileceği düşüncesini “Kadın her yerde çalışır. Kendine güvense her yerde çalışır.” ifadesiyle dile getirmiştir.

Kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile örtüşen işleri yapabileceğini GÇ5 “Temizliğe gider, boncuk dizer, ekmek yapar. Yemek yapar bir yerde.” (GÇ5) cümlesiyle belirtmiştir.

Şekil 59. Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Evli Kadının Çalışması

Çalışan Türkmen kadınların çalışma hayatına ilişkin düşüncelerinde *evli bir kadının çalışmasına* dair 6'sı zor olacağını, 1'i evli kadının paraya daha çok ihtiyacı olduğunu, 1'i başkasına muhtaç olmayacağını ve 1'i de kocasının çalışmasına izin vermeyeceğini belirtmiştir.

Evli kadının çalışmasının zor olduğunu düşünen GÇ4 bunu şu şekilde açıklamıştır:

“Çalışmak evli kadın için çok zor (iç çekti) ama mecburiyet çalışırsan çünkü çocuklarını özlürsin. Evde kalmak daha iyi olur. ... Çalışınca evinin işi aksıyor, oğlum hasta aklım onda da kalıyor. Allah razı olsun komşum iyidir, bakar ama aklım kalır işte.” (GÇ4)

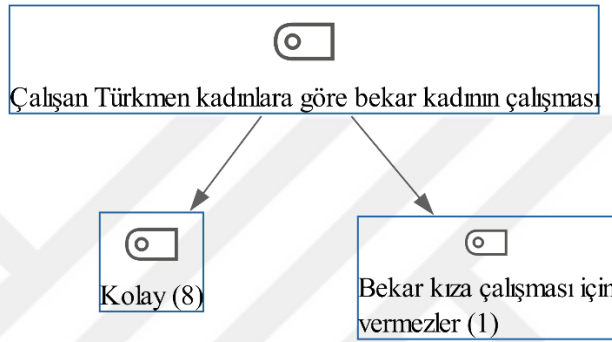
Evli kadının paraya daha çok ihtiyacı olduğunu söyleyen GÇ6 şu şekilde dile getirmiştir:

“Bekar bir kadın çalışmasa da olur ama evli kadına illaki para lazım oluyor. Çocuğa falan okula para lazım. Eşya alması lazım evine falan onun için çok daha şey olur. ...” (GÇ6)

Kimseye muhtaç olmayacağını düşünen GÇ2 bu düşüncesini “Para istemez yani o da kazanır ya daha rahat olur, lazım geleni yapmak. Muhtaç olmaz.” (GÇ2) sözleri ile dile getirmiştir.

Kocası vefat ettiği için çalışan GÇ1, evli kadının kocasının çalışmasına izin vermeyeceğini belirten düşüncesini şu şekilde aktarmıştır:

“Evli olunca dedim ya kocası olur kabul etmez. Hem de çocuğu olunca çocuğuna bakar. Kocası der ben çalışıyorum yeter sen otur der. Yani bizde Iraklılarda öyle ama Türklerde öyle bilmiyorum yani. Herkes kendine çalışıyor. Evli kadın pek çalışmaz, eşi izin vermez. O çocuğuna bakar.” (GÇ1)

Şekil 60. Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Bekar Kadınların Çalışması

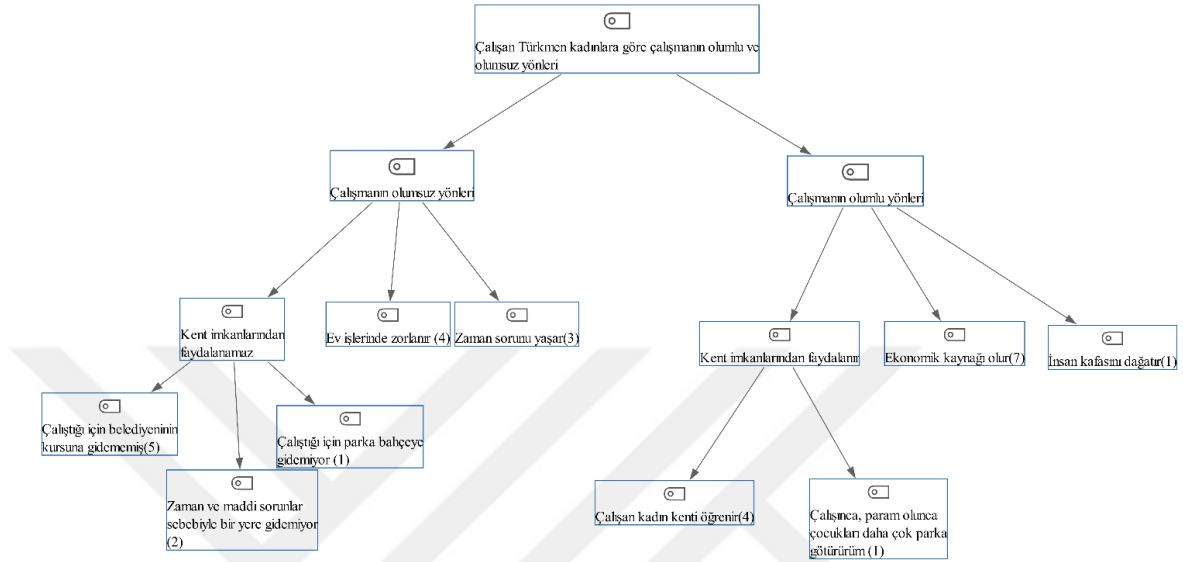
Çalışan Türkmen kadınların çalışma yaşamına ilişkin düşünceleri teması altında *bekar kadının çalışması* alt temasında 8’i bekar kadının çalışmasının kolay olduğunu ifade ederken, 1’i bekar kızın çalışmasına izin verilmeyeceğini dile getirmiştir.

Bekar kadının çalışmasının kolay olduğunu düşünen GÇ8 şu şekilde ifade etmiştir:

“Bekara çalışmak kolaydır. ... Bekar yani özüne zorluk yapmaz. Kocası yok yani evlenmemiş kaynanası yok. Annesi de anne ben çalışacağım dese annesi git çalış kızım ama kaynanası kabul etmez, koca kabul etmez. Bekar sultan (gülüyor). ...” (GÇ8)

Bekar kızın çalışmasına izin verilmeyeceğini belirten GÇ2 bunu şu şekilde dile getirmiştir:

“Mesela kızlarıma çalışmak için izin vermez, büyüseler. Laftan sözden vermezler. Sadece kocaya aldılar gittiler, koca kabul etti o zaman. Koca kabul etmedi yasak bizde. Baba evinde çalışamaz. ...” (GÇ2)

Şekil 61 Çalışan Türkmen Kadınlara Göre Çalışmanın Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Çalışan Türkmen kadınlarla çalışma hayatına ilişkin düşüncelerinde, *kadınlar için çalışma hayatının olumlu ve olumsuz yönleri olduğunu* düşündükleri görülmüştür. Kadınların çalışmanın hayatlarına getirdiği olumsuzluklar kent imkânlarından faydalanama noktasında 5’i çalıştığı için belediyenin kursuna gidemediğini, 2’si zaman ve maddi sorunlar sebebiyle bir yere gidemediğini, 1’i çalıştığı için parka gidemediğini söylemiştir. Ayrıca çalışma hayatına dahil olmanın kadınlar için yarattığı olumsuzluklara ilişkin 4’ü ev işlerinde zorlanmaya, 3’ü zaman sorunu yaşamasına neden olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan kadınlar çalışma hayatına katılımın kent hakkına erişimde kolaylaştırıcı olduğunu ve başka olumlu durumları da meydana getirdiğini düşünmektedirler. Kent hakkına erişimde olumlu rolü olduğunu söyleyen katılımcıların 4’ü çalışan kadının kenti öğreneceğini, 1’i ise çalışınca, parası olunca çocuklarını daha çok parka götürdüğünü ifade etmiştir. Ayrıca 7’si ekonomik kaynağa sahip olunması ve 1’i de insanın kafasını dağıttığı için çalışmanın kadınların hayatında olumlu bir rolü olduğunu ifade etmiştir.

Kadınların iş yaşamına ilişkin düşüncelerinde iş hayatında yer almasının kentin imkânlarından faydalanılmasında olumlu ve olumsuz bir rol oynayabileceği görülmüştür. Olumsuz rolüne bakarsak, çalıştığı için belediyenin kursuna gidemediğini GÇ9 “Çalışan kadın parası olur ondan istediğini alır yani ama başka ne yapar ki yani çok saat çalışırsa öyle dedik ya kursa falan gidemez.” (GÇ9) cümlesi ile belirtmiştir.

Zaman ve maddi sorunlar sebebiyle bir yere gidemediğini söyleyen GÇ1 şunları ifade etmiştir:

“Çalışırım ondan yapamadığım şeyler olur. Ben burası eskiden çalışınca pazar günleri izinli olurdum. Bu ne diyor. Hayır Pazar günleri kapatmayalım, Pazar günleri herkes evde oluyor ya herkes ekmek alır. Ben dedim napayım, evim var çocuğum var. Bir misafir geliyor ya da ben bir yere gitmek istiyorum. Ama olmuyor. Hem izin olmuyor hem de param yetmiyor mecbur olmayınca gitmem ki bir yere.” (GÇ1)

Çalıştığı için parka gidemediğini GÇ7 “Ben çocukları parka, bahçeye götürecek zaman bulamıyorum. Çalışıyorum, olmuyor ki zamanım.” (GÇ7) ifadeleri ile dile getirmiştir.

Öte taraftan kadınların çalışma hayatının dahil olmasının kentin tarafından sağlanan imkânlardan yararlanmada olumlu rolü olduğu dair ifadeler de çalışan Türkmen kadınların söylemlerinde yer almaktadır.

Çalışma hayatında bulunmanın kadınların şehri öğrenmesinde yardımcı olacağı düşüncesini GÇ2 şu şekilde söylemiştir:

“Muhtaç olmazlar. Bak ben buraya geldim öğrendim nereden ne var. Çalışmaya gitsem orayı da öğrenirim. Yani apartmanın dışına gitsem. Bilirim. Burada bilmek lazım. Lazım gelirse yapmak için.” (GÇ2)

Çalışınca, parası olunca çocuklarını daha çok parka götürdüğünü GÇ3 şu şekilde dile getirmiştir:

“Çalışınca param oldu, yani kocamda alır ama mesela bende kazandım da daha kolay oldu. Markete falan indirimden çok aldım. Mesela parka gidince çocuklara şeker aldım. Şimdi olmayınca çocuk isteyince üzülürsün ama çalışınca para olunca yazın daha çok götürürüm çocukları parka.” (GÇ3)

Kentin imkânlarına erişimin haricinde çalışma yaşamına katılımın kadınların yaşantısında olumsuz ve olumlu durumlar yarattığı görülmüştür.

Çalışan kadınların ev işlerinde zorlanabileceğini düşünen GÇ9 şunları dile getirmiştir:

“Abla kadın çalışsa da çalışmasa da ne yapacak ki yani ev işi çok zamanını alır, çalışırsa o da zaman alır pek öyle çıkmaz yani belki sizler çıkarsınız yine ama bak evim küçük hep onu toparlamam lazım. Akşam yatak aç sabah kapat falan. Temizliğe okula giderken de zamanım olmazdı şimdi de olmuyor yani işi gücü hallet. Bir de para yok ki gezsün, görsün, fırsatı olsun.” (GÇ9)

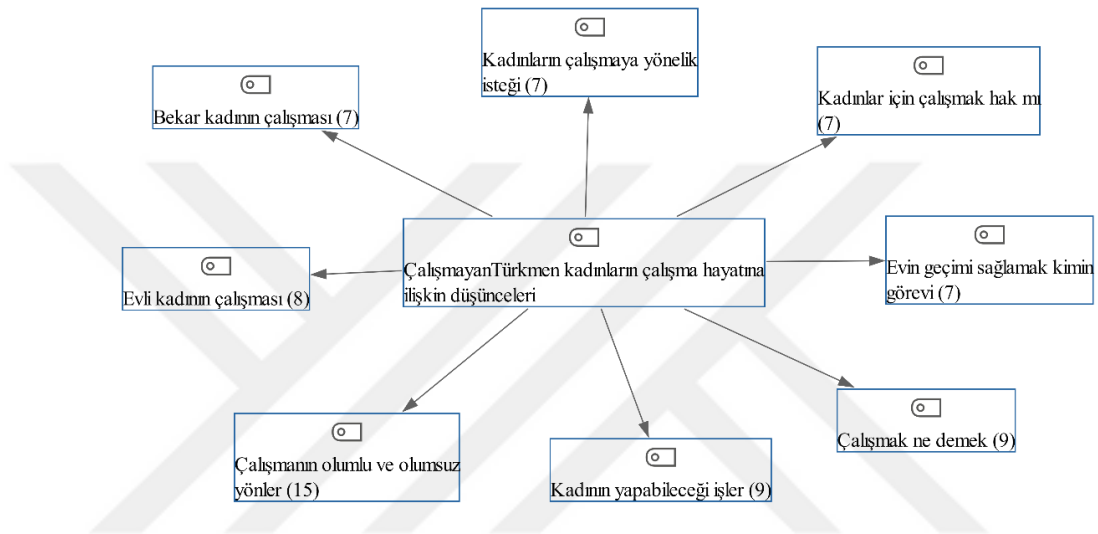
Çalıştığı için zaman sorunu yaşayan GÇ3, “Çalışınca işte kendi evinde eylemesi zor oluyor. Yani eksik kalabiliyor bir o var. Ama çocuklarına bir şeyler almak güzel şey, hani kazanmışım ya öyle olmuş o güzel (gülümseyerek söyledi).” (GÇ3) diyerek kendi durumunu paylaşmıştır.

Çalışmanın kadınların olumlu rolüne bakıldığında ise kadınların ekonomik kaynağa sahip olacaklarını GÇ5 “Yani çalışırsan paran olur, gidersin alırsın. Çocuğuna verirsün okula götürür para, alır istediğini.” (GÇ5) sözleri ile ifade etmiştir.

Çalışmanın insanın kafasını dağıttığını düşüncesini GÇ1 şu şekilde açıklamıştır:

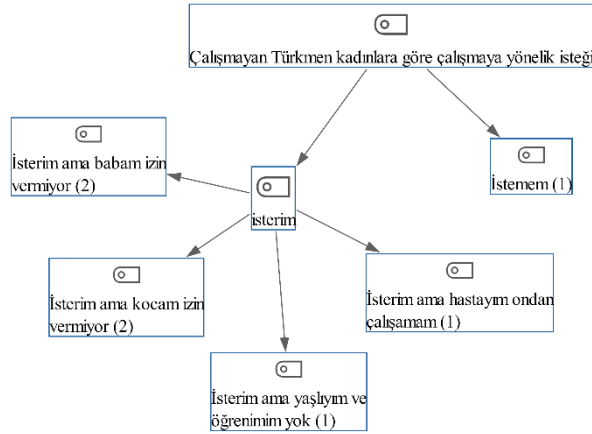
“Ben mesela çalışıyorum hem para kazanmak için hem de evde oturunca sıkılıyorum. Canım sıkılıyor, canım sıkılıyor. ... Evde olunca düşünüyorum, düşüntü alıyor beni. Düşününce de hastalanıyorum doğrusu. ... Çalışınca şöyle biraz (oturuşunu dikleştirdi ve gülümsedi), unutuyorsun öyle kalmıyor. İnsanın kafası dağılıyor” (GÇ1)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Şekil 62. Çalışmayan Türkmen Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Çalışmayan Türkmen kadınların çalışma hayatına ilişkin düşüncelerine odaklanıldığında çalışma istekleri, çalışmanın hak olup olmadığı, evinin geçimini kimin sağlaması gerektiği, çalışmanın ne demek olduğu, kadınların yapabileceği meslekler, evli kadının çalışması ve bekar kadının çalışması ve çalışmanın olumlu ve olumsuz yönleri hakkındaki düşünceleri olarak 8 alt kod altında fark edilmiştir. Bunlar aşağıda katılımcıların söylemleriyle birlikte detaylıca verilmiştir.

Şekil 63. Çalışmayan Türkmen Kadınların Çalışmaya Yönelik İsteği

Çalışmayan Türkmen çalışma hayatına ilişkin düşüncelerinde saptanan ilişkin kadınların *çalışma isteklerine* bakıldığında 1'i çalışmayı istemediğini 6'sı ise çalışmak istediğini ifade etmiştir. Çalışmak isteyen kadınlar çalışma hayatına dahil olmama sebeplerinin ise babasının izin vermemesi (2), kocasının izin vermemesi (2), yaşlı ve öğrenimin olmaması (1) ve hastalık (1) olduğu görülmüştür.

Çalışmak istemediğini GE1 şu şekilde ifade etmiştir:

“... O gün anneme gittim, kendi anneme. Komşu dedi ki geldin bir alıver. Öbürüne (kuaför) 100 lira vereceğime sana vereyim dedi. Ben olmaz dedim. Ben sevdiğimden iyilik diye yaparım. Biz de kadın çalışmaz. Öyle para almaz. Kadın ev işi yapar. ... Yani kocam bakar bana ben istemem çalışmak.”
(GE1)

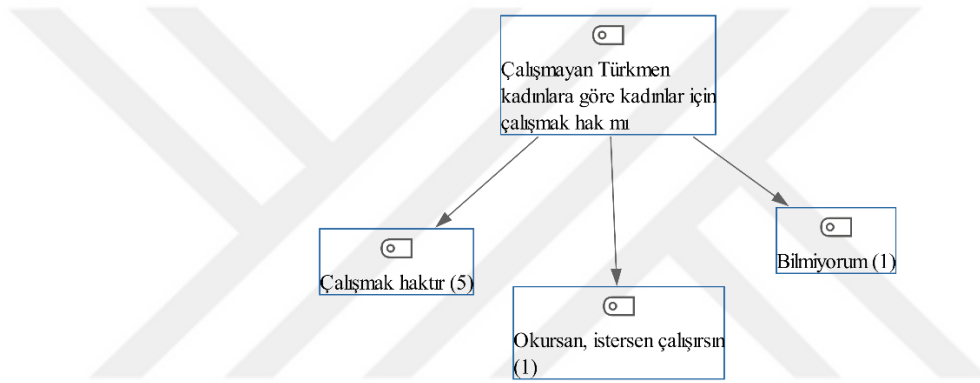
Babası izin vermediği için çalışmadığını söyleyen GE5 “Babam diyor ki başınızda ben varım, abileriniz var sizin çalışmanıza gerek yok, biz çalışıyoruz.” (GE5) bu şekilde ifade etmiştir.

Kocasının çalışmasına izin vermediğini söyleyen GE3 “Ben çalışmayı çok isterdim. Eşim izin vermez. Ben çalışabilsem lokantada çalışmak isterdim. ...” (GE3) cümleleriyle durumunu açıklamıştır.

Yaşlı ve öğrenimi olmadığı için çalışamayan GE6 şunları söylemiştir:

“İş olsa işlerdim yani ama ben yaşıyım, benden bir şey olmaz. Hani otururum ya böyle yorulurum ama genç olsam isterdim. Irak’ta kadın çalışmaz yani öğrenimim yok ya ondan çalışmam yani çalışamam. Öğrenim olsa yani okula gitseydim işlerdim.” (GE6)

Hasta olduğu için çalışamayan GE2 “Bellim incinmese eylerdim. Bellim hasta olmasa işleyebilirdim.” (GE2) diyerek durumunu aktarmıştır.

Şekil 64. Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Kadınlar İçin Çalışmak Hak Mı?

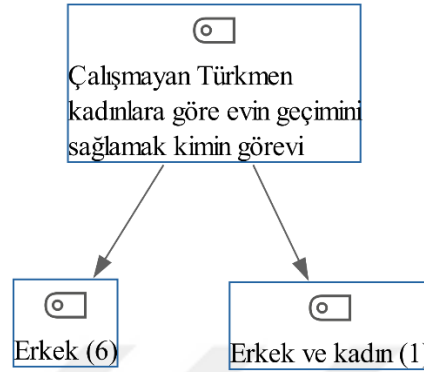
Çalışmayan yerli kadınların çalışma yaşamına ilişkin fikirleri kapsamında *kadınlar için çalışmanın hak olup olmadığına dair düşüncelerine* bakarsak 5’i hak olduğunu, 1’i okursan, istersen çalışacağını, 1’i bilmediğini ifade etmiştir.

Çalışmanın kadın için hak olduğu düşünen GE6, “Açıkçası bence benim fikrime giderseler her kadının çalışması lazım, kadının da hakkı çalışmak. Okuyup da bir yerlere yetişmeli kadın. ...” (GE6) demiştir.

Kadın okursa, isterse çalışacağını söyleyen GE1 düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

“Yani bizim adetimiz de yok ama mecbur kalınca kadınlar da burada çalışır oldu. İstiyorsa, gerek varsa çalışır. Bizde de okursan çalışırsın yani çalışmak istersen oku çalış.” (GE1)

Çalışmanın kadın için hak olup olmadığını bilmeyen GE4 “Çalışmak hak mı bilmem ki, yani ben isterim ama kocam izin vermez, çocuklardan, temizlikten fırsatım da olmuyor zaten.” (GE4) diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

Şekil 65. Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Evin Geçimini Sağlamak Kimin Görevi
Çalışmayan kadınların çalışma hayatına dair düşüncelerine odaklanıldığında *ev geçiminin kimin sorumluluğu olduğu* alt teması saptanmıştır. 6’sı erkeğin 1’i erkek ve kadının evin geçiminden sorumlu olduğunu dile getirmiştir.

Evi geçindirmenin sorumluluğunun erkeğe ait olduğunu düşünen GE2 “Erin işidir, kadın da çalışır ama eve bakmak onun işi.” (GE2) kendini böyle ifade etmiştir.

Evi geçindirme görevinin erkek ve kadına ait olduğunu söyleyen GE5 “Koca çalışır, kadın da çalışır. Bana kalsa herkes çalışsın.” (GE5) şeklinde düşüncesini dile getirmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların çalışma hayatına dair düşüncelerinde *çalışmaya yükledikleri anlamlar* üzerinde de durulmuştur. 5’i para kazanmak, 3’ü özgürlük, 1’i kendine güven ve 1’i de kendini tanımak ve hayatı öğrenmek olarak çalışmayı tanımlamaktadır.

Çalışmayı para kazanmak olarak tanımlayan GE3 “Çalışmak iyi şey valla. İnsanın elinde az para oluyor. Her şeyi eşinden beklemiyorsun. Ondan iyi oluyor.” (GE3) cümleleriyle düşüncesini aktarmıştır.

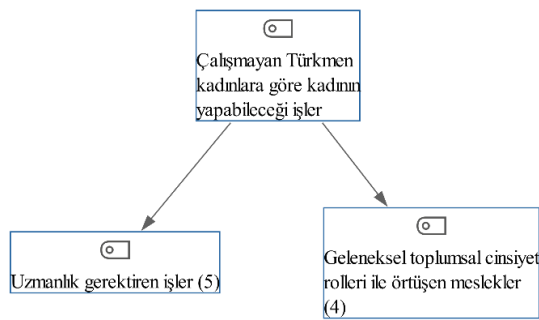
Çalışma hayatına katılımı özgürlük olarak gören GE1 “Para kazanırsın, istediğini alırsın kocana sormazsın. Özgür olursun, alırsın istediğini.” (GE1) şu şekilde kendisini ifade etmiştir:

Çalışma hayatına dahil olmayı kendine güven olarak tanımlayan GE7 şunları söylemiştir:

“Çalışmak güzel. Sizler hep çalışıyorsunuz, evde oturmak iyi değil. Hep düşünüyorsun, çalışırsan işlersen düşünmezsin. Kendine şeyin olur güvenin olur. Kocana bakmazsın, kendin olursun. Bak bıraktı, boşadı beni. Hiçbir şey yok ki bende. Kaldım ortada. Babam iyi insan ama bizde boşanma yok kötü olurdu babam iyi olmasa. Ne yapardım.” (GE7)

Kendini tanımak ve hayatı öğrenmek şeklinde çalışmayı açıklayan GE5 şu şekilde düşüncesini açıklamıştır:

“Çalışmak çok güzel bir şey. Böyle kendini anlıyorsun. Böyle dünyayı anlıyorsun. Mesela geçimi anlıyorsun, yaşamayı anlıyorsun, zorlukları anlıyorsun ve insan görüyor babasının çalışmasını zoruna gidiyor yaşlı ya.” (GE5)

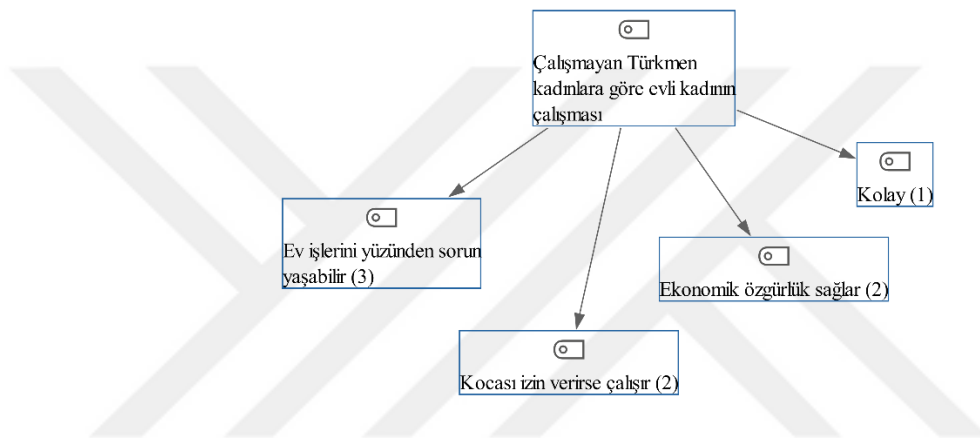

Şekil 66. Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Kadınların Yapabileceği İşler

Çalışmayan Türkmen kadınların çalışma yaşamına ilişkin düşünceleri kapsamında *kadınların yapabileceği işler* hakkındaki fikirlerine bakıldığında 5’i uzmanlık gerektiren işlerde, 4’ü ise geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun işlerde kadınların çalışabileceğini dile getirmiştir.

Kadınların uzmanlık gerektiren işlerde çalışacağını söyleyen GE3, “Bence doktor söylerim ben. Sizin dilinizde mühendis deniyor, mühendis olabilir. İyi bir şey. Gider külliye okur olur bunları.” (GE3) cümleleri ile fikrini aktarmıştır.

Kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun işlerde çalışabileceğini GE7 “Kadın yani ben makyaj yapmak isterim, öyle çalışır bence. Duyuyorum ekmek yapıyorlar, temizliğe gidiyorlar. Okula giderse öğretmen olur.” (GE7) şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Şekil 67. Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Evli Kadınların Çalışması

Çalışmayan Türkmen kadınların çalışma hayatına ilişkin fikirlerinde *evli kadınların çalışması durumu* dair kadınların 3’ü ev işleri yüzünden sorun yaşayabileceğini, 2’si kocası izin verirse çalışabileceğini, 2’si ekonomik özgürlüğü olacağını, 1’i kolay olacağını söylemiştir.

GE1 çalışan evli kadınların, ev işleri yüzünden sorun yaşayabileceğini “Kocasını var, çocukları var ona zor olur. Evde de bir sürü işi olur. Kaynanası iş bekler. O çok yorulur.” (GE1) cümlesi ile ifade etmiştir.

Kocasını izin verirse kadının çalışabileceğini GE7 şu şekilde aktarmıştır:

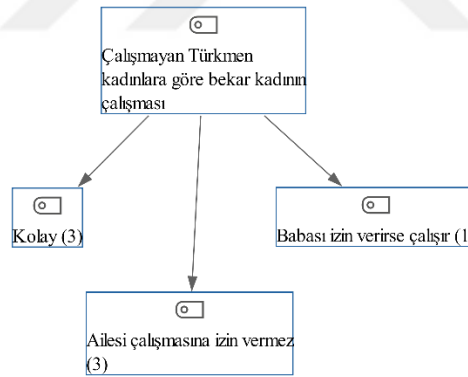
“Evli kadın dedim ya kocası izin verirse çalışır. Tabii karılık yapacak, annelik yapacak onları eksik olmayacak. Kocasını kızar sonra. Öyle düşündüm yani. Yemek yoksa kızar kocası.” (GE7)

Çalışan evli kadının ekonomik özgürlüğü olacağını GE4 şu sözlerle ifade etmiştir:

“Evli kadının çalışması iyi olur çünkü her zaman kocanın eline bakıyorsun. Olmuyor. Bazen istediğin şeyi alamıyorsun. Gözün görüyor ama alamıyorsun. Koca bazen vermiyor. Şunu yapıyorsun, bu parayı ne yapıyorsun, bunu niye aldın hep böyle oluyor. Ama çalışırsa böyle olmaz.”
(GE4)

Evli kadının çalışmasının daha kolay olacağını belirten GE3 şu şekilde düşüncesini açıklamıştır:

“Evliysen insanlar daha az konuşuyor. Kocan başında ya. ... Konuşulur, kocanın da canı sıkılır der yasak çıkma. Ama bekar olsam, dul olsam daha kötü o zaman hiç çıkarmazlar beni çünkü daha çok konuşlar. Sen anladın.”
(GE3)

Şekil 68. Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Bekar Kadınların Çalışması

Çalışmayan Türkmen kadınların çalışma hayatına ilişkin düşünceleri arasında *bekar kadınların çalışması fikirleri* de yer almaktadır. 3’ü ailesi çalışmasına izin vermeyeceğini, 3’ü kolay olduğunu ve 1’i de babası izin verirse bekar kadınların çalışabileceğini belirtmiştir.

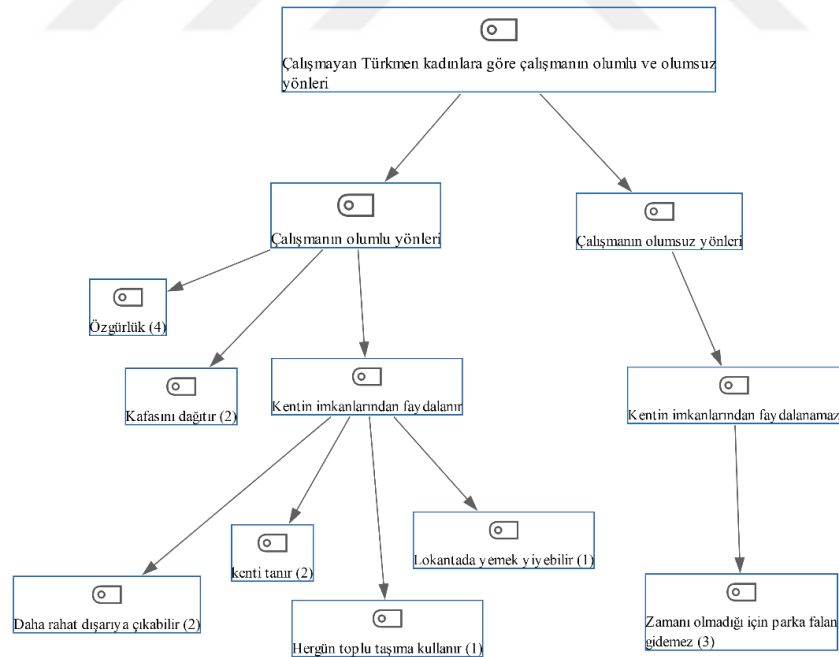
Bekar kadının çalışmasına ailesinin izin vermeyeceğini düşünen GE5 şunları dile getirmiştir:

“... Bekar olanlara çok hassas davranırlar, küçük bilmiyor ya kız ya ama kadının çalışması daha kolay. Ailesi bekar kızı çalıştırmaz ki, çok zor ona izin vermezler. Çalıştırmazlar onu. Ondan çalışması için bir imkân olmaz yani.” (GE5)

Bekar kadının çalışmasının kolay olduğunu söyleyen GE6 düşüncesini şu şekilde açıklamıştır:

“Evli olan zoru şu olur o kadın, anne ya ondan çok daha işi olur. Hani annelik yapacak, karılık yapacak, ev işi olacak falan. Bekarın şeyi zorluğu olmaz, onun öyle işler yok.” (GE6)

Bekar kadının babası izin verirse çalışacağını GE4 “Bekar kadına yani babası izin verirse daha rahat olur. Evde işi olmaz, gider gelir ama tabi izin verirse yani.” (GE4) ifadesi ile açıklamıştır.

Şekil 69. Çalışmayan Türkmen Kadınlara Göre Çalışmanın Olumlu Olumsuz Yönleri

Çalışmayan göçmen kadınların çalışma yaşamına ilişkin düşüncelerinde çalışmanın *olumlu ve olumsuz yönleri* olarak iki alt tema görülmüştür. Olumlu yönlerine bakıldığında 4'ü özgürlük sağladığını ve 2'si kafasının dağılacağını söylerken 6'sı kentim imkanlarından faydalanacaklarını söylemiştir. Kentin imkanlarından faydalanmaya ilişkin 2'si daha rahat dışarıya çıkabileceğini, 2'si kenti tanıyacağını, 1'i her gün toplu taşıma kullanacağını, 1'i lokantada yemek yiyebileceğini ifade etmiştir. Çalışmanın olumsuz yönünü kentin imkanlarından faydalanamamak teması altında 3'ü zamanı olmadığı için parka falan gidemeyeceklerini belirtmiştir.

Çalışmanın kadına özgürlük sağladığını düşünen GE2 “Kadının çalışması onun için iyidir. Kimseye muhtaç olmayasın, elini açmayasın, para istemeyesin. Öz kendine işleyesin yiyesin.” (GE2) cümleleriyle fikrini dile getirmiştir.

Çalışan kadının kafasının dağılacağını söyleyen GE6 “Çalışmak iyidir yani işlersin. İşlemek iyi gelir insana kafan dağılır. Bilirsin öğrenirsin.” şu şekilde düşüncesini açıklamıştır.

Çalışmayan göçmen kadınlar kentin imkânlarını kullanımda çalışmanın olumlu bir rolü olduğunu söylemiştir. Bu kapsamda çalışan kadının daha rahat dışarı çıkabileceğini söyleyen GE5 şu şekilde düşüncesini aktarmıştır:

“Göçmen kadın bir de çalışırsa kendi parası olur, o zaman da kimse karışamaz yani bence daha rahat olur. Şimdi işe gidip gelecek ya dışarıya falan çıkar. Ben gibi, ablalarım gibi izin almaz o. İşini falan halleder. İstedğini alır, istediğini yer mesela.” (GE5)

Çalışan kadının kenti tanıyacağını düşünen GE3 şu şekilde kendisini ifade etmiştir:

“... Daha rahat dışarı çıkar, uzağa da gider tek başına. Çalışır ya para da görür cebi, ondan gider alışverişini yapar. Bilir nerede ne var. Mesela ben çalışmam ama çalışsam başka yerde orayı da öğrenirim. Nasıl gideceğim geleceğim hep

bilirim öyle olursa. Belki başka yerde daha ucuza satarlar alacağımı, onu bilirim, görürüm çünkü. ...” (GE3)

Çalışan kadının her gün toplu taşıma kullanacağını düşünen GE1, “Uzakta çalışan kadın çok bilmiyorum yani bizde ama siz her gün otobüs, dolmuş kullanır.” (GE1) cümleleri ile düşüncesini aktarmıştır.

Çalışan kadının lokantada yemek yiyebileceğini düşünen GE5 “Çalışırsa ne olur işte parası olduğu için daha çok istediğini alır. Hani belki aşağıdaki şeyler var ya yemek yerleri oralara giderler.” (GE5) ifadesini kullanmıştır.

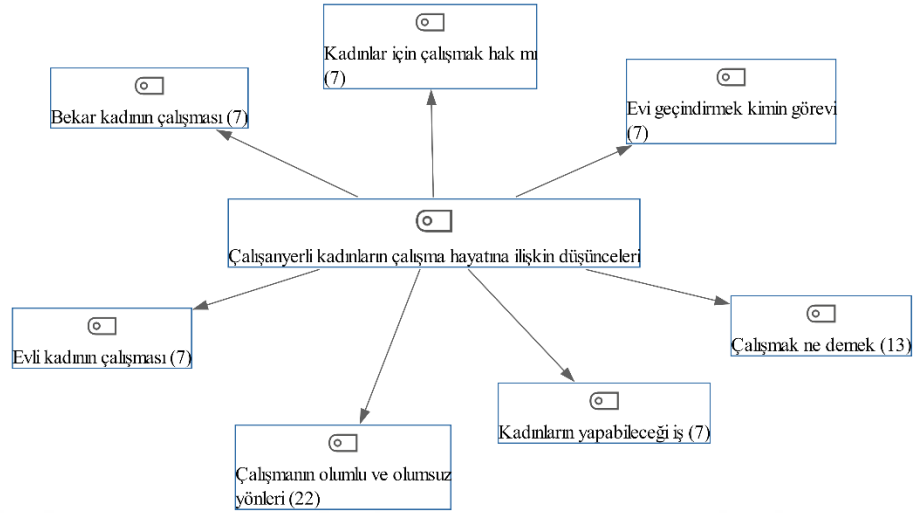
Çalışan kadınların kentin imkânlarından faydalanmayacağını düşüncen kadınlar, çalıştıkları için yeşil alanları kullanmayacaklarını ifade etmiştir. GE1 bu durum için şu şekilde düşüncesini paylaşmıştır:

“Dedim ya kadın şehirde çalışır. Çalışma şeyini şehir verir ona yani çalışırsa kullanmış olur imkânı. Başka ne olur ben bilmiyorum. Böyle parklara falan gitmek gibi mi diyorsun? Yani belki az gider hani iş var, annelik var falan zamanı az olur. Gidemez öyle.” (GE7)

5.3.2.2. Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

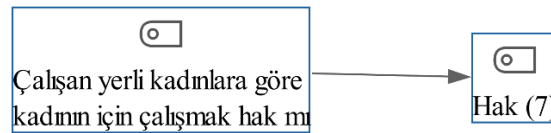
Çalışan ve çalışmayan yerli kadınların çalışma hayatına ilişkin düşünceleri katılımcıların ifadeleriyle birlikte aşağıda detaylıca verilmiştir.

Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Şekil 70. Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Çalışan yerli kadınların çalışma hayatına hakkındaki düşüncelerine bakıldığında çalışmanın hak olup olmadığı, evinin geçimini kimin sağlaması gerektiği, çalışmanın ne demek olduğu, kadınların yapabileceği meslekler, evli kadının çalışmasına dair fikirleri, bekar kadının çalışması hakkındaki düşünceleri ve çalışmanın olumlu ve olumsuz yönleri olarak 7 alt tema saptanmıştır. Bunlara ilişkin çalışan yerli kadınların düşünceleri alıntılanarak aşağıda detaylı bir şekilde bulunmaktadır.

Şekil 71. Çalışan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Çalışması Hak Mı?

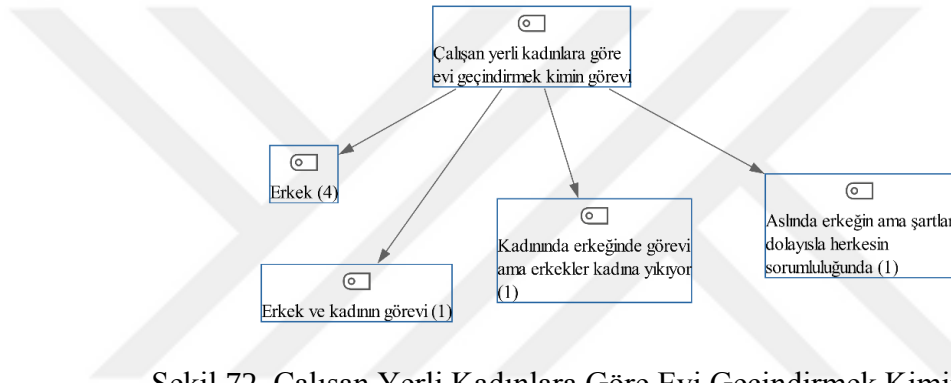
Çalışan yerli kadınların çalışma yaşamına ilişkin düşüncelerinde çalışmanın *kadınlar için hak olup/olmadığı* saptanan alt temalardan biridir. Çalışan yerli kadınların 7'si de çalışmanın kadınlar için hak olduğunu ifade etmiştir.

Çalışmanın kadınlar için hak olduğunu söyleyen YÇ3 şu şekilde söylemiştir:

“Şimdi bizim Türk milleti hani erkeğe çalışmak şartlandırıyor. Diyor ki erkekler çalışsın kadınlara baksın ama bence kadın erkek eşit olmalı. Onların yani kadınların da hakkı.” (YÇ3)

Kadınların yaşadıkları toplumlarının değer yargılarının düşüncelerinde ve haklara erişimde oldukça önemli bir rolü olduğu YÇ5'in ifadesinde görülmektedir. Hakkari'den Ankara'ya göç eden YÇ5 Türkiye'nin doğu bölgesinden kadınların çalışmasının hak olmadığını ancak Ankara'da çalışmanın kadınlar için bir hak olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

“Çalışmak hak tabii. Yani kocanın da laf etmemesi lazım ama burada hak. Bizim doğuda kadın çalışmaz ama burada öyle değil. Burada kadına hak çalışmak, bana da hak oldu (gülüyor).” (YÇ5)

Şekil 72. Çalışan Yerli Kadınlara Göre Evi Geçindirmek Kimin Görevi

Çalışan yerli kadınlara çalışma hayatına hakkındaki düşünceleri ilişkin *evi geçindirme sorumluluğunun kime ait olduğun* alt temasının altında erkeğin görevi (4), erkek ve kadının görevi (1), kadının da erkeğin de görevi ama erkekler kadınlara yıktığı düşüncesi (1) ve aslında erkeğin ama şartlar dolayısıyla herkesin sorumluluğu düşüncesi (1) olarak 4 alt tema saptanmıştır.

Eşini kaybetmiş YÇ2 eve geçindirmenin sorumluluğunun erkeğe ait olduğunu ve oğlunu da buna göre yetiştirdiğini söylemiştir:

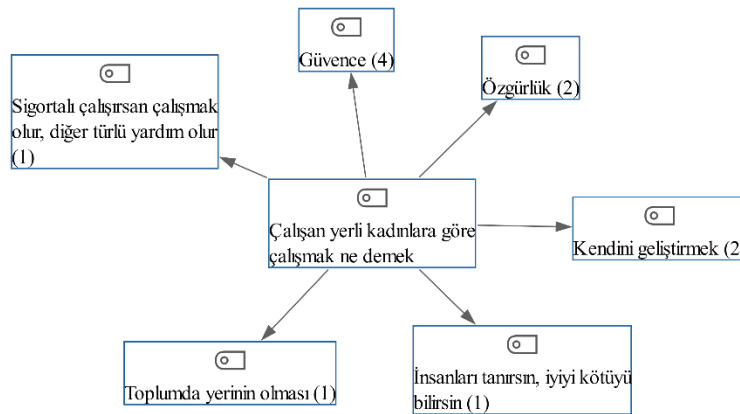
“Evi geçindirmek erkeğin sorumluluğundadır aslında. Yani ben şöyle yapıyorum kendi sorumluluğumda mesela şu an ama oğluma da sorumluluğu bırakıyorum çünkü her şeyi öğrenmesi lazım. ...” (YÇ2)

Evi geçindirmenin kadın ve erkeğin sorumluluğu olduğunu düşünen YÇ7 “Evi geçindirmek erkeğe yani yarı yarıya. İkisine de aittir. Gücümün yettiği yani illa para değil her şey. Birlikte yapmalı erkek de kadın da.” (YÇ7) demiştir.

YÇ6 bekar bir anne olarak çocuklarının bakımını tek başına üstelenmektedir. Eski eşi evlilik birliği içinde ve boşandıktan sonra çocuklarının maddi ve manevi herhangi bir sorumluluğunu paylaşmadığı katılımcının ifadelerinde yer almaktadır. YÇ6 “Evi geçindirmek ikisinin de görevi ama erkekler kadınlara yıkıyorlar.” (YÇ6) bu düşüncesini şu şekilde aktarmıştır.

Evin geçindirme görevinin aslında erkeğe ait olduğunu ama şartlar dolayısıyla herkesin sorumluluğu olduğunu düşünen YÇ4 fikrini şu şekilde paylaşmıştır:

“Evi geçindirmek erkeğin sorumluluğu ama şimdi Türkiye öyle bir duruma geldi ki erkek kadın diye bir şey yok. Şimdi her eli ekmek tutan herkes evini geçindirmek zorunda. ...” (YÇ4)

Şekil 73. Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına Yüklediği Anlam

Çalışan yerli kadınların çalışma yaşamına ilişkin *çalışma hayatına yüklediği anlamlara* bakıldığında 4’ü güvence, 2’si kendini geliştirmek, 2’si özgürlük, 1’i toplumda yerinin olması, 1’i sigortalı çalışırsan çalışmak olur, diğer türlü yardım olur demiştir.

Çalışmayı güvence olarak anlamlandıran YÇ7 düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Benim annem de çalışıyordu, benim kızım da çalışıyor. Ben kızıma hep çalışın, adamın eline bakmayın geleceğiniz olsun, dayak yemeyin hani ayrılın ayaklarınız üstünde durun derim, her kadına derim. Çalışırsa, para daha iyi olur, güvencen olur. ...” (YÇ7)

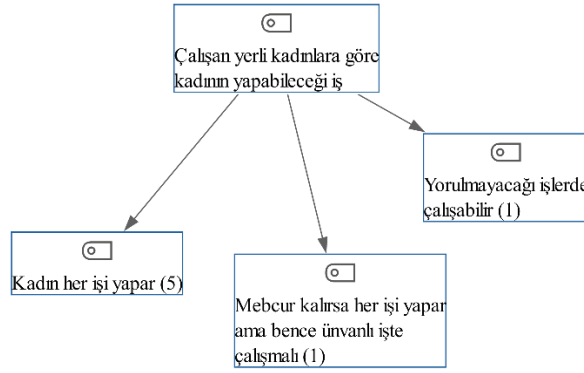
Çalışmayı özgürlük olarak tanımlayan YÇ2 şunları söylemiştir:

“Özgürlük dediğimiz yaşam giyim tarzıyla değil, aslında çalışıp kendi paramı kazanmaktır, özgürlük. Burada yani o var özgürsün. ... Maalesef özgürlük insanın içinde olacak ya sen parayı kazanırsan zaten özgürsün, bir işin varsa çalışıyorsun zaten özgürsün, özgürlük budur.” (YÇ2)

Çalışmanın toplumda yerinin olması olarak açıklayan YÇ6 şunları dile getirmiştir:

“Toplumda yerinin olması demek. Bizim toplumda unvanın çok önemli, öncelik o geliyor. Kadınların iyi bir mesleği olmalı, ben bu hatayı yaptım, bana yaptırıldı bu hata. Çocuğuna daha iyi hayat sağlar kadın iyi bir işte çalışsa, kariyerin olsa. ...” (YÇ6)

Sigortalı çalışırsan çalışmak olur, diğer türlü çalışmanın yardım olduğunu düşünen YÇ1, “Şimdi birine gidiyorum ama sigorta yok o yardım oluyor yani. Çalışmak yani sigorta önemli.” (YÇ1) cümleleri ile fikrini paylaşmıştır.

Şekil 74. Çalışan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Yapabileceği İşler

Çalışan yerli kadınların çalışma hayatına ilişkin düşüncelerinde *kadınların yapabileceği işlere* dair 5’i kadının her işi yapacağını, 1’i mecbur kalırsa her işi yapar ama bence ünvanlı işte çalışması gerektiğini ve 1’i de kadınların yorulmayacağı işlerde çalışabileceğini ifade etmiştir.

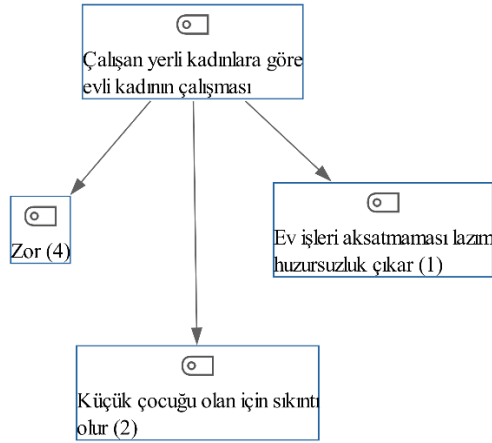
Kadının her işi yapabileceğini YÇ1 şu şekilde ifade etmiştir:

“Kadın her işi yapar. Demir ustası da olur. Yurtdışında görüyoruz, her işi yapar yani. ... Gücüm olursa niye yapmayayım, yapmasın. Mecbur kaldın mı yapacaksın yani.” (YÇ1)

Mecbur kalırsa her işi yapar ama bence ünvanlı işte çalışması gerektiğini düşünen YÇ6 “Mecbur kalınca her işi yapar ama iyi mesleği olmalı bence. İyi bir yerde çalışmalı. Bu toplumda önemli. Ünvanlı işte çalışmalı.” (YÇ6) diyerek fikrini açıklamıştır.

Kadınların yorulmayacağı işlerde çalışabileceğini düşüncesini YÇ3 şunları söylemiştir:

“Bayan olduğu için böyle ağır işlerde çalışamaz. Ee temizlik hani normalde evde de olsun temizlik yapacaksın ama çok ağır olmamak şartıyla temizlik yapabilirsin, benim yaptığım gibi mesela bir yerlere yemek yapabilirsin. ...” (YÇ3)

Şekil 75. Çalışan Yerli Kadınlara Göre Evli Kadının Çalışması

Çalışan yerli kadınlar çalışma hayatına ilişkin düşünceleri temasının altında *evli kadınların çalışması hakkındaki fikirleri* alt tema olarak saptanmıştır. Kadınların 4’ü zor olduğunu, 2’si küçük çocuğu olan için sıkıntı olacağını ve 1’i de ev işlerini aksatmaması lazım yoksa huzursuzluk çıkacağını ifade etmiştir.

Evli kadının çalışmasının zor olduğunu düşünen YÇ2 şu şekilde fikrini dile getirmiştir:

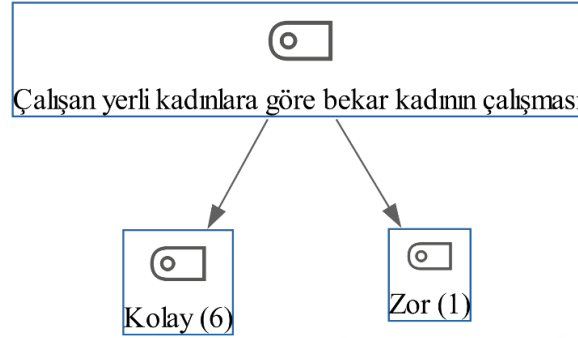
“Evli bir kadın çalışırsa evlilik çok zor olur gerçekten. Etrafımda görüyorum. Eviyle mi uğraşsın, eşle mi uğraşsın, çocukla mı uğraşsın. Yani çok zorlanıyor kadınlar. İşten sonra bir de eve gidip yemek yapıyorlar, evde de iş var. ...” (YÇ2)

Küçük çocuğu olan kadın için çalışmanın zor olacağını YÇ3 şu sözlerle ifade etmiştir:

“Evli kadınlar için çocukları küçükse çalışmak biraz sıkıntı olabilir ama çocukları kendi işlerini yapabiliyorsa sıkıntı yok. Çocuk küçükse iş yapamaz, yemek yapamaz. ... ” (YÇ3)

Evli kadının ev işlerini aksatmaması lazım yoksa huzursuzluk çıkacağını söyleyen YÇ5 şu şekilde düşüncesini açıklamıştır:

“Evli kadın mesela işe gidiyorsun ama yemek falan hep sen yapıyorsun. Yemek hazır olacak ki zamanında serebil. Ama hemen hazırlamazsam huzursuzluk çıkar, kız ister oğlan ister baba ister misafir ister.” (YÇ5)

Şekil 76. Çalışan Yerli Kadınlara Göre Bekar Kadının Çalışması

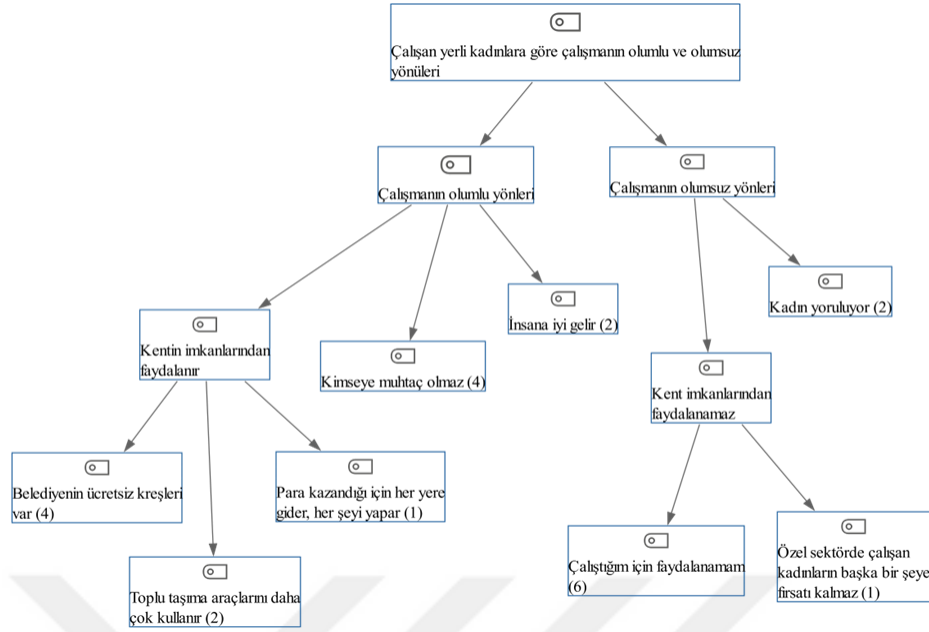
Çalışan yerli kadınların çalışma yaşamı hakkındaki düşüncelerine ilişkin *bekar kadının çalışması hakkında fikirleri* alt tema olarak saptanmıştır. Kadınların 6’sı kolay, 1’i zor olduğunu düşünmektedir.

Bekar kadının çalışmasının kolay olduğunu söyleyen YÇ7, şu şekilde düşüncesini dile getirmiştir:

“Bekar kadının çalışması daha iyi olur. Hesap verecek kimsesi yok. Orası bana göre der gider çalışır. Evde bekleyeni yok, hesap verecek koca yok, yemek bekleyen yok. Canı ister işten sonra gider arkadaşları ile oturur, iki mağaza bakar.” (YÇ7)

Bekar kadının çalışmasının zor olduğunu söyleyen YÇ6 şöyle fikrini aktarmıştır:

“Bekar kadınların çalışması da zor. Nasıl bekar, evlenmemiş olarak mı bekar, boşanmış olarak mı bekar, kocası ölmüş bekar mı? Boşanmış, dul olarak çalışıyorsan bir kere herkes seni bir cepte görüyor. Senden bir şey elde edilebilir görüyor. Söyleme hakkını daha kolay buluyor. Kadınlar bile sana farklı gözle bakıyor. ...” (YÇ6)

Şekil 77. Çalışan Yerli Kadınlara Göre Çalışmanın Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Çalışan yerli kadınların çalışma hayatına dair düşüncelerine ilişkin *çalışmanın olumlu ve olumsuz yönlerinin* olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Çalışmanın olumlu yönleri için 4’ü kimseye muhtaç olmadığını, 2’si insana iyi geldiğini belirtmiştir. Kadının kentin imkanlardan faydalanması alt temasında ise belediyenin ücretsiz kreşi var (4), toplu taşıma araçlarını daha çok kullanacakları (2) ve para kazandığı için her yere gideceği, her şeyi yapar (1) alt temaları saptanmıştır. Çalışmanın yarattığı olumsuzluklara bakıldığında ise 2’si kadınların yorulduğunu söylemiştir. Ayrıca kentin imkânlarından faydalanamaz alt temasında 6’sı çalıştığı için kent imkanlarından faydalanamadığını ve 1’nin özel sektörde çalışan kadınların başka bir şeye fırsatı kalmadığını söylemiştir.

Çalışmanın kadınlara sağladığı olumlu durumlara bakıldığında, kadının çalıştığı için kimseye muhtaç olmadığını düşünen YÇ5, “Çalışmak güzel bir şey. Şöyle bir şey hiç kimseye muhtaç değilsin. ...” (YÇ5) demiştir.

Çalışmanın insana iyi geldiğini düşünen YÇ3 şu şekilde açıklamıştır:

“Çalışmak şöyle insan kendini daha neşeli şey oluyor. Evde olunca sürekli kendini dinliyorsun ama oraya gidince vakti geçiriyorsun. Eve yorgun bile gelsen insana şey veriyor haz veriyor. Bir uğraşın var.” (YÇ3)

Kadınların ifadelerinde çalışmanın kent imkânlarını yararlanmalarında olumlu rolü olduğuna dair söylemler bulunmaktadır. Belediyenin ücretsiz kreşi bulunduğunu söyleyen YÇ5, “Çalışan kadına belediye imkân veriyor bak mesela ben kızımı götürüyorum iki buçuk saat ilgileniyorlar. Ben işimi yapıyorum. İyi oluyor.” (YÇ5) ifadeleri ile düşüncesini aktarmıştır.

Çalışan kadınların toplu taşıma araçlarını daha çok kullandığını düşünen YÇ1, “Çalışan kadınlar toplu taşıma araçlarını daha çok kullanıyor, işe gitmek gelmek için öğreniyorlar” (YÇ1) demiştir.

Çalışan kadın para kazandığı için her yere gidebileceğini, her şeyi yapabileceğini düşünen YÇ2 şunları dile getirmiştir:

“... Çalışan kadının sesi çıkar bir kere, eşleri bir şey demez çünkü kadının parası var. Kadının da kendi parası var. İsteddiği yere gidip gelir. Yani şehir de zaten bunu sağladı yani en azından bana. Rahatça çalıştım, paramı kazandım. Parası olmazsa eşi ne kadar yollar arkadaşları ile görüşsün.” (YÇ2)

Çalışan kadınların kentin imkânlarından yararlanacağı düşüncesinin fikrine katılmayan katılımcılarda bulunmaktadır. Örneğin YÇ4 düşüncesini şu şekilde paylaşmıştır:

“Şimdi ben kentin sağladığı imkânlardan çalıştığım için vaktim olmadığından faydalanamıyorum ama yeterli bir sistem de yok bence. ... İş imkanları gençlerimiz için özellikle artırılmalı ve çalışma şartları iyileştirilmeli, yazık günah yani.” (YÇ4)

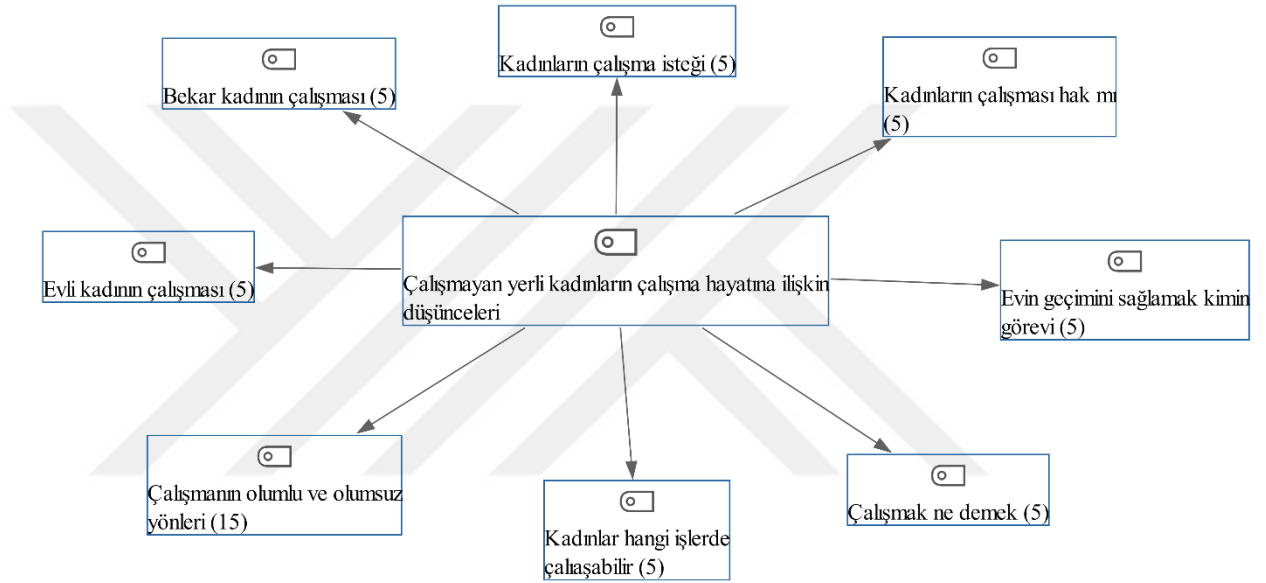
Özel sektörde çalışan kadınların başka bir şeye fırsatı kalmayacağını düşünen YÇ6 fikrini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Çalışan kadın yani özel sektörde çalışan kadın, ev işinden ve çalışmaktan başka bir şeye fırsatı kalmaz ki dedim ya sabah bir çıkıyorlar, akşam eve

geliyorlar. Hafta sonu da çalışanları var. Onların zamanı olmuyordur ki öyle parka gitmeye falan ya da kurslara. ...” (YÇ6)

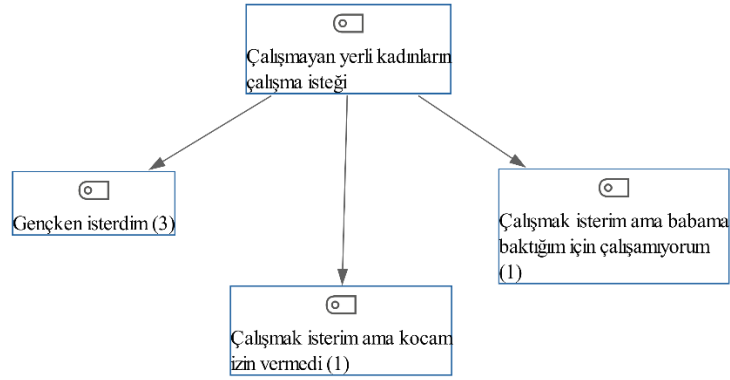
Çalışma hayatına dahil olmanın kadınların kent imkanlarında faydalanamaması dışında da olumsuz durumlara yol açabileceği çalışan yerli katılımcıların ifadelerinde görülmüştür. Çalışma hayatının kadınların yorulmasına neden olduğunu düşünen YÇ2, “Çalışmanın olumsuz yönü yoruluyoruz, uykumuzu alamıyoruz” (YÇ2) demiştir.

Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Şekil 78. Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Düşünceleri

Çalışmayan yerli kadınların çalışma hayatına ilişkin fikirlerine bakıldığında çalışma istekleri, çalışmanın hak olup olmadığı, evinin geçimini kimin sağlaması gerektiği, çalışmanın ne demek olduğu, kadınların yapabileceği meslekler, çalışmanın olumlu ve olumsuz yönleri, evli kadının çalışması ve bekar kadının çalışması hakkındaki düşünceleri olarak 8 alt tema belirlenmiştir. Bu temalar çalışmayan yerli kadınların cümleleri alıntılanarak detaylı şekilde açıklanmıştır.

Şekil 79. Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma İsteği

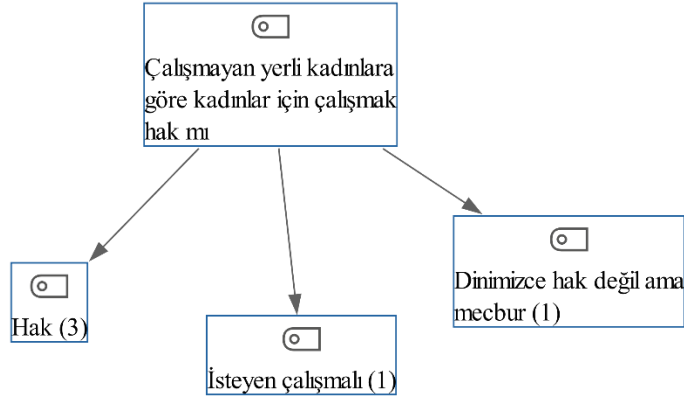
Çalışmayan yerli kadınların çalışma yaşamı hakkındaki düşünceleri kapsamında *iş hayatına katılma isteklerine* bakıldığında 3’ü artık yaşlı olduğunu, 1’i çalışmak istediğini ama eşinin izin vermediğini, 1’i çalışmak istediğini ama babasına baktığını ifade etmiştir.

Yaşlı olduğunu söyleyen YE4 şu şekilde kendisini ifade etmiştir:

“Gençken çalışmak isterdim ama şu an istemem. Yoruldum, yaşlandım. Biz evde de çok yoruluyoruz zaten. Ev hanımlığı çok zor. O zamanlar yani bizim zamanlarımızda kadınlar çalışmazdı. Eşim de istemezdi çalışmamı zaten.”
(YE4)

Çalışmasına eşi izin vermeyen YE3, “Ben çalışmak isterdim, hâlâ da istiyorum ama eşim izin vermez.” (YE3) böyle kendisini açıklamıştır.

Aile içi ücretsiz bakım hizmeti kadınların emeklerini görünmez kıldığı ve kadınların ücretli emek piyasasına katılımına da engel olduğu YE2’nin ifadesinde görülmektedir. Babasına baktığı için çalışmadığını söyleyen YE2, “Çalışmak isterim, aslında iş de bakıyorum ama bana uygun olmalı. Babama bakıyorum, ondan çalışmıyorum. Dedim ya sürekli arıyor. Beni yanında istiyor.” (YE2) sözleri ile durumunu ifade etmiştir.

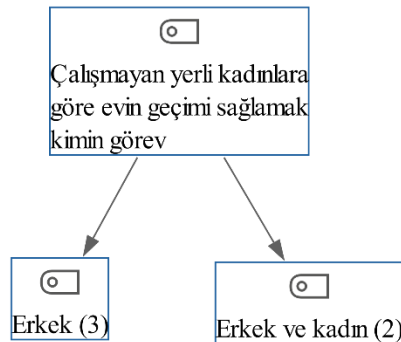
Şekil 80. Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Çalışması Hak Mı?

Çalışmayan yerli kadınların çalışma yaşamına dair düşünceleri bağlamında çalışmanın *kadınlar için bir hak olup/olmadığı düşüncesine* bakıldığında 3'ü hak olduğunu belirtirken, 1'istiyen çalışmalı ve 1'i dinimizce hak değil ama mecbur demiştir.

Çalışmanın kadın için bir hak olduğunu düşünen YE5 "Çalışmak hak tabii, günümüzde kadınlar çalışıyor." (YE5) demiştir.

İsteyenlerin çalışabileceğini ifade eden YE3 "İsteyen herkes çalışmalıdır, kadın da çalışmalıdır bence." (YE3) diyerek düşüncesini dile getirmiştir.

Dini kurallara göre çalışmanın kadın için bir hak olmasa bile günümüz şartlarında mecbur kalındığını düşünen YE1 "Çalışmak dinimizce kadına hak değil ama bu zamanki şartlarda hak. Yani para lazım yaşamak için mecbur çalışacak." (YE1) sözleri ile düşüncesini paylaşmıştır.

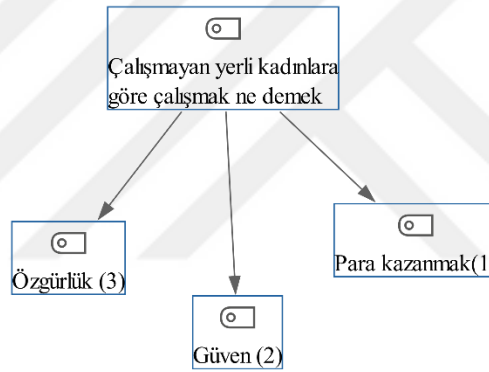

Şekil 81. Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Evin Geçimini Sağlamak Kimin Görevi

Çalışmayan yerli kadınların çalışma yaşamına ilişkin düşünceleri altında *ev geçiminin kim sorumluluğu olduğu* hakkındaki fikirlerine bakıldığında 3'ü erkeğin, 2'si ise erkek ve kadının evin geçimini sağlamaktan sorumlu olduğunu ifade etmiştir.

Evin geçiminden erkeğin sorumlu olduğunu düşünen YE4 “Erkek getirir eve parayı. Şimdi kadınlar da çalışıyor, bizim zamanımızda erkek çalışırdı.” (YE4) diyerek düşüncesini belirtmiştir.

Evin geçindirme görevinin erkeğe ve kadına ait olduğunu belirten YE2, “Kocam eve bakar. Yani kocanın işi ama kadın da eksikleri tamamlar. Aslında ikisinin işi yani büyük şehirde burada böyle oldu.” (YE2) cümleleri ile fikrini paylaşmıştır.

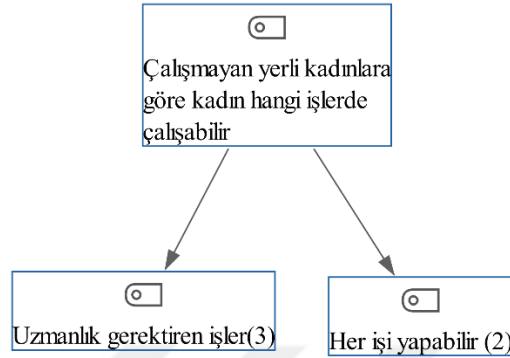
Şekil 82. Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Çalışmanın Anlamı

Çalışmayan yerli kadınlar çalışma yaşamı düşünceleri üzerinden *çalışmaya yükledikleri anlamlara* bakıldığında 3'ü özgürlük, 2'si güven, 1'i para kazanmak olduğunu belirtmiştir.

Çalışmanın özgürlük anlamına geldiğini düşünen YE5 “Çalışmak özgürlük demek. Dedim ya kimsenin eline bakmazsın, kendi paran olur.” (YE5) şeklinde düşüncesi açıklamıştır.

Çalışmaya güven anlamını yükleyen YE4 “İş hayatı özgürlük, güven demek. Kadının ayakları üstünde durması demek.” (YE4) diyerek düşüncesini paylaşmıştır.

Çalışmanın para kazanmak olduğunu belirten YE2 “Çalışmak yani çalıştığın zaman iyi olur. Paranı kazanırsın, kendine güvenirsin. Çalışmak böyle bir şey yani. Kimseden beklemezsin, kendi kendine yaparsın gücüne göre.” (YE2) demiştir.

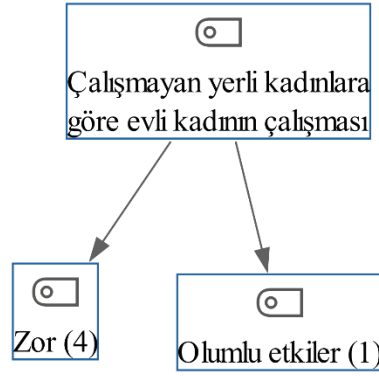
Şekil 83. Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Kadınların Çalışabileceği İşler

Çalışmayan yerli kadınların çalışma hayatına ilişkin düşünceleri kapsamında *kadınların istihdama katılabileceği mesleklere* baktığımızda 3’ü kadınların uzmanlık gerektiren işlerde çalışabileceğini 2’si kadınların her işi yapabileceğini belirtmiştir.

Kadınların uzmanlık gerektiren işlerde çalışabileceğini düşünen YE3 “Yani okulunu okursa yapar istediği işi. Öğretmen olur, mühendis olur.” (YE3) demiştir.

Kadınların her işi yapabileceğini belirten YE1 şu şekilde fikrini dile getirmiştir:

“Kadın valla her işi yapar, yapmayacağı hiçbir iş yoktur. Yeter ki istesin, yeter ki kendini güçlü hissetsin o vakit her şeyi yapar. ... İnsan zorda kalınca da her işi yapar zaten.” (YE1)

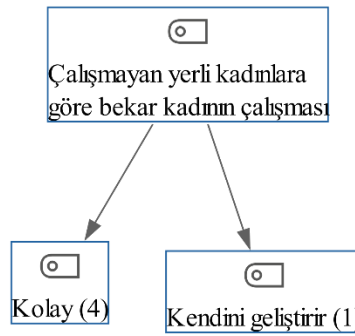

Şekil 84. Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Evli Kadının Çalışması

Çalışmayan yerli kadınların çalışma yaşamı düşünceleri kapsamında *evli kadınların çalışması* hakkındaki düşüncelerine bakıldığında 4’ü zor olduğunu 1’i olumlu etkileyeceğini ifade etmiştir.

Evli kadının çalışmasının zor olduğunu YE5, “Evlinin sorumluluğu çok. Çalışması zor oluyor onun. Evin işi gücü var. Çok yorulur.” (YE5) diyerek düşüncesini kendini açıklamıştır.

Evli kadının çalışmasının onu olumlu etkileyeceğini düşünen YE2 “Çalışmak evli kadını olumlu etkiler, çalışan insan düzenli olur. Program yapar işini yapar. Ama yorulur yani hem iş hem ev.” (YE2) demiştir.

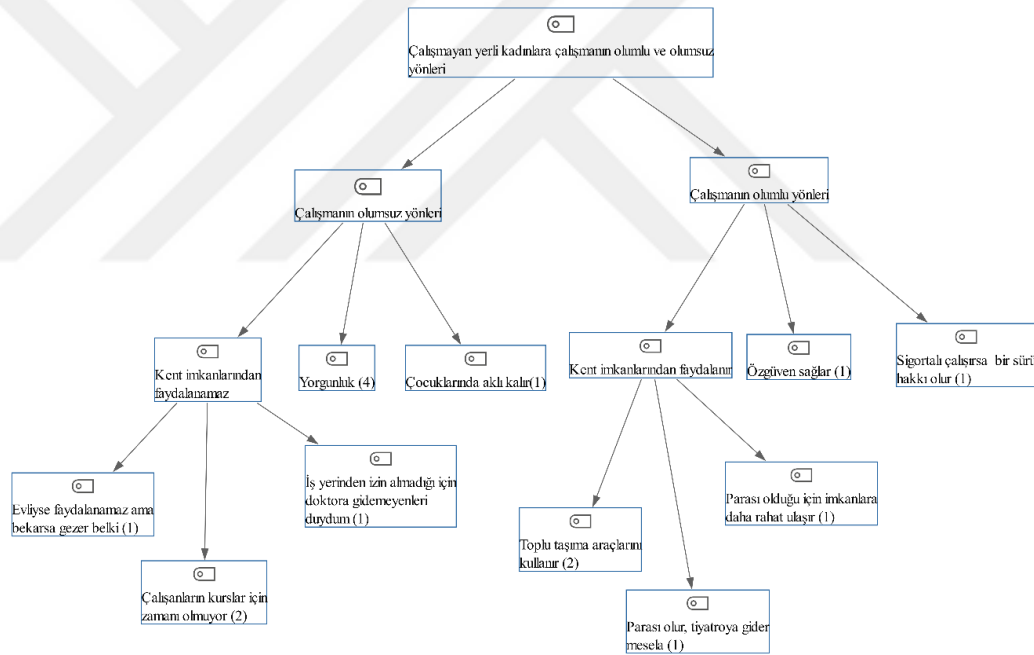
Şekil 85. Çalışmayan Yerli Kadınlara Göre Bekar Kadınların Çalışması

Çalışmayan yerli kadınların *bekar kadının çalışması* hakkındaki fikirleri çalışma yaşamı düşünceleri arasında bulunan alt temalardan biridir. Bekar kadınların çalışması hakkında 4’ü kolay 1’i kendisini geliştireceğini söylemiştir.

Bekar kadının çalışmasının kolay olduğunu düşüncesini YE5 “Bekar işine gider, parasını alır. Köşede parasını biriktirir. Ona kolay çalışmak. İş bekleyen yok.” (YE5) şeklinde fikrini paylaşmıştır.

Bekar kadının çalışarak kendini geliştireceğini düşünen YE3 fikrini şu şekilde dile getirmiştir:

“Bekar kadın çalışmak isterse çalışır, okursa yani. Sizler hep çalışırsınız, işten çıkınca da arkadaşlarınızla gezersiniz, alışveriş yaparsınız görüyorum ben. Oh gezin tabi. ...Yani akıllı olması lazım ama parasını kazanır, işi olur onlar güzel şeyler. Çalışmalı kadın. Kendini geliştirir.” (YE3)

Şekil 86. Çalışmayan Yerli Kadınlara Çalışmanın Olumsuz ve Olumlu Yönleri

Çalışmayan yerli kadınlar iş hayatına ilişkin düşünceleri kapsamında çalışmanın kadınlar için *olumsuz* ve *olumlu yönleri* olduğu görülmüştür. Kadınlara göre çalışma hayatının getirdiği olumsuzluklara bakarsak 4’ü yorgunluktan, 1’i çocuklarında aklının kalmasından söz etmiştir. Katılımcı ifadelerinde çalışma hayatının kadınların kentin imkanları kullanmalarında olumsuz rolü olduğu düşüncesi ile karşılaşılmış olup, 2’si çalışan kadınların kurslara gitmek için zamanı olmayacağını ve 1’i de iş yerinden izin

alamadığı için doktora gidemeyeceği ifade etmiştir. 2'si ise evliyse imkânlardan faydalanamayacağını ama bekarsa belki gezebileceğini söylemiştir. Öte taraftan çalışmanın kadınların hayatında olumlu roller oynadığı da kadınların ifadelerinde yer almaktadır. 1'i özgüven sağlayacağını ifade ederken, 1'i sigortalı çalışırsa bir sürü hakkı olacağını ifade etmiştir. Ayrıca 2'si toplu taşıma araçlarını kullanacaklarını, 1'i parası olacağı için tiyatroya gidebileceğini ve 1'i de parası olduğu için imkanlara daha rahat ulaşacağını dile getirerek çalışmanın kent imkânların faydalanmada olumlu bir rolü olduğu belirtilmiştir.

Çalışan kadınların yorulacağına ilişkin YE3 “İşe gidip gelecek, evde işler var. Ev işi zor iş çok zaman alır, çalışıyor bir de. Sabah git akşam gel. Dinlenemez.” (YE3) demiştir.

Kadınların çalışırken akıllarının çocuklarında kalacağını düşünen YE2 şu şekilde fikrini aktarmıştır:

“Çocukta aklı kalır belki. Ben çalışırken severek yapıyordum, yoruluyordum. Yorulmadan olmuyor. Ama severek yapıyordum o iyi geliyor. Yorgunluk da çok göze gelmiyor.” (YE2)

Çalışan kadınların kurslara gitmek için zamanı olmayacağını ifade eden YE5 “Çalışmayan kadınlar, biz işte kurslara falan gidiyoruz, onlar sağlanan bir imkân işte. Çalışanın zamanı olmaz ki.” (YE5) demiştir.

Çalışan kadınların iş yerinden izin alamadığı için doktora gidemediklerini belirten YE4 şu şekilde düşüncesini paylaşmıştır:

“Zamanı olmuyor başka şeye. Ben bilirim yani izin alamadığı için doktora gidemeyenleri, çok duydum öyle şeyleri. İyi insanlarla, vicdanlı insanlarla çalışmak önemli.” (YE4)

Çalışan kadının evliyse imkânlardan faydalanamayacağını ama bekarsa belki gezebileceğini YE1 şu şekilde dile getirmiştir:

“Yani tabii uzağa falan gitse mecbur otobüs metro binecek, onları öğrenir o ama bilemedim ki neden faydalanacak ki zaten evliyse ev ona bakar bir de işe gidecek ondan evden işe işten eve olur. Bekar belki biraz gezer alışveriş falan yapar öyle yani.” (YE1)

Kadın sigortalı çalışırsa bir sürü hakkı olacağını belirten YE1 şunları ifade etmiştir:

“Kadın çalışırsa yani sigortası emekliliği olacak gibi çalışırsa olur tabi o zaman, bir sürü hakkı olur ama diğer türlü yani öylesine çalışırsa ne hakkı olacak ki. Yani günlük para alır, zaten o da o gün şey olur yani.” (YE1)

Çalışmanın kadına özgüven sağlayacağını düşünen YE2, “Çalışmak kadına özgüven sağlar, daha verimli olur.” (YE2) demiştir.

Çalışan kadınların toplu taşıma araçlarını kullanacağını söyleyen YE4 şu şekilde düşüncesini paylaşmıştır:

“Çalışan kadına en iyi şey metro bence, artık iş yerleri yakında değil. Okullar bile uzak artık. Metro iyi oluyor bence, hızlı hızlı az bekliyorsun gidip geliyorlar. Otobüse, metroya daha çok biniyorlar.” (YE4)

Çalışan kadının parası olduğu için tiyatroya gidebileceğini YE3, “Parası olacak çalıştığı için tiyatroya gider mesela. Bilet parası için ekonomisi olur onun.” (YE3) şeklinde ifade etmiştir.

Çalışan kadının parası olduğu için imkânlarla daha rahat ulaşacağını belirten YE2 şunları söylemiştir:

“Çalışan kadın daha rahat imkânlarla ulaşır çünkü cebinde parası var. Nereye gitmek isterse gider, almak isterse alır. Kendi parası var çünkü. Daha rahat yapar. Çalışmayan kadına daha zor yani o birine bağlı sonuçta.” (YE2)

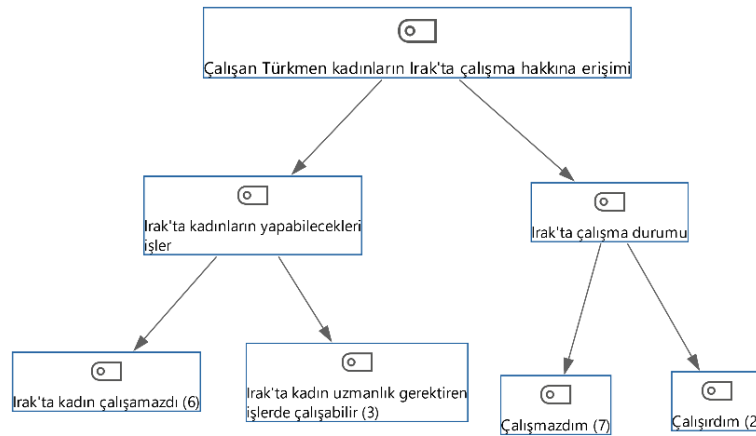
5.3.3. Çalışma Hakkına Erişimleri

Çalışma kent hakkı içinde yer almaktadır. Bu nedenle bireylerin çalışma durumları ve iş şartları kent hakkına erişimleri kapsamında değerlendirilebilir. Türkmen kadınların Irak'ta ve Türkiye'deki çalışma yaşamlarına ilişkin bilgiler ve yerli kadınların çalışma yaşamlarına dair bilgiler kadınların söylemlerinden alıntılar verilerek detaylıca aşağıda verilmektedir.

5.3.3.1. Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Çalışma Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların Türkiye'ye göç etmeden önce çalışma hakkına erişim durumları katılımcıların ifadeleriyle birlikte aşağıda bulunmaktadır.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Çalışma Hakkına Erişimi

Şekil 87. Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Çalışma Hakkına Erişimi

Çalışan Türkmen kadınların Irak'ta kadınların çalışma hakkına erişimlerinde “çalışma durumları” ve “Irak'ta kadınların yapabileceği işler” olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Sırasıyla alt temalara ilişkin katılımcı ifadeleri aşağıdaki gibidir.

Türkmen kadınların 7'si çalışma hayatına dahil olmamışken 2'si çalıştığını ifade etmiştir.

GÇ4 Irak'ta çalışma hayatına katılamama durumunu “Ben Irak'ta çalışmazdım, orada kadın çalışmaz ki zaten.” sözleri ile ifade etmiştir.

Irak'ta çalışan GÇ8 ve GÇ9'nun evlerinde terzilik yaptığı görülmüştür. GÇ9'un çalışma yaşamına ilişkin “Irak'ta evde terziydim. Valla ben iki sene falan yaptım terzi orada.” (GÇ9) ifadesi bu şekildedir.

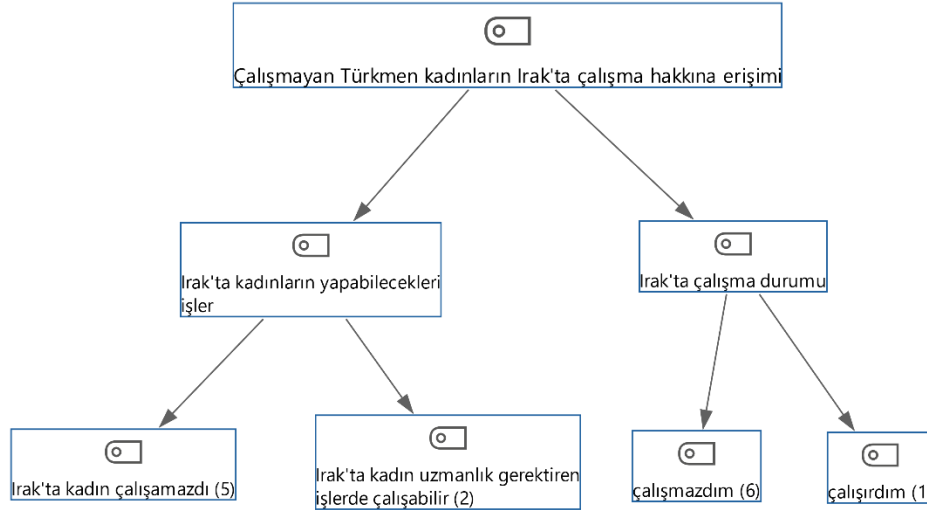
Çalışan Türkmen kadınlar Irak'ta çalışma hakkına erişimlerine *kadınların çalışabileceği işler* üzerinden bakıldığında 6'sı Irak'ta kadın çalışamazdı derken, 3'ü Irak'ta kadının uzmanlık gerektiren işlerde çalışabileceğini ifade etmiştir.

Türkmen kadınların Irak'ta çalışma hakkına erişimlerinde ataerkil kodlar bariyer oluşturmaktadır. GÇ3 kadının Irak'ta çalışamama durumuna ilişkin “Irak'ta hiç çıkmazdık. Orada kadına çalışmak yok.” (GÇ3) bunları demiştir.

Irak'ta kadınlar uzmanlık gerektiren işlerde çalışabildiğini GÇ7 şu şekilde ifade etmiştir:

“Yani Irak'ta okuyup çalışana laf demezler ama buradaki gibi benim gibi çalışmazsın orada. Okursan çalışırsın. İşte öğretmen olursan, doktor olursan falan. Ailesi kabul etse gider. Kızım mesela okursa çalışır yani özüne ait ama ben isterim yani.” (GÇ7)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Çalışma Hakkına Erişimi

Şekil 88. Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Çalışma Hakkına Erişimleri

Çalışmayan Türkmen kadınların Irak'ta kadınların çalışma hakkına erişimlerinde “çalışma durumları” ve “Irak'ta kadınların yapabileceği meslekler” olarak iki alt tema saptanmıştır.

Çalışmayan Türkmen kadınların Irak'ta kadınların *çalışma durumlarına* bakıldığında Türkmen kadınların 6'sı çalışmadığını söylerken 1'i çalıştığını belirtmiştir.

Göç öncesi çalışmayan GE3 Irak'ta kadınların çalışma durumuna ilişkin “Irak'ta çalışmazdım. Kadınlar çalışmaz orada, yasak.” (GE3) demiştir.

GE2 Türkiye'ye göç öncesinde çalıştığını “Ben hayvanat bakardım, süt satardık, yoğurt satardık. Biz satardık. Kazanırdık. Orada ben işlerdim.” (GE2) bu şekilde dile getirmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların *Irak'ta kadınların yapabileceği mesleklere* bakıldığında ise 5'i Irak'ta kadın çalışmaz ve 2'si uzmanlık gerektiren mesleklerde istihdam edilebileceklerini dile getirmiştir.

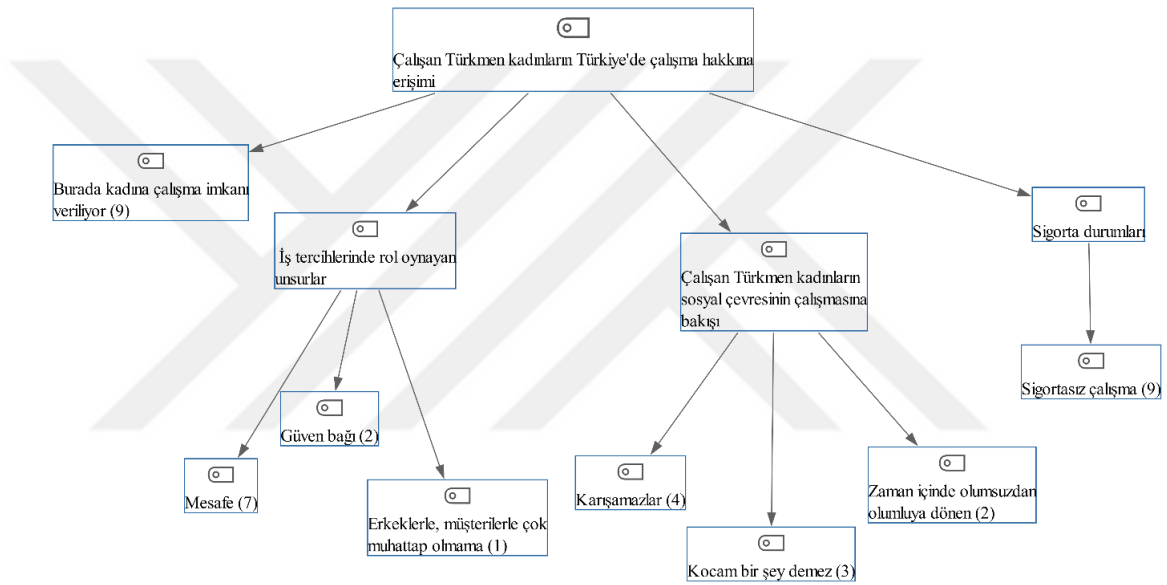
Kadınların Irak'ta çalışmayacağını GE7 “Irak'ta kadına zaten iş yok, yasak orada yasak.” (GE7) ifadesiyle dile getirmiştir.

Irak'ta kadınların uzmanlık gerektiren mesleklerde çalışabileceğini söyleyen GE6 düşüncesini “Kadın okuyabilirse çalışır orada, doktor, öğretmen olur.” (GE6) cümlesiyle açıklamıştır.

5.3.3.2. Türkmen Kadınların Türkiye'de Çalışma Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların Türkiye'ye göç sonrasında çalışma hakkına erişim durumları kadınların söylemlerinden alıntılar yapılarak aşağıda yer almaktadır.

Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye'de Çalışma Hakkına Erişimi

Şekil 89. Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye'de Çalışma Hakkına Erişimleri

Çalışan Türkmen kadınların Türkiye'deki çalışma hakkına erişimleri durumlarına baktığımızda burada kadının çalışma imkânı var, iş tercihlerinde rol oynayan unsurlar, sigortalarının olup olması durumu ve sosyal çevrelerinin çalışmalarına bakışı olarak 4 alt tema karşımıza çıkmaktadır.

Çalışan Türkmen kadınların Türkiye'de çalışma hakkına erişimleri kapsamında 9'unun da *burada kadının çalışma imkânının* olduğunu düşündükleri görülmüştür. GÇ8 bu konuya ilişkin şunları söylemiştir:

“Kadın bizim memlekette hiçbir iş yapamazdı. Sadece evlenirler, doğum yaparlardı, evde çocuk beslerdi sadece. Burada da annelik yapıyor, çok kadın burada çalışıyor. Mesela fırında çalışıyor, lavaş yaparlar, terzilikte, temizlikte çalışıyorlar.” (GÇ8)

Çalışan Türkmen kadınlar Türkiye’de çalışma hakkına erişimleri kapsamında *iş tercihinde rol oynayan unsurlara* bakıldığında mesafe (7), güven bağı (2) ve erkeklerle, müşterilerle çok muhatap olmama (1) durumunun belirleyici olduğu görülmüştür.

Toplu taşıma ücretlerinin yüksek olması, çocuklara ve eve zaman ayırmada yaşanan sorunlar nedeniyle Türkmen kadınların çoğunluğunun iş tercih ederken mesafeyi bir kıstas olarak aldığı görülmüştür. GÇ9 deneyimini şu şekilde dile getirmiştir:

“... Bir sefer gittim 3 gün falan gittim uzak bir yerde anasınıfı okula yani küçük çocuklar için okul. ... Bana çok uzaktı. Mesela buradan gidiyordum dolmuşla bir. Sonra bir daha biniyordum. 3 gün gittim valla sonra gittim idareye valla ben gelip yapamıyorum çok zor. Uzak olduğu için, ücreti yola verdiğim için yani bana kalmazdı para yani az kalıyordu elimde. Bir sene önceydi 300-400 verdiler haftalığa, elimde az kalırdı, hep yola giderdi para. ... Uzağa gidince yola para verince elinde para kalmıyor ki, yolda uzun sürüyor.” (GÇ9)

Türkmen kadınların iş tercihlerinde mesafeye ek olarak işverenleri ile güven bağının kurulmasının da önemli olduğu görülmüştür. Yabancı olduğu için korktuğunu belirten ve güvenmediği birinin yanında çalışmak istemeyen GÇ6 şu şekilde fikrini ifade etmiştir:

“Daha uzakta da bir iş vardı, iki katını da veriyordu ama gidemedim. Yol yani yol bir saatlik yol çekiyor yani ben eve gelmem lazım. ... Evin işleri kalıyor. Onun için gidemedim. ... Ben tanımadığıma da gidemem. Ben de bir yabancıyım yani korkuyorum. Her şey olabilir. Başıma kötü iş gelebilir yani. ...” (GÇ6)

Türkmen kadınların iş seçimlerinde içselleştirdikleri ataerkil kodların da rol oynadığı, erkeklerle muhatap olmadıkları işlerde çalışmayı tercih ettiği GÇ1 ifadesinde şu şekilde yer almaktadır:

“... Hem burası yakın benim eve. Hem mesela, erkek falan çok gelmiyor, oturmuyor. Sahibi gelip oturmuyor. Beni koymuş sadece buraya. Rahat geliyor.” (GÇ1)

Çalışan Türkmen kadınların Türkiye’de çalışma hakkına erişimlerine bakıldığında *sosyal çevrelerinin çalışmalarına karşı bakış açısı* alt teması saptanmıştır. Sosyal çevrelerinin düşüncelerine ilişkin 4’ü karışamazlar, 3’ü kocasının bir şey söylemediği, 2’si zaman içinde olumsuzdan olumluya döndüğünü ifade etmiştir.

Çalışmasına karışamayacaklarını söyleyen GÇ1 durumunu şu şekilde açıklamıştır:

“... Ben de bakmıyorum hiç kimsenin şeyine. Kafamdaki olan şeyi yapıyorum ben, karışamazlar. Benim param olmasa sen bana getirir misin, para verir misin? Yok, tabii ki vermezsin. Bir versen iki vermezsin. Ben de en iyi diyorum ben çalışayım. Kendime idare edeyim.” (GÇ1)

Kocasının çalışmasına bir şey demediğini söyleyen GÇ5 “Mecbur çalışacağım, para lazım. Kocamda bir şey demez, kese yaparken falan yardım eder.” (GÇ5) bu şekilde kendini ifade etmiştir.

GÇ8’nin de ifadesinde dikkat çeken durum, kocasının çalışmamasına karışmamasının altında yatan sebebin evde yani özel alanda istihdama katılmasından kaynaklandığı düşüncesini “Ben çalıştım yani kocam bir şey demez, zaten evden çalışırım.” (GÇ8) bu kelimelerle aktarmıştır.

Türkmen kadınların eşlerinin çalışmalarına karşı çıkmadığını ancak eşlerinin çalışma saatlerine karıştığı ve ev işlerinde aksama olması durumunda eşlerinin tepki gösterdiği görülmüştür. Duruma ilişkin GÇ3 söylemi şu şekildedir:

“Kocam çalışmama bir şey demez. Yani önce söyledi oyalanma yani sabahtan gidiyorsun akşama kadar eyleme gel dedi. Gel akşam olmadan. Kızdı bana iki üç kere söyledi bana çok eylenirsen diye. Biz evdeyiz sen yoksun dedi. ...” (GÇ3)

Öte yandan çalıştığı için kadınların ev işlerinde eskisi kadar zaman ayıramadığı için olumsuz bir tavırla karşılamayan kadınların da olduğu GÇ6 ifadelerinde görülmüştür. Eşinin başta çalışmasına sıcak bakmadığı ancak zaman içinde duruma alıştığı belirten GÇ6 deneyimini şu şekilde aktarmıştır:

“Önceden çalışmam kocama hiç iyi gelmiyordu. Yani ben ne söylerim bizimkiler duyarsa falan diyordu. Sen niye gidiyorsun çok kötü geliyor bilmem ne. Sonra da alıştı mecbur (gülüyor). ... Eksik bırakırsam kimse bir şey diyemiyor çünkü ben de evde değilim. Eskiden evdeydim her şey mükemmel oluyordu. Şimdi yapamıyorum her şeyi. Yoruluyorum geliyorum ben de yemeklerini yapıyorum. ...” (GÇ6)

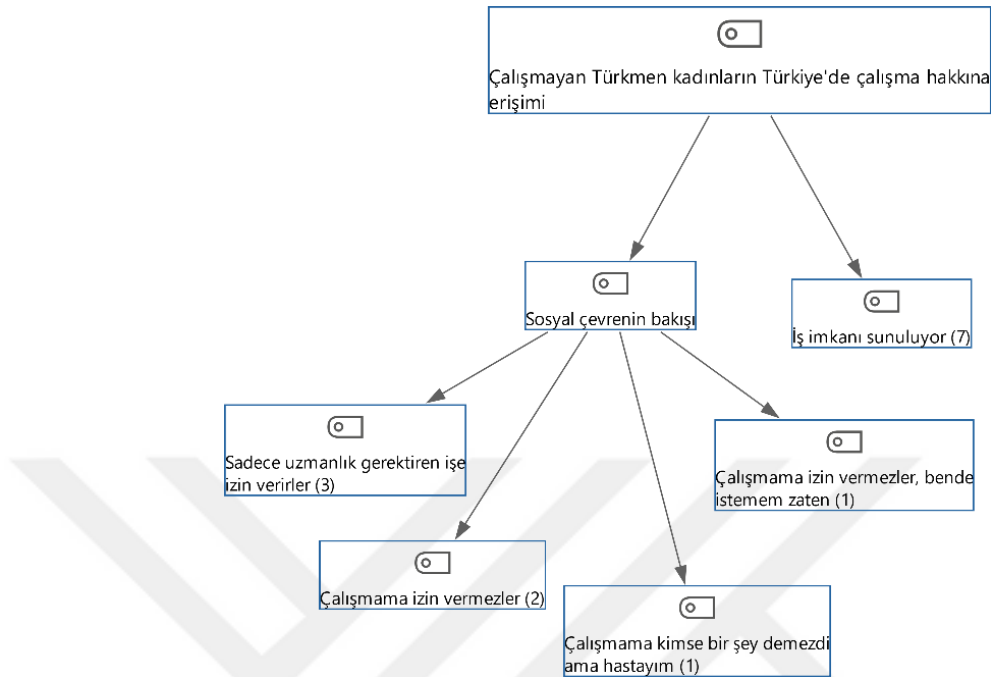
Çalışan Türkmen kadınların Türkiye’de çalışma hakkına erişimlerine *sigorta durumları* üzerinden bakıldığında ise 9’unun da sigortasız çalıştığı görülmüştür.

Sigortasız çalışan GÇ2, sigortanın sadece Türk vatandaşlara yapıldığına dair düşüncesini şu sözlerle “Sigorta yok, kocamın da yok. Bize yapmazlar ki. Onu size (Türlere) yaparlar.” (GÇ2) dile getirmiştir.

Sigortası olmayan GÇ3 eğer sigortalı çalışırlarsa sağlık hizmetlerinden yararlanırken ücret ödemeleri gerekebileceğini düşünmektedir. Kendisini şu şekilde ifade etmiştir:

“Benim yok. Kocam çalışıyor. Ostim’de çalışıyor. Demir falan eritiyorlar. Bizde sigorta yapama yok. Bizde burada sigorta olmuyor. Yapsak da hastaneler falan parasıyla olur, bize zor olur yani. ...” (GÇ3)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye’de Çalışma Hakkına Erişimi

Şekil 90. Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye’de Çalışma Hakkına Erişimi

Çalışmayan Türkmen kadınların Türkiye’de çalışma hakkına erişimleri üzerinde durulduğunda *sosyal çevrenin bakışı* ve *kentte iş imkânı sunulması* olarak iki alt kod aşağıda katılımcı ifadeleri ile verilmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların *çalışma durumlarına sosyal çevrelerinin bakışlarına* ilişkin 3’ü sadece uzmanlık gerektiren işe izin vereceklerini, 2’si çalışmasına izin vermeyeceklerini, 1’i çalışmasına kimsenin bir şey demeyeceğini ama hasta olduğunu ve 1’i de çalışmasına izin verilmeyeceğini, kendisinin de istemediğini söylemiştir.

Çalışmasına izin verilmeyeceğini GE3 şu şekilde ifade etmiştir:

“Çalışmaya, çok kötü söylüyorlar. Çalışma, erkek var orada derler. İnsanlar hep böyle dedikodu yaparlar, konuşurlar. Ondan hep böyle evde kalıyoruz. ... İzin vermezler.” (GE3)

Uzmanlık gerektiren bir işte çalışırsa çalışmasına izin verileceğini söyleyen GE7 şu şekilde söylemiştir:

“Bizde çalışan kadın yok. Hep evde. Yüce işi olursa bir şey olmaz, çalışır. Mesela öğretmen olur. O zaman çalışır ama beni salmaz yani dükkânda çalışmaya falan babam.” (GE7)

Çalışmasına kimsenin bir şey söylemeyeceğini ama hasta olduğu için çalışmadığını GE2 şu şekilde dile getirmiştir:

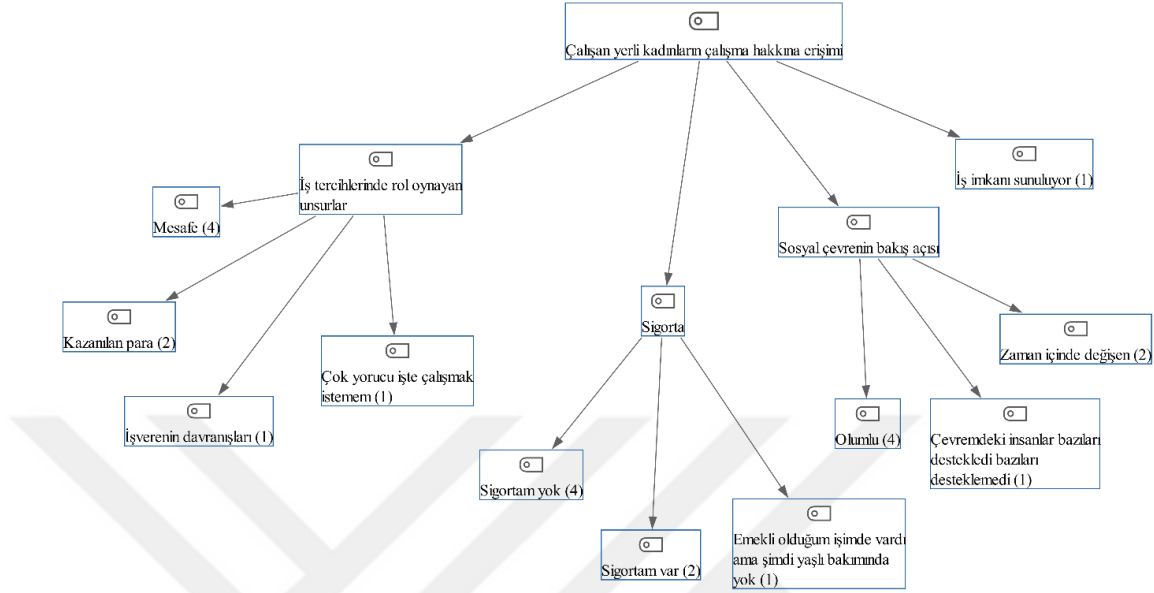
“Hasta olmayaydım çalışırdım. Kimse bir şey demezdi. Kızım kafasında hastalık var. Olmasaydı mektebe, okula yollardım. İşlemeye de yollardım. İmkânımız çok zayıf, ondan yollardım.” (GE2)

Kendisinin çalışmak istemediğini ve kocasının da izin vermeyeceğini GE1 “Bizde kadın çalışmaz dedim ya. Hani çalışanlar mecburiyetten çalışır. Kocam bana bakar, çalışmama da izin vermez. Ben de istemem çalışmak.” (GE1) şu şekilde ifade etmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların 7’si de *kentte kadınlar için iş imkânı sunulduğunu* söylemiştir. Örneğin GE7 “Şehirde iş var kadın için köyde yok. Yani başka ne olur bilmiyorum. Ne yapılır ki başka kadına. Irak’ta kadına zaten iş yok, yasak orada yasak.” (GE7) diyerek kentin ve Türkiye’nin kadına iş imkânı sağladığını ifade etmiştir.

5.3.3.3. Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi

Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi

Şekil 91. Çalışan Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi

Çalışan yerli kadınların kent hakkı kapsamında çalışma hakkına erişimleri durumlarına baktığımızda iş tercihlerinde rol oynayan unsurlar, sigortalarının olup olması durumu, sosyal çevrelerinin çalışmalarına bakışı ve burada kadının çalışma imkânı var olarak 4 alt tema karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda temalara ilişkin açıklamalar sırasıyla katılımcı ifadeleriyle verilmiştir.

Çalışan yerli kadınların çalışma hakkına erişimlerine ilişkin *iş tercihlerinde* mesafe (4), kazanılan para (2), işverenin davranışları (2) ve işin yoruculuğu (1) rol oynadığı görülmüştür.

İş tercihlerinde mesafeye dikkat ettiğini söyleyen YÇ5 kendini şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben uzağa gidemiyorum, evde küçük çocuk olduğu için. Allah korusun bir şey olursa hemen giderim ararlarsa. Çayyolu, Batıkent falan eşim de istemiyor bende gitmem. Uzak olduğu içindir. Git gel para vereceksin, aldığım para ona gider. Çok uzak nasıl gidip geleyim. Buralar yakın.” YÇ5

Alacağı ücretin iş seçimlerinde rolü olduğunu YÇ6 şu şekilde aktarmıştır:

“Kadın bakıyordum artık bakmıyorum, neden çünkü az para vermek istiyorlar. Sen de onu istemiyorsun. Çok baktım, alt değiştirdim, kolay değil. ... Parasına bakarım yani.” (YÇ6)

İş seçimi yaparken işverenin davranışlarına önem verdiğini YÇ4 şu şekilde dile getirmiştir:

“Ben bir işe giderken başlangıçta bir müşteri olarak giderim. Bak mesela benim çalıştığım yerin Kızılay’da da şubesi var seni oraya gönderelim, kursuna da yakın olur dediler. Ama ilk müşteri olarak o şubeye gittim baktım. ... Müdürü sen bak üstleri kalmış, sen bu kiloyla nasıl sileceksin dedi. Müşteri falan da var, böyle şaka bir şey olmaz. Ben müdüre dedim, böyle şey yapılmaz. ... Önce bakarım yani ortama falan bakarım.” (YÇ4)

İş tercih ederken yorucu olmamasına dikkat eden YÇ3 şu şekilde kendini açıklamıştır:

“Çok yorucu işlere yanaşmak istemedim hani sağlık açısından. ... Şimdiki işimde de temizlik yapıyorum ama daha nezih, hafif işler. Başka yerlerde çok kaldır indir bindir oluyor. Bir de tabii bayan olduğunuz için indirmek kaldırmak ağır geliyor.” (YÇ3)

Kadınların çalışma hakkına erişimleri kapsamında saptanan bir diğer alt tema ise *sigorta durumlarıdır*. İstihdama katılan kadınların 4’ünün sigortasının olmadığı, 2’sinin sigortasının olduğu ve 1’in emekli olduğu ancak şu an çalıştığı yaşlı bakımı işinde sigortasının olmadığı görülmüştür.

Sigortasız çalışan yerli kadınların aldıkları diğer yardımların kesilmemesi için sigortalı çalışmak istemedikleri görülmüştür. Örneğin YÇ4 şu şekilde kendi durumu açıklamıştır:

“Çalıştığım yer sigorta yatırmıyor çünkü dul yetim aylığı alıyorum. Onu kaybetmemek için ben istemedim. Hastanede de falan da annemin güvencesinden yararlanıyorum.” (YÇ4)

Sigortasız çalıştığını söyleyen YÇ6 ise “Yok, öyle düzenli bir işim yok ki.” (YÇ6) ifadesiyle durumunu açıklamıştır.

YÇ2’in ifadesinde ise dükkânda çalıştığı için işvereni tarafından sigortasız çalıştırılmayacağı “Sigortam var. Dükkânda çalışıyorum, yapmak zorunda. Diğer türlü burada beni çalıştıramaz.” (YÇ2) bu şekilde dile getirmiştir.

YÇ7 ise daha öncesinde çalıştığı yerden emekli olduğunu ancak şimdi yaşlı bakım hizmetinde istihdam edilirken sigortasız çalıştığını, “Emekliyim ben. Şimdi yaşlı şeyinde yok. Ama emekli maaşım falan var benim.” (YÇ7) bu kelimelerle ifade etmiştir.

Çalışan yerli kadınların çalışma haklarına erişimlerine ilişkin *sosyal çevrelerinin çalışmalarına yaklaşımı* üzerinde durulduğunda 4’ü çevresinin olumlu olduğunu, 2’si zaman içinde değiştiğini ve 1’i çevresindeki bazı insanların desteklediğini bazılarının desteklemediğini ifade etmiştir.

YÇ4 eski eşinin onu çalıştırmadığını ancak boşandıktan sonra ailesinin onu desteklediğini ifade etmiştir. Bu durum kadınların çalışma hayatında yer almalarında sosyal çevrelerinin özellikle de aile üyelerinin düşüncesinin kritik bir unsur olduğunu göstermektedir.

“Ben evliyken çalışmıyordum, eşim yok hiç çalıştırmadı. Ama ailem iyi ki çalıştın diyorlar, yoksa o çocuk nasıl okurdu. Ben destekliyorum. Ailem de desteklemek zorunda. Şimdi kızı erkeği yok. Şimdi kızların daha böyle daha dimdik durmaları lazım. Kızların daha güzel kariyeri olması lazım ki, daha başarılı olsunlar.” (YÇ4)

YÇ2 ailesinin başta çalışmasına karşı çıktığını ancak zaman içinde alıştığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Başta benim kendi ailem annem babam başta hiç çalışmamı istemediler ama ben çalışmaya başladım. Babam dedi aç mı kaldın susuz mu kaldın dışarda mı kaldın diye çok dedi. Hayır olmaz dedim, benim iki çocuğun var, benim sağlığım iyiye iyi kötü idare ediyorum, niye oturup başkasının eline bakayım? Bu saatten sonra da babama eline bakamam dedim. Sonra alıştılar. ...” (YÇ2)

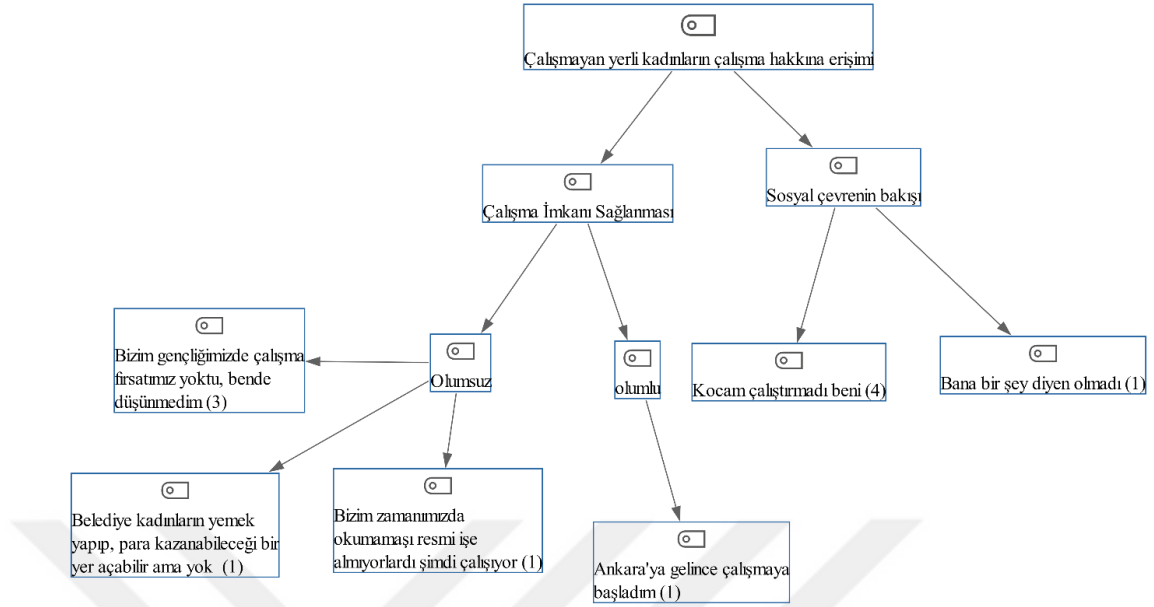
Kadınların sosyal çevrelerinin aktif iş yaşamına katılmalarında verdikleri desteğin önemli olduğu görülmüştür. YÇ6 ise çevresindeki insanların bazılarının onu çalışmak konusunda cesaretlendirdiğini ancak bazılarının cesaretini kırdığını şu şekilde açıklamıştır:

“... Sen başkası ile görüşünce çevren açılıyor mesela. İş buldu biri bana iftar çadırında çalıştım ben mesela, kâseye çorba koydum yani. Beni cesaretlendirdiler çocukları falan halledersin dediler bana ama komşum sen yapamazsın, çocukların var, nasıl yapacaksın falan dedi. Hep engel oluyordu böyle, beni hep kırıyordu. Yapamam sanıyordum.” (YÇ6)

Çalışan yerli kadınlardan 1'i kentte çalışma imkânının sunulduğunu düşünmektedir. YÇ5 şu şekilde ifade etmiştir:

“Ankara'yı çok sevdim. Hani gurbetlik zor ama şehir daha güzel. Hiç olmazsa kendin çalışıyorsun kendin ihtiyacı az çok da kendin alıyorsun. İş güvenliğinin daha güzel ama köyde öyle değil. Köyde mesela hep köy işleri, tarladır, koyundu. Hayvancılık yapıyorduk biz. Bir onunla uğraşıyorduk biz.” (YÇ5)

Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi

Şekil 92. Çalışmayan Yerli Kadınların Çalışma Hakkına Erişimi

Çalışmayan yerli kadınların çalışma hakkına erişimleri teması altında *sosyal çevrelerinin bakışı ve iş imkânının sağlanması* olarak 2 alt tema saptanmıştır.

Çalışmayan yerli kadınların çalışma hakkına erişimlerinde *sosyal çevrelerinin bakışları* değerlendirildiğinde 4'ü kocasının çalıştırmadığını, 1'i bana bir şey diyen olmadı cevabını vermiştir.

Eşinin çalışmasına izin vermediğini ifade eden YE5 şu şekilde belirtmiştir:

“Kocam beni çalıştırmadı ama kadınlar çalışmalı, bizim zamanımızda öyle değildi ama şimdi kadınlar çalışsın bence. Muhtaç olmasın, kocasının eline bakmasın. Artık böyle düşünür herkes.” (YE5)

Çalışmasına ilişkin bana bir şey diyen olmadığını YE1 “Kim ne diyecek ki, para için çalışmak şart. Bana bir şey diyen olmadı. Gençken ben de çalıştım mecbur, koca olmayınca.” (YE1) bu cümlelerle dile getirmiştir.

Çalışma hakkına erişimde rol oynayan bir diğer husus *kentte iş imkânı sağlanması* durumudur. Çalışmayan yerli kadınların iş imkânının sağlanması hakkında düşüncelerinde olumsuz ve olumlu olarak iki alt tema karşımıza çıkmıştır. Çalışmanın olumsuz durumlar yarattığını ifade eden katılımcılardan 3'ü bizim gençliğimizde çalışma fırsatımız yoktu, 1'inin belediye kadınların yemek yapıp, para kazanabileceği bir yer açabilir ve 1'inin de bizim zamanımızda okumamış resmi işe almıyorlardı şimdi çalışıyor dediği görülmüştür. Olumlu söylemde bulunan 1 katılımcı ise Ankara'ya gelince çalışmaya başladığını söylemiştir.

Bizim gençliğimizde çalışma fırsatımız yoktu diyen YE3, “O zamanlar kadınların çalışmasına iyi bakmazlardı.” (YE3) diyerek kendini açıklamıştır.

Belediye kadınların yemek yapıp, para kazanacağı yer açabileceğini belirten YE5 şu şekilde açıklamıştır:

“Mesela kadınların yemek yapabileceği bir yer olsa, oradan kadınlara harçlık verilse gerisiyle de yardım yapılırsa çok güzel olur, hoşuma giderdi. Ben de gönüllü giderdim, emeğimin karşılığını alırdım ve yardım etmiş olurdum. Şimdi böyle şeyler var ama tanıdık tanıdığını alıyor, sen dışarıda kalıyorsun. ...” (YE5)

Bizim zamanımızda okumamış resmi işe almıyorlardı şimdi çalışıldığını YE1 “Bir resmi işe almıyorlardı o zaman okumamış. Sigortam yoktu yani. Hep öylesine çalıştım gibi oldu. Şimdi çalışıyor kızlar hep.” (YE1) bu kelimelerle ifade etmiştir.

Ankara'ya geldikten sonra çalışma fırsatı olduğunu YE5, “Evlenince de kocam çalıştırmadı. Yeni yeni bu yaştan sonra Ankara'ya geldikten sonra çalıştım, daha bir aktif olmaya başladım.” (YE5) bu şekilde dile getirmiştir.

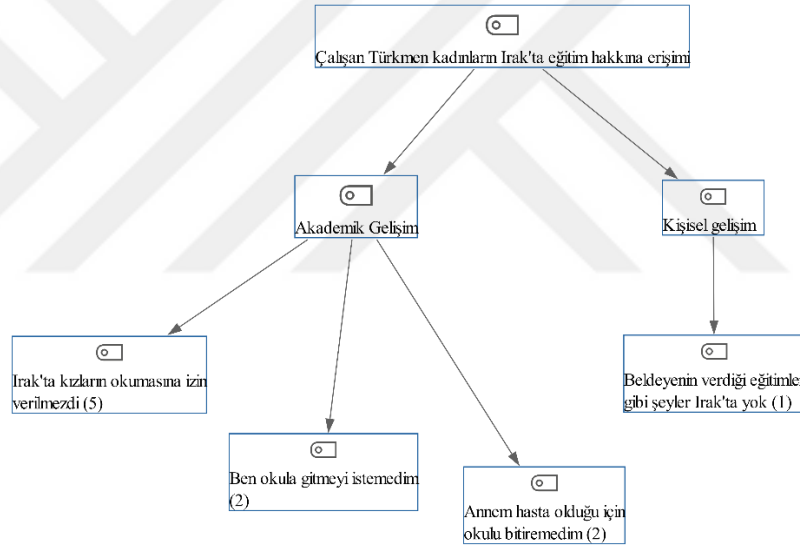
5.3.4. Eğitim Hakkına Erişimleri

Türkmen ve yerli kadınların kent hakkı kapsamında eğitim hakkına erişim durumları katılımcı ifadeleriyle birlikte aşağıda yer almaktadır.

5.3.4.1. Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi

Türkmen kadınların göç öncesi Irak'ta eğitim hakkına erişimleri kadınların söylemlerinden alıntılar yapılarak aşağıda verilmiştir.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi

Şekil 93. Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi

Çalışan Türkmen kadınların göç öncesi eğitim durumlarına ilişkin katılımcıların ifadelerinde *akademik gelişim* ve *kişisel gelişim* olmak üzere iki alt tema belirlenmiştir. Akademik gelişimlerine ilişkin 5'i Irak'ta kızların okumasına izin verilmezdi, 2'si ben okula gitmeyi istemedim, 2'si annem hasta olduğu için okulu bitiremedim demiştir. Kişisel gelişimlerine ilişkin 1 kadın belediyenin verdiği eğitimler gibi şeyler Irak'ta yok demiştir.

Akademik gelişimlerine ilişkin ifadelerine bakarsak, GÇ6 kızların okumasına izin verilmediğini şu şekilde açıklamıştır:

“Okudum ben, 8. sınıfa kadar okudum. Ortaokulu bitirdim ben ama devamı gelmedi. Orası (Irak) işte eski akıldalar. İzin vermiyorlar gitsin okula. 15 yaştan sonra kapan, evde otur bu tür şeyler olur. İzin vermediler. Babam müdür yani öğretmen. Babam çok istedi ama dayılarım, amcalarım hepsi işte biliyorsun orada herkes karışır. Orada herkes birbirine yani aşiret herkes birbirine karışması gerekiyor. Burası gibi değil. Amca, dayı onlar izin vermedi. Babam da bir şey diyemedi. Devam edemedim.” (GÇ6)

GÇ7 okula gitmeyi istemediğini şu şekilde açıklamıştır:

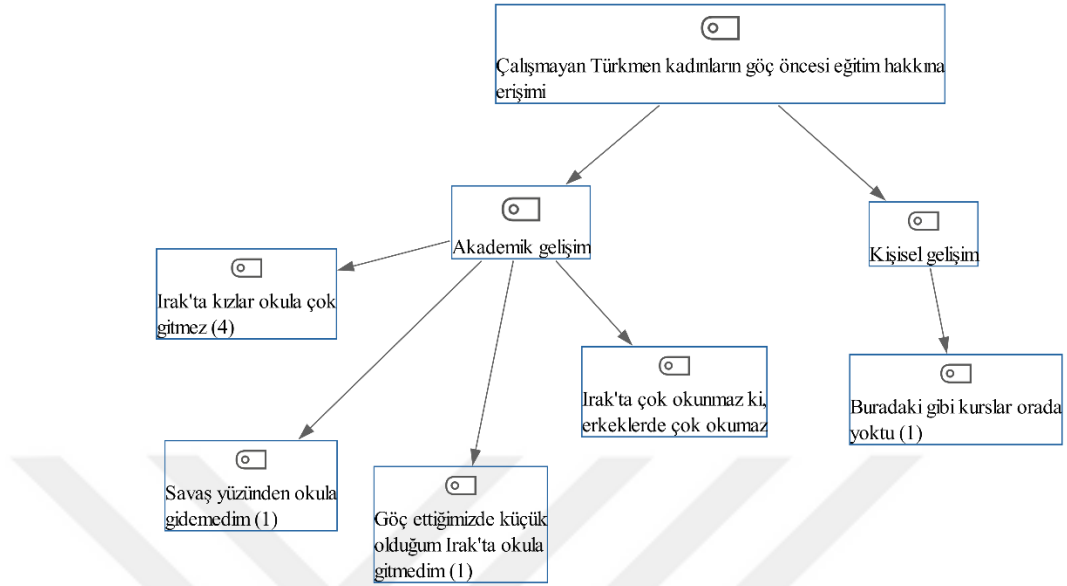
“6. ya kadar gittim ben Irak’ta. 6.dan sonra ben de sevmedim, gitmedim yani. Babam, annem yolladı beni yani söyledi git. Sen istersen git dediler ama ben gitmedim. ... Ablalarım falan gittiler. ...” (GÇ7)

Annesi hasta olduğu için okulu bitirmediğini GÇ5, “Benim annem hastaydı, onunla kaldım. Okulu bitirmedim. Bir ismimi biliyorum. Okumak bilmiyorum.” (GÇ5) bu cümlelerle açıklamıştır.

Kişisel gelişimleri alt teması üzerine GÇ1 belediyenin kadınlara verdiği eğitimler gibi şeyler Irak’ta yok diyen kadının ifadesi şu şekildedir:

“Belediyenin yaptığı şeyleri bilmem. Senden öğrendim karşıda olduklarını. Eğitim falan mı veriler, parasız. Nasıl yani parasız, Türkçe dersi falan mı? Bilmiyorum ben hiç. Irak’ta orada öyle şeyler yok.” (GÇ1)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi

Şekil 94. Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak'ta Eğitim Hakkına Erişimi

Göç öncesinde çalışmayan Türkmen kadınların eğitim hakkına erişimlerine bakıldığında *akademik* ve *kişisel gelişim* olmak üzere 2 alt tema ile karşılaşılmaktadır. Akademik gelişime Irak'ta kızların okula gitmesine izin verilmez (4), savaş yüzünden okula gidemedim (1), göç ettiğimizde küçük olduğum için Irak'ta okula gitmedim (1), ve Irak'ta çok okunmaz ki, erkekler de çok okumaz (1) ifadelerine rastlanmaktadır. Kişisel gelişime ilişkin kadınlardan 1'i buradaki gibi kurslar orada olmadığını söylemiştir.

Akademik gelişim alt temasına ilişkin, Irak'ta kızların okula gitmesine izin verilmez diyen GE3, “4.sınıf. Ben isterdim gideyim ama babam salmadı. Yani işte aile biraz... Orda bura gibi değil kız erkek ayrı. Bizde kız erkek hep ayrıdır. Yasaktır.” (GE3) bu şekilde deneyimiyle birlikte, Irak'ta kız çocuklarının okumasına karşın genel bir kanıyı ifade etmiştir.

GE7 “savaş yüzünden okula gidemedim” diyerek durumunu şu şekilde açıklamıştır:

“Okula hiç gitmedim. Irak’ta 1 sınıf sonra 2 sınıf sonra savaş oldu. Kaçtık. İlk başka yerlere kaçtık, sonra buraya geldik. Saddam düştü savaş oldu, biz kaçtık. Çok zordu oralar, burası iyi. Burada hiç gitmedim okula.” (GE7)

Irak’ta okula gitmemesini GE5 “Ben küçüktüm, okula hiç gitmeden buraya geldik, burada okudum.” (GE5) bu şekilde açıklamıştır.

Irak’ta eğitim hakkına erişim üzerine Irak’ta erkeklerinde çok okumadığını ifade eden GE1 şunları söylemiştir:

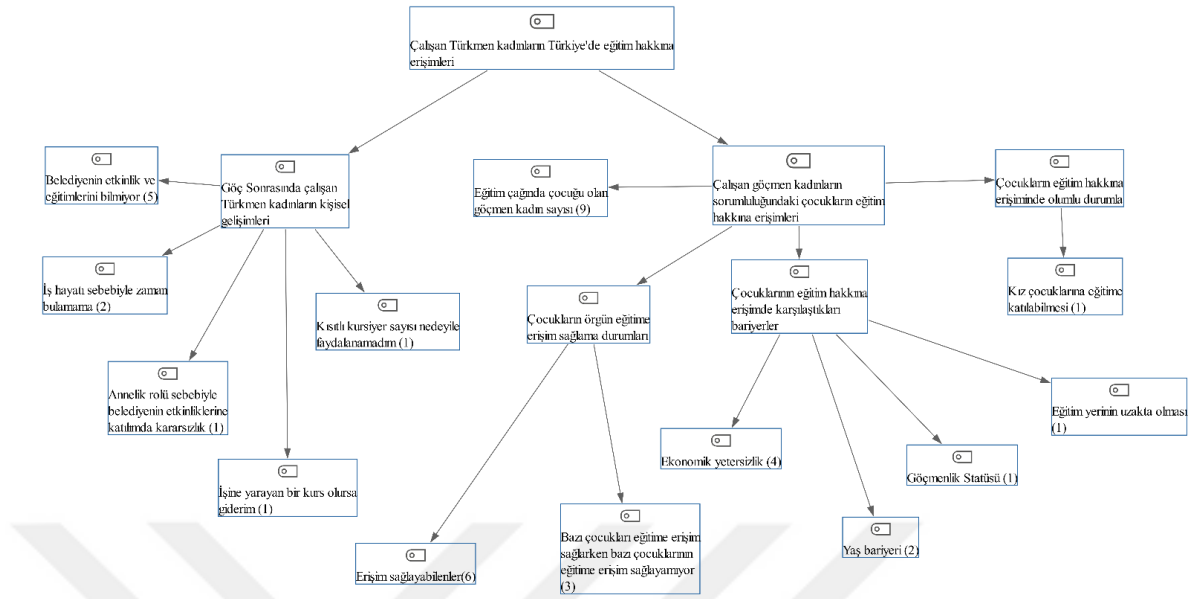
“8. sınıfa kadar gittim ben. Yani orada çok okunmaz ki, erkekler de çok okumaz. Az yani okuyan. Okuyan kadınlar yani doktor falan var. Ama çok yok. Ben derslerim iyi diyelim, istesem okurdum ama ben istemedim.” (GE1)

Kişisel gelişme ilişkin ise GE7 “Irak’ta böyle şey duymadım, orada kadın hep evde zaten. Böyle şeyler olmaz. Belki köy gibi yerde yaşadık ondan yoktu ama burada var.” (GE7) bunları dile getirmiştir.

5.3.4.2. Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Eğitim Hakkına Erişimi

Türkmen kadınların göç öncesi Irak’ta eğitim hakkına erişimleri kadınların söylemlerinden alıntılar yapılarak aşağıda verilmiştir.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Eğitim Hakkına Erişimi

Şekil 95. Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye’de Eğitim Hakkına Erişimleri

Çalışan Türkmen kadınların eğitim hakkına erişimleri, *kişisel gelişim* ve *sorumlu oldukları çocukların deneyimleri* olarak iki alt tema görülmüştür.

Çalışan Türkmen kadınların Türkiye’de *kişisel gelişim* amaçlı eğitim alma durumları incelendiğinde 4’ü belediyenin etkinlik ve eğitimlerini bilmediğini, 2’si iş hayatı sebebiyle zaman bulamadığını, 1’ annelik rolü sebebiyle belediyenin etkinlik ve eğitimlerine katılmakta kararsız olduğunu, 1’i işine yarayan kurs olursa gittiğini ve 1’i ise kısıtlı kursiyer sayısı nedeniyle faydalanamadığını belirtmiştir.

Belediyenin etkinlik ve eğitimlerinden haberi olmayan GÇ4 şunları söylemiştir:

“Ben bilmiyorum yani haberim olmuyor. Yakın olsa gitmek isterim ben. Bana faydası olur. ... Ama hem haberim olmuyor hem yakın olması lazım. Gidip gelmem için.” (GÇ4)

İş hayatı sebebiyle zaman bulmadığını söyleyen GÇ6 aynı zamanda göçmen kadınların o tür kurslara katılım sağlayabileceğinden emin olmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“... Makinam da var, arkadaş verdi sağ olsun. Ama gidemedim kursuna, aşağıda vardı ama işe gidiyorum ya ondan gidemedim mesela. Belki yazın olursa giderim ama yazları da pek açmıyorlarmış. Bir de biri sadece Türkler gider dedi ama tam bilmiyorum. Yani ben zamanım olsa da gidemeyebilirmişim. Onu soracağım zamanım olunca.” (GÇ6)

Küçük çocukları olan kadınların belediyenin eğitim ve etkinliklerine katılım sağlamada çekinceleri olduğu görülmüştür. GÇ3 düşüncesini şu şekilde dile getirmiştir:

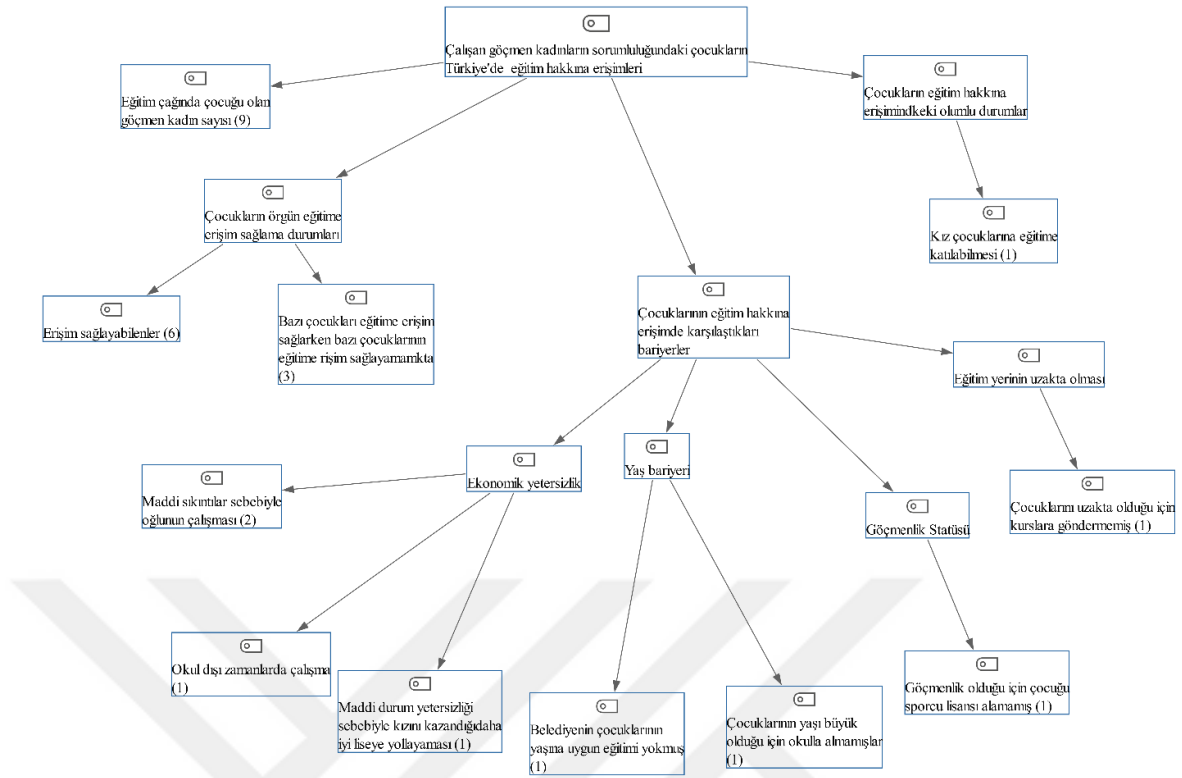
“Bilmiyordum ama katılmak isterim istemem bilmiyorum. Her gün gitmek olsa yani her gün her gün, ben her gün gidemezsem yani niye gidemiyorum. Çocuğum var nasıl gideceğim. Hem çocuğumu ne yapacağım. Mesela her gün iş gelse bana çocuğu kim okuldan getirir, bunu (4 yaşındaki oğlu) kime bırakırım. Evde kimse yok. Benim aklım kalır, ama kalmasın yani.” (GÇ3)

İşine yarayan bir etkinlik ya da eğitim olursa gideceğini GÇ7 şu şekilde söylemiştir:

“Yani bazısına önemli olsa yetişebilsem giderim ablam. Önemli olmazsa niye gideyim ki. Mesela geçen bir eğitim vardı, önemliydi gittim mesela, önemliydi gittik mesela. ...” (GÇ7)

Okumayı çok sevdiğini söyleyen GÇ9 kısıtlı kursiyer sayısı nedeniyle kursa çağrılmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Valla ben okumayı çok seviyem, Mamak’ta yazıldım. Yazıldım ama beni aramadılar, beni çağırmadılar. Kursa gitmek, okumak yazmak öğrenmek istedim. Sayı dolmuş galiba. ...” (GÇ9)

Şekil 96. Çalışan Türkmen Kadınların Sorumluluğundaki Çocukların Türkiye’de Eğitim Hakkına Erişimleri

Eğitim hakkına erişim durumları kapsamında sorumluluğunda bulunan çocuklara ilişkin çalışan Türkmen kadınların 9’unun eğitim çağında çocuğu olduğu görülmüş olup, 6’sının sorumluluğundaki çocuklarının okula gittiği ancak 3’ünün sorumluluğundaki çocukların bazılarının örgün eğitime katılamadığı görülmüştür. Göç sonrasında Türkmen çocukların eğitim hakkına erişimlerinde ekonomik yetersizlik, yaş, göçmenlik statüsü ve mesafenin bariyer oluşturduğu görülürken kız çocuklarının eğitime erişimlerinin kolaylaştığı katılımcıların deneyimlerinde tespit edilmiştir.

Türkmen kadınların sorumlu olduğu çocukların eğitim hakkına erişiminde ekonomik yetersizlik sebebiyle sorun yaşamalarına odaklanıldığında 2’si maddi durum yetersizliği sebebiyle oğullarının çalıştığı, 1’sinin çocuğunun okul dışı zamanlarında çalıştığı ve 1’inin maddi durumunun yetersizliği sebebiyle kızını kazandığı liseye gönderemediği görülmüştür. Çocukların yaşının da eğitim hakkına erişimlerinde bariyer oluşturmaktadır. 1’i çocuklarının yaşı büyük olduğu için okula kaydettiremediğini, 1’i ise çocuklarının yaşına uygun belediye kursun olmadığını söylemiştir. Göçmenlik statüsünün çocukların

kendilerini geliştirmelerinde engelleyici unsurlar arasında yer aldığı görölerek, 1'inin sporcu lisansı alamadığı fark edilmiştir. Ayrıca 1'i çocuğunu uzakta olduğu için kurslara gönderemediğini dile getirmiştir. Bu erişim kısıtlıklarının yanı sıra 1'i kızlarını burada okula gönderebildiğini ifade etmektedir.

Maddi durum yetersizliği sebebiyle oğlunun okuyamadığını GÇ4 şu şekilde açıklamıştır:

“15 yaşında. Çalışıyor. Lokantada çalışıyor. Uzakta çalışıyor. Otobüsle gidip geliyor. Çalıştığı yere gittim. Bilirim neresi olduğunu. Eve parayı oğlum getirir.” (GÇ4)

Okul dışı zamanlarda oğlu çalıştığını GÇ7 şu şekilde söylemiştir:

“16 yaşındaki wafflecı var ya aşağıda hafta iki gün tatilinde oraya yardıma gidiyor. Önceden de köşedeki köftecide çalışıyordu yazları, okuldan sonra da gidiyordu. Dersleri pek iyi değil, çalışıyor ya ama yani mecbur para sıkıntısı yaşıyoruz.” (GÇ7)

GÇ6 çocuklarının iyi bir eğitim almasını oldukça önemsemektedir. Savaşın kötü sonuçlarının yanında Türkiye'ye gelmelerinin çocuklarının iyi eğitim alması için şans olduğunu düşünmektedir. Bundan dolayı gerçekten mutlu olduğu görüşme sırasındaki mimiklerinden, tavırlarında da anlaşılmıştır. Ancak kızın servis ücretini karşılayamayacağı için kızının kazandığı liseye değil de evlerinden yürüyerek gidebileceği liseye gönderdiğini şu şekilde anlatmıştır:

“Bir tane kızım okul birincisi mesela. Öyle şimdi 9.sınıf o. LGS'de de çok iyi şey yaptı. İşte uzak bir okul istiyordu ama babası göndermedi. Onun servisi var, şeyi var. Bizde durum biraz şey. Onun için buradaki liseye gidiyor. Yürüyerek gidiyor. Yani biraz bizde yetiştiremiyoruz, biliyorsun her şey çok pahalı. İşte eşim çalışıyor ben çalışıyorum anca. Ondan başka yere gönderemedik.” (GÇ6)

Ancak GÇ6 burada kızlarını okula gönderebildiğini ve bu konudaki düşüncelerini büyük bir hevesle şu şekilde dile getirmiştir:

“İşte çocuklar burada okuyor, seviyorlar okumayı. Çok şükür Allah’ıma bizi buraya attı, böyle bir şey oldu. Geldik burada okuduk. Buranın okuması çok iyi. Irak’ta olsak kız bu kadar okuyamazdı, yok yok yani orada okutmazlardı. ... Burası bize hak veriyor. Daha özgürler. Burası Irak değil ki Türkiye. Çocuklar burada okuyor.” (GÇ6)

Çocuklarının yaşı büyük olduğu için okula kaydettiremediğini GÇ8 şu şekilde açıklamıştır:

“İkisi burada okudu. Büyükleri almadılar. Biz buraya geldik kimliğimiz yok o zaman ondan okula almadılar özlerini. Bekledik, yalvardık, yakardık, apardık, getirdik bir sene sonra kimliği kurtardık ama bir sene sonra büyükleri almadılar okula. Onlar büyük dediler almadılar. Küçükleri aldılar.” (GÇ8)

Çocuklarının yaşına uygun belediyede kurs olmadığını belirten GÇ9 şunları anlatmıştır:

“Burada var. Geçen sene iki sefer, yukarıda var ya belediyenin kursu çocukları yazdırmaya gittim kursa, olmadı. Kızım çok istedi, dedi anne İngilizce olsun, matematikte de sınavım düşük dedi. Ama işte kısmet olmadı, küçükleri almıyorlar, lise falan alıyorlar. İşte bilmiyorum nasıl olur. Olaydı bize yakın zaten, burası yakın.” (GÇ9)

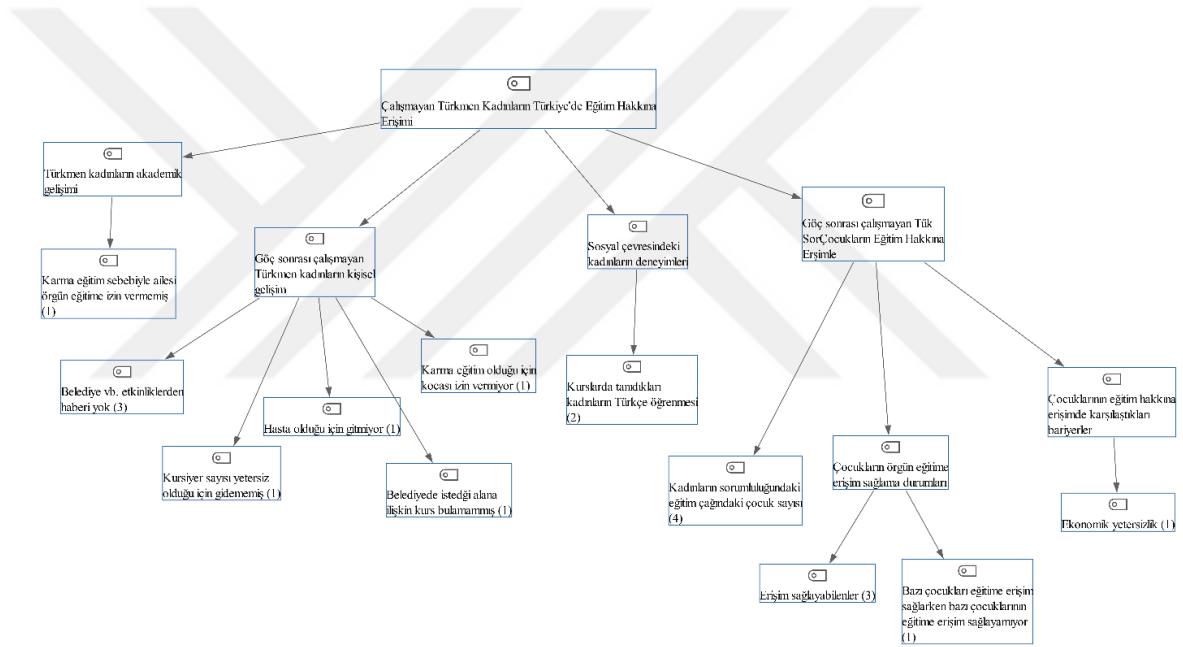
Oğlunun göçmenlik statüsü sebebiyle sporcu lisansı alamadığını ve eğitime devam demediğini söyleyen GÇ6 şunları dile getirmiştir:

“Küçük oğlumu geçen sene Anıttepe’ye götürdük. Oynadı, oynadı. Kulübe aldılar ama lisansı çıkmadı çünkü işte bizim kimliğimiz de yok. İzin vermiyorlar. Bu kimliğe çıkmıyor lisans. Vatandaşlık yok diye. TC’miz bizim 99’la başlıyor diye. Ona verilmiyormuş. ...” (GÇ6)

GÇ6 uzak mesafedeki eğitim alanlarının çocuklarının spor alanında kendilerini geliştirmesinde engel yarattığını şu şekilde açıklamıştır:

“Çocuklar çok yere gitmek istediler ama olmadı. Mesela boksa, tenise gitmek isterler ama uzak. Oraya gitmek çok zor, yol var iki yol var yani büyük yolar. Orayı kesmek yani karşıya geçmek çok zor dedim. ... Gönderemedim, çok isterler ama gönderemedim. Yol zor. Ondan. İşe gidiyorum nasıl götüreyim. Zaman yok. Evinde işi var.”

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Eğitim Hakkına Erişimi

Şekil 97. Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye’de Eğitim Hakkına Erişimi

Çalışmayan Türkmen kadınların kent hakkına erişimleri kapsamında eğitim hakkını kullanımlarına odaklanıldığında *akademik gelişim*, *kişisel gelişim* ve *sorumluluğundaki çocukların eğitim hakkına erişimleri* ve *sosyal çevresinin kişisel gelişim deneyimleri* olarak 4 alt tema saptanmıştır.

Çalışmayan Türkmen kadınların eğitim hakkı kapsamında *akademik gelişim* amaçlı eğitimlerine odaklandığımızda 1’i karma eğitim sebebiyle ailesinin örgün eğitime katılmasına izin vermemesi durumundan söz etmiştir.

GE5'in aile yapısında ataerkil kodların oldukça güçlü bir yeri bulunmaktadır ancak yapılan görüşmede sıklıkla "siz gibi" ifadesine yer veren GE5 Türkiye'de büyüdüğü için ataerkil kodların baskına karşı çıkmaktadır. Ailesindeki tüm kadınlar kapalı olmasına rağmen kendi tercihiyle kapanmadığı görülmüştür. Aile yapısında ataerkil kodların yeniden üretiminde kırılmalar yaşanmasına rağmen karma eğitim sebebiyle ailesi örgün eğitime devam etmesine izin vermemektedir. Ancak GE5 açıktan okumaya devam etmektedir. GE5'in örgün eğitimi bırakıp açık öğretimde eğitime devam etmesini şu şekilde ifade etmiştir:

"6'ya kadar gittim okula. Burada gittim. Liseyi şu an bitirmek üzereyim yani şu an. Ortaokulda bıraktım okulu yani liseyi de yani başlamadım yani. Liseye başlasaydım hemşire falan olmak hayallerim vardı. Liseye gitmedim. Ben istemedim açıkçası ben istemedim. Hem de sizde kız erkek karışık olduğu için bizimkiler dediler evde okusan da olur yani açıktan okusan olur dediler ama ben istemedim. Kız erkek karışık ya ondan istemediler. Sonra açıktan okurum aslında mezun olurdum da sınavdan kaldım." (GE5)

Çalışmayan Türkmen kadınların *kişisel gelişim amaçlı* eğitimlere erişimlerine bakıldığında 3'ü belediye vb. etkinliklerden haberi olmadığını, 1'i kursiyer sayısı yetersiz olduğu için gidemediğini, 1'i hasta olduğu için gidemediğini, 1'i belediyede istediği alana ilişkin kurs bulamadığını ve 1'i de karma eğitim olduğu için kocası izin vermediğini ifade etmiştir.

Belediyenin etkinliklerinden haberi olmayan GE4, "Valla bana belediyenin ya da başka şeylerin bir şeyi olur mu bilmiyorum ama ben ev hanımıyım zaten vaktim olmaz öyle. Evin işi bitmez. İstemem yani ben gitmem." (GE4) demiştir.

Kursiyer sayısı kısıtlılığı sebebiyle katılım sağlayamayan GE7 deneyimini şu cümlelerle paylaşmıştır:

“Ben çok istedim gideyim, burada aşağıda bina var belediyenin, biliyorsun sen de. Orada kurslar varmış. ... Çok istedik gidelim. ... Bana öğretsinler istedim ama kişi çok dediler. Biz geç gitmişiz. ...” (GE7)

Hastalığı sebebiyle kurslara gidemeyeceğini GE2 “Gitmiyorum. Bellim hasta olduğu için.” (GE2) diyerek ifade etmiştir.

İlgisini çeken alanda eğitimlerin olmasını istediğini söyleyen GE5 düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Ben biliyorum ders verdiklerini falan şu aşağıda veriyorlar mesela. ... Ben çok hemşirelik, sağlıkla ilgili bir kurs olsun çok isterim, çok seviyorum ama öyle bir kurs. Sağlıkla ilgili, yaşamla ilgili bir şeyler öğretseler, hani neydi belge verseler ben onunla çalışabilsem o alanda çok isterim.” (GE5)

Karma eğitim sebebiyle kocasının belediyenin etkinliğine gitmesine izin vermediği söyleyen GE3 şunları söylemiştir:

“... Benim yanımda okul var. Ama mesela eşim izin vermez, vermez işte. ... Sadece kadınlar yok orada, erkekler de var. Kıskanıyor beni. Ama sadece kadınlar olsa vallahi izin verirdi. Bizde yasak kadın erkek bir olmaz. Ondan kocam da kıskanır.” (GE3)

Eğitim hakkına erişim durumları incelenirken çalışmayan Türkmen kadınların sorumluluğunda bulunan 4 eğitim çağında çocuğu olduğu görülmüştür. Bunların 3’ü çocuklarının eğitime erişim sağladığını söylerken 1’i bazı çocuklarının okula gittiğini bazı çocuklarının gitmediğini ifade etmiştir. Eğitime erişimi engelleyen unsura bakıldığında 1’i ekonomik yetersizliği işaret etmiştir.

Maddi sebepler nedeniyle eğitim çağındaki bir oğlunun eğitime devam edemediğini GE2, “12 yaşındaki oğlum okula gidiyor. Diğer 15 yaşındaki oğlum gitmiyor. Maddemiz kötü.

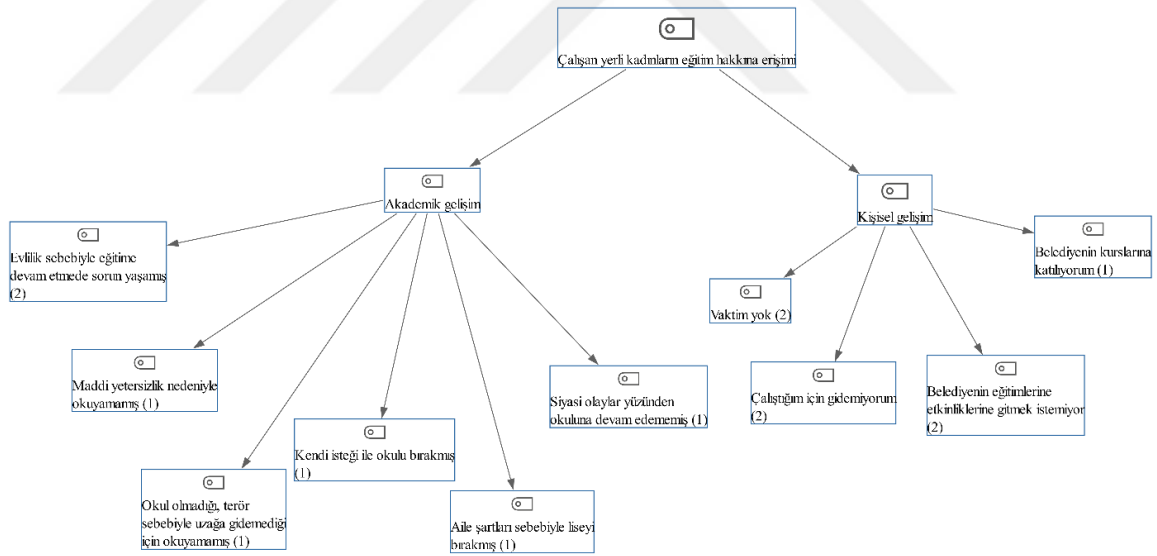
Kâğıt topluyordu ama araba çarptığı için şimdi çalışmıyor.” (GE2) cümleleriyle açıklamıştır.

Çalışmayan Türkmen kadınların eğitim hakkına odaklanıldığında 2’si çevrelerindeki kadınların kurslara giderek Türkçe öğrendiğini belirtmiştir. GE1, “Yani ben çok bilmiyorum onları ama benim teyzemin kızı Türkçe kursuna gitmişti bir onu biliyorum.” (GE1) ifadesini kullanarak yakınının deneyimini aktarmıştır.

5.3.4.3. Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi

Kent hakkı kapsamında yerli kadınların eğitim hakkına erişimleri katılımcı ifadeleri ile aşağıda detaylı şekilde verilmiştir.

Çalışan Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi

Şekil 98. Çalışan Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi

Çalışan yerli kadınların kent hakkı kapsamında eğitim hakkına erişimleri bağlamında *akademik* ve *kişisel gelişim* olarak 2 alt tema saptanmıştır.

Çalışan yerli kadınların eğitim hakkı kapsamında *akademik gelişimlerine* bakıldığında 2’sinin evlilik sebebiyle eğitime devam etmede sorun yaşadığı, 1’inin maddi

yetersizlikler sebebiyle okuyamadığı, 1'in okul olmaması ve terör sebebiyle uzaktaki okula gidemediği için okuyamadığı, 1'inin kendi isteğiyle okulu bıraktığı, 1'inin aile şartları sebebiyle liseyi bıraktığı ve 1'nin siyasi olaylar yüzünden okul bıraktığı görülmüştür.

Evlilik sebebiyle eğitimde sorun yaşayan kadınların yaşayan YÇ6 deneyimini şu şekilde paylaşmıştır:

“Şey, babam eve geldi, ben o zaman okuyorum bir de staj yapıp hem de sözleşmeli memurluk yapıyorum. Ama sınavı kazanıp KTÜ'ye gideceğim, DGS ile muhasebe öğretmenliği okuyacağım. Sırf ben gitmeyeyim diye. Ankara'da okula gidersin, arkadaşının oğlu ile tanıştırmalar. ... Olaylar bir şekilde gelişti, babam oradan uzaklaşayım istedi. Benim okumam yarıda kaldı. Hani bu kızların şeyi var ya biri vermezsin, biri göz koyar. Baba uzaklaştırmak istedi, o yüzden evlendirdiler, okulum yarıda kaldı. ...” (YÇ6)

Maddi sebepler yüzünden okuyamadığını YÇ7 şu şekilde ifade etmiştir:

“İlkokula gittim sonra imkânlar (eli ile para işareti yaptı) yetmedi. Sonra evlendim zaten sonra da çolçocuk. Ben okulu çok severdim, şimdi bile her şeyi merak ediyorum, çözüyorum her şeyi.” (YÇ7)

Kadınların yaşadıkları yerde okulun olmamasının akademik gelişimlerini devam ettirememelerinde rol oynadığı ve bulunan bölgedeki terör saldırılarının yaşanmasının başka yerlerdeki okullara gitmelerini de engellediği görülmüştür. YÇ5 deneyimini şu şekilde paylaşmıştır:

“Çocukken şöyle biz köyde yaşıyorduk, bizim köyde okul yoktu. Merkeze de göndermiyorlardı, bizim doğu tarafı o zaman çok terör vardı. Yolları kapatıp gençleri alıyordu. Öyle. Okuyamadım ben.” (YÇ5)

Kadınların kendi isteğiyle okulu bıraktığı ancak sonradan pişman olduğu görülmüştür. YÇ4 duruma ilişkin “Lise terk, canım okumak istemedi, sonradan pişman oldum ama. Kendi isteğimle okumadım.” (YÇ4) demiştir.

Cinsiyete dayalı iş bölümü kadınların eğitim hakkına erişimlerinde sorun yaratabilmektedir. Ataerkil kodların sebebiyle ev işlerinin kadına ait bir sorumluluk olarak görülmektedir. Annesi rahatsızlandığı için ev işlerinin tüm sorumluluğunun evdeki kız çocuklarına yüklenmesi onların akademik hayatlarını yarıda bırakmalarına neden olabilmektedir. Aile şartları sebebiyle okulu bırakan YÇ3 deneyimini şu şekilde aktarmıştır:

“Lise 2 terk, aslında okumayı çok istiyordum ama aile şartlarından dolayı liseyi bıraktım. ... Annem hasta olunca evin işi yükü bana bindi en büyük kız bendim. ... Ondan ben büyük olunca işler, yükler hep bana binmeye başladı. Anne de sürekli hasta, yatıyor. O şekilde olunca ev işleri yani engel oldu okumama. Açıktan okumayı da çok istedim ama evlendim, çocuk falan olunca da onlar engel olmaya başladı. ...” (YÇ3)

Kadınların eğitim hakkına erişimlerinde dönemin siyasi olaylarının ve ondan kaynaklı olarak gergin ortamın olumsuz rol oynadığı YÇ1’in şu ifadelerinde yer almaktadır:

“Ya ben liseden terkim lise ikide. Ya o zaman siyasi dönem vardı ya ondan bıraktırdılar. ... Sonra ebe okuluna yazdırdılar, gittim. Sınavı kazanmış ama abim kaydımı aldırmaş. Yine tam o zamanlardı işte. O zaman ebe okulu vardı işte, kazandım ama abim kapıyı kitledi üstüme. ... Şey yüzünden yaptı yine siyaset ne olur ne olmaz, dışarısı güvensiz diye.” (YÇ1)

Çalışan yerli kadınların eğitime hakkına erişimleri kapsamında *kişisel gelişim* için belediyenin düzenlediği etkinlik ve eğitimlerden yararlanma durumlarına bakıldığında 2’si vaktinin olmadığını, 2’si çalıştığı için gidemediğini, 2’si belediyenin eğitimlerine, etkinliklerine gitmek istemediğini ve 1’i belediyenin kurslarına katıldığını ifade etmiştir.

Çalışma hayatında aktif olmaları ve toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü kadınların kişisel gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülen eğitim ve etkinliklere katılmasının önünde bariyer oluşturması YÇ5'in deneyiminde görülmektedir. YÇ5'in açıklaması şu şekildedir:

“... Valla bende gitmek isterim de yetiştiremiyorum (gülüyor). Zaman kalmıyor. İş var, çocuklar var. Ev hanımlığı da iş. Ev hanımının işi daha zor. Yani gidiyorsun çalışıyorsun ama gelince eve dinleniyorsun. Ama ev hanımları için iş hiç bitmiyor ki. Ütü, çoluğu çocuğu hepsi bana bakıyor.” (YÇ5)

Kadınların çalışma hayatında aktif yer almalarından dolayı eğitim hakkı kapsamında kişisel gelişimlerine zaman ayıramadıkları görülmüştür. YÇ2'nin konuya ilişkin söylemi şu şekildedir:

“Zaman zaman haberim oluyor öyle etniklerden, kurslardan falan ama çok fırsatım olmuyor çalıştığımndan dolayı. Kadınları geziye falan götürüyormuş belediye ama çalışıyorum ya gidemiyorum.” (YÇ2)

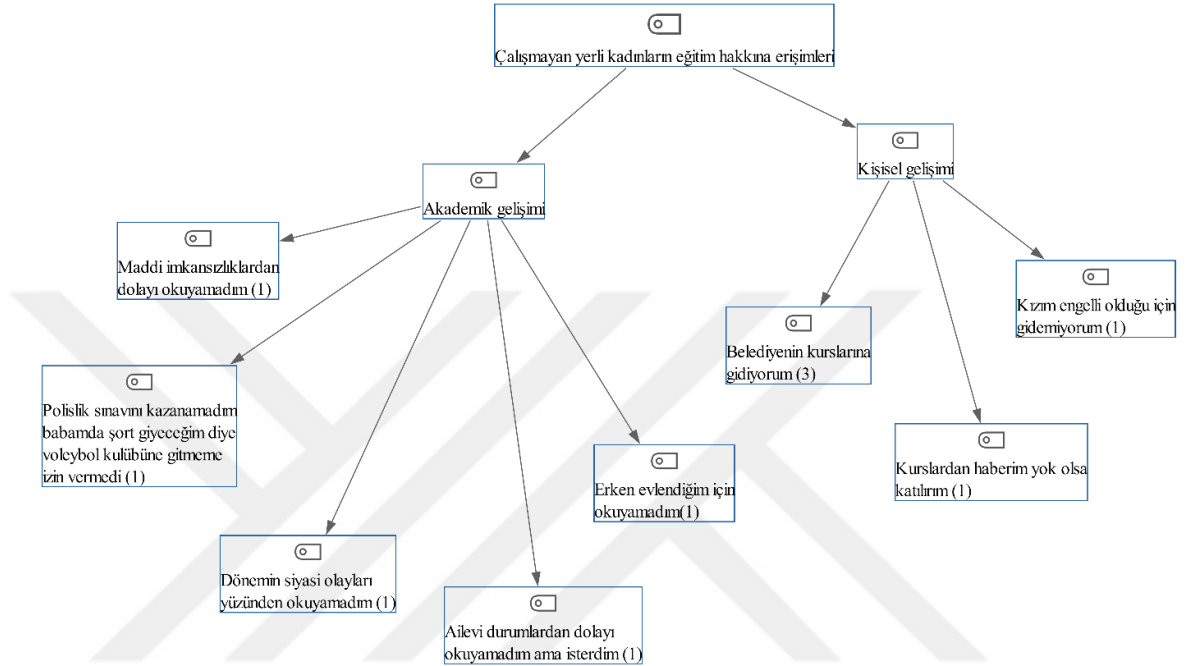
Belediyenin eğitim ve etkinliklerine katılmak istemeyen YÇ1'in ifadesi şu şekildedir:

“Böyle geziye falan gidiyorlarmış, onlardan haberim olur ama ben gitmiyorum. Vaktim yok. Eğitimlere falan gitmem zaten. Bir de sevmiyorum yani. Tanımadığım insanlarla pek vakit geçirmeyi sevmiyorum. Tanımam iyi kötü ne gelir bilmem yani güvensiz.” (YÇ1)

Çalışan yerli kadınların eğitim hakkı kapsamında kişisel gelişimleri için belediyenin eğitim ve etkinliklerine katılım sağladıkları da görülmüştür. YÇ6 deneyimini şu şekilde dile getirmiştir:

“Belediyenin kurslarına falan giderim ben. Pilatese gidiyorum şimdi, diksiyon kursuna gittim. Diksiyona hem kızlarıma örnek olmak için hem de düzenli bir yerde çalışırsam diye gittim.” (YÇ6)

Çalışmayan Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi

Şekil 99. Çalışmayan Yerli Kadınların Eğitim Hakkına Erişimi

Çalışmayan yerli kadınların eğitim hakkına erişimlerine ilişkin *akademik* ve *kişisel* gelişimleri şeklinde 2 alt tema fark edilmiştir.

Çalışmayan yerli kadınların eğitim haklarına erişim durumlarıyla bağlantılı akademik gelişimlerine bakıldığında 1’i maddi imkânsızlıklardan dolayı okumadığını, 1’i polislik sınavını kazanamadığını ve babasının da şort giyeceği voleybola kulübüne gitmesine izin vermediğini, 1’i dönemin siyasi olaylarından dolayı okuyamadığını, 1’i ailevi durumlardan dolayı okuyamadığını ve 1’i de erken yaşta evlendirildiği için okuyamadığını belirtmiştir.

Maddi imkânsızlıklardan dolayı okumadığını YE1, “İlkokula gittim. Devam edemedim, maddi imkânsızlıklardan dolayı.” (YE1) bu şekilde ifade etmiştir.

Polislik sınavını kazanamadığı ve babası şort giyeceği için voleybol kulübüne gitmesine izin vermediğini YE2 şu şekilde açıklamıştır:

“Düz lise mezunuyum ben sonra polislik sınavlarına katıldım ben. Onun yazılısını kazandım sonra sözlüde bir ilçenin nereye ait olduğunu sordular, ben bilemedim. ... Sporla uğraştım, voleybolcuyum aslında. Yani şöyle milli takımda yani mülkiyede bir hafta oynadım ben. Kulüp istedi ama babam izin vermedi, şort giyeceğimiz için izin vermedi ben de bıraktım.” (YE2)

Dönemin siyasi olaylarından dolayı okuyamadığını YE3 “Babam göndermedi, işte o zaman öyleydi sağ solun olduğu zamandı. Yani güvensiz bir ortamdı, siyasi şeyler vardı, sağ sol davası.” (YE3) şu şekilde açıklamıştır.

Ailevi durumlardan dolayı okuyamadığını YE4, “Ailevi durumlardan devam edemedim sonra, öyle kaldı okul. Okumayı isterdim.” (YE4) bu şekilde dile getirmiştir.

Evlendiği için okuyamadığını YE5, “Okuyamadım, erken evlendim.” (YE5) cümlesi ile belirtmiştir.

Çalışmayan yerli kadınların eğitim hakkı kapsamında *kişisel gelişimlerine* ilişkin 3’ü belediyenin kurslarına gittiğini, 1’i kurslardan haberinin olmadığını, olsa gideceğini ve 1’i de kızı engelli olduğu için gidemediğini belirtmiştir.

Belediyenin kurslarından faydalandığını belirten YE3, “Dikiş, yüzme, diksiyon ve dansa gidiyorum.” (YE3) demiştir.

Kurslardan haberim olmadığı için gitmediğini belirten YE2, “Belediyenin etkinlikleri olsa haberim olsa katılmak isterim ama haberim olmuyor ki.” (YE2) ifadelerini kullanmıştır.

Kadınların sahip oldukları dezavantajların onların kent hakkına erişimlerini kısıtladığı görülmektedir. Engelli çocuk annesi olan YE1, eşini kaybettiği için çocuğuna bakım verme sorumluluğu tamamen ona aittir ve bu konu da herhangi bir destek alabileceği kurum ve kuruluş olmadığı ya da kişinin bu tür kurum ve kuruluşlardan haberinin olmadığı aşıkardır. YE1 engelli bir çocuğun annesi olduğu için gidemediğini söyleyen YE1 “Evet mesaj geliyor haberim oluyor belediyenin etkinliklerinden ama biz gidemiyoruz tabii. Nasıl gidiyim (engelli kızını gösterdi).” (YE1) bu ifadeleri kullanmıştır.

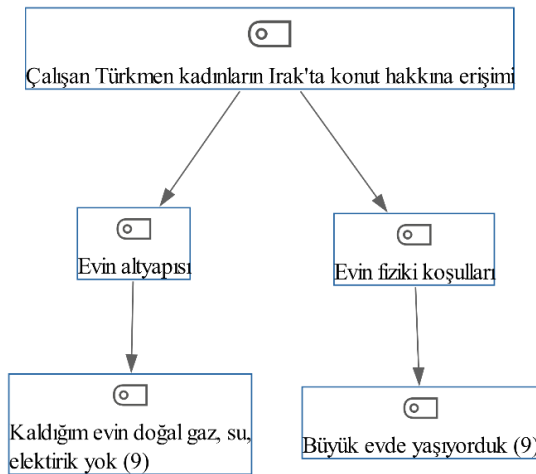
5.3.5. Konut Hakkına Erişimleri

Türkmen ve yerli kadınların kent hakkı kapsamında konut hakkına erişim durumları katılımcı ifadeleriyle aşağıda verilmiştir.

5.3.5.1. Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Konut Hakkına Erişimi

Türkmen kadınların Irak'ta konut hakkına erişimlerine ilişkin evlerinin alt yapı durumu ve fiziki koşulları olarak 2 alt tema saptanmıştır.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Konut Hakkına Erişimi

Şekil 100. Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Konut Hakkına Erişimleri

Göç öncesinde çalışan Türkmen kadınların konut hakkına erişimlerinde *evin altyapı sistemleri* ve *evlerinin fiziki koşulları* alt temaları saptanmıştır. Evin altyapı sistemleri teması hakkında 9 kadın da doğalgaz, elektrik ve su sorunlarından söz ederken, evlerinin fiziki koşulları hakkında büyük ev ifadesini kullanmıştır.

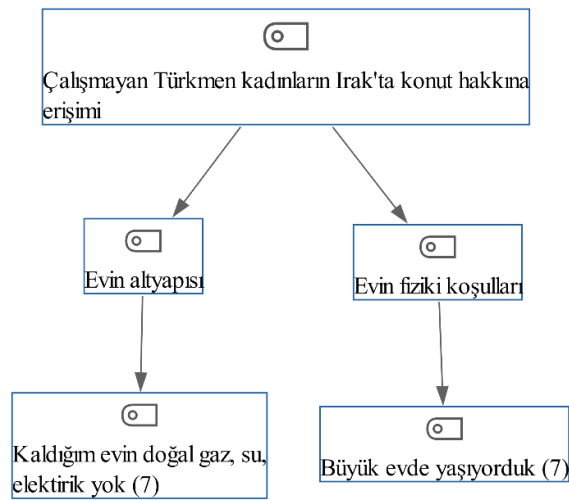
GÇ3 Irak'taki evlerin altyapı sistemindeki eksikleri şu şekilde açıklamıştır:

“Irak'ta kış günü elektrik olmaz, sıcak suya hacet olur ama orda sıcak su olamaz. Sular her zaman gelmez. Sokaktan sular az gelir. Çok zor olur, gaz yok, elektrik yok. Çok zorluk çektik bunlardan. ...” (GÇ3)

Irak'ta insanların büyük ve kişisel alan ihtiyaçlarını karşılayan evlerde yaşadıkları GÇ5'in anlatımında şu şekilde yer almıştır:

“Oradaki evim büyüktü. Böyle değildi, çocukların odası vardı. Benim odam vardı. Mutfagım güzeldi. Böyle değildi güzeldi, büyüktü. Burası gibi küçük değil. Geniş, ferah evdi orada.” (GÇ5)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Konut Hakkına Erişimi

Şekil 101. Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak'ta Konut Hakkına Erişimi

Göç öncesinde çalışmayan Türkmen kadınların konut hakkına erişimleri incelendiğinde *evin altyapı sistemleri* alt temasının altında 7'si de “doğalgaz, su, elektrik yok” derken, *evin fiziki koşulları* ilişkin ise 7'si “büyük ev” ifadesini kullanmıştır.

Irak'taki evinin alt yapı eksikliklerini GE6 şu şekilde ifade etmiştir:

“Burada yaşamak kolay. Su başımız vardı bizim oradan 1 saat 2 saat giderdik, kaplara su doldurur getirirdik. ... Acı su getirirdik, onda yıkanırdık, onda aş eylerdik, içerdik. Evde su yoktu, gaz yoktu tahtada yaparsın yemek, elektrik yoktu. Tahtada evi kızdırırsın yani ateşle evi ısıtırsın. Duman olur ev. Kötü olur. Ev soğuk olur.” (GE6)

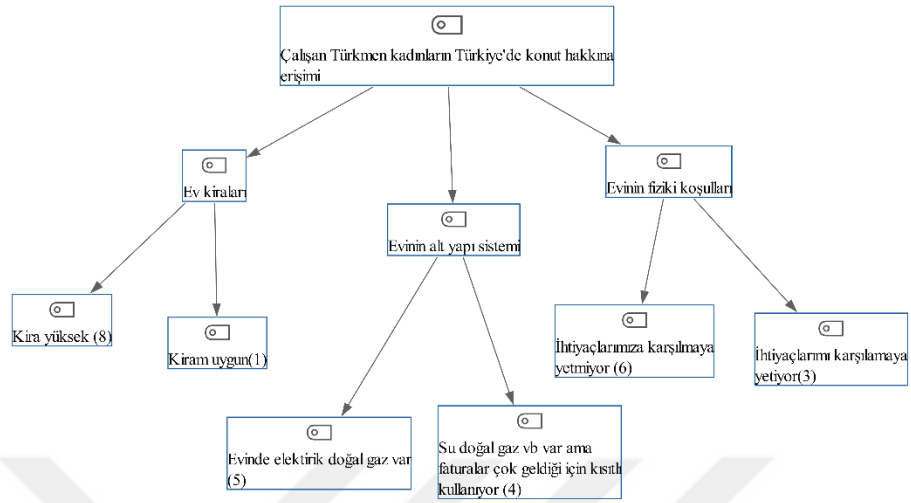
Irak'taki evinin büyüklüğünü GE1 şu şekilde açıklamıştır:

“Biz kalabalık yaşıyoruz. ... Biz alışkın değiliz ki küçük eve, biz orada villada yaşırdık. 8 odası vardı evin, her birinde banyo vardı. Her biri bu ev gibiydi. Televizyon vardı, hani çocuğunu kocanı al geç otur baş başasın. ...” (GE1)

5.3.5.2. Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Konut Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların kent hakkı kapsamında konut hakkına erişimlerine dair bilgiler verilmiştir.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Konut Hakkına Erişimi

Şekil 102. Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye’de Konut Hakkına Erişimi

Çalışan Türkmen kadınların konut hakkına erişimleri konusu *ödedikleri kira, evin altyapısı ve evin fiziki koşulları* olarak 3 alt tema saptanmıştır.

Türkmen kadınların konut hakkına erişim durumlarına ilişkin *ev kiralalarına bakıldığında* 8’i kiranın yüksek olduğunu, 1’i kirasının uygun olduğunu söylemiştir.

Kirasını yüksek bulan GÇ5 düşüncesini şu şekilde açıklamıştır.

“Ev 9 bin. Zam yaptılar bize, 2 ay oldu. 4 bindi. 1 oda bir salondur. Çok artırdılar. Evi görüyorsun sen de. Çok yani. Bununla (salon) odanın arasında karton var. Biz koyduk onu da kapısı bile yok. ... Baktım ama ev bulamadım. Kaldık burada ondan.” (GÇ5)

Kirasının uygun söyleyen GÇ9, “Ev kiralık, 2.200. Benim ev sahibim Allah razı olsun iyi bir insandır, bana zaman yapmıyor. Uygun yani. Çocuklarım için yetimim var, yani gelirim zordur.” (GÇ9) bu şekilde kendini ifade etmiştir.

Çalışan Türkmen kadınların konut hakkına erişimleri üzerinde durulduğunda *evlerinin altyapısı* için 5’i evlerinde elektrik, doğalgaz olduğunu söylerken, 4’ü faturalar çok geldiği için kısıtlı kullandığını dile getirmiştir.

Evinde elektrik, doğalgaz ve su için gerekli altyapı sisteminin olduğunu söyleyen GÇ7 bu durumun ev işlerini yaparken kolaylık sağladığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Orada doğalgaz falan yok yani. Burada her şey iyi, mantıklı. Orası öyle değil. Oranın suyu yok. Benim yaşadığım yer küçük yerd, hiçbir şey yoktu orada yani. Burası büyük her şey var. Mesela temizlik falan kaplara su dolduruyorsun öyle onunla idare edersin. Burada akıyor hep. Orada azar azar kullan.” (GÇ7)

Güvencesiz işlerde çalıştığı ve yüksek faturalar sebebiyle doğalgaz gibi evin altyapı sistemlerinin olmasına rağmen kullanamadığını GÇ1 şu şekilde açıklamıştır.

“Doğalgaz, su falan var ama güneş almıyor, çok yakamıyoruz. Faturalar çok. Burada işimiz devamlı değil, valla iş yok iş. İyi para kazanacak iş yok. Ondan mecbur.” (GÇ1)

Çalışan Türkmen kadınların barınma durumlarına ilişkin *evlerinin fiziki koşullarının* ihtiyaçlarını karşılamasına bakıldığında 6’sı yetmediğini, 3’ü yettiğini söylemiştir.

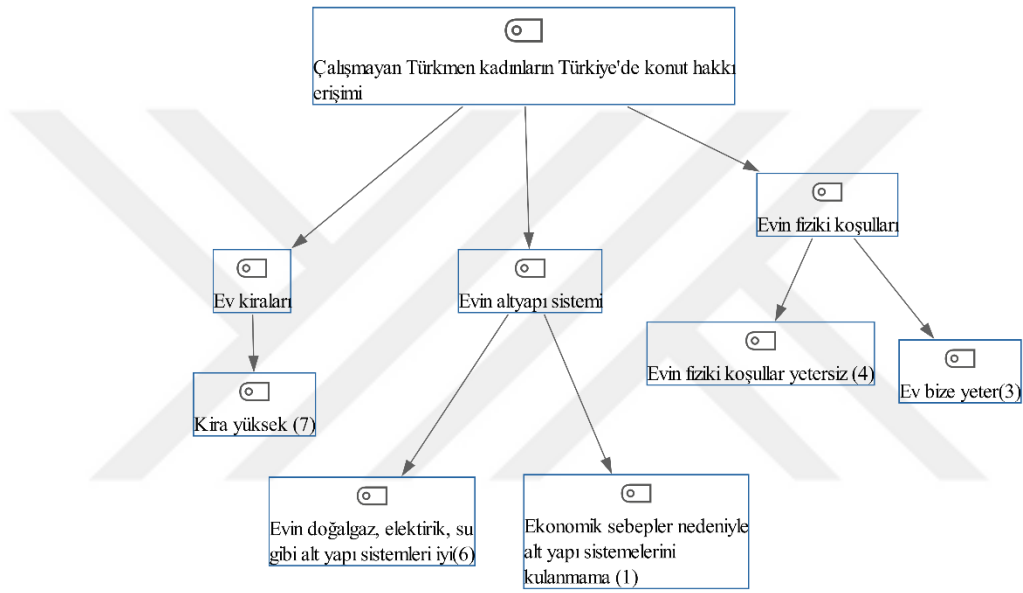
GÇ2 yaşadığı evin ihtiyaçlarını karşılamadığını şu şekilde açıklamıştır:

“Yetmiyor. Bu ev kira, 5 bin kira veririz. 1 oda var bir de burası (salon ve mutfak birlikte). Ben isterdim 2 oda olaydı. Güzel mutfığı olaydı. Banyosu ayrı olaydı, tuvaleti ayrı olaydı. Çocukların odası ayrı olaydı, ben kocamla ayrı olaydım. Burada çocuklar bu odada (salon) burada yatıyor, benle kocam orda (evin diğer odası) soğukta yatıyoruz. Çok soğuk oluyor geceleri.” (GÇ2)

Evinin ihtiyaçlarına yettiğini GÇ6 şu şekilde ifade etmiştir:

“3 oda bir salon ev işte. Yani yetiyor ama çocuklar daha küçük büyügünce yetmez. ... Burada yani evimde tuvalet banyo ayrı. O iyi oluyor. Mutfagım falan iyi yani.” (GÇ6)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Konut Hakkına Erişimi

Şekil 103. Çalışmayan Türkmen Kadınları Türkiye’de Konut Hakkına Erişimi

Çalışmayan Türkmen kadınların konut hakkına erişimlerinde *ev kiralari*, *evlerinin altyapi sistemi* ve *fiziki kosullari* olmak üzere 3 alt tema belirlenmiştir. Aşağıda katılımcılardan alıntılar yapılarak konuya ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Çalışmayan Türkmen kadınların konut hakkına erişimlerine *evlerin alt yapı durumu* üzerinden bakıldığında 6’sı altyapi sistemlerinin iyi olduğunu söylerken, 1’i ekonomik sebepler nedeniyle altyapi sistemlerini kullanmadığını söylemiştir.

Evinin altyapi sisteminin iyi olduğunu GE4, “Burada küçük evler. Ama doğalgaz, su falan gelir hep eve. Orada böyle değildi.” (GE4) bu şekilde açıklamıştır.

Ekonomik sebepler nedeniyle altyapı sistemlerini kullanmayan GE3 deneyimini şu şekilde paylaşmıştır:

“Evim ne çok sıcak olur ne çok soğuk olur ama kombi çalıştıramıyoruz. Sadece eşim çalışıyor onun için çalıştıramıyoruz. Elektrikli soba ile ısınıyoruz. Bunun çalıştığı oda iyi olur ama öbür oda soğuk. O şey oluyor, kötü yani. Ama doğalgaz pahalı gelir. Kış zor oluyor o yüzden.” (GE3)

Çalışmayan Türkmen kadınlar konut hakkına erişim durumları *evlerinin fiziki koşulları* üzerinden incelendiğinde 4’ü evinin fiziki koşullarının yetersiz, 3’ü evinin fiziki koşullarının yeterli olduğunu düşünmektedir.

Evinin fiziki koşullarını yetersiz bulduğunu GE4 şu şekilde ifade etmiştir:

“Vallahi yani küçüktür ama idare ediyoruz. Çocuklara zor oluyor. Büyüdüler ya şimdi. Çocuklar çalışmıyor şimdi burada, ses oluyor çok. 8 kişi yani küçüktür. Ama yapacak bir şey yok, kiralılar çok. Herkes kendine bir oda istiyor ama yok. ... Her çocuğuma en azından kızlar ayrı erkekler ayrı oda olsun isterim. ...” (GE4)

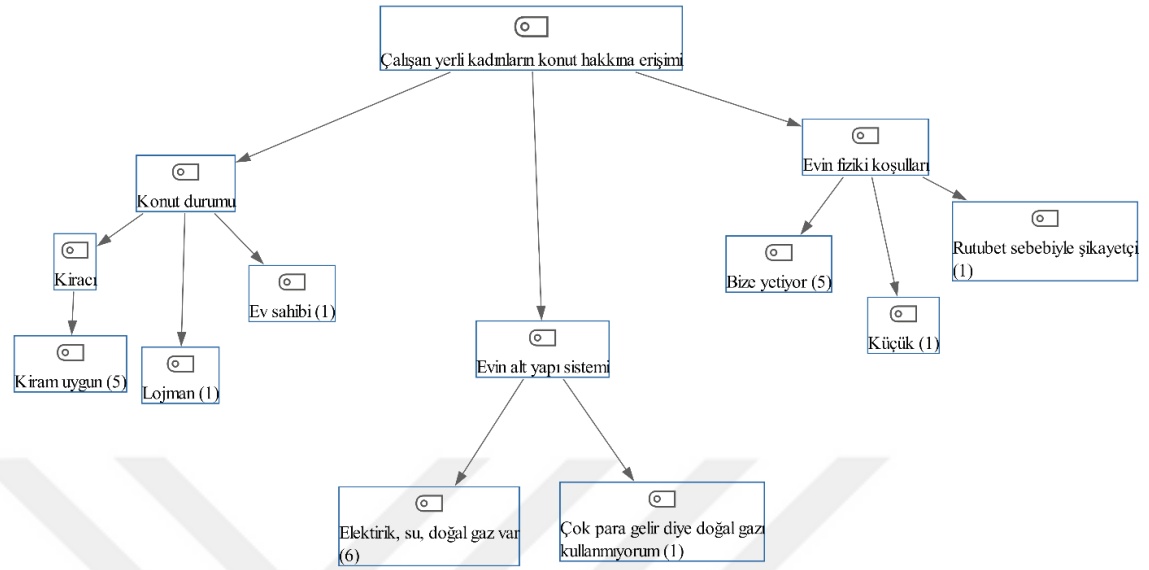
Evinden memnun olan GE2 şunları söylemiştir:

“Evimden haz eylerim. ... Apartmanda yaşamak daha iyi. Valla öğrendim burayı, alıştım. Orada ne gaz vardı ne su vardı. Burada işlemek daha kolay.” (GE2)

5.3.5.3. Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan yerli kadınların kent hakkına erişim durumlarına ilişkin konut hakkından yararlanma durumları, katılımcıların söylemlerinden altınlar yapılarak detaylı bir şekilde aşağıda verilmiştir.

Çalışan Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi

Şekil 104. Çalışan Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi

Çalışan yerli kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda konut hakkına erişimleri konut durumu, altyapı sistemleri ve evin fiziki koşulları olarak 3 tema üzerinden kadınların ifadeleri verilerek detaylı bir biçimde değerlendirilmiştir.

Çalışan yerli kadınların konut hakkına erişimleri *konut durumları* üzerinden bakıldığında 1'inin ev sahibi olduğu, 1'inin lojmanda yaşadığı ve 5'inin kirada oturduğu görülmüştür. Kirada oturanların 5'i de kirasının uygun olduğunu ifade etmektedir.

Kirasının uygun olduğunu söyleyen YÇ6 şunları ifade etmiştir:

“Kirada oturuyorum, 3.500. Daha yeni oldu o da uygun bence. Evin sahibi ile konuştum, onlar da benim durumumu biliyorlar. Tamam dediler sen gel. 2-3 sene zamsız otur dediler. Ellemeyecekler bana.” (YÇ6)

Apartman görevlisi olan YÇ5, evinin ücretinin bina sakinleri tarafından karşılandığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Binaya bakarım, oturduğumuz. 3000 de para veriyorlar. Fatura da ödemiyorum, elektrik, su, doğal gaz, kira hiçbirini ödemiyorum. Bina karşılıyor, ayda 3000 de para veriyorlar. Haftada iki binayı temizliyorum. Her akşam da çöpünü atıyorum, pazar günü hariç.” (YÇ5)

Çalışan kadınların oturdukları *evlerin altyapı sistemleri* üzerinden konut hakkına erişimlerine odaklanıldığında 6’sı elektrik, su, doğalgaz var derken 1’i çok para gelir diye doğalgazı kullanmadığını ifade etmiştir.

Evinde altyapı sistemlerinin iyi olduğunu YÇ1 şu şekilde ifade etmiştir:

“2+1 evimiz, ihtiyaçlarımıza yetiyor bizim. Tuvalet banyo ayrı. Doğalgazımız falan var. Ya mütevazî bir evde yaşamak isterim. Çok büyük de olmasın, çok da küçük olmasın yani. Yani öyle çok bir isteğim yok, evim yeter bana.” (YÇ1)

Yüksek faturalar sebebiyle doğalgazı çok kullanmadığını YÇ7 şu cümlelerle aktarmıştır:

“Giriş altı evim, altımız boş olduğu için donuyoruz. Çok ısı parası gelir diye de az yakıyoruz. Üşüyorum evde yani. ... Yaksam ev ısınır belki ama çok para gelir ondan yakmıyorum, kat kat giyiniyorum.” (YÇ7)

Çalışan kadınların konut hakkına erişim durumlarına *evlerinin fiziki koşulları* üzerinden bakıldığında 5’i evinin yettiğini, 1’küçük olduğunu ve 1’i de rutubetten rahatsız olduğunu dile getirmiştir.

Kadınların büyük çoğunluğu evinin ihtiyaçlarını karşılamaya yettiğini ifade etmiştir. YÇ6’nın ifadeleri şu şekildedir:

“Evin her şeyi yapılı, daha sağlıklı. Orada rutubet vardı, bilmem ne var. Burası güvenli sağlıklı, çocukların ayrı odaları oldu. Orada bir odamız vardı, hepimiz orayı kullanıyorduk. İki kişilik yatağım vardı kızlar orada yatıyordu,

ben salonda koltukta yatıyordum. Bu eve taşınmak iyi oldu, kızlar çok mutlu. ... Evim yetiyor, güvenli, sağlıklı o yeter bize.” (YÇ6)

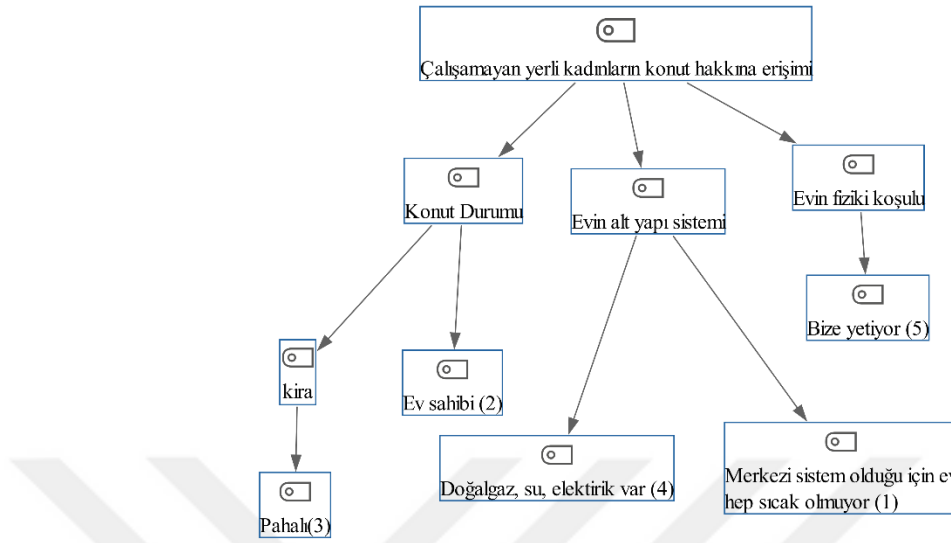
Evi küçük olduğu için ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğini YÇ5 şu şekilde izah etmiştir:

“Ev valla yetmiyor, 2+1 küçük ama ne yapayım? Yoksa geçim biraz zor. Kiraya çıkamam. ... Güneş almıyor valla, alt katta kotta oturuyoruz. Çocukların ayrı odası yok, kötü oluyor. Küçük çocuk var, büyük ders çalışıyor. Küçük bilmiyor, dağıtıyor. Bağırıyorlar, çağırıyorlar ama büyük haklı, küçük de bilmiyor. Geniş ev olsa, odalarına kapatır, çocuk oraya girmez.” (YÇ5)

Evindeki nemden şikayetçi olan YÇ3 şu söylemlerde bulunmuştur:

“Yani 3 oda bir salon ama nemden şikayetçiyim. Duvarların köşeleri kışın nem yapıyordu, siyah siyah oluyor. Ben oralara yazın isonem diye bir şey duydum, onunla şey yaptım yani kendim boyadım. Ev yönünden sıkıntılıyız ama mecburen oturuyoruz. ... Hem kira hem istediğim gibi ısınmıyor hem nem rutubet var. O yüzden çok şey yapmıyorum.” (YÇ3)

Çalışmayan Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi

Şekil 105. Çalışmayan Yerli Kadınların Konut Hakkına Erişimi

Çalışmayan yerli kadınların konut hakkına erişimleri kapsamında konut durumları, evlerinin altyapı sistemleri ve fiziki koşulları olarak alt temalar belirlenmiş olup katılımcı ifadeleri detaylı şekilde verilmiştir.

Çalışmayan yerli kadınların konut hakkına erişimleri *konut durumları* üzerinden değerlendirildiğinde 2’sinin ev sahibi, 3’ünün kirada oturduğu görülmüştür. Kirada oturan 3 katılımcı da kirasının pahalı olduğunu ifade etmiştir.

Kirasının yüksek olduğunu YE1 şu şekilde ifade etmiştir:

“Bak ben bu eve 800’den girdim arta arta böyle oldu. 1000 oldu 1200’den 10 bine çıkardı bir anda kadın (ev sahibi). Ne diyeceksin, bir şey deyince kadın çık o zaman diyor. Nasıl gidiyim yani nasıl yeni ev bulayım. Başka yere zaten gidemem, diğer evler daha da pahalı mecbur veriyorum.” (YE1)

Çalışmayan yerli kadınların konut hakkına erişimleri *evlerinin alt yapı sistemlerine* odaklanılarak bakıldığında 4’ü doğalgaz, su, elektrik olduğunu söylerken 1’ merkezi sistem olduğu için ev hep sıcak olmuyor ifadesini kullanmıştır.

Evinde doğalgaz, su, elektrik olduğunu YE5, “Doğalgazı, suyu falan var. Eskiden su çok kesilirdi ama artık yok öyle şeyler.” (YE5) bu şekilde dile getirmiştir.

Merkezi sistem olduğu için ev hep sıcak olmadığını YE1 şu şekilde ifade etmiştir:

“Bak bugün ev sıcak ama dün değildi, merkezi mesela yakmıyorlar hep. Aşağıdaki ne zaman isterse yakıyor. Ben kendim üşüyünce kombiyi yakmak isterdim. He merkezi diyorlar ya ondan bizimki.” (YE1)

Çalışmayan yerli kadınların konut hakkına erişimleri *evlerinin fiziki koşulları* üzerinden odaklanıldığında 5’i de evlerinin onlara yettiğini ifade etmiştir.

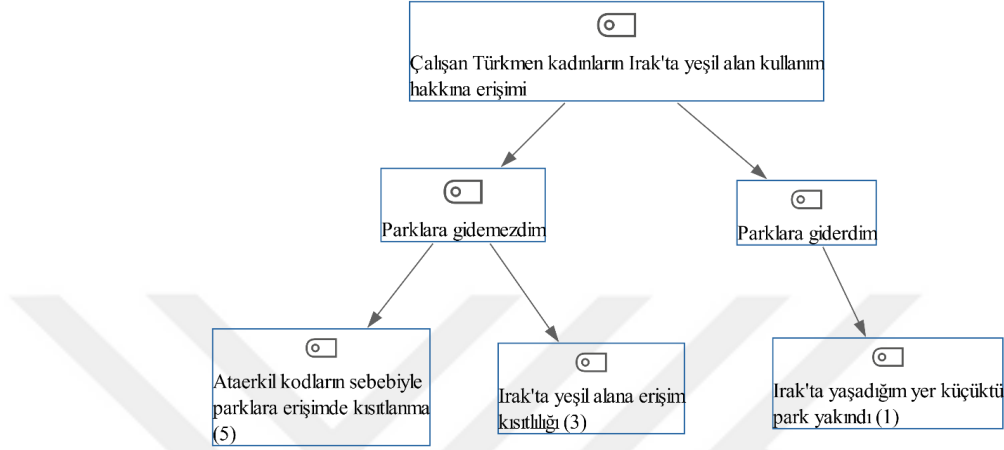
YE3, “Ev bize ait. Evim güzel. İhtiyaçlarımıza yeter yani. Suyu, doğalgazı falan var hep. Eskiden almıştık evi, bir o kaldı. Bazı şeyler değişti, onları boş ver.” (YE3) diyerek evinin fiziki koşullarından söz etmiştir.

5.3.6. Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimleri

Kadınların, kent hakkı tarafından içerilen yeşil alan kullanım hakkı erişimleri üzerinde durularak, katılımcı ifadeleriyle aşağıda detaylıca verilmiştir.

5.3.6.1. Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Şekil 106. Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

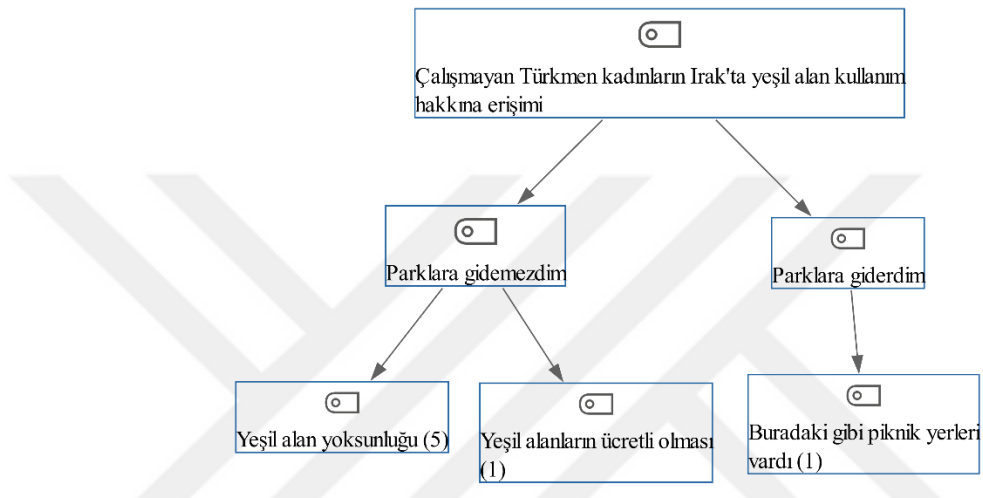
Göç öncesinde çalışan Türkmen kadınların yeşil alan kullanım haklarına erişimlerine baktığımızda parklara giderdim ve parklara gidemezdim olarak 2 alt tema saptanmıştır. *Parklara gidememe* nedenleri arasında ataerkil kodlar sebebiyle parklara erişimde kısıtlanma (5) ve Irak'ta yeşil alana erişim kısıtlılığı (3) bulunurken, *parklara giderdim* alt temasının altında Irak'ta yaşadığım yer küçüktü park yakındı (1) ifadesine rastlanmıştır.

GÇ4 ataerkil kodlar sebebiyle parklara erişimde sorun yaşadıklarını, “Irak'ta kadın dışarı çıkmaz, yasak yani. Parka gitmek yok orada. Kocamla lazımsa gidersin bir yere ama lazım değilse evdesin.” (GÇ4) ifadesiyle dile getirmiştir.

Irak'taki yeşil alan kullanımlarına ilişkin “Irak'ta yeşil alana erişim kısıtlılığı” üzerinden açıklayan GÇ7 “Irak'ta zaten öyle şeyler yoktu, şimdi yeni yeni yapılıyor.” (GÇ7) derken, GÇ9 ise “Irak'ta öyle parklara falan gidilmez, yani yok orada öyle gitmek, oturmak için yer.” (GÇ9) demiştir.

Irak'ta yaşadığı yere yakın park olduğunu GÇ5 “Orada (Irak'ta) her yana yakındık ayağımızla giderdik, burada uzak. Burası büyük. Irak'ta yaşadığım yer küçüktü, mesela park yakındı.” (GÇ5) diyerek açıklamıştır.

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Şekil 107. Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak'ta Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimleri

Çalışmayan Türkmen kadınların Irak'ta yeşil alan kullanım hakkına erişimlerine ilişkin parklara gidemezdin ve parklara giderdim şeklinde 2 alt tema tespit edilmiştir.

Parklara gidemezdin alt temasında 4'ü yeşil alan yoksulluğu, 1'i de yeşil alanların ücretli olduğundan söz ederken *parklara giderdim* alt temasında 1'i buradaki piknik yerleri olduğunu ve 1'i de yeşil alanların ücretli demiştir.

Irak'ta yeşil alan olmadığını GE4 “Orada yok böyle park falan.” (GE4) ifadesiyle dile getirmiştir.

Irak'ta parkların ücretli olduğunu GE5 “Bak şimdi orada (Irak) parklar falan ücretliydi, küçük bir yerdi. Bir salıncağa binmek için para veriyordun. ...” (GE5) diyerek açıklamıştır.

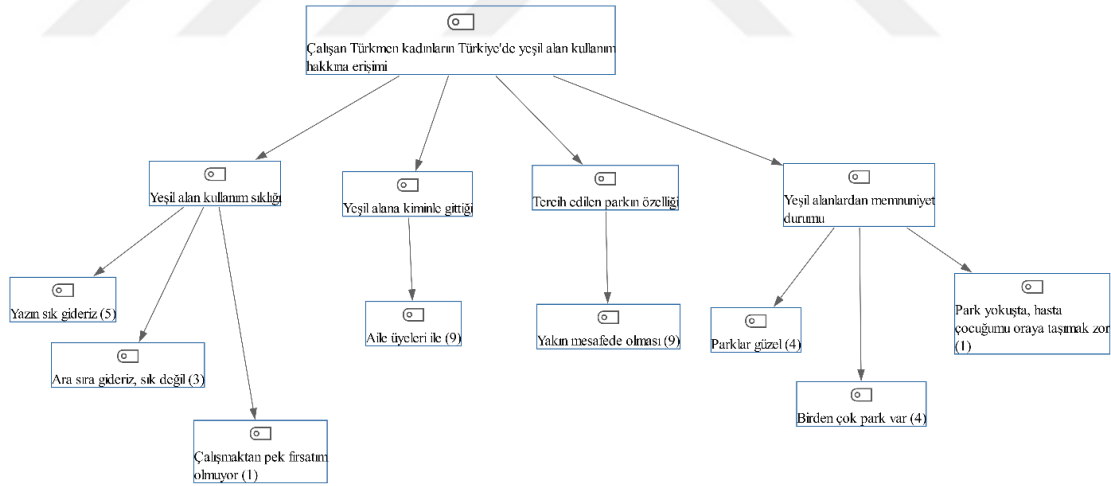
GE1 ise Irak'ta da piknik alanlarının olduğunu ve orada insanların evlerinin bahçesi olduğu için parka ihtiyaç olmadığını şu şekilde anlatmıştır:

“Burada çok park var. Yukarıda var, caminin orada da var, ilerde var. Irak'ta da vardı. Mesela buradaki piknik yerleri var ya orada Fırat'ın yanına giderdik. Orada parka gerek yoktu ki zaten, her evin bahçesi park gibiydi.” (GE1)

5.3.6.2. Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların Türkiye’de yeşil alan kullanım hakkına erişim durumları kadınların ifadeleriyle aşağıda detaylı bir şekilde verilmektedir.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Şekil 108. Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye’de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Çalışan Türkmen kadınların yeşil alan kullanım hakkı erişimleri kullanım sıklığı, kiminle gittikleri, tercih edilen parkın özellikleri ve parklardan memnuniyet olarak 4 alt tema üzerinden incelenmiştir.

Çalışan Türkmen kadınların yeşil alan hakkına erişimlerini *yeşil alana ilişkin gitme sıklığına* bakıldığında 5'i yaz yaylarında sık gittiğini, 3'ü ara sıra gittiğini ve 1'i çalışmaktan pek fırsatının olmadığını söylemiştir.

Yaz aylarında sık parka gittiğini GÇ2 bunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocukları götürürüm. Onlar için giderim. ... (eve yakın parkın ismi) oraya gideriz. Yazın çok gideriz. Havalar soğudu ya ondan artık gidemiyoruz parka. Çıkamıyoruz dışarı.” (GÇ2)

Yeşil alanlara sık gitmediğini GÇ1, “Her zaman değil. Kardeşlerim, Iraklılar var onlarla giderdik parka falan. Her zaman değil, ara sıra.” (GÇ1) diyerek ifade etmiştir.

Çalıştığı için yeşil alanlara gitmeye fırsat bulamayan GÇ7 şu şekilde durumunu açıklamıştır:

“... Ama parklara yazın günleri çocukları babaları götürür. Valla ablam ben hiç gitmiyorum, zamanım olmuyor park gezmeye. Hep ev işi hep ev işi ablam. Diğer işler falan. Çalışmaktan park gezmeye vakit olmuyor ki işte. ...” (GÇ7)

Yeşil alan kullanım hakkına erişimle bağlantı olarak çalışan Türkmen kadınların *kiminle yeşil alanlara gittiğine* bakıldığında 9'nun da aile üyeleriyle gittiği görülmüştür.

GÇ3 şu şekilde açıklamıştır:

“Burada elimle, dayımın kız ile gideriz parka, yemek yapar gideriz, parklar güzel burada. Ama Irak'ta gitmeyiz, kadın dışarı çıkmaz, parka gitsin.” (GÇ3)

Çalışan Türkmen kadınların yeşil alan kullanımlarında yeşil alan tercihlerine odaklanıldığında 9'u da yakın mesafedeki parklara gitmeyi tercih ettiğini söylemiştir. GÇ9 şu şekilde kendini açıklamıştır:

“Baharda yaz günleri gidiyoruz parklara. Hava iyi olunca çıkartıyorum, ... (evlerine yakın parkın ismi) mesela yakın oraya çıkartıyorum. Orada oynuyorlar, spor seviyorlar, spor yapıyorlar. Parklar güzel, iyi oluyor. Bayramlarda (evlerine yürüme mesafesindeki diğer park) gideriz.” (GÇ9)

Çalışan Türkmen kadınların yeşil alan kullanım hakları üzerinden *park memnuniyetlerine* bakıldığında 4’ü parkların güzel olduğunu, 4’ü birden çok parkın olduğunu ve 1’i de park yokuşta olduğu için hasta çocuğunu oraya taşımanın zor olduğunu belirtmiştir.

Parkların güzel olduğunu GÇ5 şöyle ifade etmiştir:

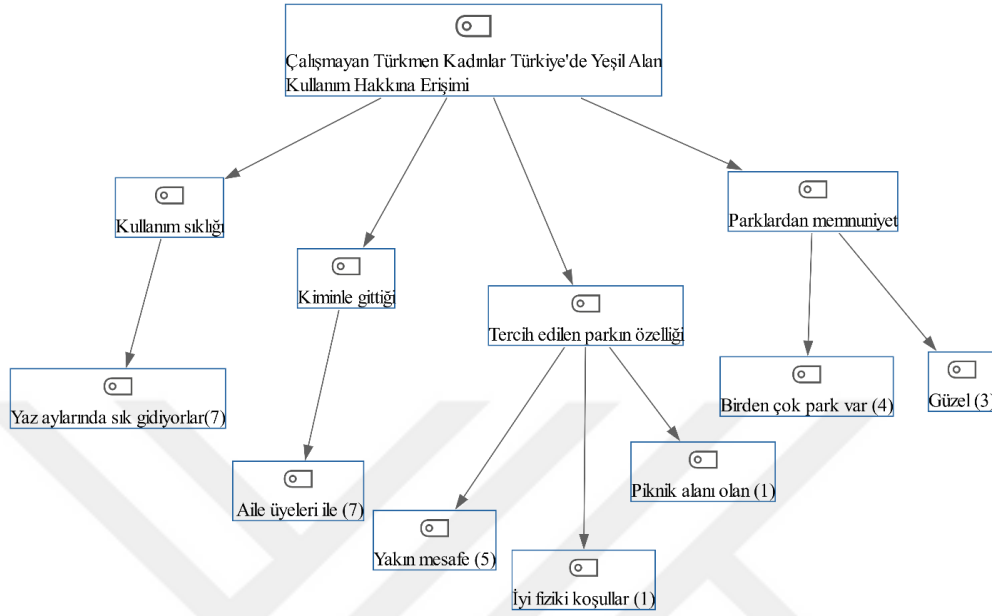
“Kocalarımız, çocuklarımız, eltim falan gideriz parka. Dolma falan aparırız, gideriz, orada yeriz. Çocuklar oynar. Biz konuşuruz. Pasta yeriz. Orda parti eyler orada, biz gideriz. Yani sabahtan gideriz, akşama kadar kalırız. Çocuklar top aparır. Parklar güzel, çocuklar oynar. Biz de hava alırız. Oturacak yerler falan var. Güzel olur oturur konuşuruz, çocuklara bakarız.” (GÇ5)

Çok park olduğunu söyleyen GÇ2 şunları belirtmiştir:

“Burada çok park var. Caminin orada var, yukarda büyük park var. İlerde de var büyük bir park daha. Çocuklar için güzel, bizim içinde güzel. Oturacak yerler falan var.” (GÇ2)

Oğlu ile parka giderken zorlandığına ilişkin GÇ4 “Orası (park) yokuş sen biliyorsun. Benim çocuk hasta ya onu götürmekte zor oluyor artık. Kucakta taşımak zor büyüdü artık. Ama yine arada gideriz.” (GÇ4) demiştir.

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Şekil 109. Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye’de Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Çalışmayan Türkmen kadınlarla yapılan görüşmelerde yeşil alan kullanım haklarına erişimleriyle ilgili olarak kullanım sıklığı, kiminle gittikleri, tercih edilen parkın özellikleri ve parklardan memnuniyet şeklinde oluşturulan temalar, katılımcı ifadeleri ile aşağıda verilmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların yeşil alan kullanım hakkına erişimleri *kullanım sıklıkları* üzerinden bakıldığında 7’si de yazlarında yeşil alanları sık kullandıklarını ifade etmiştir. Kadınlarla yapılan görüşmelerde kış aylarında soğuk hava sebebiyle yeşil alanlara gitmedikleri ancak yaz aylarında daha sık parkları kullandıkları görülmüştür.

GE3 yazın sık gittiğini şöyle söylemiştir:

“Yaz olunca gideriz sık ama böyle yengemle. Kışın soğuk. Nasıl gidelim. Kışın bir yere gitmeyiz. Birbirimizin evine gideriz. Yengem bana geliyor, ben ona gidiyorum.” (GE3)

Çalışmayan Türkmen kadınların yeşil alanlara *kiminle gittiğine bakıldığında* 7'sinin de aile üyeleri ile gittiği görülmüştür. Bunun sebebi ise erkek aile üyelerinin tek başlarına gitmelerine izin vermediği ve tek başlarına canlarının sıkılacağı düşüncesidir.

Parklara aile üyeleri ile gitme sebebini GE7 “Ailemle giderim. Tek güzel olmaz ki ailemle giderim. Severim gitmeyi ailemle. Tek gitsem babam da şey yapmaz yani, ne yapacaksın der.” (GE7) diyerek açıklamıştır.

Çalışmayan Türkmen kadınların yeşil alan kullanım hakkına erişimleri kapsamında *yeşil alan tercihlerinde* yakın mesafenin (5), piknik alanı olmasının (1) ve iyi fiziki koşulların (1) rol oynadığı görülmüştür.

Yakın mesafedeki parkı tercih eden GE1 şu şekilde kendini açıklamıştır:

“Caminin yanındakine yazın çok gideriz, yakın ya. Yukardakine de gideriz yazın ama yokuşu var ama orası da çok güzel, büyük, oturacak yeri çok. İnsan eğlenir. Yemek falan yapar götürürüz oraya.” (GE1)

Park tercihinde fiziki koşulların rol oynadığını GE5 şu şekilde dile getirmiştir:

“... (park ismi) orayı sevmem ... (başka bir park) orayı çok severim. Neden orayı severim, çünkü farklı gözüküyor. Böyle şeyleri daha kaliteli geliyor bana, büyük, güzel, nakışlı, desenli çok güzelli, manzarası, orada oyun yeri daha çok, oturacak yer daha fazla, oturacak şeyler var ya hani neydi ismi banklar daha güzel yani üstü kapalı var açığı var mesela. Bir de orada sular akar orada. ...” (GE5)

Piknik alanı olan parklara giden GE2, “Oğlum işten gelir bizi mangala götürür. Millet bahçesi var bilmem bilin, oraya götürür. ... Sadece yazın piknik yapmaya, gideriz.” (GE2) demiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınlardan yeşil alan kullanım hakkına ilişkin *yeşil alan memnuniyetlerine* odaklanıldığında 4’ü birden çok park olduğunu ifade ederken 3’ü parkların güzel olduğunu dile getirmiştir.

Birden fazla park olmasına ilişkin GE5, “Burada her şeyden fazla fazla var. Bak şu yukarıda park var, aşağıda park var. Git otur kimse sana bir şey demez yani.” (GE5) demiştir.

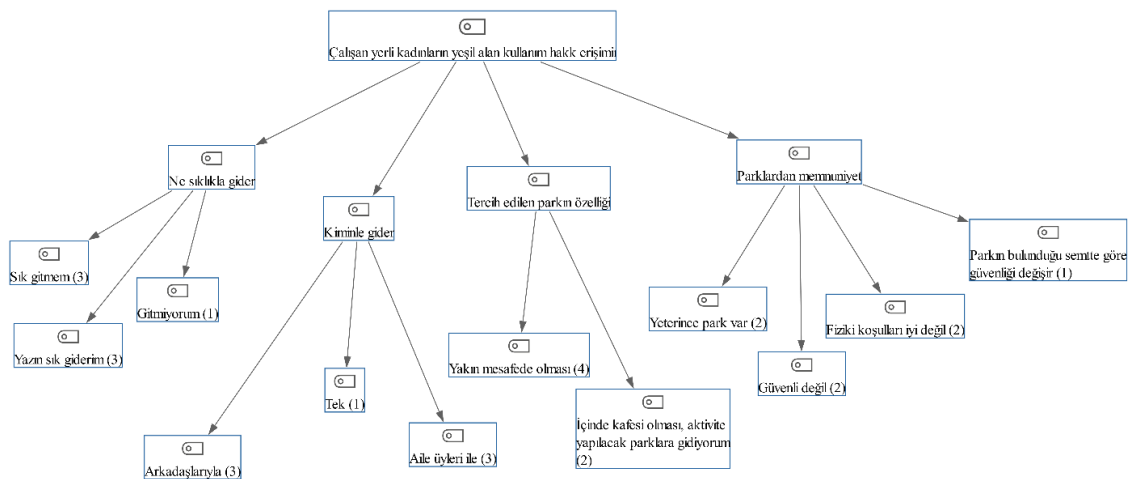
Parkların güzel olduğunu GE4 fikrini şu şekilde açıklamıştır:

“Güzel, ben severim. Çocuklar oynar, ben otururum. Bazen tanıdıklardan gelen olur, onlarla konuşurum. Bana iyi gelir. Evde insan bunalır, oraya gitmek ağaçlar iyi gelir.” (GE4)

5.3.6.3. Yerli Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan yerli kadınların kent hakkı kapsamında yeşil alan kullanım hakkına erişimlerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Çalışan Yerli Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Şekil 110. Yerli Çalışan Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Çalışan yerli kadınların yeşil alan kullanımları üzerinde durulduğunda kullanım sıklıkları, yeşil alanlardan memnuniyetleri, kimle gittikleri ve tercih edilen parkın özellikleri olarak 4 alt tema oluşturulmuş ve katılımcıların ifadelerinden alıntı yapılarak aşağıda verilmiştir.

Çalışan yerli kadınların yeşil alan kullanım hakkına erişimleri *yeşil alan kullanım sıklığı* üzerinden incelendiğinde 3'ü sık gitmediğini, 3'ü yazın sık gittiğini ve 1'i gitmediğini söylemiştir.

Yeşil alanlara sık gitmeyen YÇ3 kendisini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yok ben sık sık gitmem parklara falan, ara sıra giderim. En son hiç gittiğimi hiç hatırlamıyorum. Yani ben parkları sevmiyorum. Yeşil alanları severim ama eve girdiğimde çıkmak istemem. Yani biri gidelim derse giderim ama kendi kendime gidip oturmam. Canım istemez gitmem.” (YÇ3)

YÇ2'nin yaz aylarında sık gittiğini, “Yazın biz arkadaşlarla çok(evine yakın parkın ismi) gittik. Sık gideriz yazın iyi oluyor. Bir şey yiyoruz falan. Sohbet ediyoruz.” (YÇ6) bu cümlelerle aktarmıştır.

YÇ7 parkta yaşadığı olumsuz olay sebebiyle parklara gitmeme sebebini şu şekilde açıklamıştır:

“Muhtarın orada bir park var. Yoruldum orada bir beş dakika oturdum. Yanımda bir kadın vardı, dedi ki bana sen dul musun, hayır dedim. O da bana çünkü buraya dul kadınlar, dul erkekler geliyor dedi, birbirlerine bakışıp da duruyorlar dedi. Allah çarpsın öyle dedi. Bende püü ben dul değilim dedim, hemen oradan kalktım. Yani insanlar öyle bir yere oturunca şey yapıyor yani o yüzden parklara markalara gitmem ben. Ben gezmeyi şey yaparım, öyle yerlere gitmem yani.” (YÇ7)

Çalışan yerli kadınların yeşil alan kullanım hakkına erişim durumları ilişkin *yeşil alanlara kimle gittikleri* üzerinde durulduğunda 3'ünün arkadaşlarıyla, 2'sinin aile üyeleriyle ve 1'inin tek başına gittiği görülmüştür.

Arkadaşlarıyla yeşil alanlara giden YÇ2'nin söylemi şu şekildedir:

“Ya şey, izin günlerinde arkadaşlarla öyle toplanıp işte şu parkına gidelim işte Gençlik parkına gidelim işte Mogan gölüne gidelim işte bilmem nereye gidelim gidiyoruz, gidiyoruz. Toplanalım edelim öyle yaptığımız oluyor öyle.” (YÇ2)

Aile üyeleri ile yeşil alanlara giden YÇ1, “Yeğenlerim geldi mi kesin gezerim. Onlarla parka gideriz. Onlar da gelirler hep, hala seninle vakit geçirmeyi çok seviyoruz diye gelirler.” (YÇ1) ifadelerini kullanmıştır.

Yeşil alanlarda tek başına vakit geçirdiğini söyleyen YÇ4'ün “Tek başıma da giderim evimin oradakine ama çok zamanım olmuyor. Bazen oturuyorum parka sigaramı içiyorum, kuşları izliyorum ben.” (YÇ4) diyerek ifade etmiştir.

Yerli çalışan kadınların yeşil alan kullanım haklarına erişimlerine *park tercihlerine* üzerinden odaklanıldığında 4'ü yakın mesafede olması ve 2'si içinde aktivite yapılacak yerlerin olmasına göre seçim yaptıklarını belirtmiştir.

Yakın mesafedeki parkları tercih eden YÇ6 şunları ifade etmiştir:

“Yazın caminin yanında park var ya kızı götürüyordum. Oraya sık sık götürüyordum. Buraya yakın büyük parklara tek başıma valla hiç gitmedim. ... Çalışıyorum ya zaman olmuyor. Çalışan annenin çocuğu olmak da zor. Hani hep işin oluyor.” (YÇ5)

YÇ2 aktivite yapabileceği parkları tercih ettiğini “İçinde kafesi olan, gidince bir şeyler yapabileceğimiz yerlere gidiyoruz.” (YÇ2) diyerek aktarmıştır.

Çalışan yerli kadınların yeşil alan kullanım hakkı kapsamında yeşil alanlardan *memnuniyet durumlarına* bakıldığında 2’si yeterince park olduğunu, 2’si güvenli bulmadığını, 2’si fiziki koşullarının iyi olmadığını ve 1’ parkın bulunduğu semte göre güvenlik durumunun değiştiğini dile getirmiştir.

Yeterince park olduğunu YÇ2, “Yeterince de park var bence dinlenmek için olsun, yürümek için olsun var bence ve gittikçe de gelişti, güzelleşti yani.” (YÇ2) demektedir.

Yeşil alanların güvenli olmadığını ifade eden YÇ6 buna sebep olarak göçmenleri gördüğünü şu şekilde açıklamıştır:

“Parklara falan gideriz. Yani keyifli oluyor. Ama güvenli bulmuyorum parkları, önceden buluyordum ama şimdi hiç bulmuyorum göçmenlerden dolayı. Güveni değiştirdiler sokaklarda. ...” (YÇ6)

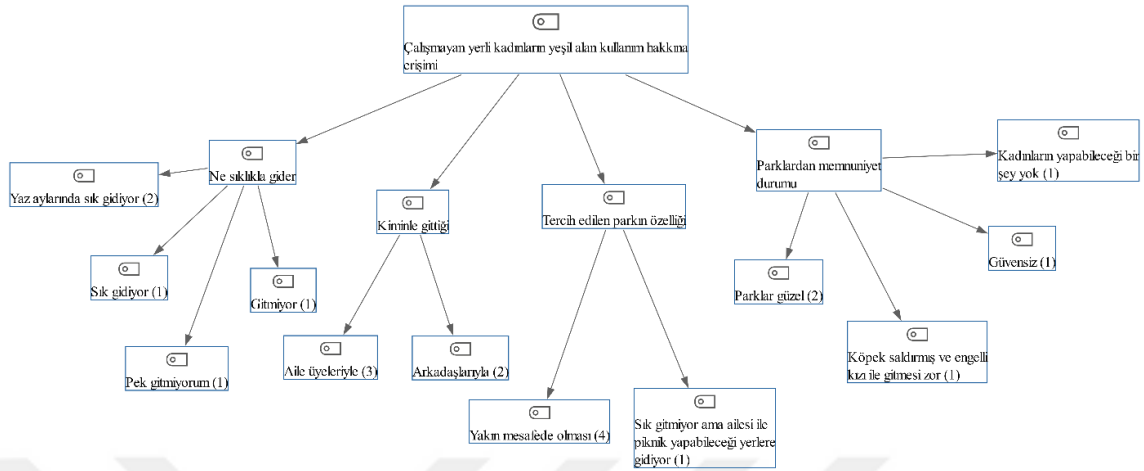
Parkın fiziki koşullarını yetersiz bulan YÇ1 söylemi şu şekildedir:

“... Oraya bir güzelleştirme falan yapılmadı, yapılmalı. Oturacak yerleri temizlenmeli, yeşillendirilmeli, büfe açmalılar, yiyecek şeyi falan koymalılar. Yok orada bir şey yani. Orayı güzelleştirebilirler.” (YÇ1)

Semtte göre parkın güvenlik durumunun değiştiğini belirten YÇ4 düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır:

“Güvenlik, o tartışılır, her semtin farklı. Şimdi burada (parkın ismi) dersin düşünmen lazım. Yani yalnız gidemezsin oraya akşam saatinde hırlısı var, hırsızı var, her şeyi var.” (YÇ4)

Çalışmayan Yerli Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Şekil 111. Çalışmayan Yerli Kadınların Yeşil Alan Kullanım Hakkına Erişimi

Çalışmayan yerli kadınların yeşil alan kullanım hakkına erişimlerine odaklanıldığında kullanım sıklıkları, kiminle gittikleri, yeşil alanlardan memnuniyetleri ve tercih edilen parkların özellikleri olarak 4 alt tema saptanmıştır.

Çalışmayan yerli kadınların yeşil alan kullanım hakkı kapsamında *yeşil alana gitme sıklığına* bakıldığında 2’si yaz aylarında sık gittiği, 1’inin sık gittiği, 1’inin pek gitmediği ve 1’inin gitmediği görülmüştür.

Yaz aylarında parklara sık giden YE5, “Ben parkları severim. Yani her gün gitmiyorum ama yazları arkadaşlarımla oturmaya falan giderim. Sık gideriz. İyi oluyor, keyifli oluyor.” (YE5) diyerek kendini ifade etmiştir.

Yeşil alanlara sık giden YE3 “Çaylarımızı götürür parkta içeriz, oraya sık gideriz arkadaşlarımla.” (YE3) demiştir.

Yeşil alanlara pek gitmediğini söyleyen YE2, “Parka falan sık gitmem. Mesela Mogan falan var ya oraya gitmek için araba lazım. Mesela bir yere gitsem babam gelemeyecek. Pek gitmem ben.” (YE2) demiştir.

Yeşil alanlara gitmediğini belirten YE1 “Parka falan gidemiyoruz, biraz yokuş ya yukarıda bir tane var ya, ... (park ismi) biliyorsun çok uzak. Kızım engelli nasıl gideyim” (YE1) diyerek durumunu açıklamıştır.

Çalışmayan yerli kadınların yeşil alan hakkına erişimlerine ilişkin *kiminle yeşil alanlara gittiklerine* odaklanıldığında arkadaşlarıyla (3) ya da aile üyeleri ile (2) gittikleri görülmüştür.

Arkadaşlarıyla giden YE4 şunları söylemiştir:

“Arkadaşlarım yani komşularım. Biri ile aynı apartmanda oturuyoruz, diğeri yan apartmanında oturuyor. Komşuluk güzel şey. Parklara gideriz, çay demleriz, pasta börek yapar orada yeriz, sohbet ederiz.” (YE4)

Yeşil alanlara aile üyeleri ile giden YE2, “Ha arada eşimin ailesiyle falan gideriz. Onlar sever piknik falan o zaman katılım sağlarım.” (YE2) demektedir.

Çalışmayan yerli kadınların gitmeyi *tercih ettiği yeşil alanların özelliklerine* bakıldığında 4’ü yakın mesafedeki parkları, 1’inin ise ailesi ile piknik yapabileceği parklara gitmeyi tercih ettiği görülmüştür.

Yakın mesafedeki parklara giden YE3, “Biz tıpış tıpış yerlere gideriz hep, dedim ya. Yakın yerlere giderim, gezerim.” (YE3) demiştir.

Ailesi ile piknik yapabileceği parklara gittiği söylen YE2 “Çok gitmiyorum ama dedim ya ailemle piknik yapabileceğim yerlere gidersem gidiyorum” (YE2) ifadesini kullanmıştır.

Çalışmayan yerli kadınların yeşil alan kullanım hakkı kapsamında *yeşil alan memnuniyetine* bakıldığında 2’si parkların güzel olduğunu, 1’i köpek saldırdığını ve

engelli kızı ile gitmesinin zor olduğunu, 1'i parkların güvensiz olduğunu ve 1'i de parklarda kadınların yapabileceği bir şeyin olmadığını söylemiştir.

Parkların güzel olduğunu YE3, “Güzel parkımız. Çayımızı içeriz, sohbet ederiz.” (YE3) diyerek ifade etmiştir.

Köpek saldırısına uğradığını ve engelli kızı ile yeşil alanlara gitmesinin zor olduğunu belirten YE1 düşüncesini şu şekilde açıklamıştır:

“Affedersin bir de köpek olduğu için, bununla (engelli kızı) saldırdılar bize, ondan beri korkuyorum. Pitbull falan oluyor o yüzden gidemiyorum. Uzak bir de arabasıyla kızı götürürken yoruluyorum, yetmiyor gücüm.” (YE1)

Yeşil alanları güvensiz bulan YE4 şunları dile getirmiştir:

“Bence güvensiz parklar. Olumsuz şeyler de oluyor parklarda. Şahit oluyoruz. Mesela, erkekler gençler falan uyuşturucu kullanıyorlar, satıyorlar. Hemen hemen artık serbest oldu bu işler. Bu yüzden yalnız başıma parka oturmam. Birisiyle, grup olarak giderim, arkadaşlarımla.” (YE4)

Parklarda kadınların yapabileceği bir şey olmadığını YE2 şu şekilde ifade etmiştir:

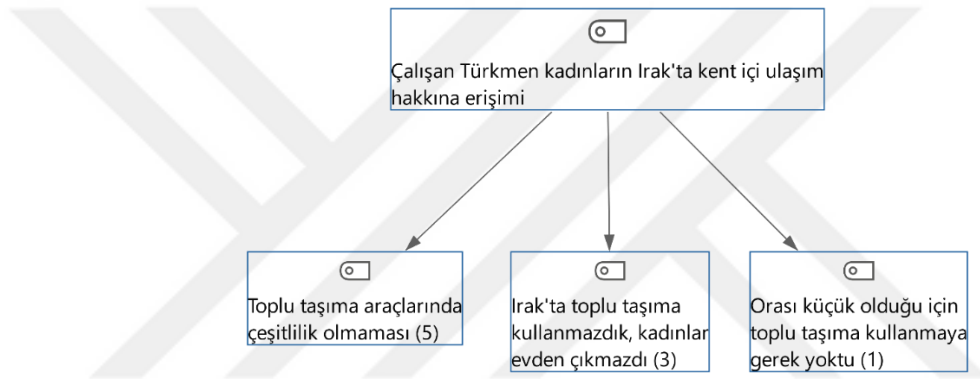
“Kadınların yapabileceği bir şey yok. İş şeyine geleceğim yine orada amaçsız oturmayı, mesela voleybol oynayacağımız alan yok yani. Yaşlılar için de böyle yerlerin yapılması gerekir bence. ...” (YE2)

5.3.7. Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimleri

5.3.7.1. Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların göç öncesi Irak'ta kent hakkı kapsamında kent içi ulaşım hakkına erişim durumlarına ilişkin katılımcı ifadeleri ve tablolar detaylı bir şekilde aşağıda yer almaktadır.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak'ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Şekil 112. Çalışan Türkmen Kadınların Irak'ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

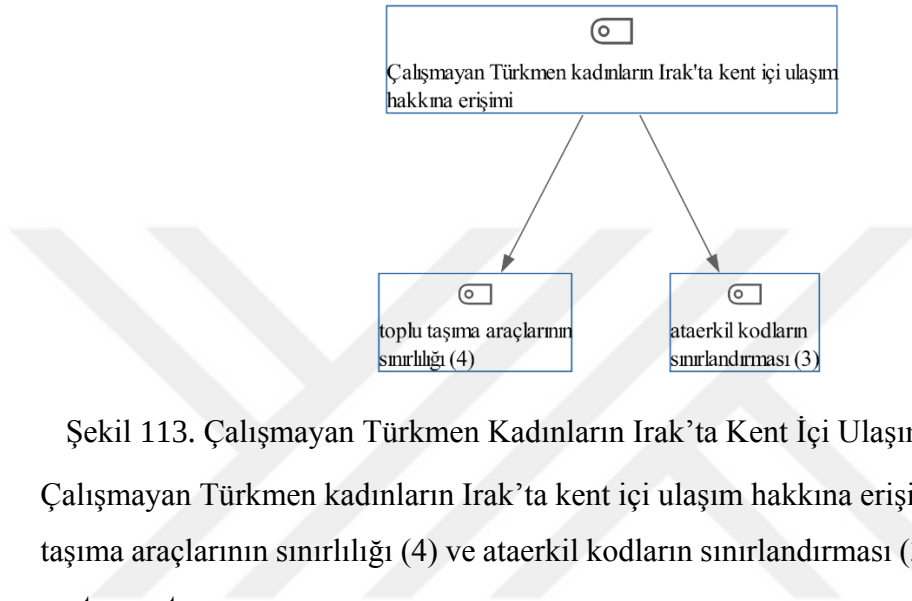
Türkmen kadınların göç öncesi kent içi ulaşım hakkına erişimlerine ilişkin 5'i toplu taşıma araçlarında çeşitlilik olmadığını, 3'ü Irak'ta kadınları toplu taşıma kullanamadığını ve 1'i orası küçük olduğu için toplu taşıma kullanmaya gerek olmadığını ifade etmiştir.

GÇ9 toplu taşıma araçlarında çeşitlilik olmamasına ilişkin “Irak'ta böyle metro falan yoktu. Otobüsler vardı bir. Bu kadar çok değildi. Burası güzel, şükür.” (GÇ9) diyerek açıklamıştır.

Irak'ta kadınların toplu taşıma araçlarını kullanmasında ataerkil kodlar bariyer oluşturmaktadır. Irak'ta kadınları toplu taşıma kullanamadığını GÇ6, “Orası burası gibi değil, kadınlar tek çıkamaz sokağa, erkekle kadın bir olmaz yani buradaki gibi otobüse, dolmuşa binemez kadın.” (GÇ6) sözleri ile açıklamıştır.

Orası küçük olduğu için toplu taşıma kullanmaya gerek yok olmadığını GÇ5, “Irak’ta ayağınla gidersin, her yan yakın orada. Buradaki gibi binmene gerek yok. Ayağınla git gel.” (GÇ5) diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Öncesi Irak’ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Şekil 113. Çalışmayan Türkmen Kadınların Irak’ta Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Çalışmayan Türkmen kadınların Irak’ta kent içi ulaşım hakkına erişimlerine ilişkin toplu taşıma araçlarının sınırlılığı (4) ve ataerkil kodların sınırlandırması (3) olarak iki alt tema saptanmıştır.

Toplu taşıma araçlarına kocası olmadan binmeyen GE5 kent içi ulaşım hakkına erişimde ataerkil kodların kısıtlayıcı unsur olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

“Irak’ta yaşadığım yerde böyleydi. Orada tren yoktu. Emene söylüyoruz, bizim yanda emene ama buradaki dolmuş gibi oluyor. Orada emene ve taksi vardı. Başka bir şey yoktu. Orada otobüs, tren yoktu. Biz bir yere giderken, her yere giderken biniyorsun gidiyorsun. Ama orada koca yokken binemezsin bunlara. Koca salmaz, bir de bakarlar sana. Burada binerim trene falan.” (GE5)

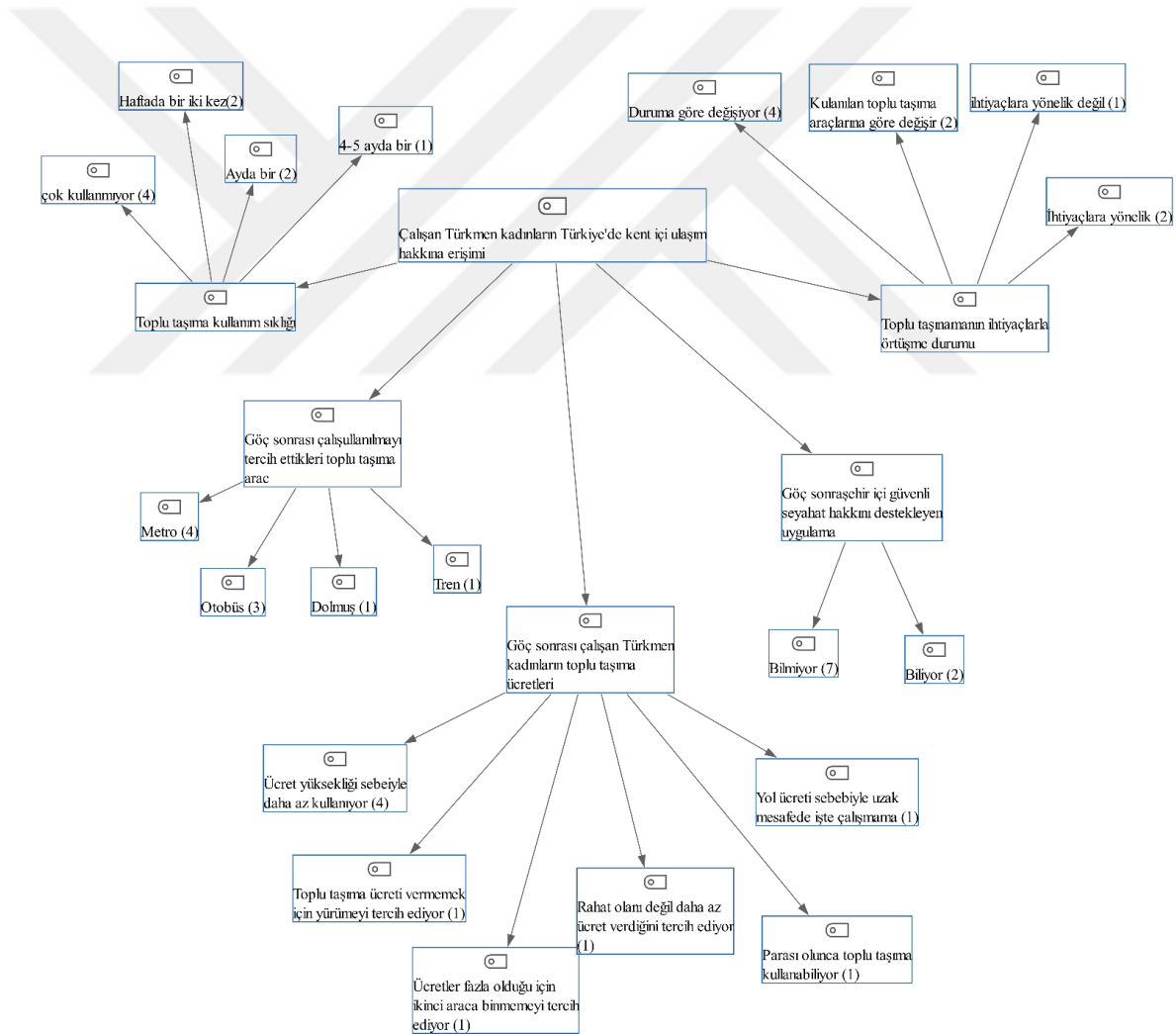
GE7’inin yaptığı açıklamada ataerkil kodların yanı sıra toplu taşıma sisteminde farklı ulaşım yollarının olmadığını “Metro yoktu orada mesela. Dolmuş vardı ama kadın tek

binemez, yasak orada kadının tek sokakta olması. Burası gibi değil orası.” (GE7) ifadesini kullanarak aktarmıştır.

5.3.7.2. Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların Türkiye’de kent hakkı bağlamında kent içi ulaşım hakkına erişimleri kadınların söylemleri ve tablolarla detaylıca aşağıda bulunmaktadır.

Çalışan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Şekil 114. Çalışan Türkmen Kadınların Türkiye’de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Göç sonrasında çalışan kent hakkına erişimleri kapsamında durulan diğer hak kent içi ulaşımıdır. Kadınların verdiği yanıtlar üzerine toplu taşıma kullanım sıklığı, kullanılmayı tercih ettikleri toplu taşıma aracı, toplu taşıma ücretleri, şehir içi güvenli seyahat hakkını destekleyen uygulama ve toplu taşımanın ihtiyaçlarla örtüşme durumu olmak üzere 5 alt tema oluştuğu görülmüştür.

Çalışan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimleri *toplu taşıma kullanma sıklığı* üzerinden bakıldığında 4'ü çok kullanmadığını, 2'si haftada bir iki kez kullandığını, 2'si ayda bir kullandığını ve 1'i de 4-5 ayda bir toplu taşıma hizmetlerinden faydalandığını söylemiştir.

Toplu taşıma araçlarını çok kullanmadığını GÇ9 bunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Öyle çok çıkmam dışarı, uzağa gitmem yani. Ayağımla gidilecek yere giderim ben. Mesela bizim göçmen dairesine giderken hemen metro ile gidiyorum. Kızılay’da iniyorum, beş dakika yürüyorum göçmen dairesi yani. Bir tek o, bir işim düştü yani kullanıyorum.” (GÇ9)

İki günde bir toplu taşıma aracı kullanan GÇ5 bunu şunları söylemiştir:

“Şehir Hastanesine gidiyim. Çok uzak hastane. Otobüsle gideriz. Buradan aşağıya yürüyorum otobüse biniyorum gidiyorum oraya. Kart var onunla biniyorum. Bir gün durup bir gün gideriz, binerim mecbur.” (GÇ5)

Ayda bir toplu taşıma aracına kullanan GÇ4’ün ifadesi şu şekildedir:

“Otobüse, metroya biniyorum ben. Oğlumu hastaneye götürmek için çok biniyorum. Kartla bineriz. Hastaneye, Kızılay’a gittiğim zaman binerim. Ama öyle her günde gitmem. İş oldukça yani lazım geldikçe işte. Hafta bilmemde her ay binerim bir.” (GÇ4)

4-5 ayda bir kullanan GÇ7, “En fazla kız kardeşime giderim, onda 4-5 ayda bir giderim.” (GÇ7) demiştir.

Çalışan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerinde *kullanmayı tercih ettikleri toplu taşıma araçları* üstünden bakıldığında a 4’ü metro, 3’ü otobüs, 1’i dolmuş ve 1’i de tren ile kent içi ulaşım sağlamayı tercih etmektedir.

Metroya binmeyi tercih eden GÇ7 şu şekilde düşüncesini açıklamıştır:

“Valla ben en çok metroyu severim. Bir yani hızlı gidiyor, bir de yani insanı işini görüyor acele. Diğerleri çok yavaş değil de çok kalabalık oluyor, otobüsler. Metroya daha mantıklı biniyorsun, çok kalabalık da olmuyor. Sakinleştiriyor adamı. (GÇ7)

Otobüsle seyahat etmeyi tercih eden GÇ1 “Çok az otobüs kullanırım. Bir yere gidince mecbur kalırsam. Bir yere gideceksem otobüse binerim. Ama çok sık binemem. Ona da para lazım. ...” (GÇ1) cümleleri ile düşüncesini ifade etmiştir.

GÇ3 ulaşımını sağlamak için dolmuşu tercih etme sebebini “Yani çok uzak değil bineceğimiz yer dolmuşa. Ulusta ineriz mesela. Zaten biz gezmek isteriz o mahalleri. Ondan dolmuşa binerim.” (GÇ3) ifadesiyle açıklamıştır.

Trene binmeyi tercih eden GÇ2 “Çok binmiyorum dolmuşa otobüse. Akrabalara giderken trene bineriz. Trene binince hava güzel geliyor. İyi oluyor. ...” (GÇ2) demiştir.

Çalışan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerinde *toplu taşıma ücretleri hakkındaki düşünceleri* alt tema olarak saptanmıştır. Toplu taşıma ücretlerinin ulaşım hakkına erişimde kısıtlayıcı rolü olduğu görülmüştür. Kadınların 5’i ücret yüksekliği sebebiyle daha az toplu taşıma araçlarını kullanıyor, 1’i toplu taşıma ücreti vermemek için yürümeyi tercih ediyor, 1’i rahat olanı değil daha az ücret verdiği aracı tercih ediyor,

1'i ücretler fazla olduğu için ikinci araca binmemeyi tercih ediyor, 1'i parası olunca toplu taşıma kullanabiliyor.

Toplu taşıma ücretlerinin pahalı olduğunu söyleyen GÇ7 bu nedenle kullanımın kısıtlandığını ifade etmiştir. Ayrıca kızının belediyenin öğrencilere sağladığı abonman yardımından yararlandığı ve akşam saatlerinde yürüyemeyeceği için mecburen toplu taşıma kullandığını da şu şekilde dile getirmiştir:

“İşe gitmek için binerim yani. İki üç günde bir binerim. Ama pahalı, zor geçim oluyor. Giderken binsem dönerken binmem. Ama kızım biniyor. Yani sekiz buçukta çıkıyor dershaneden. Geceleri de yürüyecek hali yok o biniyor geliyor. Mecbur binecek. Öğrenci kartıyla biniyor o. Abonman yapıyoruz. Onunla gidip geliyor. 300’e işte aylık. ...”

Toplu taşıma ücreti ödememek için yürümeyi tercih ettiğini GÇ1 şu şekilde söylemiştir:

“Bugün Kızılay’a yürüyerek gittim geldim mesela. Otobüse, metroya binsem ona da para vermem gerek, binmedim ben o yüzden. Bir dernek var yetimlere yardım veriyor. Ben de kayıtlıyım, aradılar işte ben de gittim aldım. Çocukların ihtiyaçları var.” (GÇ1)

Toplu taşıma ücretleri kadınların rahat seyahat ettikleri aracı tercih etmelerini engellediği GÇ4’ün anlatımında şu şekilde yer almaktadır:

“Hastane, şehir hastanesine götürürüm işte çocuğu. Otobüsle bineriz. Durak var şurada yani 10 dk falan sürer. Oğlumu kucağımda taşıyım yürürüz çünkü yürümek çok zarar ona. ... Çok zor oluyor valla. Metro ile daha kolay oluyor ama onda iki tane vermem lazım. ... Otobüslerde çok sıkıntı yaşıyoruz otobüste. ...” (GÇ4)

Kadınların ekonomik kısıtlılıkları ve toplu taşıma ücretleri nedeniyle ikinci araca binmek yerine geri kalan mesafeyi yürümeyi tercih etmelerini GÇ5 deneyimde şu şekilde anlatmaktadır:

“Otobüs çok beklemiyorum. ... Metro ile gidebilersen. İnersin bir şeye daha binersin yani otobüse. Ben tek gitmiyorum ya ondan tam bilmiyorum. Ama öyle gidince iki tane basıyorsun. Otobüse binmeyince yani metro ile gittim ama sonra otobüse binmedim. Ayağımla gittim oradan hastaneye yürürsün çok yürürsün. ... Çok yani iki tane basmak zor oluyor.” (GÇ5)

Ekonomik kısıtlılıkların kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerinde bir bariyer olduğu görülmektedir. Eğer parası olursa toplu taşıma kullandığını söyleyen GÇ7, “Kızılay’a falan da arada sırada giderim. Ayaklarıma bağlı, parama bağlı ona göre ya yürürüm ya metroya binerim.” (GÇ7) diyerek kendini durumunu açıklamıştır.

Çalışan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişim durumlarında kendilerine sağlanan imkanları bilmelerinin önemli bir yeri olduğu bulunmaktadır. Bu nedenle *kadınların şehir içinde güvenli seyahat etmelerini destekleyen uygulama hakkında bilgisi olup olmadığına* bakıldığında 7’si bilmediğini, 2’si bildiğini söylemiştir.

GÇ2 bilgisinin olmadığını, “Ben bilmem, kocam o saatte salmaz zaten.” (GÇ2) diyerek belirtmiştir.

GÇ4 uygulamayı bildiğini ve deneyimini “Evet, biliyorum. Hastaneden birkaç kez öyle döndük. Durağa gelmeden bizi indirdiler, eve daha yakın oluyor öyle. Daha az yürüyorum. Çocukta kucağımda ya ondan iyi oluyor o.” (GÇ4) bu sözlerle paylaşmıştır.

Çalışan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerine ilişkin *toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarını karşılaması durumuna* bakıldığında 4’ü duruma göre değiştiğini, 2’si kullanılan araca göre değiştiğini, 2’si ihtiyaçlara yönelik olmadığını ve 1’i ihtiyaçlara yönelik bulunduğunu belirtmiştir.

GÇ3 toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarla örtüşmesinin duruma göre değişkenlik gösterdiğini şu şekilde açıklamıştır:

“Metro bir gideriz orada olur bineriz, bir gideriz olmaz bekleriz. Yani metro mesela 7’de gittin 7 döndün. Evet o zaman çok kalabalık oluyor. O zaman zor oluyor. Niye işten herkes, evine gidiyi ondan kalabalık oluyor. Ama saat 3, 2 gitsen kalabalık olmuyor.” (GÇ3)

GÇ9 toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarla örtüşmesinin kullanılan araca bağlı olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

“Valla ben metroyu çok kullanıyorum, otobüs çok kalabalık oluyor. Metro daha iyi, tren daha da iyi. Yani ben isterim başka yere gitsin, sadece Sıhhiye gidiyor, uzak mesafelere gidiyor (trenden söz ediyor). ...” (GÇ9)

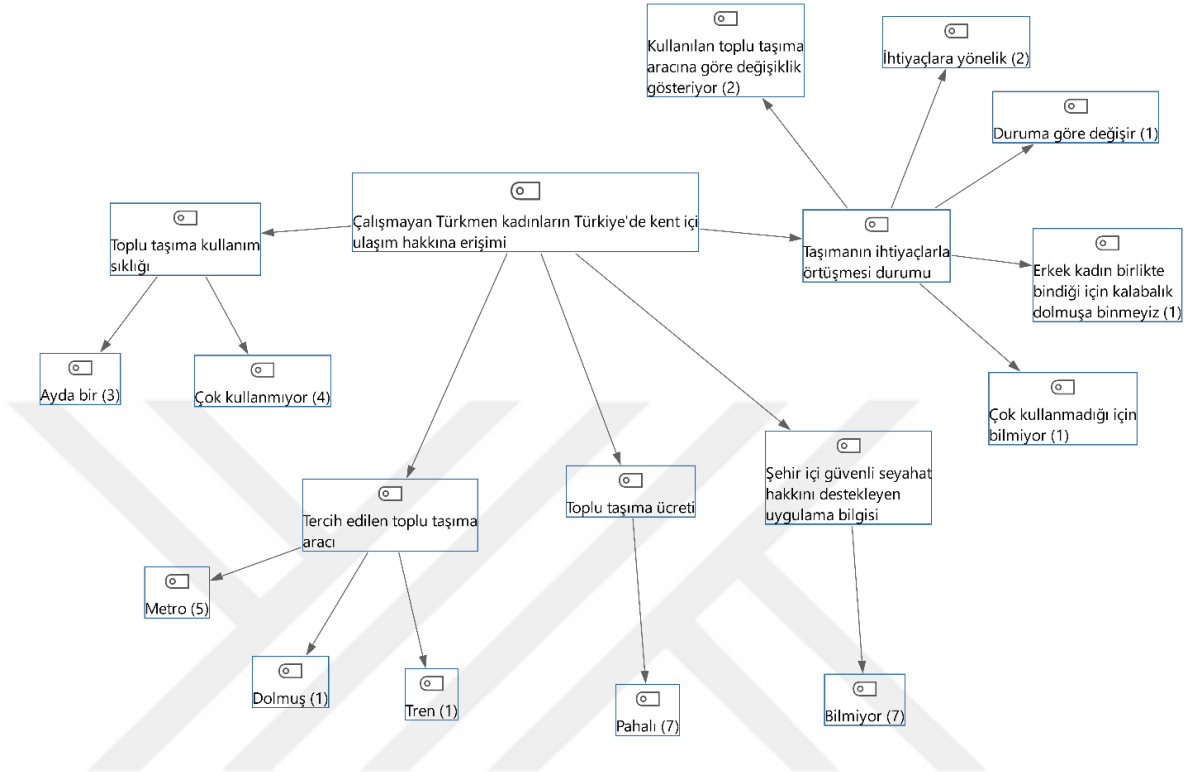
GÇ6 toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarla örtüşmediği düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

“Metro uzak, yokuş var. Otobüs sık gelmiyor. Buraya çok gelmiyor. Benim evin oraya çok gelmiyor. Diğer yerlere çok geliyor. Öbür taraflara 3 tane, 4 tane, 5 tane geliyor. Buraninki çok az. Herkes şikayetçi bundan. Buranın ki çok az.” (GÇ6)

GÇ7 toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarla örtüştüğüne dair fikrini şu sözlerle aktarmıştır:

“Metro iyi ya, sık sık gelir. Çok beklemeyiz, 1-2 dk en fazla. Yani kalabalık olmaz öyle, iş ne zaman çıkarsa o zaman binerim yani. Bir ihtiyaç olunca hemen şey yapabilirim.” (GÇ7)

Çalışmayan Türkmen Kadınların Göç Sonrası Türkiye’de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Şekil 115. Çalışmayan Türkmen Kadınların Türkiye’de Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Çalışmayan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına odaklanıldığında kullanım sıklıkları, kullanmayı tercih ettikleri toplu taşıma araçları, toplu taşıma ücreti hakkındaki düşünceleri, şehir içi seyahat hakkını destekleyen uygulama hakkındaki bilgileri ve toplu taşıma araçlarının ihtiyaçları karşılama durumu olmak üzere 5 farklı alt tema katılımcıların anlatımları üzerinden saptanmıştır.

Çalışmayan Türkmen kadınlarla kent içi ulaşım hakkına erişimleri, *toplu taşıma kullanım sıklıkları* üzerinden bakıldığında kadınların 4’ü çok kullanmadığını söylerken 3’ü ayda bir toplu taşımaya bindiğini ifade etmiştir.

Toplu taşımayı çok kullanmadığını söyleyen GE5, “Önemli yere giderken, Kızılay’a falan. Çok binmem, gitmeyiz uzağa.” (GE5) diyerek kendisini ifade etmiştir.

Ayda bir toplu taşıma kullanan GE6, “Kızın yanına giderken metroya binerim, ayda bir falan.” (GE6) demiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimleri genellikle *kullandıkları toplu taşıma araçları* üzerinden bakıldığında 5’inin metro, 1’inin dolmuş ve 1’inin de tren ile şehir içinde seyahat etmeyi tercih ettiği saptanmıştır

Kadınların metroyu tercih etmesinin nedenin hızlı ve kalabalık olmaması olduğu görülmüştür. Buna ilişkin GE7 “Ben metro seviyorum. Kalabalık değil, güzel, hızlı gidiyor. Otobüs kalabalık olur sevmem onu. Metro iyi.” (GE7) diyerek fikrini paylaşmıştır.

Kadınların çoğunluğu metroyu kalabalık olmadığı için tercih ettiğini söylerken, metronun kalabalık olduğunu düşünüp dolmuşu tercih edenler de olmuştur. GE2 bu düşüncesini “Aşağıdan dolmuşa binerim, sonra bineriz bir daha. Evinin önünde de ineriz. Metroya bindim, kalabalık oluyor. Dolmuş daha iyi.” (GE2) şeklinde paylaşmıştır.

Kadınların toplu taşıma tercihlerinde mesafenin de rolü olduğu görülmüş olup, bu nedenle evine daha yakın olan treni tercih eden GE3 “Ben her zaman tren söylerim. O yakın bize. Tren iyi. Otobüse de binerim. Ama tren daha kolay bize. Otobüs az uzak.” (GE3) diyerek tercihini ve sebebini açıklamıştır.

Çalışmayan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerine ilişkin *toplu taşıma ücretleri hakkındaki düşüncelerine* odaklanıldığında kadınların 7’si de toplu taşıma ücretlerinin pahalı olduğunu düşünmektedir.

GE1 “Çok para oldu. Az bineriz biz ama hastaneye git gel tutar. Taksiye binmeyiz. Ona artık binmek zor. Karta yüklediğin parada iki binince bitiyor.” (GE1) şeklinde fikrini paylaşmıştır.

Kadınların ifadesinde toplu taşıma ücretinin pahalı olmasına ek olarak toplu taşıma araçlarını ailelerindeki erkek üyelerle birlikte kullandıkları ve ödemeyi onların yaptığı için ücret hakkında net bir bilgileri olmadığı görülmüştür. GE2'nin “Yani ben çok bilmiyorum ama oğlum pahalı oldu falan diyordu. Ben tek binmiyorum, binince de oğlum ödüyor.” (GE2) bu ifadesinde de bu durum görülmektedir.

Kadınların aileleriyle birlikte kent içi seyahat ettikleri için ücretlerin daha fazla tuttuğunu düşündükleri ve bu nedenle daha az kullandıkları GE7 “Çok binmiyorum ama biraz fazla oldu. Annemle, kardeşimle, ablamla falan gittiğimiz için çok tutuyor. Çok binmezdik ama artık daha az.” (GE7) ifadesinde görülmektedir.

Çalışmayan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimleri kapsamında 7'sinin de *kadınların şehir içinde güvenli seyahat etmesini destekleyen uygulama hakkında bilgisinin olmadığı* görülmüştür.

Kadınların ifadesinde bu uygulamadan haberdar olmadıkları ancak artık yararlanacağını GE1 “Bilmiyordum, o saatte dışarda olmam ben ama hani hastaneden dönerken falan olur ya yine geçe kalırım bir şey olur o zaman söylerim. İyi olur. Güzel şeymiş bu.” (GE1) diyerek ifade etmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların bu hakkı bilmeme sebebi olarak erkek aile üyelerinin onların saatte dışarı çıkmasına izin verilmediği düşüncesi GE3 “Ben o saatte dışarı çıkmam, kocam salmaz. Bilmem ben.” (GE3) ifadesinde görülmektedir.

Yerli kadınlar için iyi bir uygulama olabileceğini düşünen GE7, “Ben bilmiyorum, yasak bize akşam sokak. Belki size iyi olur, size yasak yok. Görüyorum çıkıyorsunuz siz.” (GE7), diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

Çalışmayan Türkmen kadınların kent içi ulaşım hakkına erişim konusunda *toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarının karşılaması* durumuna odaklanıldığında 2'si kullanılan toplu taşıma aracına göre değişiklik gösterdiğini, 2'si ihtiyaçlara yönelik olduğunu, 1'i duruma

göre deðiştirdiğini, 1'i erkeklerle kadınlar birlikte bindiği için kalabalık dolmuşa binmediğini ve 1'i de çok kullanmadığı için bilmediğini dile getirmiştir.

GE5 kullanılan aracın göre ihtiyaçlarla örtüşme durumunu şu şekilde açıklamıştır:

“Metro yani beklemiyorsun ki çok hemen gelir hemen gidersin bir de sadece Kızılay da kalabalık oluyor. Burada binince değil de Kızılay'da inince çok kalabalık oluyor. Yani ben kalabalığı seviyorum, rahatsız olmuyorum kalabalıktan. Otobüs küçük ya sıkışyorsun ama metroda sıkışmıyorsun. Metro ferah, bir de güzel kokuyor, otobüs sıkışınca kötü kokuyor.” (GE5)

İhtiyaçlara yönelik olduğunu GE1, “Abla daha ne olsun. Bence hepsi iyi. Yani bebekle zor oluyor. Ayakta kalınca falan ama yer verirler hep. Metro ile giderim hastaneye daha hızlı, rahat olur.” (GE1) ifadesi ile dile getirmiştir.

GE6 duruma göre toplu taşımanın ihtiyaçlarıyla örtüşüp, örtüşmemesini şu şekilde açıklamıştır:

“Bazı gün kalabalık olur, bazı gün oturursun. Belli olmuyor ki. Güzel olan dolunca cahal yani sen gibi olanlar (genç mi demek istediği soruldu ve evet yanıtı alındı) kalkıyor yer veriyor. O çok güzel şeydir. Öyle çok yürümeyiz. Yani evin önü değil az yol yürürüz buradan da oradan da. Yakın yani ama belim incindi ya ondan biraz zor gelir yürümek.” (GE6)

Kadın ve erkeğin aynı ortamı paylaşmasına karşı ataerkil kodların Türkmen kadınların toplu taşıma hakkındaki düşüncelerinde rolü olduğunu GE3, “Rahat gideriz ama kalabalık dolmuşa binmeyiz. Erkek kadın bir biniyor ya. Az insan dolmuşa bineriz. Yakından bineriz dolmuşa o iyi ama pahalı biraz pahalı oldu vallahi.” (GE3) bu ifadesinde görülmektedir.

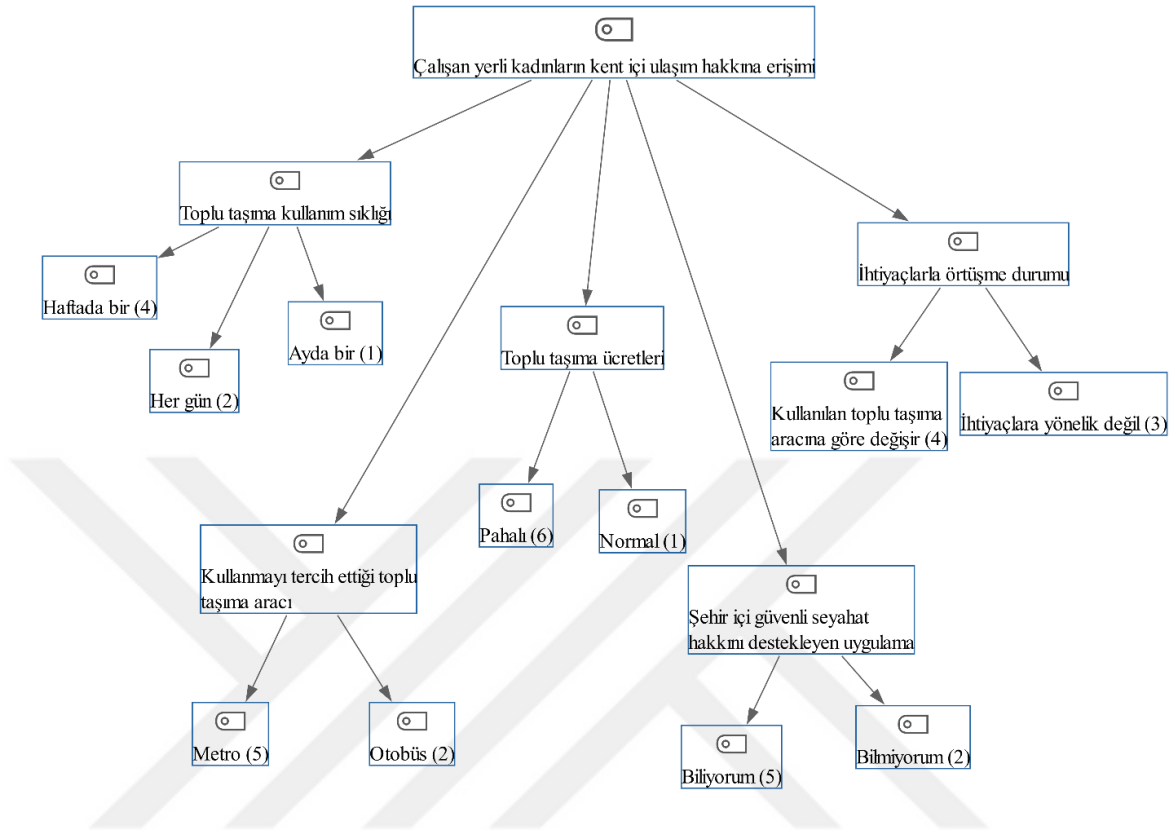
Kadınların çok toplu taşıma kullanmamalarından dolayı toplu taşıma sistemi hakkında bilgi sahibi olmadığı GE4 söyleminde şu şekilde yer almaktadır:

“Yani ben metro, otobüs çok bilmiyorum. İki kere metroya bindim kocamla ama rahattı, genişti. Ablam var burada onun yanına gitmeye. Ama kocam gidiyor işe, o biniyor. Yola çok para gidiyor diyor. Ben çok çıkmıyorum. Ayağımla giderim pazara, markete. Yani durakları, saatleri ben hiç bilmem ki. Binmedim gitmedim öyle. Kızılay’ı falan görmedim. Eşim getirir, tanıdıklar getirir kıyafetleri. Ondan bilmiyorum iyi mi kötü metro otobüs.”
(GE4)

5.3.7.3. Yerli Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Çalışan ve çalışmayan yerli kadınların kent hakkına erişim durumlarına ilişkin kent içi ulaşım hakkına erişimleri katılımcı ifadeleri ile aşağıda verilmektedir.

Çalışan Yerli Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Şekil 116. Çalışan Yerli Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Çalışan yerli kadınların kent içi toplu taşıma hakkına erişimlerine bakıldığında toplu taşıma sıklıkları, tercih ettikleri toplu taşıma araçları, toplu taşıma ücretleri hakkındaki düşünceleri, şehir içi güvenli seyahat hakkını destekleyen uygulama hakkındaki bilgileri ve toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarıyla örtüşme durumu olarak 5 alt tema üzerinde durulmuştur.

Çalışan yerli kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerine *toplu taşıma kullanım sıklığı* üzerinden bakıldığında 4'nün haftada bir, 2'sinin her gün ve 1'inin ayda bir kullandığı görülmüştür.

Haftada bir toplu taşıma kullandığını söyleyen YÇ5, “İşim olunca binerim ben. Haftada bir binerim. Bir tane işim var Kurtuluş tarafında. Ona giderken biniyorum. Gittiğimde hep metro ile gidiyorum.” (YÇ5) ifadesiyle kullanım sıklığını açıklamıştır.

Her gün toplu taşıma kullandığını YÇ2, “Her gün işe gidip gelirken toplu taşıma kullanırım. Başka bir yere giderken binerim.” (YÇ2) cümlesiyle ifade etmiştir.

Ayda bir toplu taşıma kullanan YÇ1, “Gerektikçe kullanırım toplu taşımayı. Ayda bir falan.” (YÇ1) demiştir.

Çalışan yerli kadınların kent içi ulaşım hakkına erişim durumları kapsamında *kullanmayı tercih ettikleri toplu taşıma araçlarına* odaklanıldığında metro (5) ve otobüs (2) ile kent içi ulaşımalarını sağladıkları görülmüştür.

Metro kullanmayı tercih eden YÇ3 şunları dile getirmiştir:

“En çok metroya binerim. Metrolardan memnun olmadığımız şey kalabalık olması. Çok kalabalıkmış. Ama metro güzel onun dışında. Otobüsler, dolmuşlar biraz sıkıntı. Trafik olunca, bir de kalabalık olunca biraz sıkıntı yaratıyor. ...” (YÇ3)

Şehir içi ulaşımını sağlamak için otobüsü kullanmayı seçen YÇ2, “En çok otobüse biniyorum bana en uygunu o. Ama metro daha hızlı ama metro yok yani uzak ondan mecbur otobüs.” (YÇ2) ifadesiyle durumunu açıklamıştır.

Çalışan yerli kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimleri hususunda *toplu taşıma ücretleri hakkındaki düşünceleri* üzerinde durulmuştur. Kadınların 6’sı toplu taşıma ücretlerini pahalı bulduğunu, 1’i normal olduğunu belirtmiştir.

Toplu taşıma ücretlerinin pahalı olduğunu YÇ6, “Git gel çok tutar. Uzağa işe ondan da gitmem, aldığını ona veririsin. Zaman da gider.” (YÇ6) şeklinde açıklamıştır.

Toplu taşıma ücretlerinin normal olduğunu düşünen YÇ1, “Yani ücretleri çok normal, her şey çok pahalı o da normal. Ama git gel çok tutuyor tabii ama mecbursun işin olunca binersin.” (YÇ1) diyerek kendini ifade etmiştir.

Çalışan kadınların kent içi ulaşım hakkına erişim durumları kapsamında *kent içi güvenli ulaşımını destekleyen uygulama hakkındaki bilgilerine* bakıldığında 5'i bildiğini söylerken 2'si bilmediğini söylemiştir.

Uygulamayı bildiğini söyleyen YÇ3 bunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Hıı bir keresinde arkadaşım ile inmiştik o şoföre dedi biz ışıklarda inmek istiyoruz diye durağa vardı daha şoför de indirdi bizi. Bu iyi oldu hani daha az yürüdük, daha kalabalık bir yerde indik. Bence iyi oluyor bu. Ama başka yani tek başıma kullanmadım hiç.” (YÇ3)

Uygulamayı bildiğini YÇ5, “Yok valla ben bilmiyordum. Ben öyle tek başıma da geceleyin çıkmadım. Ama lazım olursa iyi bir şey.” (YÇ5) şeklinde ifade etmiştir.

Çalışan kadınların kent içi ulaşım hakkına erişim kapsamında *toplu taşıma araçlarının ihtiyaçlarıyla örtüşme durumuna* bakıldığında kadınların 4'ü bunun kullanılan toplu taşıma aracına göre değiştiğini, 3'ü ihtiyaçlara yönelik olmadığını söylemiştir.

Kullanılan toplu taşıma aracına göre değiştiğini YÇ6 şu şekilde açıklamıştır:

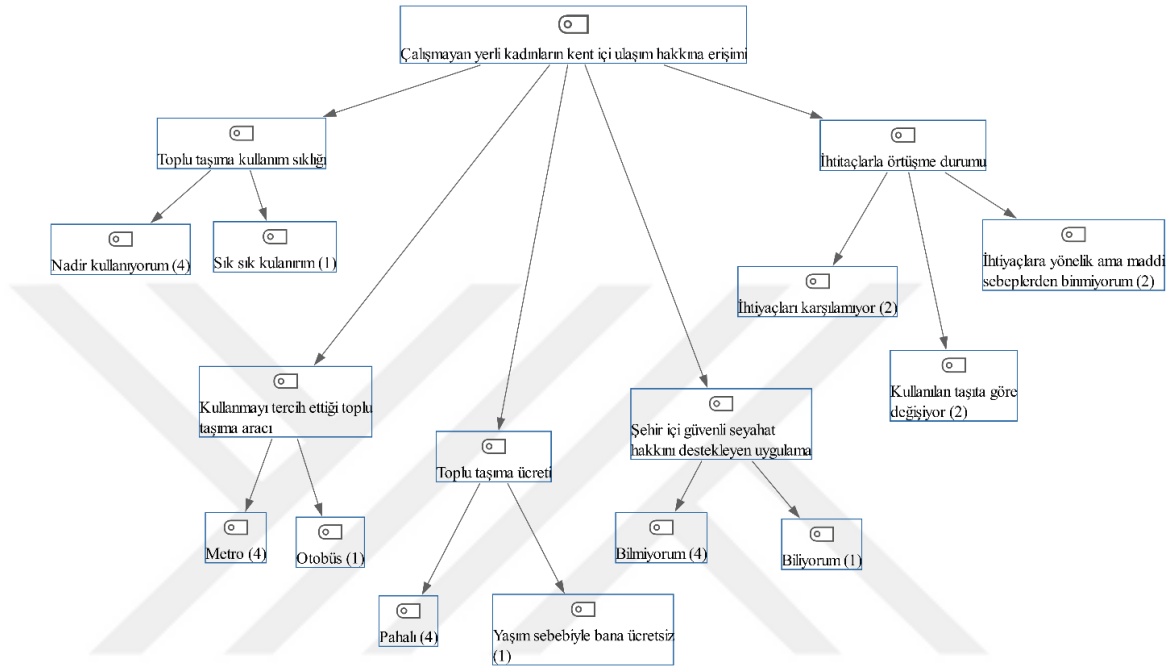
“Bence metrolar iyi, gideceğin yere hızlıca gidiyorsun ama bazen kalabalık oluyor. Daha sık sefer verseler bazı saatlerde daha iyi olur. Ama otobüsler hiç değil. Kalabalık oluyor, durakta bekleyeceksin soğuk oluyor. Bana güvenli de gelmiyor.” (YÇ6)

İhtiyaçlara yönelik olmadığını YÇ4 şu şekilde söylemiştir:

“Şu an memnun değilim, çok kalabalık çok kalabalık yani servisleri mi çoğaltmaları gerekir bilmiyorum ama nasıl çözüm bulurlar bilmiyorum ama otobüsler falan çok kalabalık. En çok metro kullanıyorum. ... Sık sık arızalanır. Elektrik aksamında sıkıntılar yaşıyorlar. Onların bakımını güzel

yaparlarsa servisleri de biraz artırırsa halk için en iyi olan metro. ... Ama ihtiyaçları karşılamaya yetmiyor bence.” (YÇ4)

Çalışmayan Yerli Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Şekil 117. Çalışmayan Kadınların Kent İçi Ulaşım Hakkına Erişimi

Çalışmayan yerli kadınlarla yapılan görüşmelere istinaden kenti içi ulaşım hakkı toplu taşıma kullanım sıklıkları, tercih ettikleri toplu taşıma araçları, toplu taşıma ücretleri hakkındaki düşünceleri, şehir içi güvenli seyahat hakkını destekleyen uygulama bilgileri ve toplu taşıma sisteminin ihtiyaçlarıyla örtüşmesi olarak 5 alt tema görülmüştür.

Çalışmayan yerli kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerinde toplu *taşıma kullanım sıklığı* saptanan alt temalar arasında yer almaktadır. Kadınların kullanım sıklığına bakıldığında 4’ü nadir kullandığını, 1’i ise sık sık kullandığını belirtmiştir.

Toplu taşıma araçlarını nadir kullandığını YE2 şu şekilde ifade etmiştir:

“... Sık binmem, nadir binerim. Kızılay’a falan hep yürüyerek giderim. Ama hava soğuksa, bekleyenim varsa ki var babam hemen arar, neredesin diye. Ona yetişmek için binerim.” (YE2)

Toplu taşıma araçlarını sık sık kullanan YE5, “Ben sık sık binerim. Ücretsiz ya bana.” (YE5) demiştir.

Çalışmayan yerli kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimleri kapsamında *tercih ettikleri toplu taşıma araçlarına* odaklanıldığında kadınların 4’ünün metro, 1’inin otobüsle seyahat etmeyi tercih ettiği görülmüştür.

Metro ile kent içi ulaşımını sağlamayı tercih eden YE1 “Valla zaten kırk yılda bir Kızılay’a gidiyorum. O da çok gerek olursa. Onda da metroyla gidiyorum ya da yürüyerek geliyorum. ...” (YE1) demiştir.

Otobüs kullanan YE3, “Ben otobüsleri severim, güzelde bence, etrafı izleye izleye gitmeyi severim.” (YE3) şeklinde kendini ifade etmiştir.

Çalışmayan yerli kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimlerinde rol oynan diğer bir husus ise *toplu taşıma ücretidir*. Kadınların 4’ü toplu taşıma ücretini pahalı bulduğu söylerken, 1’nin ise yaşı sebebiyle toplu taşıma araçlarını ücretsiz kullandığı görülmüştür.

Pahalı bulan YE4 şu şekilde dile getirmiştir:

“Genelde yürüyerek gidebileceğim yerlere gidiyorum, çok pahalandı. Kartı dolduruyorum, hemen bitiyor. 100 lira dolduruyorum, bir iki kere anca biniyorum. Mecbur kalmadıkça gitmiyorum öyle.” (YE4)

Yaşı sebebiyle ücretsiz binen YE5, “Yaşım yüzünden ücretsiz biniyorum. Arkadaşlarımla bir yere giderken onlar beni otobüse bindiriyor, arkamdan yürüyerek geliyor (gülüyor). Bazen öyle yapıyoruz.” (YE5) demiştir.

Çalışmayan yerli kadınların *kent içi seyahat hakkını desteleyen uygulama bilgileri* kent içi ulaşım hakkına erişim durumlarına ilişkin saptanan alt temalardan birisidir. Kadınların 4’ü bilmediğini, 1’i bildiğini söylemiştir.

Uygulamayı bilmeyen YE3 şunları söylemiştir:

“Bilmiyordum ama süper, güvenlik açısından. Kadınları öldürüyorlar, onun başlattılar o zaman. Ah o kötü insanlar, neyse. Kadınlara zarar verenler cezalarını çeksinler. İyiler yaşasın huzurla.” (YE3)

Uygulamayı bildiğini ancak kullanmadığını YE5, “Duydum ama hiç binmedim.” (YE5) şeklinde ifade etmiştir.

Çalışmayan yerli kadınların kent içi ulaşım hakkına erişimleri kapsamında *toplu taşıma ihtiyaçlarıyla örtüşme durumuna* bakıldığında 2’si ihtiyaçlara yönelik olduğunu ama maddi sebeplerle binemediğini, 2’si kullanılan toplu taşıta göre değiştiğini ve 1’i ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtmiştir.

İhtiyaçlara yönelik ama maddi sebeplerden dolayı binemediğini YE3 fikrini şu şekilde açıklamıştır:

“2-3 ayda 300 liralık şey kullanıyorum bilet ama basıyorsun bitiyor hemen, ödüm kopuyor. Binmemek için çabalıyorum. Evime yakın duraklar var. Binersem çok iyi oluyor. Bak benim arkadaşımın biri 65 yaşında onu bindiriyoruz, o gidiyor biz arkasından yürüyoruz.” (YE3)

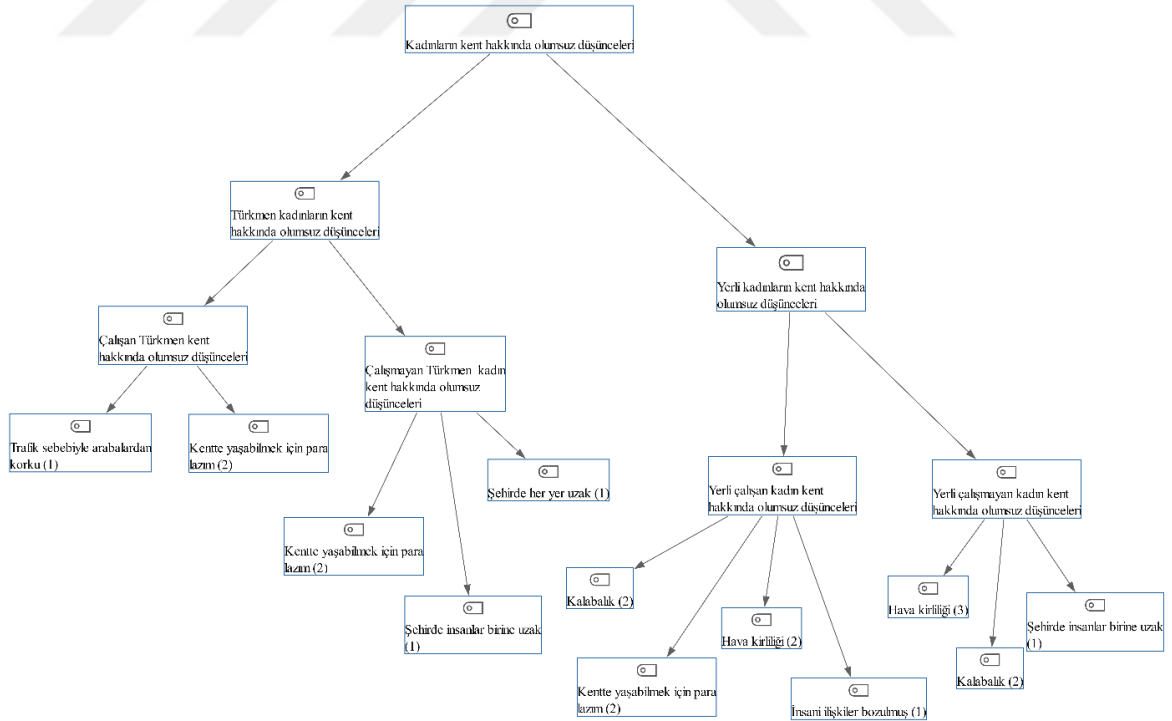
Kullanılan toplu taşıma aracına göre değişiklik gösterdiğini YE5 şöyle dile getirmiştir:

“Ben metroyu daha çok tercih ediyorum, daha kolay. Fazla ayakta kalmıyorum, sıkışık olmuyor. Otobüs öyle değil. Otobüste daha seri hareket etmen gerekiyor, metroda öyle değil. Metroda daha rahat binip, iniyorsun.” (YE5)

İhtiyaçlara yönelik olmadığını söyleyen YE1 şu düşüncesini şekilde açıklamıştır:

“Kızımınla (engelli) onunla gitmek gelmek zor olur. Metroda merdiven var, asansör için karşıya yani caddenin öbür tarafına geçmem lazım. Nasıl indireyim ben kızını. Arabası var ya onun içinde gezdiriyorum, yürüyemiyor kendisi sen de biliyorsun.” (YE1)

5.4. KADINLARIN KENT HAKKINDA OLUMSUZ DÜŞÜNCELERİ

Şekil 118. Kadınların Kent Hakkında Olumsuz Düşünceleri

Türkmen ve yerli kadınlarla yapılan görüşmelerde bazılarının kent hakkında olumsuz düşünceleri olduğu görülmüştür. Çalışmayan Türkmen ve yerli kadınlar kent hayatına ilişkin şehirde insani ilişkilerin samimi olmamasından şikayetçi oldukları görülmüştür. Çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların ve çalışan yerli kadınların kesiştiği bir diğer bir nokta ise şehirde paranın gereklilik olmasıdır. Dikkat çeken bir diğer husus ise çalışan ve çalışmayan yerli kadınların kalabalık ve hava kirliliği sebebiyle kent hayatından hoşnut olmamalarıdır.

Kadınların ifadelerinde kentte dair olumsuz düşüncelerine daha detaylı baktığımızda ise çalışan Türkmen kadınların 2'si kentte yaşayabilmek için para lazım olduğunu ve 1'i de trafik sebebiyle arabalardan korktuğunu ifade etmiştir. Çalışmayan Türkmen kadınların 2'si kentte yaşayabilmek için paranın lazım olduğunu, 1'i şehirde her yerin birbirine uzak olduğunu ve 1'i şehirde insanların birine uzak olduğunu ifade etmiştir. Çalışan yerli kadınlara bakıldığında ise 2'si şehirde insanların birbirine uzak olduğundan, 2'si kentte yaşayabilmek için paranın lazım olduğundan, 2'si kalabalıktan ve 1'i hava kirliliğinden söz etmiştir. Çalışmayan yerli kadınlar ise 3'ü hava kirliliğini, 2'si kalabalığı ve 1'i de şehirde insanların birbirinden uzak olduğunu dile getirmiştir.

Kadınlar kentte yaşamayı insani ilişkiler üzerinden değerlendirerek şehirdeki insanların birbirinden uzak olmasından şikayetçi oldukları görülmüştür.

GE1 düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

“Dedim ya yaşadığımız yer köy gibiydi. Biz şehre yani, Musul’a giderdik çok sıkılırdım orada. Neden sıkılırdım çünkü herkes uzak orada. Yani köyde herkes tanıdık, yani şöyle tüm köy akrabamızdı. Yabancı da vardı ama hani onlarda amcaydı bize zaten. İyiydik görüşürdük. Burası da Musul gibi kimse birbirini tanımaz, herkes uzak yani tanışmaz, bilmez birbirini.” (GE1)

YÇ3 şehirde insanların birbirinden uzak olmasından duyduğu hoşnutsuzluğu şöyle ifade etmiştir:

“Burada yani komşuluk yok. İletişim yok, eve gidip gelme yok yani. Herkes kendi derdinde. Kentlerde yani büyük şehirlerde böyle galiba. Yani aslında semte göre Demet falan falanı ev hanımı mı daha çok diyelim insanları mı nezih diyelim hani küçük şehir kesimi gibi ya oralarda komşuluk var ama burada ya da Ankara’nın çoğu yerinde yok bence. ...” (YÇ3)

Şehirde insanların birbirinden uzak olmasından rahatsızlığını YE2 ise şu şekilde dile getirmiştir:

“Kentte yaşamak zor bir iş. Kentte yaşamak insanların olanakları daha kısıtlı aslında, robot gibi. Bakıyorum ben kırsal kısımda daha iyi. ... Burada insanlık da kalmamış orada herkes yani bir yoğurt alındı ya herkese bir kâse yoğurt verirdi. ...” (YE2)

Kadınların kent yaşamına ilişkin olumsuz düşüncelerin altında yatan bir diğer sebebinde kısıtlı maddi kaynağa sahip olmalarından kaynaklandığı görülmüştür.

Kentte yaşamak için paraya ihtiyaç olduğunu GÇ1 düşüncesini şu şekilde belirtmiştir:

“Şehirde yaşamak zor. Hele burada (Türkiye) daha zor. Orada devlet bakıyor. Evim orada yoktu ama devlet evden para almaz ama burada öyle değil çalışırsan yaşarsın. ... Nasıl söyleyeyim, maaş için zor. Mesela çalışırsan iyi bir paraya iyi yaşarsın. İstedğin şeyleri alırsın, giyersin, yersin. Allah razı olsun, var birkaç kapı, insanlar yardım ediyor. Allah razı olsun, bu olmasa zor.” (GÇ1)

GE3 ise kentte yaşamak için para gerektiğine ilişkin şunları söylemiştir:

“Kızılay’da Bağdatlı bir kız var ya açtı bir mahalle. ... Oraya gitmek istedim, yemek istedim. ... Ama çok pahalıydı onun için sadece çay içtim, döndüm.

Kocamla ve kardeşimle gittim oraya. İsteddiğini yapabilmen için paran olması. Param olsaydı ben de oturur yemek yerdim orada.” (GE3)

Şehirde yaşayabilmek için paranın gerekliliğini YÇ3 “Kentın imkanlarından faydalanmak maddiyatla ilgili. Çoğu insan faydalanamıyor.” (YÇ3) diyerek düşüncesini açıklamıştır.

Çalışan ve çalışmayan yerli kadınların kent hayatında hava kirliliğinden rahatsız olduğu görülmüştür.

Hava kirliliğinden rahatsız olan YÇ4 “Kentte yaşamaktan yani %50- 50 memnunum. ... Ankara biraz kuru olduğu için beni biraz yoruyor. Havası kirli, kuru onu sevmiyorum ben.” (YÇ4) demiştir.

YE3 ise hava kirliliğinden “... Havası basık, kirli yani ne sayarsan say. ... Deniz, doğa falan bana çok iyi geliyor. Ama Ankara’da bunlar yok. Havası basık, pis.” (YE3) ifadelerini kullanarak söz etmiştir.

Çalışan ve çalışmayan yerli kadınların kentte kalabalıktan şikayetçi olduğu saptanmıştır.

Kalabalıktan şikayetçi olan YÇ4 düşüncesini şu şekilde dile getirmiştir:

“Kentte yaşamak yani büyük şehirde yaşamak zorluk ... Otobüsler kalabalık, metro kalabalık, Kızılay kalabalık. İnsanlar stresli, bence yorucu. Büyük şehir her zaman yorucu. ... Daha güzel daha sakin bir yerde daha güzel. ...” (YÇ4)

YE2 ise şehrin kalabalığından rahatsızlığını, “Kente yaşamak güzel aslında ama küçük yerlerde daha rahat. Hani bana buralar karışık ve kalabalık geliyor. Kırsal bir yerde yaşamayı isterim.” (YE2) diyerek ifade etmiştir.

Trafik sebebiyle araçlardan korktuğunu GÇ7 şu şekilde belirtmiştir:

“Burada dışarda iyi oluyor, kalbimiz rahatlıyor. Ama biraz korkumuz oluyor şu arabalar şeyinden. Biraz arabalardan kokuyoruz, arabaların kazasından. Biraz ona dikkatli olmamız lazım yani dışarı çıkınca. Bizim memlekette de araba vardı da bu kadar yollarda olmuyordu, burada trafik çok fazla.” (GÇ7)

Şehirde mesafelerin uzak olmasından rahatsız olan GE3 şunları dile getirmiştir:

“Ben daha küçük şehir isterdim yaşamak için. Her yan daha yakın olurdu. Burada uzak. Gitmek falan hep para. Yani burasıda kötü değil ama para lazım bura için. Büyük ya ondan yürüyerek gidemezsin ama küçük olsa gidersin.” (GE3)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Modern toplumda demokrasi ve adalet haklarının temini ve korunması temel unsurlar olurken, amaç ise kalkınma olmuştur. Zamanla adalet tartışmaları sosyal adalet tartışmalarına, kalkınma ise sürdürülebilir kalkınmaya doğru evrilmiştir. Kent hakkı ise hem sosyal adalet hem de sürdürülebilir kalkınma kapsamında ele alınan konular içinde yer almaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden nitelikli eğitim (SKH 4), toplumsal cinsiyet eşitliği (SKH 5), insana yakışır iş ve ekonomik büyüme (SKH 8), eşitsizliklerin azaltılması (SKH 10) ve sürdürülebilir şehirler ve topluluklar (SKH 11) kent hakkına erişimle ilişkilidir.

Sosyal adalet teorisi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri perspektifine göre kent hakkı, tüm kent paydaşlarının hakkaniyetli bir şekilde kent imkânlarına erişim sağlayabilmesidir; ancak dezavantajlı grupların kent hakkına erişimde sorunlar yaşadığı görülmektedir. Kent hakkına erişimde özellikle kadınlar daha dezavantajlı konumdadır (Akkurt, 2024, s. 81; Henden Şolt, 2018, s. 367-368; Kaypak, 2014, s. 344-345; Buckingham, 2010, s. 58). Kadınlar göç ettiğinde ise bu durum çifte dezavantaj yaratarak, göçmen kadınların daha kırılgan bir grup haline getirmektedir (Soltane, 2022, s. 259; Blija, ve diğerleri, 2024; Fenster, 2010; Linn, 2020). Kadınların sosyo-ekonomik seviyelerinin düşük olmasının ve çalışma hayatına dahil olmamaları da kent hakkına erişimde sorunlar yarattığı görülmüştür (Akkurt, 2024, s. 59; Geniş & Köse, Akkirman, 2020, s. 27-28; Okour, 2019).

Bu çalışmada kent hakkına erişimde dezavantajlı durumda olan kadınların, çoklu dezavantaj yaratabilecek göçmenlik ve çalışma yaşamından uzak olma durumunda kent hakkına erişimlerinin nasıl şekillendiği ele alınmıştır. Temel amaç, kent hakkına erişimde kadın olma, göçmen kadın olma ve çalışma yaşamında yer alma ya da uzak olma durumları birlikte ele alınarak kadınların kent hakkına erişimlerini şekillendiren süreçleri anlamaktır. Bu kapsamda karşılaştırmalı nitel vaka çalışması yürütülmüş olup, 16 Türkmen kadın (çalışan 9; çalışmayan 7), 12 yerli kadınla (çalışan 7; çalışmayan 5) görüşülmüştür. Çalışmada elde edilen genel sonuçlar şu şekildedir:

Temel araştırma problemi kapsamında “kadınlar kent hakkına atfettiği anlam” teması ekseninde “imkân fazlalığı”, “özgürlük”, “güvenlik”, “güvensizlik” ve “kısıtlanma” alt temalarına ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

İlk olarak kadınların Ankara’nın onlara sağladığı imkânları değerlendirerek kent hakkına atfettiği anlamlar arasında hem Türkmen hem yerli kadınlarda benzer şekilde “imkân fazlalığı” temasının ön plana çıktığı saptanmıştır. Bu durumun kadınların çalışma yaşamına dahil olup olmama durumlarında da benzer olduğu görülmüştür. Irak’tan gelen Türkmen kadınlar için kentlerin imkân fazlalığı anlamına gelmesi daha çok fiziki imkânlarla ilişkiyken yerli kadınlar içinse imkân fazlalığı eğitimler, sağlanan yardımlardır. Bu noktada bu çalışmanın verileri ile paralellik sağladığı düşünülen Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN WOMEN, 2024, s. 6,50) tarafından yapılan çalışmada da kırsal bölgede yaşayan kadınların kentlerde yaşayan kadınlara göre temel hizmetlere erişimde daha çok problem yaşadıkları görülmüştür. Nasreen ve Manzoor (2017, s. 88-89) tarafından yürütülen çalışmada da göç sonrasında kadınların çoğunlukla kentlerdeki elektrik, su temini, ulaşım ve iş olanakları gibi imkânlardan etkilendikleri görülmüştür ve kadınların yarısından fazlasının kentsel alanda yaşamaktan mutlu olduğu saptanmıştır. Li (2024, s. 225)’nin çalışmasında da kadınların kırsal alanlardan ziyade kentsel alanlarda eğitim imkânlarına daha kolay ulaştıkları görülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen bu sonuçlar literatürle örtüşmekte ve kente atfedilen “imkân fazlalığı” anlamına dünyada da Türkiye’de de çalışan, göçmen ya da yerli kadın ayrımı olmaksızın kentin sunduğu altyapı/fiziki imkanların fazla olması ve hizmetlerin gelişmiş olmasının neden olduğu söylenebilir.

Kent hakkına atfedilen anlamlar içinde öne çıkan diğer tema ise “özgürlük”tür; ancak imkânların fazlalığı temasından farklı olarak, özgürlük temasını belirtenler baskın şekilde Türkmen kadınlardır. Türkmen kadınlar arasında ise bunu belirtenlerin sayısı çalışan kadınlar arasında daha fazladır. Türkmen kadınların kent hakkını özgürlük ile ifade etmelerinin nedeni ise Irak’ta yaşanan savaş nedeniyle kadınların dışarı çıkmalarının sorunlu ve tehlikeli olmasıdır. Özellikle Türk oldukları için bölgede yaşadıkları ayrımcılık, şiddet ve iç karışıklıklar, savaş öncesinde daha özgür dışarı çıkan kadınları ev içi alanına hapsedmiştir. Bu kapsamda aslında kadınların kenti özgürlük alanı olarak

görmesinden çok göçmen kadınların köken ülkelerinde savaş olması ancak Türkiye’de ise böyle bir sorunun olmaması ve kentte özgürce dışarı çıkabildikleri için kent hakkına özgürlük anlamını atfettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yine de bu bulgular, ataerkil toplum kodları arasında bulunan kadının özgür olmaması, ev içine ve aileye bağlı olması durumunun burada görülmemesi, kentlerin ataerkil kodlarda bir kırılma yarattığı şeklinde okunabilir.

Zorunlu göçle Ankara’ya gelen kadınların, kenti özgürlük olarak tanımlaması ise savaş ya da etnik köken nedeni ile ayrımcılık ve şiddete maruz kalınması durumunda ilk yaşanan şey özgürlüklerin kısıtlanmasıdır ve bu kısıtlanmadan ise en çok kadınların etkilendiği düşüncesi göz önüne alındığında bu beklenen bir durumdur. Yüksel (2024, s. 74) tarafından yürütülen çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılarak Samsun’a yerleşen Irak’tan gelen göçmen kadınların Samsun’da kendilerini özgür hissettikleri görülmüştür. Bu kapsamda çalışmanın bulguları ile literatür arasında bir benzerliğin bulunduğu görülmektedir.

Yerli kadınlar içinde ise kent hakkını özgürlük olarak ifade eden birkaç kadın çalışan kadın vardır. Bu kadınlar Ankara’ya farklı illerden göç etmişlerdir ve geldikleri kırsal alanlarda kadınların tek başına sokağa çıkmaları kısıtlanmaktadır. Ata Bektaş (2022, s. 77) tarafından yürütülen çalışmada da kırsal alandan İzmir’e göç eden kadınların çalışma hayatına dahil olarak kent içinde serbestçe hareket edebildikleri saptanmıştır. Bu durum ev dışı alana dahil olma ve kente katılımda özgürleştiklerini göstermektedir.

Uzunçarşılı Baysal (2011, s. 370), 2005 yılında Porto Alegre’deki Dünya Kent Hakkı Şartı’nda, eşit haklar ve özgürlüklerin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesinin tasarlanmış olduğunu ifade etmiştir. Lefebvre (2018, s.151) ise üstün bir hak olarak kent hakkını açıklarken özgürlüğe vurgu yapmıştır. Literatürdeki kent hakkı tanımlarında özgürlüğün yer alması durumunun, bu araştırma kapsamında çifte dezavantajlı (kırsaldan göç eden yerli kadın ve zorla göçle gelen Türkmen) kadınlarda ön plana çıktığı görülmüştür. Bu ise kent yaşamının kadınların kendilerini daha özgür hissetmesine sebebiyet verdiğini göstermektedir.

Türkmen kadınların kent hakkına atfettiği anlamlardan bir diğeri ise “güvenlik”dir. Irak’taki kan davaları, aşiretler arasındaki çatışmalar, mezhepsel ayrımlar ve hatta bu ayrım sebebiyle polisler dahi güveneneme durumu, Saddam dönemi sonrasında patlak veren iç karışıklıklar sebebiyle orada güvensiz bir atmosferin oluşması, kadınların ev dışı alanı güvensiz alan olarak görmelerine sebep olmaktadır. Ankara’da bu güvensizlik ortamını yaratacak unsurların olmamasının Türkmen kadınların ev dışı alanda kendilerini daha güvende hissetmelerine sebebiyet verdiği saptanmıştır. Bu durum Türkmen kadınların ev dışı alana kısıtlı erişim durumlarının altında yatan sebebin ataerkil kodların yanı sıra Irak’taki çeşitli temellere dayanan güvensiz ortamın da olduğunu göstermektedir. Bulgular Campbell (2023, s. 91,96)’in çalışmasında Müslüman göçmen kadınların ilk zamanlarda ev dışı alan olan yeşil alanlarda bulunmaktan çekinseler de ilerleyen süreçlere de oradaki deneyimlerini güvenli ve rahatlık olarak tanımladıkları durumu ile benzerdir ancak; Campbell’in çalışmasında kadınların ataerkil kodlarda yaşanan kırılmalar sebebiyle kadınların zaman içinde ev dışı alanları “güvenli alan” olarak görmüşlerdir. Lefebvre (2000, s. 144)’in kent hakkı kavramı içinde vurguladığı güvenlik hakkının, bu çalışmadaki Türkmen kadınlar deneyimlerinde karşılık bulduğu ve kadınların kent hakkını güvenlik olarak tanımladıkları saptanmıştır; ancak Şakar (2019, s. 71,79)’in çalışmasında ise Suriyeli mülteci kadınların göç sonrasında İstanbul’da ikamet ettikleri mahallenin fuhuş, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı gibi suç oranların yüksek olması nedeniyle ev dışı alanda kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olmuştur. Ayrıca Suriye’de sahip oldukları yaşam kalitesini burada kaybettikleri düşündükleri ve bu olumsuzlukların günlük rutinlerinin kısıtlanmasına sebep olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda göçmen kadınların ikamet ettikleri kent ve özellikle mahallenin farklı olmasının kadınların kent hakkına yükledikleri anlamlarda farklılığa yol açtığı görülmektedir.

Ankara’nın kırsal alanından merkezine göç eden ve çalışan yerli kadına göre ise kent hakkı “güvensizlik” anlamını taşımaktadır. Kırsal alanlarda, insanların birbirini tanıdıkları, daha içten ilişkilerin olduğu ancak şehir hayatında insani ilişkilerinin zayıfladığını ve birbirini tanımayan farklı insanların birlikte yaşadığı için kentin güvensizlik alanı olarak tanımlandığı görülmüştür. Bu durum Aktaş (2017, s. 140)’ın

çalışmasındaki kentin heterojen yapıda olmasından kaynaklı olarak kadınların kenti güvensizliğin ve korkunun merkezi olarak gördükleri sonucu ile benzerdir.

Kent hakkının ne anlam ifade ettiğine ilişkin belirtilen son tema ise “kısıtlanma”dır. Kısıtlanma anlamı çalışmayan Türkmen kadınlar tarafından belirtilmiştir. Çalışmayan Türkmen kadınların kent yaşamında kırsal alanda tarımsal faaliyetlerde ve hayvancılık işlerinde aldıkları aktif rolü yitirmeleri ve o noktada üretici kimliklerini şehirde kaybetmeleri nedeniyle şehir hayatının kendilerini kısıtlanmış olarak hissetmelerine neden olduğu görülmüştür. Bu durum Geyik (2010, s. 54)’in çalışmasındaki kadınların kırsal alandan kentte göçle birlikte köyde yaptıkları işlerin kaybolması sebebiyle eski aktif yaşamlarının azaldığı bulgusuyla benzerdir.

Yerli kadınlardan bir çalışan kadın, bir de çalışmayan kadın kent hakkını “kısıtlanma”olarak tanımlamıştır. Çalışmayan yerli kadın küçük şehirlere oranla Ankara’da kent imkânları içinde bulunan yeşil alanlara uzaklık sebebiyle şehirlerde yeşil alana erişimin kısıtlandığını ve şehir hayatının yoğun temposu sebebiyle ev dışında bulunma sürelerinin azaldığı için kısıtlandığını düşünmektedir. Bąkowska-Waldmann ve Piniarski (2023, s. 31,37)’nin çalışmasında kadınların yeşil alan kullanımlarında mesafenin önemli bir rolü olduğu fark edilmiştir. Bundan dolayı yeşil alan için daha ulaşılabilir kılınması için kadınların evlerinin bulunduğu bölgedeki park sayısının artırılması gerektiği çalışmada vurgulanmıştır. Bu sonuçları, çalışmadaki sonuçlarla birlikte düşündüğümüzde kadınların yeşil alan ve parklara erişiminin kırsalda fazla olmasının nedeninin yeşil alanlarla iç içe olmaları olduğu, kentte ise bu alanların yaşadıkları yere uzak olması nedeniyle kırsaldaki yaşamlarına göre bu alanlarda bulunma oranlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Bu ise kadınların yeşil alan ve parklara erişimi açısından kadınların kent hakkına erişimlerini artırmak için, kentlerde yeşil alana ve parkların yaygınlaştırılması gerektiğini göstermektedir.

Çalışan yerli kadınlarda saptanan “kısıtlanma” teması ise Ankara’nın kalabalık olmasından dolayı şehir içi ulaşımında sorun yaşaması ve bunun kısıtlanma hissinin oluşmasına sebebiyet vermesidir. Bu durum Aktaş (2018, s. 104,112)’in, çalışmasında da kadınların şehirlerin kalabalıklaşmasından rahatsız oldukları ve bu nedenle de şehir içi

hareketliliklerinin ve deneyimlerinin de kısıtlandıkları saptanmıştır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında toplu taşıma gibi kent imkânlarının kentin nüfusu göz önünde bulundurularak planlamamış olması ya da ihtiyaçlara cevap vermede yetersiz kalması kadınların kısıtlandıklarını düşünmesine sebebiyet vermektedir. Bu nedenle toplu taşıma sistemleri kent nüfusu ve ihtiyaçları göz önüne alınarak tekrar planlanmalı, sefer ve durak sıklıkları artırılmalı ve raylı sistemlere ağırlık verilen toplu taşıma ağı kurulmalıdır.

Kent hakkına erişim literatürde farklı şekillerde geçmekle birlikte bu çalışmada ise kent hakkına erişim çalışma hakkı, eğitim hakkı, konut hakkı, yeşil alan kullanım hakkı ve kent içi ulaşım hakkı kapsamında ele alınmıştır. Kadınlara sinema, konser, tiyatro gibi etkinliklere ilişkin sorular yöneltilmiştir; ancak kadınların bu kapsamda bir erişimleri olmaması sebebiyle bunlara ilişkin veri bulunmamaktadır. Bu kapsamda ulaşılan temel sonuçlar şu şekildedir:

Kadınların kent hakkına erişimlerini değerlendirmek üzere ilk olarak çalışma hakları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda Irak'ta kadınların iş hayatına katılım sağlamalarının önünde özellikle ataerkil kodların ciddi bir bariyer olduğu Türkmen kadınlarla yapılan görüşmelerde fark edilmiştir. Türkiye'ye göç sonrasında ise Türkmen kadınların bazıları çalışma hayatına katılamamasına rağmen hem çalışan hem de çalışmayan Türkmen kadınların hepsi Irak'tan farklı olarak Ankara'nın onlara çalışma imkânı sağladığını belirtmiştir. Türkiye'de ataerkil kodlarda ve toplumsal cinsiyet rollerinde, maddi kaynak kıtlığı nedeniyle kırılma yaşanmasıyla bazı Türkmen kadınların kayıt dışı olsa da ücretli emek piyasasına katılım imkânına eriştiği saptanmıştır. Ataerkil kodların yerli kadınların da emek piyasasına katılımını sınırlandığı görülse de kırsal alandan kente göçle birlikte günümüz Türkiye'sinde bu kodlarda gevşeme olduğu fark edilmiştir; ancak sadece iki kadının sigortalı çalışması, kadın emeğinin görünmezliğinin ve güvencesizliğinin hâlâ devam ettiğini göstermektedir. Tutar (2021, s. 5-8)'ın çalışmasında da göçmen kadınların emek piyasasına erişiminde ataerkil kodların bariyer oluşturduğu ancak göç sonrasında ekonomik zorlukların bu kodlarda gevşemelere sebep olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Kaya (2020, s. 131, 136) da göçmen kadınların göç sonrasında toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı baskıdan sıyrıldığını ancak kadınların kayıt dışı olarak istihdama dahil edildiklerini vurgulamıştır. Deniz ve Etlan (2009, s. 472, 485-846) çalışmasında da iç

göçle birlikte ataerkil kodlarda bazı kırılmaların olduğu ve kadınların emek piyasasına dahil oldukları ancak toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişki enformel istihdamın yaygın olduğu meslek grupların da dahil oldukları görülmüştür. Bu durumlar göz önüne alındığında iç ve dış göç ataerkil kodlar küçük de olsa kırılmalar meydana getirerek kadınlar çalışma hayatına dahil olmasını sağlamıştır; fakat kadınların sosyal adalet ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda çalışma hakkına tam erişim sağlamada hâlâ sorun yaşadıkları görülmektedir.

Kadınların kent hakkına erişimleri kapsamında eğitim hakkına erişimleri üzerinde durulan diğer bir durumdur. Türkmen kadınların Irak'ta ağırlıklı olarak ataerkil kodlar sebebiyle eğitim hayatlarına devam edemedikleri görülürken, Türkiye'de de ataerkil kodların kadınların eğitim hakkına erişimlerini kısıtladığı görülmüştür. Ataerkil kodlar ve toplumsal cinsiyet rollerine dayalı iş bölümü sebebiyle Türkmen kadınların belediyeler tarafından düzenlenen eğitimler ve etkinliklere erişim sorunları yaşamalarına rağmen büyük çoğunluğunun bu eğitimler ve etkinliklerden haberdar olmama durumlarının daha ciddi bir erişim engeli teşkil ettiği saptanmıştır. Bu noktada dikkat çeken ise çalışan birkaç Türkmen kadının bu konuda bilgileri olsa da çalıştıkları için gidemeyeceklerini ifade etmeleridir. Yerli kadınlarda ise özellikle akademik eğitime erişimde ataerkil kodların kısıtlayıcı rolü olduğu görülmüştür. Çalışmayan kadınların çoğu belediyenin eğitimlerinden faydalanırken, çalışan yerli kadınların zaman sorunu sebebiyle yararlanmadıkları görülmüşüdü. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında ise ataerkil kodlar ve buna bağlı iş bölümü sebebiyle kadınların eğitim hakkına erişimde sorun yaşadıkları görülmektedir (Askari, Jawed, & Askari, 2023, s. 28-29; Akkurt, 2024, s. 73-74). Geniş ve Köse, Akkirman (2020, s. 28-29) çalışmasında ise kadınların belediyeler tarafından düzenlenen eğitim ve etkinlikler hakkında bilgi sahibi olmamalarının ataerkil kodlarından daha öncelikli bir problem olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda verilere bakıldığında Türkmen kadınların yerel yönetim tarafından sunulan eğitim hizmetleri hakkında bilgiye sahip olmamaları birincil eğitim hakkını kısıtlayan bariyer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Türkmen ve yerli kadınların çalışıp/ çalışmama durumları üzerinden konuyu ele aldığımızda, çalışmayan kadınların eğitim hakkına erişimde daha rahat olduğu görülmektedir. Bu durumda kadın ya da göçmen olmanın

ötesinde çalışma hayatına dahil olan kadınların eğitim hakkına erişimde problem yaşadıkları saptanmıştır.

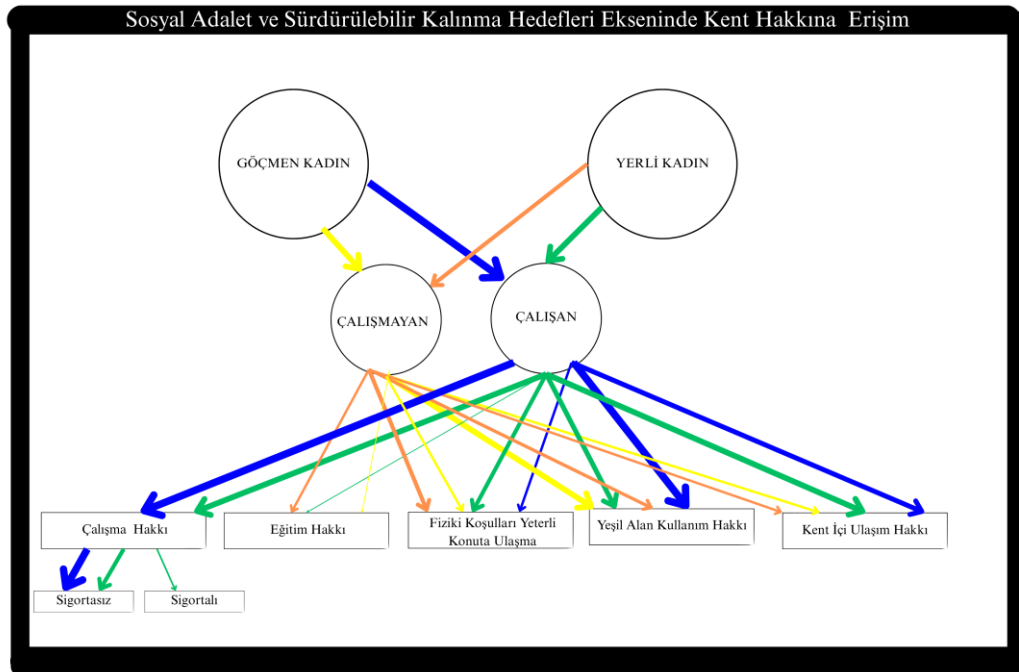
Konut hakkına erişim ise kadınların kente erişim durumları kapsamında ele alınan başka bir haktır. Irak'ta Türkmen kadınların fiziki ihtiyaçlarını karşılayan büyük evlerde yaşadığı ancak evlerinde su, elektrik gibi altyapı sistemlerinde sorun yaşadıkları görülmüştür. Türkiye'ye göç sonrasında ise Türkmen kadınların neredeyse hepsi evlerinin küçük ve ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğini belirtirken, evlerinde altyapı sistemlerinde sorun olmadığını ancak özellikle çalışan Türkmen kadınlardan bazılarının ekonomik problemler sebebiyle doğalgaz gibi altyapı sistemlerini kısıtlı kullandığı fark edilmiştir. Ayrıca Türkmen kadınların çoğu ev kiralarını yüksek bulmaktadır. Yerli kadınların konut hakkına erişimlerine bakıldığında ise evlerinde su, elektrik gibi altyapı sistemlerin var olduğunu ve hemen hemen hepsi sorun yaşamadan kullandığını ifade etmiştir. Yerli kadınların çoğunluğu evlerinin fiziki şartlarının ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmiştir. Çalışan yerli kadınların ev kiralarını uygun bulduğu görülürken çalışmayan kadınlar ev kiralarının yüksek olduğunu ifade etmiştir. Kaya, Erdoğan ve arkadaşları (2022, s. 145-146) da göçmenlerin genellikle fiziki koşulları iyi olmayan evlerde yaşadığını ve ev sahiplerinin göçmenlere evlerin ederinden çok daha yüksek ücretlere kiraladığını belirtmiştir. Bilgili (2022, s. 419 - 420) ise göçmen kadınların düzenli gelirlerinin olmasının barınma hakkına erişimlerini kısıtladığını, ev bulmakta zorluk yaşadıklarını ve kötü koşullara sahip evlerde yaşamlarını sürdürmek durumunda kaldıklarını ifade etmiştir. Deniz ve Etlan (2009, s. 472, 494) ise iç göç sonrasında göçmenlerin ilk geldiklerinde fiziki koşulları yetersiz evlerde yaşadığını ancak zaman içinde ekonomik kaynaklarında yaşanan artışla bu sorunu geri bıraktıklarını belirtirken, yeni göçmenler için konut sorunun devam ettiğini vurgulamışlardır. Bu durumlar göz önüne alındığında göçmenlerin konut hakkına erişimde sorun yaşadıkları aşıkardır. Ancak kadınların ekonomik kaynağa sahip olmalarının da kritik bir rolü olduğu görülerek kadınların çalışma katılım durumlarının konut hakkına erişimlerinde önemli bir paya sahip olduğu saptanmıştır.

Kadınların kent hakkına erişim durumları kapsamında yeşil alan kullanım haklarına erişimleri de incelenen başka bir noktadır. Türkmen kadınların Irak'ta yeşil alanları

ataerkil kodlar ve yeşil alan kısıtlılığı sebebiyle kullanamadıkları görülürken, Ankara’da yeşil alanlara daha rahat erişim sağladıkları görülmüştür. Çalışmayan Türkmen kadınların hepsinin yaz aylarında sık sık parka gittiği görülürken, çalışan Türkmen kadınların daha az sıklıkla yeşil alanlara gittiği ve hatta birisinin çalıştığı için yeşil alanlara gitmeye zaman bulamadığı görülmüştür. Türkmen kadınların yakın çevredeki parkları tercih etmelerinde ataerkil kodların baskın bir rolü olduğu da tespit edilmiştir. Yerli kadınların yeşil alan kullanımlarına bakıldığında ise çalışmayan yerli kadınların çalışan yerli kadınlara göre daha sık yeşil alanlara gittiği görülmüştür. Yerli kadınların da yakın çevredeki parkları tercih ettiği görülürken, çalışan yerli kadınlar zaman sorunu yaşadığı için, çalışmayan kadınların ise toplu taşıma ücreti ödememek için bu eğilimi gösterdikleri saptanmıştır. Ayrıca yerli kadınların birkaçı parkları güvensiz bulmaktadır ve bu durum yeşil alan kullanımlarında rol oynadığı görülmüştür. Literatür de kadınların zaman sıkıntısı ve ataerkil kodlar sebebiyle yakın mesafedeki parkları tercih ettikleri (Kaştas Uzun, 2016), güvenlik endişesinin de park kullanım biçimlerinde ve sıklıklarında payı olduğu (Tosun, 2023, s. 136-137; De Haas, Hassink ve Stuiver, 2021, s. 4; Kaştas Uzun, 2016), maddi kaynak yetersizliğinin de yeşil alan tercihlerinde mesafenin rol oynamasına sebep olduğu (Kalp, 2023, s. 48) görülmektedir. Bu çalışmanın verileri ve literatürdeki veriler göstermektedir ki kadınların yeşil alan kullanım hakkına erişimlerinde ataerkil kodlar ve kadınların ekonomik kaynak kısıtlılığı bir rol oynamaktadır.

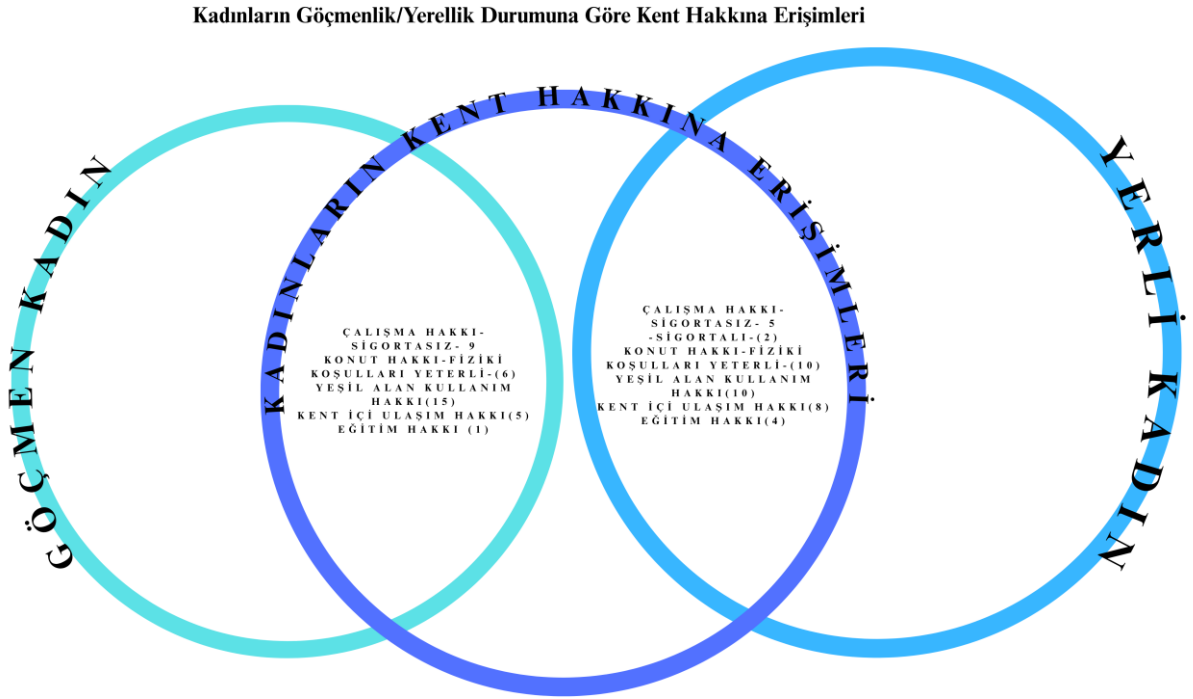
Son olarak kadınların kent hakkı kapsamında kent içi ulaşım hakkına erişimleri üzerinde durulmuştur. Türkmen kadınların Irak’ta toplu taşımayı kullanmalarında ataerkil kodların kısıtlayıcı olduğu görülürken, Ankara’da da maddi kaynak yetersizliği sebebiyle çok sık toplu taşıma kullanmadıkları görülmektedir çünkü çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınlar yüksek toplu taşıma ücretlerinin kullanım biçim ve sıklıklarında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Burada dikkat çeken ise çalışan ve çalışmayan Türkmen kadınların toplu taşıma kullanımları kıyaslandığında çalışan Türkmen kadınların daha fazla bu imkândan yararlanmalarıdır. Yerli kadınlara bakıldığında ise çalışmayan yerli kadınların toplu taşıma araçlarını nadir kullandığı ve Türkmen kadınlar gibi bunun ekonomik kısıtlılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Çalışan yerli kadınların ise Türkmen ve çalışmayan yerli kadınlara göre çok daha etkin bir şekilde toplu taşımalarından faydalandığı görülmektedir. Bu farklılığın altında da işe giderken toplu taşıma araçlarını

kullanmalarının yattığı görülmektedir; ancak onlar içinde toplu taşıma ücretleri pahalıdır. Geniş ve Köse, Akkırman (2020, s. 29) da özellikle sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan kadınlar için toplu taşımaya erişimde birincil sorunun ücret olduğunu ifade etmiştir. Rahder ve McLean (2013, s. 155-156) ise göçmen kadınlar için toplu taşıma ücretinin önemine ilişkin, biletlerin indirimli kullanım sürelerinin az olması sebebiyle kadınların toplu taşıma araçlarını kullanırken stres yaşadıklarını ifade etmiştir. Okour (2019) da benzer şekilde göçmen kadınların toplu taşıma imkânlarından faydalanmalarında ekonomik kısıtlılıkların rol oynadığını ve bu durumun da ataerkil kodların şiddetlenmesinde rol oynadığını ifade etmiştir. Oluşan bu bağlam üzerinden Türkmen kadınlar açısından göçle birlikte ataerkil kodlarda gevşemeler meydana gelerek kadınlar Ankara’da toplu taşıma sistemlerinden daha kolay faydalanabilseler de ekonomik kısıtlılıklar etkin bir şekilde bu imkândan yararlanmalarını engellemektedir. Benzer şekilde yerli kadınlar da toplu taşıma ücretlerinden şikayetçidir; fakat işe gitmek için çalışan Türkmen ve yerli kadınlar daha sık toplu taşıma araçlarından yararlanmaktadır. Bu sebeple kadınların çalışma hayatına dahil olmalarının kent içi ulaşım hakkına erişimlerinde olumlu bir rol oynadığı görülmektedir.

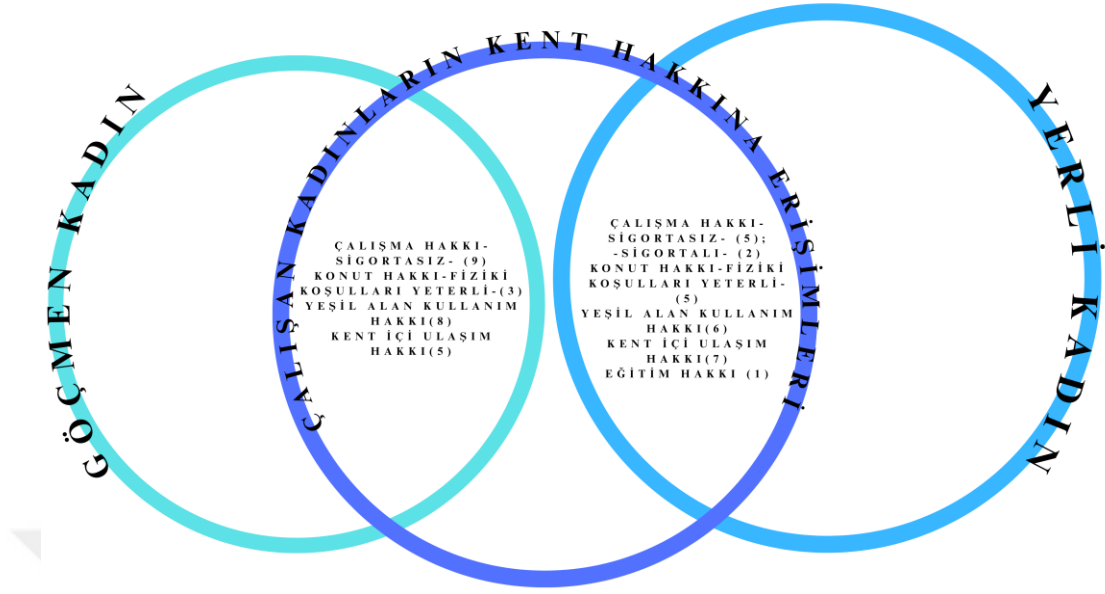
Şekil 119. Sosyal Adalet ve Sürdürülebilir Kalınma Hedefleri Ekseninde Kent Hakkına Erişim

Göçmenlik/yerellik ve çalışıp/çalışmama durumunun kent hakkına erişimde oynadığı role ilişkin elde verilere istinaden yukarıdaki şekil oluşturulmuştur. Aşağıda ise göçmen ve yerli kadınların kent hakkına erişim durumlarına ilişkin ve de çalışan ve çalışmayan kadınların ayrı olarak göçmenlik/yerellik durumuna ilişkin verileri görselleştirilerek verilmiştir.

Şekil 120. Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri
Çalışan kadınların göçmenlik/yerellik durumuna ilişkin kent hakkına erişimlerine ilişkin tablo ise şu şekildedir:

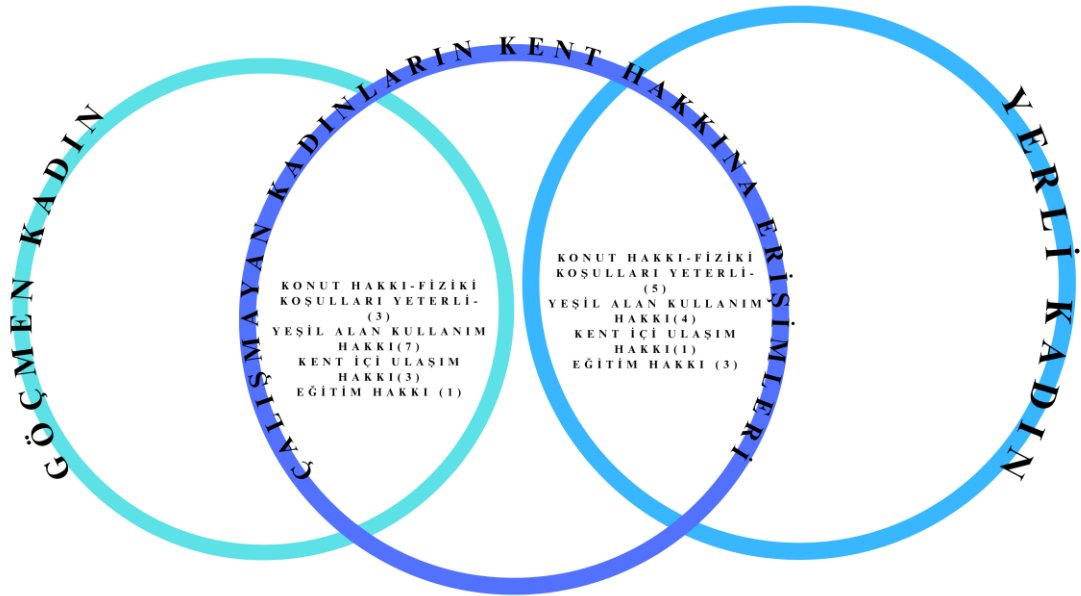
Çalışan Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri

Şekil 121. Çalışan Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri

Çalışmayan kadınların göçmenlik/yerellik durumuna ilişkin kent hakkına erişimlerine ilişkin tablo ise şu şekildedir:

Çalışmayan Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri

Şekil 122. Çalışmayan Kadınların Göçmenlik/Yerellik Durumuna Göre Kent Hakkına Erişimleri

Araştırmada, ataerkil kodlar nedeniyle kadınların kent hakkına erişimde dezavantajlı oldukları varsayımı üzerinden yola çıkılmış ve kadınların kent hakkına erişimlerinde çalışma yaşamına dahil olup/olmama ile göçmen/yerli olmanın yeri ataerkil kodlarla birlikte değerlendirilmiştir. Elde edilen temel sonuçlar şu şekildedir.

Çalışma yaşamına dâhil olma ve kent hakkına erişim:

- Çalışma hayatına dâhil olma durumu neredeyse tamamının kent içi ulaşım imkanlarını aktif olarak kullanmasında, yarısının temel ihtiyaçlarını karşılayan evlere erişmesinde ve yarısına yakının ise uygun fiyatlı konutlara erişmesinde olumlu bir rol oynarken hemen hemen hepsinin aktif eğitim olanaklarına erişimlerinde rol almadığı görülmektedir.
- Çalışma durumu yeşil alan kullanımlarında önemli bir rol oynamasa da çalışmayan kadınların yeşil alan kullanımının daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Kadınların büyük kısmının kayıt dışı istihdam edilmesi çalışama hakkına tam erişim sağlayamadıklarını göstermektedir.

Göçmenlik statüsü ve kent hakkına erişim:

- Göçmen kadınların yarısından fazlasının kayıt dışı da olsa emek piyasasına katılımlarında göçün olumlu bir rolü oynadığı görülmüştür.
- Göçmen kadınların tümünün enformel hizmet sektöründe, özellikle de çoğunun ev içi hizmet alanında istihdam edildikleri görülmüştür ve dolayısıyla güvencesiz işlerde çalışmaları çalışma hakkına erişimlerinde sorun yaratmaktadır. Benzer şekilde yerli kadınların da neredeyse tamamı enformel şekilde ve genellikle ev içi alanda istihdam edilmektedir.
- Göçmen kadınların büyük kısmının yeşil alanlara erişim sağlayabildiği saptanmış olup, yerli kadınların ise yarsından fazlasının yeşil alanları kullandığı görülmüştür.
- Göçmen kadınların yakın çevrelerindeki parklara gittikleri görülürken, ataerkil kodlarla bağlantılı kenttin farklı bölgelerindeki yeşil alanları neredeyse hiç kullanmadıkları görülmüştür. Yerli kadınlar ise zaman ve maddi kaynak sorunu sebebiyle evlerine yakın parklara gittikleri fark edilmiştir.

- Göçmen kadınların yarısından fazlasının kent içi ulaşım sistemlerine erişebildiği fark edilmiştir. Yerli kadınların da yarısından fazlasının kent içi ulaşım araçlarını kullandığı görülmüştür.
- Bu sonuçlar yerli kadınlarla birlikte değerlendirildiğinde ise yerli kadınların yarısından fazlası yeşil alan ve kent içi ulaşım araçlarını kullanmaktadır.

Bu durumda yeşil alan kullanımı, toplu taşıma aracı kullanımı açısından kent hakkına erişimde göçmenlik yerellikten ziyade çalışma yaşamına dahil olup olmama daha belirgin bir yere sahiptir.

Bu kapsamda literatüre baktığımızda ise göç sonrasında göçmen kadınlar için toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı baskından sıyrılarak emek piyasasına dahil olma imkânının oluştuğu; ancak göçmen kadınların kayıt dışı olarak istihdam edildikleri görülmüştür (Kaya, 2020, s. 131, 136). Literatür ve bu çalışmanın bulguları kadınların çalışma hakkına erişimlerinde benzerlik göstermektedir. Kadınlar eğitim hakkına erişimde ise ataerkil kodlar ve toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü sebebiyle sorun yaşadıkları görülmektedir (Askari, Jawed, & Askari, 2023, s. 28-29; Akkurt, 2024, s. 73-74); ancak kırsal alanlardan kente göç sonrasında ataerkil kodlarda yaşanan gevşemeler, kadınların şehirlerde eğitim imkânlarına erişim şansları artabilmektedir (Li, 2024, s. 225). Literatürde görülen bu durum araştırmanın örneklem grubunda az rastlanmış olsa da benzerlik göstermektedir. Konut hakkına ilişkin ise göçmen kadınlar düzenli gelirlerinin olması barınma hakkına erişimlerini kısıtlamaktadır. Ayrıca göçmen kadınlar ev bulmakta zorluk çekmekte ve kötü koşullara sahip evlerde yaşamlarını sürdürmek durumunda kalmaktadır (Bilgili, 2022, s. 419- 420). Örneklem grubunda literatürle paralellik gösteren örnekler bulunmasına rağmen göçmen kadınların fiziki koşulları yeterli evlerde de yaşadıkları görülmüştür. Yeşil alan kullanım hakkına ilişkin olarak ise literatür de kadınların zaman sıkıntısı ve ataerkil kodlar sebebiyle yakın mesafedeki parkları tercih ettikleri (Kaştas Uzun, 2016) görülmüş olup, çalışmanın bulguları ile arasında bir benzerlik olduğu görülmüştür. Son olarak kent içi ulaşım hakkına erişimde ise göçmen kadınların toplu taşıma imkanlarından faydalanmalarında ekonomik kısıtlılıklar rol oynamaktadır (Okour, 2019). Bu bağlamda da literatür ve çalışmanın verileri arasında benzerlik bulunmaktadır.

Çalışma hayatına katılım, kadınların kent hakkına erişimlerinde rol oynamaktadır. Bu nedenle kadınların çalışma hayatına katılımlarını desteleyecek, kadınların büyüdüğü ve yaşadıkları toplumun değerleri göz önünde bulundurularak, onların ihtiyaç ve beklentilerini cevap verebilecek kapsayıcı ve hakkaniyet temelli politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. İnsanların kent imkânlarına erişebilmelerindeki en önemli unsurlardan biri de onlardan haberdar olmalarıdır. Ataerkil kodlar, göçmenlik durumu, çalışma hayatına katılmama ya da çalışma şartları ve cinsiyete dayalı iş bölümü sebebiyle ev dışı alanda fazla zaman geçirememeleri kadınların kendileri için sunulan hizmetleri bilmemesine neden olmaktadır. Bu nedenle mümkün mertebe de bütün kadınların bu hizmetlerden haberdar olmasını sağlayacak tanıtım çalışmaları yapılmalıdır. Kısaca, kadınların kent hakkına erişimlerinin sağlanabilmesi için sosyal adalet teorisini temel alan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri takip edilmeli ve kadınların gereksinimleri özümseyerek ve farklılıkları gözetilerek çözüm odaklı politikalarla kadınların bütünsel olarak güçlenmesine destek verilmelidir.

KAYNAKÇA

21. *Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*. (2025, 05 22). <https://21yyte.org/orta-dogu-ve-afrika-arastirmalari-merkezi/isidin-irakta-turkmen-cografyasindaki-katliamlari/8678> adresinden alındı
- Abbas, Z. (2017). Irak'ta Mezhepsel Çekişmelerin Boyutları ve Sonuçları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 79-86.
- Abbas, Z. (2020). IŞİD'in Musul işgali ve Türkmenler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(23), 435-456.
- Abdulrahman, M. T. (2020). *Irak'ta Daeş'in Çıkışı ve Irak Türkmenlerine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Bilim Dalı.
- Ak, B. (2021). Kadın İstihdamının Ekonomik Büyümeye Etkisi Seçilmiş Oecd Ülkeleri Ve Türkiye Arasında Karşılaştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(4), 475-487.
- Akkurt, H. (2024). *Kent Hakkı ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi: Bingöl'deki Kadınların Kent Hakkı Talepleri (Yüksek Lisan Tezi)*. Bingöl: T.C Bingöl Üniveristesi Sosyal Bilimler Üniveristesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Aktaş, G. (2017). Kadın Açısından Kente İlişkin Mekan Pratikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(27), 136-149.
- Aktaş, G. (2018). Kadınların Kent Yaşamında Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bir Alan Çalışması: Denizli Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*(27), 85-114.
- Albayati, Z. J., & Albayati, E. (2015). Turkmens of Iraq: The Third Ethnic. *Centre for Policy and Research on Turkey (Research Turkey)*, 4(2). 05 23, 2025 tarihinde chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.turkmen.nl/1A_Others/zabel.pdf adresinden alındı

- al-Salhy, S. (2025, 05 22). *Middle East Eye*. <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-islamic-state-turkmen-women-enslaved-tragedy> adresinden alındı
- Altaş, G. (2025, 05 22). *Independenet Türkçe*. <https://www.indyturk.com/node/169006/d%C3%BCnya/i%C5%9Fidma%C4%9Fduru-t%C3%BCrkmen-k%C4%B1zlar%C4%B1n-kaderi-belirsiz-a%C5%9Firet-ve-k%C3%BClt%C3%BCrel-yap%C4%B1-normal> adresinden alındı
- Altındal, Y. (2010). Arada Kalmış Mekansallığın Üstü Örtülü Kurbanları: Kentli Hanımefendilerin Köylü Kadın Hizmetçileri. *Halk Kültüründe Göç Uluslararası Sempozyumu Bildireri* (s. 97-103). Bursa: Motif Vakfı Yayınları.
- Ankara Büyük Şehir Belediyesi Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü Kadın Danışma Merkezi. (2024, 10 15). <https://www.ankara.bel.tr/kadin-calismalari/yillik-rapor> adresinden alındı
- Arcan, İ. G. (2012). *Göçmen Kadınlarda Dil Problemi Kamusal Alanda Dilsizlik (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arpacı, M. (2020). Ulusaşırı Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Erzincan'da Yaşayan Afgan Kadınlar Örneği. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 135-154.
- Askari, A., Jawed, A., & Askari, S. (2023). Women Education in Pakistan: Challenges and Opportunities. *Int J Womens Empowerment*, 8(1), 27-32.
- Ata Bektaş, L. (2022). Gecekonduyu Kente Katmak: Kadın Anlatılarında Hareketlilik. *Kadın/Woman 2000*, 23(2), 69-88.
- Aygün, G. (2022). *Everyday Spatial Tactics of Women Living in Deprived Neighborhoods: A Case With Refugee and Non-Refugee Women in İzmir*. İzmir, İzmir: İzmir Institute of Technology.
- Ayoub, M. (2017). Gender, Social Class and Exile: The Case of Syrian Women in Cairo. J. Freedman, Z. Kivilcim, & N. Ö. Baklacioğlu (Dü) içinde, *A Gendered Approach to the Syrian Refugee Crisis* (s. 77-104). London: Routledge.
- Bağder, M. M. (2020). John Rawls'un Adalet Düşüncesinin Oluşum Şartları Üzerine. *Felsefe Arkivi- Archives of Philosophy*(53), 105-121.

- Bąkowska-Waldmann, E., & Piniarski, W. (2023). Gender-Specific Preferences Regarding Urban Green Areas. *Quaestiones Geographicae*, 42(4), 23–41.
- Ballarino, G., & Panichella, N. (2018). The Occupational Integration of Migrant Women in Western European Labour Markets. *Acta Sociologica*, 61(2), 126-142.
- Barry, B. (1989). *Theories of Justice A Treatise on Social Justice*. California: University of California.
- Batmaz, N. Y., & Dalgıç, I. (2022). Bir Kent Hakkı Olarak Katılım Hakkının Uygulanabilirliğine Dair Bir Değerlendirme: Seğmenler Parkı Protokolü. *İDEALKENT*, 13(37), 2175-2195.
- BBC Türkçe. (2025, 05 22). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44898545#orb-banner> adresinden alındı
- Beauvoir, S. d. (2019a). *İkinci Cinsiyet: Olgular ve Efsaneler* (1. b., Cilt 1). (G. Savran, Çev.) İstanbul: KOÇ-KAM.
- Beauvoir, S. d. (2019b). *İkinci Cinsiyet: Yaşanmış Deneyim* (Cilt 2). (G. Savran, Çev.) İstanbul: KOÇ-KAM.
- Beebejaun, Y. (2017). Gender, Urban Space, and the Right to Everyday Life. *Journal of Urban Affairs*, 39(3), 323-334.
- Bélangier, D., & Rahman, M. (2013). Migrating Against All The Odds: International Labour Migration of Bangladeshi Women. *Current Sociology*, 61(3), 356-373.
- Beyaz, N. (2019). *Türkiye'ye Sığınan Irak Türkmenlerinin Sosyal Hayata Uyumlarının İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Gaziantep: T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı.
- Bhagat, R. B. (2017). Migration, Gender and Right to the City: The Indian Context. *Economic and Political Weekly*, 52(32), 35-40.
- Bilgili, F. F. (2022). Refakatçisiz Göçmen Kadınların Göç Deneyimi: Sivas Örneği Üzerinden Karşılaştıkları Sorun Alanlarının İncelenmesi. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 5(5), 407-423.

- Birleşmiş Milletler. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our*. 04 22, 2024 tarihinde <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler. (1992). *Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development*. Rio de Janeiro: nited Nations Conference on Environment and Development (UNCED).
- Birleşmiş Milletler. (2000). *United Nations Millennium Declaration*. General Assembly Resolution 55/2.
- Birleşmiş Milletler. (2014). *Gender Equality and Sustainable Development, World Survey on The Role Of Women In Development 2014*. New York.
- Birleşmiş Milletler. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. 08 27, 2024 tarihinde <https://sdgs.un.org/2030agenda> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler*. (2024, 04 28). <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/toplumsal-cinsiyet-esitligi/> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler*. (2024, 05 13). <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/esitsizliklerin-azaltilmasi/> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler*. (2024, 12 3). <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/11> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler*. (2024, 05 13). <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/insana-yakisir-is-ve-ekonomik-buyume/> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler*. (2025, 05 01). <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/nitelikli-egitim/> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler*. (2025, 03 20). <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/surdurulebilir-sehirler-ve-topluluklar/> adresinden alındı
- Blija, D. K., Asibey, M. O., Ababio, P. N., Ampons, O., Poku-Boansi, M., & Amoako, C. (2024). A View of Migrant Women's "Right to the City" Through The Lens of Translocality. *Cities*, 147, 1-12.

- Bohon, S. A., Stamps, K., & Atilas, J. H. (2008). Transportation and Migrant Adjustment in Georgia. *Population Research and Policy Review*, 27, 273-291.
- Buckingham, S. (2010). Examining the Right to the City from a Gender Perspective. A. Sugranyes, & C. Mathivet (Dü) içinde, *Cities for All: Proposals and Experiences towards the Right to the City* (s. 57-62). Chile: Habitat International Coalition.
- Burdikova, A., Meckl, M., & Barillé, S. (2018). Icelandic Case Study: Overcoming The Underemployment of Immigrant Women in Akureyri. R. H. Sigurjónsdóttir, M. Wøien,, M. Meckl, S. Barillé, N. Yeasmin, A. Burdikova, . . . L. Perjo, R. H. Sigurjónsdóttir, M. Wøien, & M. Meckl (Dü) içinde, *Enhanced Labour Market Opportunities for Immigrant Women* (Cilt 3, s. 11-16). Stockholm: NORDREGIO.
- Butler, J. (2014). *Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (B. Ertür, Çev.) İstanbul: Metis.
- Buz, S. (2007). Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 37-50.
- Campbell, K. (2023). *Recently Arrived MigranWomen's Attachments to Urban Green Spaces: A Narrative Inquiry (Yüksek Lisans Tezi)*. Wellington: Te Herenga Waka—Victoria University of Wellington.
- Canbolat, N., & Tansü, Y. E. (2022). Türkiye’de Bulunan Göçmen Kadınların İstihdama Erişim Durumlarının İncelendiği Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme. . *Türk Dünyası Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 21-32.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* (1 b.). (B. U. Bal, & İ. Akbulut, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Charitonos, K., Albuerne-Rodriguez, C., Witthau, G., & Bossu, C. (2020). Advancing social justice for asylum seekers and refugees in the UK: An open education approach to strengthening capacity through refugee action’s frontline immigration advice project. *Journal of Interactive Media in Education*, 1(1), 1-11.

- Cohen, D., McKenzie, T., Sehgal, A., Williamson, S., Golinelli, D., & Lurie, N. (2007). Contribution of Public Parks to Physical Activity. *American Journal of Public Health*, 97(3), 509-514.
- Connell, R. W. (2019). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* (4. b.). (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (4. b.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Coşkun, M., & Çetin, B. (2022). Özbek Asıllı Afgan Göçmen Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Mekân Kullanımı Ve Kültürel Adaptasyon Sorunları: Ovakent Örneği (Hatay). *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(49), 386-410.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*(1), 139-167.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. (B. Mesut, S. B. Demir, Dü, A. Budak, & İ. Budak, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- De Haas, W., Hassink, J., & Stuiver, M. (2021). The Role of Urban Green Space in Promoting Inclusion: Experiences from the Netherlands. *Frontiers in Environmental Science*(9), 1-11.
- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139-170.
- Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır-Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(01), 27-48.
- Dedeoğlu, S., & Bayraktar, S. S. (2018). arımsal Üretimde Suriyeli Göçmen Kadın Emeği: Bereketli Topraklarda Zehir Gibi Yaşamlar. Ü. Ç. Ulutaş içinde, *Feminist Sosyal Politika. Sosyal Politika* (s. 247-280). İstanbul: NoteBene.

- Dedeoğlu, S., & Gökmen, Ç. E. (2020). Göç Teorileri, Göçmen Emegi Ve Entegrasyon: Kadınların Yeri. K. Biehl, & D. Danış (Dü) içinde, *Türkiye’de Göç Araştırmaları* (s. 18-37). İstanbul: Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender) Ve Göç Araştırmaları Derneği (GAR).
- Demir, Z. (2022). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Göçmen Kadınların Türkiye İşgücü Piyasasındaki Yeri: Çanakkale Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. Çanakkale: T.C. Çanakkale OnSekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı.
- Demirdizen, D. (2013). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emegine Doğru mu? *Çalışma ve Toplum*, 38(3), 325-346.
- Denaro, C., & Giuffre, M. (2022). UN Sustainable Development Goals and the “Refugee Gap”: Leaving Refugees Behind? *Refugee Survey Quarterly*, 41, 79–107.
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y., & Hültür, A. B. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 14(27), 17-40.
- Deniz, O., & Etlan, E. (2009). Kırdan Kente Göç ve Göçmenlerin Uyum Süreci Üzerine Bir Çalışma: Van Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 472-498.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The Disciplin and Practice of Qualitative Research (3.B). N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Dü) içinde, *The Sage Handbook of Qualitative Research* (s. 1-32). SAGE.
- Di Marco, G. (2008). Social Justice and Gender Rights. *International Social Science Journal*, 59(191), 43-55.
- Dill, B. T., & Zambrana, R. E. (2009). Critical Thinking about Inequality: An Emerging Lens. B. T. Dill, & R. E. Zambrana (Dü) içinde, *Emerging Intersection: Race, Class and Gender in Theory, Policy, and Practice* (s. 1-21). New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Dinçer, Ö. (2016). Sürdürülebilir Kentleşme Tartışmaları ve Kent Hakkı. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 73-84.

- Doğan, S. (2018). Irak Türkmenleri. *İnsan ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*(68), 1-28.
- Doğangün, G., & Keysan, A. (2022). Göçün Suriyeli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Pratikleri Üzerindeki Etkisi: İmkanlar ve Zorluklar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77(1), 125-150.
- Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet* (6. b.). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Duman, B., & Zineelabdin, A. (2021). *IŞİD'in Bitmeyen Zulümü: Kaçırılan Türkmen Kadınları*. Ankara: ORSAM Ortadoğu Araştırmaları Merkezi .
- Duman, N. A., & Doğanay, G. (2017). Toplumsal Dışlanma Pratikleri Üzerinden Trabzon'da Engelli Kadınlar. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(2), 1-48.
- Edwards, L., & Field-Hendrey, E. (2002). Home-Based Work and Women's Labor Force Decisions. *Journal of Labor Economics*, 20(1), 170-200.
- Ehrenreich, B., & Hochschild, A. (2002). *Global Woman: Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy*. New York: Henry Holt and Company.
- English, L., & Mayo, P, P. (2019). Lifelong learning challenges: Responding to migration and the Sustainable Development Goals. *International Review of Education*, 65, 213-231.
- Ernil, M., & Gürel, M. (2022). Social Housing as Paradoxical Space: Migrant Women's Spatial Tactics Inside Toki Uzundere Blocks. *Home Cultures*, 19(1), 1-23.
- Ersöz, Günindi, A. (2015). Özel Alan/Kamusal Alan Dikotomisi Kadınlığın "Doğası" ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 80-102.
- Ertan, Akkoyunlu, K. (2008). Kent Hakkı Üzerine Düşünceler. *Amme İdaresi Dergisi*(41), 125-141.
- Fenster, T. (2010). The Right to the City and Gendered Everyday Life. A. Sugranyes, & C. Mathivet (Dü) içinde, *Cities for All: Proposals and Experiences towards the Right to the City* (s. 63-76). Chile: Habitat International Coalition.
- Foresti, M., & Hagen-Zanker, J. (2017). Introduction. *Migration and the 2030 Agenda for Sustainable Development* (s. 5-12). içinde London: Overseas Development Institute.

- Forstater, M. (2015). Working for A Better World: Cataloging Arguments for The Right to Employment. *Philosophy & Social Criticism*, 41(1), 61-67.
- Fukuda-Parr, S. (2016). From the Millennium Development Goals to the Sustainable Development Goals: Shifts in Purpose, Concept, and Politics of Global Goal Setting for Development. *Gender & Development*, 24(1), 43-52.
- Gammage, S., & Stevanovic, N. (2019). Gender, Migration and Care Deficits What Role for the Sustainable Development Goals. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(14), 2600-2620.
- Gelekçi, C. (2004). Türk Kültüründe Oğuz-Türkmen-Yörük Kavramları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(1), 9-18.
- Geniş, Ş., & Köse, Akkırman, D. (2020). Eşitsizlik Mekânları Olarak Mahalleler ve Kadınların Kent Hakkı. *Amme İdaresi Dergisi*, 53(1), 1-35.
- Geyik, S. (2010). *Kırdan Kentte Göç Sonrası Kentlilik Bilinci: Mevlana Mahallesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilimdalı.
- Ghio, D., Bratti, M., & Bignami, S. (2023). Linguistic Barriers to Immigrants' Labor Market Integration in Italy. *International Migration Review*, 57(1), 357-394.
- Gholamhosseini, R., Pojani, D., Mateo Babiano, I., Johnson, L., & Minnery, J. (2019). The Place of Public Space in the Lives of Middle Eastern Women Migrants in Australia. *Journal of Urban Design*, 24(2), 269-289.
- Gilbert, L., & Dikeç, M. (2008). Right to The City: Politics of Citizenship. K. Goonewardena, S. Kipfer, R. Milgrom, & C. Schmid (Dü) içinde, *In Space, Difference, Everyday Life* (s. 264-277). New York: Routledge.
- Goffman, E. (1977). The Arrangement Between The Sexes. *Theory and Society*, 4(3), 301-331.
- Grossman-Thompson, B. H. (2019). Disposability and gendered control in labor migration: Limiting women's mobility through cultural and institutional norms. *Organization*, 26(3), 337-354.

- Güler, H. (2020). Afganlı Göçmenlerin Göç Süreçleri ve İşçilik Deneyimleri: Uşak İli Örneği. *Çalışma ve Toplum*, 66(3), 1461- 1482.
- Güler, S. (2022). *Kent Parklarının Mültecilerin Kente Uyum Sürecinde Rolü ve İşlevleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Gümüş, B. E., & Çelik, F. (2021). İzmir’de Roman Kadın Olmak Sosyal Dışlanma, Yoksulluk ve Yoksunluk İle Müzakere Anlatıları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(42), 5897-5906.
- Gündüz, A., & Kalaycı, İ. (2016). Saddam Dönemi’nde Türkmen Göçleri. A. Bakır, & A. Altungök (Dü) içinde, *Bilecik: Ortadoğu’da Türkmenler (Irak-İran-Suriye) Sempozyumu* (s. 58-118).
- Gündüz, T. (2013). Türkmen Adına Dair Bazı Fikirler. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*(8), 107-111.
- Güngör, F. (2014). Ortadoğu Denkleminde Irak Türkmenleri ve Geleceği. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 14-41.
- Gürsoy, S. (2019). *Göçmenlerin Çalışma Yaşamına Katılımı: Suriyeli Göçmenler Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. Akdeniz Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı.
- Hamsici, M. (2025, 05 22). *BBC Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41514530> adresinden alındı
- Harvey, D. (2002). Sosyal Adalet, Postmodernizm ve Şehir. A. Alkan, & B. Duru (Dü) içinde, *20. Yüzyıl Kenti* (A. Alkan, & B. Duru, Çev., s. 215-248). Ankara: İmge Yayınları.
- Harvey, D. (2013). *Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru* (1 b.). (T. Ayşe Deniz, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2016). The Right to the City. 270-278, R. T. LeGates, & F. Stout (Dü) içinde, *The City Reader* (6. Baskı). New York: Routledge.
- Harvey, D. (2019). *Sosyal Adalet ve Şehir* (6 b.). (M. Morali, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

- Hasan, R. (2018). Piece Work and Feminization of Informal Economy: Case Study of Cholistani Women. *Pakistan Journal of Gender Studies*, 17(1), 143-164.
- Hatiboğlu Eren, B. (2015). Kent İçi Yoksul Alanların Dönüşümüne Feminist Bakış: Ankara-Aktaş Mahallesi Örneğinde ‘İmkânsız Medeniyet’ TOKİ. *Fe Dergi*, 7(1), 1-15.
- Hedberg, C., & Tammaru, T. (2013). Neighbourhood Effects’ and ‘City Effects’: The Entry of Newly Arrived Immigrants into The Labor Market. *Urban Studies*, 50(6), 1165-1182.
- Henden Şolt, H. (2018). Toplumsal Cinsiyet Yönüyle Kadın Kentlilerin Hakları Ve Kentsel Hizmetler. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 4(6), 358-371.
- Holm Pedersen, M. (2012). Going on a Class Journey: The Inclusion and Exclusion of Iraqi Refugees in Denmark. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(7), 1101-1117.
- Hooks, B. (2014). *Feminizm Herkes İçindir* (4. b.). (E. Aydın, B. Kurt, Ş. Özgün, & A. Yıldırım, Çev.) İstanbul: BGST.
- İHH. (2015). *Irak Raporu*. İstanbul: İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. 05 22, 2025 tarihinde [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/rapor-irak-raporu.pdf](https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/rapor-irak-raporu.pdf) adresinden alındı
- ILO. (2016). *Women At Work Trends 2016 Executive Summary*. Geneva: International Labour Office.
- Kalfa, A., Aytekin, B., & Dinç, Z. (2009). Kent İçi Ulaşımın Cinsiyeti: Ankara Örneği (3. Baskı). A. Alkan (Dü.) içinde, *Cins Cins Mekân* (s. 217-242). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kalp, M. (2023). *Toplumsal Cinsiyet Eşit (siz) liği Perspektifinden Kentsel Yeşil Alanlar: Türk Dünyası Kültür Parkı, Karaman (Yüksek Lisans Tezi)*. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı .

- Kanas, A., & Müller, K. (2021). Immigrant women's economic outcomes in Europe: The importance of religion and traditional gender roles. *International Migration Review*, 55(4), 1231-1264.
- Kandiyoti, D. (2022). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar* (7. b.). (A. Bora, S. Feyziye, T. Şitin, T. Hüseyin, & Ö. Ferhunde, Çev.) İstanbul: Metis.
- Kaplan, A. (2017). *Telafer Türkmenlerinin 2014 Yılı Sonrasında Ankaraya Düzensiz Göçü ve Karşılaştıkları Sosyal Sorunlar (Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Karataş, M., & Duyan, V. (2021). Kitlesele Göç, Sosyal Kabullenme ve Uyum Bağlamında Türkmen İşçilerin Deneyimleri. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(42), 5480-5515. doi:10.26466/opus.932531
- Kartal, M. (2019). *Telafer Türkmenlerinin 2014 Yılı Sonrasında Ankaraya Düzensiz Göçü ve Karşılaştıkları Sosyal Sorunlar (Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Entitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Sosyal Politika Bilim Dalı.
- Kaştaş Uzun, İ. (2016). *Differences in the Uses and Needs of Neighborhood Parks: A Case Study About Female Park Users in Balçova (Izmir, Turkey) (Doktora Tezi)*. İzmir: İzmir Institute of Technology .
- Kaya Erdoğan, E., Kurtuluş, H., & Yüksek, D. (2022). İstanbul'da Göçmenlerin Mekâna Yerleşme ve Tutunma Dinamikleri: Beyoğlu Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı*, 21(Özel Sayı), 135-158.
- Kaya, B. S. (2020). *Türkiye'de Çalışan Göçmen Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet ve Benlik Algısı (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı.
- Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 344-357.
- Kdk, S. A. (2019). *Türkiye'ye Göç Eden Irak Türkmenleri ve Yaşamsal Sorunları (Yüksek Lisans Tezi)*. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.

- Körükmez, L., Danış, D., & Karakılıç, İ. Z. (2022). Zorunlu Göç Bağlamında Suriyeli Kadınların Ücretli İşgücüne Katılımında Toplumsal Cinsiyet Müzakeresi. *Alternative Politics/Alternatif Politika*, 14(2), 201-228.
- Kurt, A. (2014). *Küreselleşme Kapsamında Göç ve Emeğin Feminizasyonu (Kadınlılaşması): Trabzon Hizmet Sektöründe Yabancı Göçmen Kadın Emeği (Yüksek Lisans Tezi)*. Erzurum: T.C. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Lefebvre, H. (2000). *Writings on Cities* (4 b.). (E. Kofman, & E. Lebas, Çev.) Great Britain: Blackwell Publishers.
- Lefebvre, H. (2018). *Şehir Hakkı* (3 b.). (I. Ergüden, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Li, M. (2024). Research on the Impact of Gender Role Perceptions on Women's Educational Opportunities in Urban and Rural China. *Communications in Humanities Research*, 40(1), 219-226.
- Linn, S. (2020). *Intersectional Identities, Space and Security: Syrian Refugee Women in Amman and Beirut (Doktora Tezi)*. Sheffield: University of Sheffield Department of Urban Studies & Planning.
- Mallett, R. (2018). *Decent Work, Migration and the 2030 Agenda for Sustainable Development*. London: Overseas Development Institute.
- Marcuse, P. (2014). Reading The Right to The City. *City Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action*, 18(1), 4-9.
- Mead, M. (1977). *Sex and Temperament in Three Primitive Societies* (4. b.). Great Britain: Routledge and Kegan Paul.
- Mediterranean Institute of Gender Studies*. (24, 06 08). https://www.peacewomen.org/assets/file/AdvocacyEducationTools/genderglossary_migs_aug2005.pdf adresinden alındı
- Memela, S., & Maharaj, B. (2018). Refugees, violence and gender: The case of women in the Albert Park area in Durban, South Africa. *In Urban Forum*, 29(4), 429-443.
- Mercan, Sarı, R. (2018). *Irak'tan Türkiye'ye Göç Etmek Zorunda Kalan Türkmenler Üzerine Bir Araştırma: Ankara Örneği. (Doktora Tezi)*. Ankara: T. C. Hacettepe

Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniveritesi Sosyoloji Anabilimdalı Sosyoloji Programı.

- Metlioğlu, S. Ö. (2021). Kentte İnsan Hakları ve Kent Hakkı. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(40), 2731-2743.
- Miller, D. (2003). *Principles of Social Justice* (3 b.). London: Harvard Univeristy Press.
- Millett, K. (1987). *Cinsel Politika* (2 b.). (S. Selvi, Çev.) İstanbul: Payel.
- Mitchell, D. (2020). *Kent Hakkı Sosyal Adalet ve Kamusal Alan Mücadelesi*. (A. Çavdar, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mitchell, J. (2006). *Kadınlar: En Uzun Devrim*. (G. İnal, G. Savran, Ş. Tekeli, F. Tınç, Ş. Torun, & Y. Zihinoğlu, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Moses, W. J., & Knutsen, L. T. (2020). *Bilmenin Yolları: Toplumsal ve Siyasal Araştırmalarda Rakip Metodolojiler*. (K. İlbaş, K. & E. B. Ersöz, Çev.) İstanbul : Küre.
- Muñoz, S. (2018). Urban Precarity and Home: There Is No “Right to the City.”. *Annals of the American Association of Geographers*, 108(2), 370–379.
- Nahar, S., & Cronley, C. (2021). Transportation Barriers Among Immigrant Women Experiencing Intimate Partner Violence. *Transportation Research Record*, 2675(9), 861-869.
- Nasreen, S., & Manzoor, A. (2017). Rural Urban Migration and Women in Urban Slums of Karachi. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 56(2), 81-91.
- Nasser-Eddin, N. (2017). Gender Performativity in Diaspora Syrian Refugee Women in the UK. J. Freedman, Z. Kivilcim, & N. Özgür Baklacioğlu (Dü) içinde, *A Gendered Approach to the Syrian Refugee Crisis* (s. 142-154). New York: Routledge.
- O’Neil, T., Fleury, A., & Foresti, M. (2017). Gender Equality, Migration and the 2030 Agenda for Sustainable Development. *Migration and the 2030 Agenda for Sustainable Development* (s. 13-26). içinde London: Overseas Development Institute.

- Oakley, A. (2017). *Father and Daughter: Patriarchy, Gender and Social Science* (1. b.). Great Britain: Policy Press.
- Okour, Y. F. (2019). *Understanding The Transportation Experiences of Refugees: A Case Study of Iraqi and Syrian Refugees in Erie County, NY (Doktora Tezi)*. State University of New York at Buffalo Department of Urban and Regional Planning.
- Ortega, F., González, L., & Olalla, L. F. (2009). Immigration, family responsibilities and the labor supply of skilled native women (No. 2009-19). *Instituto Valenciano de Investigaciones Económicas, SA (Ivie)*.
- Özbek, F. B. (2021). *Geçici koruma altında bulunan Suriyeli kadınların değişen toplumsal cinsiyet rollerinin analizi: Adana ili örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı.
- Özbeý, K. (2017). Göç, Çalışma Hayatı ve Toplumsal Cinsiyet: Karşılaştırmalı Perspektiften Hopa'da Yerli ve Kayıtdışı Kadın İşgücü. *Karadeniz Araştırmaları*, 14(56), 105-121.
- Purcell, M. (2003, Eylül). Citizenship and the Right to the Global City:Reimagining the Capitalist World Order. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(3), 564-590. doi:<https://doi.org/10.1111/1468-2427.00467>
- Rahder, B., & McLean, H. (2013). Other Ways of Knowing Your Place: Immigrant Women's Experience of Public Space in Toronto. *Canadian Journal of Urban Research*, 22(1), 145-166.
- Rawls, J. (2021). *Bir Adalet Teorisi* (4 b.). (V. A. Coşar, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Razavi, S. (2016). The 2030 Agenda: Challenges of Implementation to Attain Gender Equality and Women's Rights. *Gender & Development*, 24(1), 25-41. doi:<https://doi.org/10.1080/13552074.2016.1142229>
- Read, J. N. (2004). Cultural Influences on Immigrant Women's Labor Force Participation The Arab- American Case. *International Migration Review*, 38(1), 52-77.

- Ribera-Almandoz, O., Delclós, C., & Garcés-Mascreñas, B. (2024). 'Our Home, Your Home?' The Precarious Housing Pathways of Asylum Seekers in Catalonia. *Housing Studies*, 39(7), 1678-1701.
- Rishbeth, C., Blachnicka-Ciacek, D., & Darling, J. (2019). Participation and Wellbeing in Urban Greenspace: Curating Sociability' for Refugees and Asylum Seekers. *Geoforum*, 106, 125-134.
- Rodríguez-Modroño, P., Agenjo-Calderón, A., & López-Igual, P. (2022). Platform Work in The Domestic and Home Care Sector: New Mechanisms of invisibility and exploitation of Women Migrant Workers. *Gender & Development*, 30(3), 619-635.
- Rousseau, J. J. (2012). *Toplum Sözleşmesi* (4 b.). (V. Günyol, Çev.) İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Saatçi, S. (2003). *Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri* (1 b.). İstanbul: Ötüken.
- Sarı, G., & Yılmaz Bilecen, M. (2022). Ücretli Ev İşlerinde Çalışan Kadınların Gündelik Yaşamı ve Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Bir İnceleme. *bant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 450-462.
- Sarp, Ç., & Ünal, N. (2020). Ahıska Türklerinin Toplumsal Belleğinde Göç ve Yeniden Yerleşim:Bozüyük Örneği. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*(5), 1-24.
- Schrover, M., Van der Leun, L., & Quispel, C. (2007). Niches, Labour Market Segregation, Ethnicity and Gender. *Journal of Ethnic and Migration*, 33(4), 529-540.
- Sevli, H. (2017). *Suriyeli Göçmen Kadınların Gündelik Hayat Deneyimleri Ve Kentte Var Olma Mücadeleleri: Gaziantep Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. Gaziantep: T.C. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Shpakovskaya, L. (2014). Social Exclusion of Migrant Women in Russia. How Ethnicity, Gender and Class Work Together as Excluding Mechanisms. *Anthropology of East Europe Review*, 32(1), 43-59.
- Silverman, D. (2018). *Doing Qualitative Research*. London: SAGE.

- Soltane, S. B. (2022). "A city where I have no place": Immigrant Women's Integration to the City. *postScriptum: An Interdisciplinary Journal of Literary Studies*, 7(2), 249-261.
- Srivastava, N., Saras, & Mohan, P. (2021). Right To City: Citizens and Migrants Perspectives. *GIS Science Journal*, 11(8), 49-59.
- Süleymanoğlu Kürüm, R. (2021). Uluslararası İlişkilerde Nitel Yöntemlerle Makale Yazımı: Vaka Analizi ve İncelikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42(1), 149-169.
- Şahin, S. (2013). *Göçmen Ağları Çerçevesinde Irak Türkmen Göçünün İstanbul'a Yansıması (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı İstanbul Araştırmaları Bilim Dalı.
- Şakar, E. (2019). *Yeni Kent Mekanlarında Gündelik Hayat: İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Mülteci Kadınlar (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2025, 05 23). <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler> adresinden alındı
- T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2025, 05 23). <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden alındı
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2025, 05 2025). <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> adresinden alındı
- Tahsen, A. (2018). Irak'ta Demokrasi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13), 255-262.
- Temurçin, K., Kılıç, M., & Aldırmaz, Y. (2020). Kentsel Mekânda Kadınların Yaşadığı Suç Korkusu Üzerine Bir Araştırma. *Coğrafya Dergisi*(41), 45-60.
- Thorpe, H., Ahmad, N., Marfell, A., & Richards, J. (2022). Muslim Women's Sporting Spatialities Navigating Culture, Religion and Moving Bodies in Aotearoa New Zealand. *Gender, Place & Culture*, 29(1), 52-79.

- Toksöz, G., Özkazanç, A., & Poyraz, B. (2001). *Kadınlar, Kalkınma ve Sosyal Adalet*. Ankara Üniversitesi KASAUM. 1 6, 2024 tarihinde <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1303> adresinden alındı
- Tosun, M. (2023). *Toplumsal Cinsiyet ve Kent Hakkı: Bursa Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. Kütahya: T.C. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Tosun, M., & Hiçdurmaz, Z. (2022). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Kent Hakkı Üzerine Bir Değerlendirme. *İdealkent*, 13(37), 2152-2174.
- Touraine, A. (1997). *Demokrasi Nedir?* (1. b.). (O. Kunal, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi.
- Tsavidaroglou, C., & Kaika, M. (2022). The Refugees' Right to The Centre of The City: City Branding versus City Commoning in Athens. *Urban Studies*, 59(6), 1130-1147.
- Turkmen Rescue. (2025, 05 22). <https://turkmenrescue.com/2020/11/20/ordeal-continues-for-turkmen-women-kidnapped-by-isis/> adresinden alındı
- Tutar, K. (2021). Evde Bakım Hizmetinde Çalışan Kadın Göçmen İşgücünün İstihdam Deneyimleri: Ankara İli Örneği. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 1-9.
- Tuysuz, S., Gürel, M. E., & Gülmez, R. (2020). Kent Hakkı ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Mekânın Siyaseti: Erzincan KYK Yurtları Örneği. *Journal of Economy Culture and Society*(61), 85-105.
- Uçar, C. (2020). Gaziantep parça başı emek piyasasının Suriyeli kadınları: Emek, Zorunlu Göç ve Şiddet. K. Bihel, & D. Danış (Dü) içinde, *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları* (s. 38-55). İstanbul: Su Gender ve Gar.
- UN. (2024, 08 27). <https://sdgs.un.org/2030agenda> adresinden alındı
- UN.(2025, 05 27). <https://www.globalgoals.org/goals/11-sustainable-cities-and-communities/> adresinden alındı
- UN WOMEN. (2024). *Women in Rural Türkiye: Navigating Barriers in Access to Resources, Services, and Decision-Making*. United Nations Entity for Gender

Equality and the Empowerment of Women (UN Women).
<https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2024/09/women-in-rural-turkiye-navigating-barriers-in-access-to-resources-services-and-decision-making> adresinden alındı

UNSDG. (2025, 05 27). <https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind> adresinden alındı

Utar, S. (2023). *Türkiye'nin Yeni Uluslararası Göç Yönetimi: Göç Politikalarının Geçicilik ve Belirsizlik Kışkıracındaki Suriyeli, Iraklı ve Afgan Göçmenlerin Deneyimleri Üzerinden İncelenmesi, Ankara Örneği*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

Uzunçarşılı, Baysal, C. (2011). Kent Hakkı. Ö. Gökmen (Dü.) içinde, *Türkiye'de Hak Temelli Sivil Toplum Örgütleri: Sorunlar ve Çözüm Arayışları* (s. 363-381). Ankara: STGM.

Ünlütürk, Ulutaş, Ç., & Kalfa, A. (2009). öçün Kadınlaşması ve Göçmen Kadınların Örgütlenme Deneyimleri. *Fe Dergi*, 1(2), 13-28.

van den Brekel, L., Voogdt-Pruis, H. R., Wispelweij, L., Jawalapershad, L., Narain, S., Klipstein-Grobusch, K., . . . Vaartjes, I. (2024). Green Space Visits Among Turkish and South Asian Surinamese Women With a High Cardiometabolic Risk Living in Disadvantaged Neighborhoods in the Netherlands: Motives, Means and Prerequisites. *International Journal for Equity in Health*, 23(260), 1-10.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*(35), 29-56.

Weber, L. (1998). A Conceptual Framework for Understanding Race, Class, Gender, and Sexuality. *Psychology of Women Quarterly*, 22(1), 13-32.

Wekerle, G. R. (1980). Women in the Urban Environment. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 5(3), 188-214.

Whitson, R. (2017). Gendering The Right to The City. O. Ann M, J. L. Fluri, R. Whitson, & S. Mollett içinde, *Feminist Spaces* (s. 77-105). Routledge.

- Yemen, Öcal, A., Ölmez, Ü., & Oruç, S. (2017). Ankara'nın Göçmen Türkmenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(4), 1123-1142.
- Yıldırım, S. (2015). *Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik (Yüksek Lisans Tezi)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Yılmaz, İ. (2006). Geçmişten günümüze Irak'ta Türkmen Politikası. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 127-142.
- Yılmaz, S. (2005). *Irak Türkmenlerine Yapılan Katliamlar ve Bunun Türk Kamuoyuna Yansımaları (1924-1959) (Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Yılmaz, S. (2014). *Toplumsal Cinsiyeti İnşa Eden Bir Kurum Olarak Medya; Reklamlar Aracılığıyla Ataerkil İdeolojinin Kadın Bedeni Üzerindeki Tahakkümü (Yüksek Lisans Tezi)*. Muğla: T.C Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji.
- Yin, K. R. (2003). *Case Study Research Design And Methods* (3. b.). Londra: Sage : Sage.
- Young, I. M. (1990). *Justice and the Politics of Difference*. New Jersey: Princeton University Press.
- Yüksel, M. (2024). *Samsun İlinde Yaşayan Iraklı Göçmenlerin Gündelik Hayat Pratikleri (Yüksek Lisans Tezi)*. Samsun: T.C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Zeynalova, Z. (2020). Azerbaycan'da Sosyal Adaletin Güçlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 215-232.

EK 1: ORJİNALLİK FORMU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA Tarih: 08/07/2025 Tez Başlığı (Türkçe): Sosyal Adalet Bağlamında Kadının Kent Hakkına Erişimi: Yerli ve Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*: Women's Access to Right to the City in the Context of Social Justice: The Example of Local and Iraqi Turkmen Women Yukarıda başlığı verilen tezin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 330 sayfalık kısmına ilişkin, 08/07/2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 4 'dir. Uygulanan filtrelemeler*: ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç ☒ Kaynakça hariç ☐ Alıntılar hariç ☒ Alıntılar dâhil ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezin herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim. Nilay HIRLAĞOĞLU

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Nilay HIRLAĞOĞLU
	Öğrenci No	N22132266
	Enstitü Anabilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Sosyoloji Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
 Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı Tez Yazım Dilinde yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF SOCIOLOGY Date: 08/07/2025 Thesis Title (In English): Women's Access to Right to the City in the Context of Social Justice: The Example of Local and Iraqi Turkmen Women According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 08/07/2025 for the total of 330 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 4 %. Filtering options applied**: ☒ Approval and Declaration sections excluded ☒ References cited excluded ☐ Quotes excluded ☒ Quotes included ☒ Match size up to 5 words excluded I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. Kindly submitted for the necessary actions. Nilay HIRLAĞOĞLU

Student Information	Name-Surname	Nilay HIRLAĞOĞLU
	Student Number	N22132266
	Department	Sociology
	Programme	Sociology/MA

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
 Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK

**As mentioned in the second part [article (4)/3] of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding reference, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 2: ETİK KURUL İZNİ

Tarih: 18/11/2024 11:30
 Sayı: E.6677940.300.00001863780

 00001863780

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA ETİK KURULU

KURUL KARARI

<u>TOPLANTI TARİHİ</u>	<u>TOPLANTI SAYISI</u>
05 Kasım 2024	2024/20

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **Nilay HIRLAÇOĞLU**'nun, **Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK** danışmanlığında yürüteceği *“Göçmen Kadınların Sosyal Adalet Bağlamında Kent Hakkına Erişimi: Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği”* başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulunun **05 Kasım 2024** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan **uygun bulunmuştur**.

Prof. Dr. İsmet KOÇ Kurul Başkanı	Prof. Dr. Özgür TEOMAN Kurul Üyesi	Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR Kurul Üyesi	Prof. Dr. Özge ÖZYALÇIN OSKAY Kurul Üyesi
Doç. Dr. Pınar ÖZDEMİR ŞİMŞEK Kurul Üyesi	Prof. Dr. Tuğça POYRAZ Kurul Üyesi	Doç. Dr. Arife Berna AYTAÇ Kurul Üyesi	Doç. Dr. Gülçin Cankız ELİBOL Kurul Üyesi
Doç. Dr. Pınar ARPINAR AVŞAR Kurul Üyesi	Doç. Dr. Gülsüm DEPELİ SEVİNÇ Kurul Üyesi	Doç. Dr. Tülay BAĞCI BOSİ Kurul Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Onur URAZ Kurul Üyesi

EK 3: ÇALIŞAN TÜRKMEN KADIN GÖRÜŞME FORMU

GÖÇMEN KADINLARIN SOSYAL ADALET BAĞLAMINDA KENT HAKKINA ERİŞİMİ: IRAKLI TÜRKMEN KADINLAR ÖRNEĞİ” ARAŞTIRMASI

IRAK'TAN GELEN TÜRKMEN ÇALIŞAN KADIN KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük danışmanlığında ben Nilay Hırlakoğlu tarafından yürütülen “Göçmen Kadınların Sosyal Adalet Bağlamında Kent Hakkına Erişimi: Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği” başlıklı Yüksek Lisans Tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, sosyal adalet kapsamında göçmen kadınların çalışma hayatına katılım durumları üzerinden kent hakkına erişimlerini yerli kadınlarla karşılaştırmalı olarak ele alınarak, kent hakkında erişimde göçmenlik statüsü ve çalışma yaşamına aktif katılımın rolünün ortaya konmasıdır. Çalışma kapsamında size sorulacak soruların doğru yanıtı yoktur, önemli olan sizin bu konudaki düşüncelerinizdir. Bu açıdan size sorulan sorulara lütfen ilk aklınıza gelen ve sizin düşüncelerinizi yansıtan cevapları veriniz. Bu çalışmanın amacına ulaşması için bu çok önemlidir. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu nedenle istediğiniz zaman çalışmayı yarıda kesebilirsiniz. Şimdiden katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Tarih	
Mahalle	
Görüşme başlama ve bitiş zamanı	

Demografik sorular

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim durumunuz nedir?
3. Medeni durumunuz nedir? (Evliyse ne zaman ve hangi usulle evlendi?).....
4. Çocuğunuz var mı? Varsa yaşları kaç?
5. Kiminle/kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?
6. Yaşadığınız ev size mi ait; yoksa kira mı?....
7. Eviniz kaç odalı, ... ihtiyacınızı karşılar nitelikte mi?.....Başka bir yerde oturma şansınız olsa nerede ve nasıl bir evde yaşamak isterdiniz?.....

Kent hakkına ilişkin sorular

8. Sizin için kentte yaşamak ne ifade ediyor?..... Kırsal alanda ya da daha küçük bir şehirde yaşamak ile kentte yaşamak arasında bir fark var mı sizce?
9. Genellikle evden hangi amaçla dışarı çıkıyorsunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
10. Genellikle günün hangi saatlerinde dışarı çıkmayı tercih ediyorsunuz? Neden?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
11. Genellikle dışarıya kiminle çıkıyorsunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
12. Şehirde bulunan park, bahçe gibi yeşil alanlara ne sıklıkla gidiyorsunuz? ..Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
13. Belediye vb. kuruluşlar tarafından düzenlenen sosyal etkinliklere (konser, sergi, tiyatro vb.), eğitimlere katılıyor musunuz? ...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
14. Ne sıklıkla toplu taşıma kullanıyorsunuz? Genellikle hangi saat dilimlerinde toplu taşımayı kullanıyorsunuz? Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
15. Toplu taşımayı genellikle hangi amaçla kullanıyorsunuz? ...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
16. Toplu taşıma sistemi ihtiyaçlarımızla örtüşüyor mu? (durak yakınlığı, sefer saatleri, otobüsün fiziki imkanları/özellikleri gibi). Örtüşmüyorsa neden?
17. Saat 19.00'tan sonrasında belediye otobüslerinin kullanırken güzergah üzerinde durak olmadığı halde inebilirsiniz. Bunu biliyor muydunuz? Sizce bu uygulama kadınların toplu taşıma kullanmasında kolaylık sağlar mı?
18. Ev için gerekli alışverişi kim yapıyor?...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
19. Alışveriş yapmak için hangi mekânları tercih ediyorsunuz? Oraları tercih etmenizin sebepleri nelerdir?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
20. Boş zamanlarınızda dışarıda geçirdiğiniz bir zamanı anlatır mısınız, neler yapıyorsunuz? (Konser, sergi, tiyatro, sinema vb.) Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
21. Bir zorunluluğunuz olmadığı durumlarda da dışarı çıkmak istiyor musunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....

22. Dışarıdayken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
23. Ne sıklıkla tek başınıza dışarı çıkıyorsunuz? Ne hissediyorsunuz? Tek başınıza dışarda zaman geçirmek konusunda ne düşünüyorsunuz?....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
24. Evden dışarıya çıktığınızda yaşadığınız ya da karşılaştığınız en büyük sorun nedir?....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
25. Arkadaşlarınızla, aile üyelerinizle park, cafe, alışveriş merkezi gibi mekânlarda buluşuyor musunuz/zaman geçiriyor musunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
26. Arkadaşlarınız var mı? Bu arkadaşlarınız nereden, okul, akraba, komşu ... vb gibi?....Görüşme sıklığınız nasıl? İlişkinizi nasıl tanımlarsınız (çok yakın, yakın gibi)? Daha çok nerede görüşüyorsunuz, birlikte neler yapıyorsunuz?...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
27. Park, market gibi yerlerde insanlarla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
28. Komşularınızla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
29. Sizce yeterince kentin imkanlarından faydalanabiliyor musunuz?..... Sizce nelerden faydalanıyorsunuz, nelerden faydalanamıyorsunuz?.....
30. Şimdiye kadar yaşadığınız kentte çok istediğiniz halde katılamadığınız bir etkinlik, faaliyet (konser, tiyatro, sergi vb.) oldu mu?...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
31. Arkadaşlarınız (yerel/göçmen) var mı? Bu arkadaşlarınızla nereden tanışıyorsunuz (okul, arkaraba, komşu vb)? Görüşme sıklığınız nasıl? İlişkinizi nasıl tanımlarsınız (çok yakın, yakın gibi)? Daha çok nerede görüşüyorsunuz, birlikte neler yapıyorsunuz?...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
32. Kentte yaşamaktan memnuniyet durumunuz nedir?.... Gelecekte nasıl bir yerde ve nasıl bir hayatınız olsun isterdiniz?...

Çalışma yaşamına ilişkin sorular

33. Göç öncesinde çalışıyor muydunuz? Çalışıyorsanız, mesleğiniz neydi?

34. Ailenin geçimini nasıl sağlıyorsunuz? (Kendisi, eşi, babası, yardım kuruluşlarından alınan Ailenizin geçimini nasıl sağlıyorsunuz? (Kendisi, eşi, babası, yardım kuruluşlarından alınan destek vb.)..... Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
35. Sizce evi geçindirme sorumluluğu kime ait?...Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
36. Mesleğiniz nedir?
37. İş bulmak için nasıl bir yol izlediniz? İş bulma deneyiminizi anlatabilir misiniz? En kolay hangi alanlarda iş bulabiliyor musunuz?
38. Hangi kriterlere göre iş seçiyorsunuz?
39. İşveren ile ilişkiniz nasıl?
40. Sigortalı mı çalışıyorsunuz?
41. İşe nasıl gidip geliyorsunuz?
42. Yaptığınız işe ilişkin ne düşünüyorsunuz? (size göre mi, yorucu mu kolay mı ... vb)
43. Çalışmanın olumlu ve olumsuz yönlerinden bahsedebilir misiniz?
44. İş hayatını nasıl tanımlıyorsunuz?
45. Sizce bir kadın hangi alanlarda çalışması daha iyi olur?....Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
46. Aile üyeleriniz çalışmanız hakkında ne düşünüyor? Bu konudaki olumlu olumsuz deneyimleriniz neler? Size destek verdiler mi?.....Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
47. Siz aile ve yakın çevrenizdeki (akraba vb.) kızların çalışması konusunda ne düşünüyorsunuz?.....Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
48. Çalışma hayatına katılım günlük hayatınızda nasıl bir değişiklik yarattı?

49. Sizce çalışmak bekar bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?...Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
50. Sizce çalışmak evli bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?....Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
51. Sizce kadınlar için çalışmak bir hak mıdır, çalışma bir hak olarak görülebilir mi?...Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
52. Çalışan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?....Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
53. Çalışan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?.... Neden?....Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
54. Çalışmayan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?....Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
55. Çalışmayan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?..... Neden?...Bu durum Irak'ta nasıldı?.....
56. Göçmen kadınlara kentin sunduğu imkanlar nelerdir?... Sizce onlar bundan faydalanabiliyor mu, bu çalışma durumlarına göre değişir mi?.....
57. Kentte yaşamaktan memnuniyet durumunuz nedir?.... Gelecekte nasıl bir yerde ve nasıl bir hayatınız olsun isterdiniz?...

Göç sonrasındaki günlük rutinlerine ilişkin sorular

58. Göç öncesindeki ve sonrasındaki günlük yaşamınızı karşılaştırabilir misiniz? Hangisinde kendinizi daha güvenli ve iyi hissediyorsunuz?
59. Göç sonrasında günlük yaşantınızda değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz? Olduysa, bu değişiklikler nelerdir?
60. Türkiye'de karşılaştığınız en büyük zorluk veya zorluklar nelerdir?
61. Göçle birlikte eski ve yeni hayatınızı karşılaştırdığınızda ev dışındaki hayatınızda herhangi bir değişiklik oldu mu?
62. Göçten önce aile içindeki görev ve sorumluluklarınız nelerdi, göçle birlikte neler değişti?

63. Göç öncesinde alışveriş, temizlik ya da çocuk bakımı gibi işleri siz mi yapıyordunuz? Şimdi kim yapıyor?

Katkılarımız için teşekkürler...

EK 4: ÇALIŞMAYAN TÜRKMEN KADIN GÖRÜŞME FORMU

“GÖÇMEN KADINLARIN SOSYAL ADALET BAĞLAMINDA KENT HAKKINA ERİŞİMİ: IRAKLI TÜRKMEN KADINLAR ÖRNEĞİ” ARAŞTIRMASI

IRAK'TAN GELEN TÜRKMEN ÇALIŞMAYAN KADIN KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük danışmanlığında ben Nilay Hırlakoğlu tarafından yürütülen “Göçmen Kadınların Sosyal Adalet Bağlamında Kent Hakkına Erişimi: Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği” başlıklı Yüksek Lisans Tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, sosyal adalet kapsamında göçmen kadınların çalışma hayatına katılım durumları üzerinden kent hakkına erişimlerini yerli kadınlarla karşılaştırmalı olarak ele alınarak, kent hakkında erişimde göçmenlik statüsü ve çalışma yaşamına aktif katılımın rolünün ortaya konmasıdır. Çalışma kapsamında size sorulacak soruların doğru yanıtı yoktur, önemli olan sizin bu konudaki düşüncelerinizdir. Bu açıdan size sorulan sorulara lütfen ilk aklınıza gelen ve sizin düşüncelerinizi yansıtan cevapları veriniz. Bu çalışmanın amacına ulaşması için bu çok önemlidir. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu nedenle istediğiniz zaman çalışmayı yarıda kesebilirsiniz. Şimdiden katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Tarih	
Mahalle	
Görüşme başlama ve bitiş zamanı	

Demografik sorular

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim durumunuz nedir?
3. Medeni durumunuz nedir? (Evlitse ne zaman ve hangi usulle evlendi?).....
4. Çocuğunuz var mı? Varsa yaşları kaç?
5. Kiminle/kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?
6. Yaşadığınız ev size mi ait; yoksa kira mı?....
7. Eviniz kaç odalı, ... ihtiyacınızı karşılar nitelikte mi?.....Başka bir yerde oturma şansınız olsa nerede ve nasıl bir evde yaşamak isterdiniz?.....

Kent hakkına ilişkin sorular

8. Sizin için kentte yaşamak ne ifade ediyor?..... Kırsal alanda ya da daha küçük bir şehirde yaşamak ile kentte yaşamak arasında bir fark var mı sizce?
9. Genellikle evden hangi amaçla dışarı çıkıyorsunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
10. Genellikle günün hangi saatlerinde dışarı çıkmayı tercih ediyorsunuz? Neden?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
11. Genellikle dışarıya kiminle çıkıyorsunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
12. Şehirde bulunan park, bahçe gibi yeşil alanlara ne sıklıkla gidiyorsunuz? ... Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
13. Belediye vb. kuruluşlar tarafından düzenlenen sosyal etkinliklere (konser, sergi, tiyatro vb.), eğitimlere katılıyor musunuz? ...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
14. Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
15. Ne sıklıkla toplu taşıma kullanıyorsunuz? Genellikle hangi saat dilimlerinde toplu taşımayı kullanıyorsunuz? Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
16. Toplu taşımayı genellikle hangi amaçla kullanıyorsunuz? ...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
17. Toplu taşıma sistemi ihtiyaçlarımızla örtüşüyor mu? (durak yakınlığı, sefer saatleri, otobüsün fiziki imkanları/özellikleri gibi). Örtüşmüyorsa neden? ... Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
18. Saat 19.00'tan sonrasında belediye otobüslerinin kullanırken güzergah üzerinde durak olmadığı halde inebilirsiniz. Bunu biliyor muydunuz? Sizce bu uygulama kadınların toplu taşıma kullanmasında kolaylık sağlar mı?
19. Ev için gerekli alışverişi kim yapıyor?.... Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
20. Alışveriş yapmak için hangi mekânları tercih ediyorsunuz? Oraları tercih etmenizin sebepleri nelerdir?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
21. Boş zamanlarınızda dışarıda geçirdiğiniz bir zamanı anlatır mısınız, neler yapıyorsunuz? (Konser, sergi, tiyatro, sinema vb.) Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....

22. Bir zorunluluğunuz olmadığı durumlarda da dışarı çıkmak istiyor musunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
23. Dışarıdayken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?..... Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
24. Ne sıklıkla tek başınıza dışarı çıkıyorsunuz? Ne hissediyorsunuz? Tek başınıza dışarda zaman geçirmek konusunda ne düşünüyorsunuz?..... Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
25. Evden dışarıya çıktığınızda yaşadığınız ya da karşılaştığınız en büyük sorun nedir?.... Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
26. Arkadaşlarınızla, aile üyelerinizle park, cafe, alışveriş merkezi gibi mekânlarda buluşuyor musunuz/zaman geçiriyor musunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
27. Arkadaşlarınız var mı? Bu arkadaşlarınız nereden, okul, akraba, komşu ... vb gibi?....Görüşme sıklığınız nasıl? İlişkinizi nasıl tanımlarsınız (çok yakın, yakın gibi)? Daha çok nerede görüşüyorsunuz, birlikte neler yapıyorsunuz?..... Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
28. Park, market gibi yerlerde insanlarla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
29. Komşularınızla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
30. Sizce yeterince kentin imkanlarından faydalanabiliyor musunuz?..... Sizce nelerden faydalanıyorsunuz, nelerden faydalanamıyorsunuz?.....
31. Şimdiye kadar yaşadığınız kentte çok istediğiniz halde katılamadığınız bir etkinlik, faaliyet (konser, tiyatro, sergi vb.) oldu mu?...Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
32. Arkadaşlarınız (yerel/göçmen) var mı? Bu arkadaşlarınızla nereden tanışıyorsunuz (okul, arkaraba, komşu vb)? Görüşme sıklığınız nasıl? İlişkinizi nasıl tanımlarsınız (çok yakın, yakın gibi)? Daha çok nerede görüşüyorsunuz, birlikte neler yapıyorsunuz?.....Bu durum ana vatanınızda nasıldı?.....
33. Kentte yaşamaktan memnuniyet durumunuz nedir?.... Gelecekte nasıl bir yerde ve nasıl bir hayatınız olsun isterdiniz?.....

Çalışma yaşamına ilişkin sorular

34. Göç öncesinde çalışıyor muydunuz? Mesleğiniz neydi?
35. Ailenizin geçimini nasıl sağlıyorsunuz? (Kendisi, eşi, babası, yardım kuruluşlarından alınan destek vb.)
36. Sizce evi geçindirme sorumluluğu kime ait?
37. Eğer çalışma fırsatınız olsaydı, çalışmak ister misiniz? Neden istiyorsunuz ya da istemiyorsunuz?
38. İş hayatını nasıl tanımlıyorsunuz?
39. Sizce bir kadın hangi alanlarda çalışması daha iyi olur?..... Bu geldiğiniz ülke ve Türkiye için benzer mi?.....
40. Siz aile ve yakın çevrenizdeki (akraba vb.) kızların çalışması konusunda ne düşünüyorsunuz?.... Bu geldiğiniz ülke ve Türkiye'deki yaşamınız için benzer mi?.....
41. Sizce çalışmak bekar bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?
42. Sizce çalışmak evli bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?
43. Sizce kadınlar için çalışmak bir hak mıdır, çalışma bir hak olarak görülebilir mi? Bu Irak'ta nasıldı?.....
44. Çalışan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?... Bu Irak'ta nasıldı?.....
45. Çalışan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?.... Neden?.....Bu Irak'ta nasıldı?.....
46. Çalışmayan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?.....Bu Irak'ta nasıldı?.....
47. Çalışmayan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?..... Neden?... Bu Irak'ta nasıldı?.....
48. Göçmen kadınlara kentin sunduğu imkanlar nelerdir?... Sizce onlar bundan faydalanabiliyor mu, bu çalışma durumlarına göre değişir mi?.....

Göç sonrasındaki günlük rutinlerine ilişkin sorular

49. Göç öncesindeki ve sonrasındaki günlük yaşamınızı karşılaştırabilir misiniz?
Hangisinde kendinizi daha güvenli ve iyi hissediyorsunuz?
50. Göç sonrasında günlük yaşantınızda değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz?
Olduysa, bu değişiklikler nelerdir?
51. Türkiye'de karşılaştığınız en büyük zorluk veya zorluklar nelerdir?
52. Göçle birlikte eski ve yeni hayatınızı karşılaştırdığınızda ev dışındaki hayatınızda herhangi bir değişiklik oldu mu?
53. Göçten önce aile içindeki görev ve sorumluluklarınız nelerdi, göçle birlikte neler değişti?
54. Göç öncesinde alışveriş, temizlik ya da çocuk bakımı gibi işleri siz mi yapıyordunuz? Şimdi kim yapıyor?

Katkılarınız için teşekkürler...

EK 5: ÇALIŞAN YERLİ KADIN GÖRÜŞME FORMU

“GÖÇMEN KADINLARIN SOSYAL ADALET BAĞLAMINDA KENT HAKKINA ERİŞİMİ: IRAKLI TÜRKMEN KADINLAR ÖRNEĞİ” ARAŞTIRMASI

ÇALIŞAN YERELİ KADIN KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük danışmanlığında ben Nilay Hırlakoğlu tarafından yürütülen “Göçmen Kadınların Sosyal Adalet Bağlamında Kent Hakkına Erişimi: Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği” başlıklı Yüksek Lisans Tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, sosyal adalet kapsamında göçmen kadınların çalışma hayatına katılım durumları üzerinden kent hakkına erişimlerini yerli kadınlarla karşılaştırmalı olarak ele alınarak, kent hakkında erişimde göçmenlik statüsü ve çalışma yaşamına aktif katılımın rolünün ortaya konmasıdır. Çalışma kapsamında size sorulacak soruların doğru yanıtı yoktur, önemli olan sizin bu konudaki düşüncelerinizdir. Bu açıdan size sorulan sorulara lütfen ilk aklınıza gelen ve sizin düşüncelerinizi yansıtan cevapları veriniz. Bu çalışmanın amacına ulaşması için bu çok önemlidir. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu nedenle istediğiniz zaman çalışmayı yarıda kesebilirsiniz. Şimdiden katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Tarih	
Mahalle	
Görüşme başlama ve bitiş zamanı	

Demografik sorular

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim durumunuz nedir?
3. Medeni durumunuz nedir? (Evliyse ne zaman ve hangi usulle evlendi?).....
4. Çocuğunuz var mı? Varsa yaşları kaç?
5. Kiminle/kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?
6. Yaşadığınız ev size mi ait; yoksa kira mı?
7. Eviniz kaç odalı, ... ihtiyacınızı karşılar nitelikte mi?.....Başka bir yerde oturma şansınız olsa nerede ve nasıl bir evde yaşamak isterdiniz?.....

Kent hakkına ilişkin sorular

8. Sizin için kentte yaşamak ne ifade ediyor?..... Kırsal alanda ya da daha küçük bir şehirde yaşamak ile kentte yaşamak arasında bir fark var mı sizce?
9. Genellikle evden hangi amaçla dışarı çıkıyorsunuz?.....
10. Genellikle günün hangi saatlerinde dışarı çıkmayı tercih ediyorsunuz? Neden?
11. Genellikle dışarıya kiminle çıkıyorsunuz?.....
12. Şehirde bulunan park, bahçe gibi yeşil alanlara ne sıklıkla gidiyorsunuz?
13. Belediye vb. kuruluşlar tarafından düzenlenen sosyal etkinliklere (konser, sergi, tiyatro vb.), eğitimlere katılıyor musunuz?
14. Ne sıklıkla toplu taşıma kullanıyorsunuz? Genellikle hangi saat dilimlerinde toplu taşımayı kullanıyorsunuz?
15. Toplu taşımayı genellikle hangi amaçla kullanıyorsunuz?
16. Toplu taşıma sistemi ihtiyaçlarımızla örtüşüyor mu? (durak yakınlığı, sefer saatleri, otobüsün fiziki imkanları/özellikleri gibi). Örtüşmüyorsa neden?
17. Saat 19.00'tan sonrasında belediye otobüslerinin kullanırken güzergah üzerinde durak olmadığı halde inebilirsiniz. Bunu biliyor muydunuz? Sizce bu uygulama kadınların toplu taşıma kullanmasında kolaylık sağlar mı?
18. Ev için gerekli alışverişi kim yapıyor?
19. Alışveriş yapmak için hangi mekânları tercih ediyorsunuz? Oraları tercih etmenizin sebepleri nelerdir?
20. Boş zamanlarınızda dışarıda geçirdiğiniz bir zamanı anlatır mısınız, neler yapıyorsunuz? (Konser, sergi, tiyatro, sinema vb.)
21. Bir zorunluluğunuz olmadığı durumlarda da dışarı çıkmak istiyor musunuz?
22. Dışarıdayken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
23. Ne sıklıkla tek başınıza dışarı çıkıyorsunuz? Ne hissediyorsunuz? Tek başınıza dışarıda zaman geçirmek konusunda ne düşünüyorsunuz?
24. Evden dışarıya çıktığınızda yaşadığınız ya da karşılaştığınız en büyük sorun nedir?
25. Arkadaşlarınızla, aile üyelerinizle park, cafe, alışveriş merkezi gibi mekânlarda buluşuyor musunuz/zaman geçiriyor musunuz?
26. Arkadaşlarınız var mı? Bu arkadaşlarınızla nereden tanışıyorsunuz (okul, akraba, komşu vb.)? Görüşme sıklığınız nasıl? İlişkinizi nasıl tanımlarsınız (çok yakın, yakın gibi)? Daha çok nerede görüşüyorsunuz, birlikte neler yapıyorsunuz?

27. Park, market gibi yerlerde insanlarla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
28. Komşularınızla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
29. Sizce yeterince kentin imkanlarından faydalanabiliyor musunuz?..... Sizce nelerden faydalanıyorsunuz, nelerden faydalanamıyorsunuz?.....
30. Şimdiye kadar yaşadığınız kentte çok istediğiniz halde katılamadığınız bir etkinlik, faaliyet (konser, tiyatro, sergi vb.) oldu mu?
31. Kentte yaşamaktan memnuniyet durumunuz nedir?.... Gelecekte nasıl bir yerde ve nasıl bir hayatınız olsun isterdiniz?...

Çalışma yaşamına ilişkin sorular

32. Ailenizin geçimini nasıl sağlıyorsunuz? (Kendisi, eşi, babası, yardım kuruluşlarından alınan destek vb.)
33. Sizce evi geçindirme sorumluluğu kime ait?
34. Mesleğiniz nedir?
35. İş bulmak için nasıl bir yol izlediniz? İş bulma deneyiminizi anlatabilir misiniz? En kolay hangi alanlarda iş bulabiliyor musunuz?
36. Hangi kriterlere göre iş seçiyorsunuz?
37. İşveren ile ilişkiniz nasıl?
38. Sigortalı mı çalışıyorsunuz?
39. İşe nasıl gidip geliyorsunuz?
40. Yaptığınız işe ilişkin ne düşünüyorsunuz? (size göre mi, yorucu mu kolay mı ... vb)
41. Çalışmanın olumlu ve olumsuz yönlerinden bahsedebilir misiniz?
42. İş hayatını nasıl tanımlıyorsunuz?
43. Sizce bir kadın hangi alanlarda çalışması daha iyi olur?

44. Aile üyeleriniz çalışmanız hakkında ne düşünüyor? Bu konudaki olumlu olumsuz deneyimleriniz neler? Size destek verdiler mi?
45. Siz aile ve yakın çevrenizdeki (akraba vb.) kızların çalışması konusunda ne düşünüyorsunuz?
46. Çalışma hayatına katılım günlük hayatınızda nasıl bir değişiklik yarattı?
47. Sizce çalışmak bekar bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?
48. Sizce çalışmak evli bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?
49. Sizce kadınlar için çalışmak bir hak mıdır, çalışma bir hak olarak görülebilir mi?
50. Çalışan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?
51. Çalışan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?....
Neden?
52. Çalışmayan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?
53. Çalışmayan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?.....
Neden?...
54. Göçmen kadınlara kentin sunduğu imkanlar nelerdir?... Sizce onlar bundan faydalanabiliyor mu, bu çalışma durumlarına göre değişir mi?.....

Katkılarınız için teşekkürler...

EK 6 ÇALIŞMAYAN YERLİ KADIN GÖRÜŞME FORMU

“GÖÇMEN KADINLARIN SOSYAL ADALET BAĞLAMINDA KENT HAKKINA ERİŞİMİ: IRAKLI TÜRKMEN KADINLAR ÖRNEĞİ” ARAŞTIRMASI

ÇALIŞMAYAN YERLİ KADIN KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük danışmanlığında ben Nilay Hırlakoğlu tarafından yürütülen “Göçmen Kadınların Sosyal Adalet Bağlamında Kent Hakkına Erişimi: Iraklı Türkmen Kadınlar Örneği” başlıklı Yüksek Lisans Tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, sosyal adalet kapsamında göçmen kadınların çalışma hayatına katılım durumları üzerinden kent hakkına erişimlerini yerli kadınlarla karşılaştırmalı olarak ele alınarak, kent hakkında erişimde göçmenlik statüsü ve çalışma yaşamına aktif katılımın rolünün ortaya konmasıdır. Çalışma kapsamında size sorulacak soruların doğru yanıtı yoktur, önemli olan sizin bu konudaki düşüncelerinizdir. Bu açıdan size sorulan sorulara lütfen ilk aklınıza gelen ve sizin düşüncelerinizi yansıtan cevapları veriniz. Bu çalışmanın amacına ulaşması için bu çok önemlidir. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu nedenle istediğiniz zaman çalışmayı yarıda kesebilirsiniz. Şimdiden katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Tarih	
Mahalle	
Görüşme başlama ve bitiş zamanı	

Demografik sorular

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim durumunuz nedir?
3. Medeni durumunuz nedir? (Evliyse ne zaman ve hangi usulle evlendi?).....
4. Çocuğunuz var mı? Varsa yaşları kaç?
5. Kiminle/kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?
6. Yaşadığınız ev size mi ait; yoksa kira mı?....
7. Eviniz kaç odalı, ... ihtiyacınızı karşılar nitelikte mi?.....Başka bir yerde oturma şansınız olsa nerede ve nasıl bir evde yaşamak isterdiniz?.....

Kent hakkına ilişkin sorular

8. Sizin için kentte yaşamak ne ifade ediyor?..... Kırsal alanda ya da daha küçük bir şehirde yaşamak ile kentte yaşamak arasında bir fark var mı sizce?
9. Genellikle evden hangi amaçla dışarı çıkıyorsunuz?.....
10. Genellikle günün hangi saatlerinde dışarı çıkmayı tercih ediyorsunuz? Neden?
11. Genellikle dışarıya kiminle çıkıyorsunuz?.....
12. Şehirde bulunan park, bahçe gibi yeşil alanlara ne sıklıkla gidiyorsunuz?
13. Belediye vb. kuruluşlar tarafından düzenlenen sosyal etkinliklere (konser, sergi, tiyatro vb.), eğitimlere katılıyor musunuz?
14. Ne sıklıkla toplu taşıma kullanıyorsunuz? Genellikle hangi saat dilimlerinde toplu taşımayı kullanıyorsunuz?
15. Toplu taşımayı genellikle hangi amaçla kullanıyorsunuz?
16. Toplu taşıma sistemi ihtiyaçlarımızla örtüşüyor mu? (durak yakınlığı, sefer saatleri, otobüsün fiziki imkanları/özellikleri gibi). Örtüşmüyorsa neden?
17. Saat 19.00'tan sonrasında belediye otobüslerinin kullanırken güzergah üzerinde durak olmadığı halde inebilirsiniz. Bunu biliyor muydunuz? Sizce bu uygulama kadınların toplu taşıma kullanmasında kolaylık sağlar mı?
18. Ev için gerekli alışverişi kim yapıyor?
19. Alışveriş yapmak için hangi mekânları tercih ediyorsunuz? Oraları tercih etmenizin sebepleri nelerdir?
20. Boş zamanlarınızda dışarıda geçirdiğiniz bir zamanı anlatır mısınız, neler yapıyorsunuz? (Konser, sergi, tiyatro, sinema vb.)
21. Bir zorunluluğunuz olmadığı durumlarda da dışarı çıkmak istiyor musunuz?
22. Dışarıdayken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
23. Ne sıklıkla tek başınıza dışarı çıkıyorsunuz? Ne hissediyorsunuz? Tek başınıza dışarıda zaman geçirmek konusunda ne düşünüyorsunuz?
24. Evden dışarıya çıktığınızda yaşadığınız ya da karşılaştığınız en büyük sorun nedir?
25. Arkadaşlarınızla, aile üyelerinizle park, cafe, alışveriş merkezi gibi mekânlarda buluşuyor musunuz/zaman geçiriyor musunuz?
26. Arkadaşlarınız var mı? Bu arkadaşlarınızla nerden tanışıyorsunuz (okul, akraba, komşu vb.) gibi?....Görüşme sıklığınız nasıl? İlişkinizi nasıl tanımlarsınız (çok yakın, yakın gibi)? Daha çok nerede görüşüyorsunuz, birlikte neler yapıyorsunuz?

27. Park, market gibi yerlerde insanlarla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
28. Komşularınızla iletişiminiz nasıl? Bu göçmen ya da yerli olmasına göre değişiyor mu?
29. Sizce yeterince kentin imkanlarından faydalanabiliyor musunuz?..... Sizce nelerden faydalanıyorsunuz, nelerden faydalanamıyorsunuz?.....
30. Şimdiye kadar yaşadığınız kentte çok istediğiniz halde katılamadığınız bir etkinlik, faaliyet (konser, tiyatro, sergi vb.) oldu mu?
31. Kentte yaşamaktan memnuniyet durumunuz nedir?.... Gelecekte nasıl bir yerde ve nasıl bir hayatınız olsun isterdiniz?...

Çalışma yaşamına ilişkin sorular

32. Ailenizin geçimini nasıl sağlıyorsunuz? (Kendisi, eşi, babası, yardım kuruluşlarından alınan destek vb.)
33. Sizce evi geçindirme sorumluluğu kime ait?
34. Eğer çalışma fırsatınız olsaydı, çalışmak ister misiniz? Neden istiyorsunuz ya da istemiyorsunuz?
35. İş hayatını nasıl tanımlıyorsunuz?
36. Sizce bir kadın hangi alanlarda çalışması daha iyi olur?
37. Siz aile ve yakın çevrenizdeki (akraba vb.) kızların çalışması konusunda ne düşünüyorsunuz?
38. Sizce çalışmak bekar bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?
39. Sizce çalışmak evli bir kadının hayatına olumlu, olumsuz neler getirir?
40. Sizce kadınlar için çalışmak bir hak mıdır, çalışma bir hak olarak görülebilir mi?
41. Çalışan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?
42. Çalışan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?.... Neden?
43. Çalışmayan bir kadına kentin sunduğu imkanlar nelerdir?

44. Çalışmayan bir kadın kentin ona sunduğu imkanlardan faydalanabiliyor mu?.....
Neden?...
45. Göçmen kadınlara kentin sunduğu imkanlar nelerdir?... Sizce onlar bundan faydalanabiliyor mu, bu çalışma durumlarına göre değişir mi?.....
46. Ailenin geçimini nasıl sağlıyorsunuz? (Kendisi, eşi, babası, yardım kuruluşlarından alınan destek vb.)
47. Göçmen kadınlara kentin sunduğu imkanlar nelerdir?... Sizce onlar bundan faydalanabiliyor mu, bu çalışma durumlarına göre değişir mi?.....

Katkılarınız için teşekkürler...